POLIROM
Top 10+

ÉMILE
ZOLA

Greşeala abatelui Mouret

ÉMILE ZOLA

Greşeala abatelui Mouret

Traducere de I.Gr. Perieţeanu

EDITURA POLIROM
2014

ISBN 978–973–46–4152–9

CUPRINS

Cartea I
- I
- II
- III
- IV
- V
- VI
- VII
- VIII
- IX
- X
- XI
- XII
- XIII
- XIV
- XV
- XVI
- XVII

Cartea a II-a
- I
- II
- III
- IV
- V
- VI
- VII
- VIII
- IX

X
XI
XII
XIII
XIV
XV
XVI
XVII
Cartea a III-a
I
II
III
IV
V
VI
VII
VIII
IX
X
XI
XII
XIII
XIV
XV
XVI

Cartea I

I

Teuse, intrând, rezemă de altar mătura şi pământuful de pene. Întârziase pentru a pregăti leşia semestrială. Străbătu biserica, pentru a suna *Angelusul,* şchiopătând şi mai tare în graba ei, împingând băncile. Frânghia, lângă confesional, atârna din tavan, goală, roasă, având la capăt un nod mare, devenit soios din cauza mâinilor; ea se-agăţă de funie cu toată greutatea trupului şi începu s-o tragă cu mişcări regulate, apoi îşi luă vânt, legănându-se în fuste, cu scufia pe o parte, atât de congestionată, că sângele stătea gata să-i ţâşnească din obraji.

După ce-şi potrivi scufia cu o uşoară lovitură, Teuse se duse, gâfâind, să măture în faţa altarului. Praful se-ndărătnicea acolo, zilnic, printre scândurile rău încheiate ale estradei. Mătura scotocea ungherele cu un fâşâit mânios. Ea ridică apoi de pe masă covorul, cârpit deja în douăzeci de locuri; avea o nouă gaură drept în mijloc; se zărea cel de-al doilea acoperământ, îndoit în două, care era şi el atât de subţiat şi de străveziu, că lăsa să se vadă piatra consacrată, încadrată în altarul de lemn vopsit. Scutură aceste odoare zdrenţuite de atâta folosire, plimbă viguros pământuful de pene de-a lungul gradenului, ridicând cartoanele liturgice, apoi, urcându-se pe un scaun, scoase învelitoarea de bumbac galben ce acoperea crucea şi două sfeşnice. Alama era punctată de pete verzi.

— Aha! murmură Teuse cu glas scăzut, au mare nevoie de o curăţare. Am să le frec cu cretă.

Şi alergând, şontâc-şontâc, cu legănături de-ai fi zis că o

să înfunde lespezile, intră în sacristie să caute liturghierul, pe care-l puse pe tetrapod lângă Epistolar, fără să-l deschidă. Aprinse apoi cele două lumânări şi, luându-şi mătura, aruncă o privire împrejur pentru a se asigura că bisericeasca gospodărie fusese bine făcută. Biserica dormita; numai frânghia se legăna încă lângă confesional, cu o lungă şi flexibilă mişcare.

Abatele Mouret tocmai cobora în sacristie, o încăpere mică şi rece pe care o despărţea de sufragerie numai un coridor.

— Bună ziua, părinte, zise Teuse lăsându-şi mătura. Ah! făcuşi pe leneşul azi-dimineaţă! Ştii că-i şase fără un sfert?

Şi fără a lăsa tânărului preot vreme să răspundă:

— Am să te cert, urmă ea, sfântul acoperământ iar e găurit. Asta n-are nicio noimă! Nu mai avem decât unul de schimb, şi-mi trudesc ochii de trei zile cârpindu-l... De va merge tot aşa, o să-l laşi gol pe bietul Isus.

— Isus n-are nevoie de-atâtea acoperăminte, buna mea Teuse, îi e totdeauna cald, şi pururi e împărăteşte primit când îl iubeşti cu-adevărat.

Apoi, îndreptându-se spre o mică fântână, întrebă:

— Sora mea s-a sculat? N-am văzut-o.

— Domnişoara Désirée a coborât de mult, răspunse servitoarea, îngenuncheată în faţa unui vechi bufet de bucătărie în care se păstrau odăjdiile. E la găini şi la iepuri... De ieri tot aşteaptă să scoată cloşca pui, şi-nţelegi că fierbe de nerăbdare.

Ea se întrerupse, zicând:

— Patrafirul de aur, nu-i aşa?

Preotul, care-şi spălase mâinile, recules, îngânând o rugăciune, făcu semn din cap că da. Parohia nu avea decât trei patrafire, unul violet, unul negru şi altul de fir. Acesta din urmă, care servea în zilele când albul, roşul sau verdele erau prescrise, căpăta o importanţă deosebită. Teuse îl ridică cu religiozitate de pe raftul împodobit cu hârtie albastră, unde-l aşeza după fiecare slujbă; îl puse pe bufet, ridicând cu băgare de seamă tulpanul care acoperea broderiile. Un miel de aur dormea pe o cruce de aur,

înconjurat de un nimb de raze. Din ţesătura chenăruită ieşeau ciucuri subţiri. Ornamentele în relief erau roase şi şterse. O necurmată îngrijorare înconjura sfânta odajdie, o înfricoşată duioşie de-a o vedea cum se prăpădeşte astfel fir cu fir. Preotul trebuia s-o pună mai în fiecare zi. Şi cum s-o înlocuiască, cum să cumpere cele trei patrafire cărora le ţinea locul, când cele din urmă fire de aur vor fi roase?

Teuse puse deasupra patrafirului stola, mânecarul, brâul, stiharul şi omoforul. Şi, tot sporovăind, puse mânecarul în cruce deasupra stolei, aşează brâul în ghirlandă, astfel încât să închipuie iniţiala proslăvitului nume al Mariei.

— Brâul ăsta nu mai face multe parale, murmură ea. Va trebui să te hotărăşti să cumperi altul, părinte... Nu-i cine ştie ce greutate, ţi-aş ţese chiar eu unul, de-aş avea cânepă.

Abatele Mouret nu răspundea. Pregătea potirul pe o măsuţă, un mare potir de argint aurit, cu piciorul de bronz, pe care-l luase din fundul unui dulap de lemn alb în care erau închise vasele şi rufele sfinte, mirul, cărţile de rugăciune, sfeşnicele, crucile. Puse peste cupă un acoperământ curat, aşează deasupra acelei pânze discul de argint aurit ce conţinea o ostie, pe care o acoperi cu un petec de tulpan. Pe când învelea potirul, strângând capetele vălului de stofă de fir la fel cu patrafirul, Teuse strigă:

— Aşteaptă, nu mai avem niciun antimis. Am luat ieri seară toate acoperămintele, aerele şi antimisele murdare pentru a le spăla, deosebit, bineînţeles, nu cu leşie... Ah! Nu ţi-am spus, sfinţia ta: am pregătit leşia. E foarte tare! O să fie mai bună ca ultima dată.

Şi pe când preotul îşi vedea de treabă:

— A, era să uit! ştrengarul acela de Vincent n-a venit. Vrei să slujesc eu la liturghie, sfinţia ta?

Tânărul preot o privi cu severitate.

— Eh! nu-i niciun păcat, urmă ea, cu blajinu-i zâmbet. Am slujit odată la liturghie pe vremea părintelui Caffin. Slujesc mai bine decât ştrengarii ceia care râd ca nişte păgâni de-o muscă ce zboară prin biserică... Ei, măcar că port scufie, că

am şaizeci de ani şi-s groasă ca un turn, am mai mult respect pentru Dumnezeu decât zurbagiii ăia de copii, pe care i-am găsit mai deunăzi jucând capra după altar.

Preotul continua s-o privească, refuzând din cap.

— Satul ăsta e-o văgăună, bombăni ea. Nu-s nicio sută cincizeci de inşi. Sunt zile, precum cea de azi, când nu-i ţipenie de om în Artaud. Până şi copiii în scutece se duc la vii. Şi ce-or fi făcând la vii, zău aşa! Nişte vii sfarogite care cresc sub pietriş, uscate ca scaieţii. Ia, o pustietate curată! … Nu mă ai decât pe mine pentru slujbă, sfinţia ta, afară numai de n-ar veni să te-ajute la liturghie vreun heruvim! Sau vreun iepure de-al domnişoarei Désirée, să-mi fie cu iertăciune!

Tocmai în clipa aceea însă, Vincent împinse încet uşa de la sacristie. Părul roşcat încâlcit, ochii lui mici, cenuşii şi strălucitori o supărară pe Teuse.

— Procletul! strigă ea, mă prind c-a făcut vreo boroboaţă! Fă-te-ncoa, calendroiule, căci sfinţiei sale îi e frică să nu pângăresc cele sfinte!

Văzându-l pe copil, abatele Mouret luase omoforul. El sărută crucea brodată la mijloc, puse odăjdia o clipă pe cap; apoi, lăsând-o în jos pe gulerul anteriului, încrucişă şi legă cordoanele, pe cel drept pe deasupra celui stâng. Îşi puse apoi stiharul, simbolul purităţii, începând cu braţul drept. Vincent, care se aşezase pe vine, se învârtea în jurul lui, potrivind stiharul, veghind ca să cadă deopotrivă în toate părţile, până la două degete de pământ. Apoi înfăţişă preotului brâul, iar acesta se încinse cu el strângându-şi bine mijlocul, spre a aminti astfel legăturile cu care Mântuitorul fusese strâns în timpul Patimilor.

Teuse stătea în picioare, geloasă, jignită, făcând sforţări ca să tacă; avea însă o atât de mare mâncărime de limbă, că reluă aproape îndată:

— Fratele Archangias a venit. N-o să aibă azi niciun copil la şcoală. S-a dus ca o furtună la vii să tragă de urechi claia aceea de diavoli. Ai face bine să-l vezi. Pare-mi-se că are să-ţi spună ceva.

Abatele Mouret îi făcu semn să tacă. Gura îi amuţise.

Recita în gând sfintele rugi, luând mânecarul, pe care-l sărută, mai înainte de a-l pune la braţul stâng, sub cot, ca un semn ce indica milosteniile, şi încrucişând pe piept stola, după ce deopotrivă o sărutase, simbol al demnităţii şi puterii lui. Teuse trebui să aştepte ca Vincent să fixeze patrafirul, pe care-l legă cu ajutorul unor mici şireturi ca să nu cadă.

— Maică Precistă! am uitat sfintele vase! bolborosi ea, repezindu-se la dulap. Haide, repede, ştrengarule!

Vincent umplu sfintele vase, nişte sticle grosolane, în vreme ce ea se grăbea să ia dintr-un sertar un ştergar curat. Abatele Mouret, ţinând potirul cu mâna stângă de nod, cu degetele de la mâna dreaptă puse pe pungă, se înclină adânc, fără să-şi scoată bareta, în faţa unui Crist de lemn negru atârnat deasupra bufetului. Copilul se înclină deopotrivă; apoi, trecând cel dintâi, ţinând sfintele vase acoperite cu ştergarul, părăsi sacristia, urmat de preot, care mergea cu ochii plecaţi, într-o adâncă evlavie.

II

Biserica, goală, era cu desăvârşire albă în dimineaţa aceea de mai. Frânghia, lângă confesional, atârna iarăşi nemişcată. Candela de peste noapte, într-un păhăruţ colorat, ardea, ca o pată roşie, la dreapta tabernaculului, lângă perete. Vincent, după ce duse sfintele vase pe credenţă, se întoarse şi îngenunche la stânga, în josul treptei, în vreme ce preotul, după ce salută cu o mătanie Sfânta Cuminecătură, urcă la altar şi desfăcu antimisul, în mijlocul căruia puse potirul. Apoi, deschizând liturghierul, coborî. O nouă metanie îl încovoie; se închină cu glas tare, împreună mâinile pe piept şi începu marea dramă divină, cu o faţă palidă de credinţă şi dragoste.

— *Introibo ad altare Dei.*

— *Ad Deum qui laetificat juventutem meam,* îngână Vincent, care mânca răspunsurile antifonului şi psalmului, la spatele lui, ocupat să o urmărească pe Teuse, ce se tot învârtea prin biserică.

Bătrâna servitoare se uita cu nelinişte la una dintre lumânări. Preocuparea ei păru că sporeşte atunci când preotul, adânc plecat, cu mâinile din nou împreunate, recita *Confiteor*-ul. Ea se opri, bătându-se la rându-i cu mâinile în piept, cu capul plecat, continuând să supravegheze lumânarea. Vocea gravă a preotului şi îngânările copilului slujitor alternară încă o clipă.

— *Dominus vobiscum.*

— *Et cum spiritu tuo.*

Şi preotul, deschizând mâinile, apoi împreunându-le, zise

cu o duioasă cucernicie:

— *Oremus...*

Teuse nu se mai putu stăpâni. Trecu după altar, stinse lumânarea, pe care o curăţă cu vârful foarfecilor. Lumânarea curgea. Căzuseră deja doi stropi mari de ceară. Când se întoarse, rânduind băncile, asigurându-se că agheasmatarele nu sunt goale, preotul, suit la altar, se ruga încet. El sărută altarul.

În spatele lui, bisericuţa stătea livid sub îndoielnica lumină a dimineţii. Soarele de-abia răsărise. Repetatul *Doamne miluieşte* străbătu ca un fior lăcaşul acela ce părea un coşar, spoit cu var, cu tavanul teşit, ale cărui grinzi văruite se desluşeau. De o parte şi de alta, trei ferestre înalte cu geamuri simple, plesnite, cele mai multe crăpate, deschideau nişte ochiuri opace. Aerul de afară intra acolo cu violentă, dezvăluind toată bisericeasca mizerie a acelui sat izolat. În fund, deasupra marii uşi ce nu se deschidea niciodată şi al cărei prag era năpădit de bălării, o tribună de scânduri, la care te urcai pe o scară din lemn, mergea de la un zid la celălalt, trosnind sub galenţi în zilele de sărbătoare. Lângă scară, confesionalul, cu pereţii descheiaţi, era zugrăvit în galben deschis. În faţă, lângă uşa cea mică, un vechi agheasmatar aşezat pe un picior de zid. Apoi, la dreapta şi la stânga, în mijloc, erau trântite două altare înguste împrejmuite cu balustrade de lemn. Cel din dreapta, închinat Sfintei Fecioare, avea o Maică a Domnului de ipsos aurit, purtând o coroană de aur pe părul ei castaniu; ea ţinea, aşezat pe braţu-i stâng, un Crist, gol şi zâmbitor, a cărui mânuţă susţinea înstelatul glob al lumii; Fecioara plutea în mijlocul norilor, cu capete înaripate de îngeri sub picioare. Altarul din dreapta, unde se rosteau prohodurile, avea deasupra un Crist de carton zugrăvit, care făcea pereche cu Fecioara; Cristul, de mărimea unui copil de zece ani, îşi dădea sufletul într-un chip înspăimântător, cu capul dat pe spate, cu coastele ieşite, cu pântecele rupt, cu membrele sucite, plin de sânge. Mai era şi amvonul, o cutie pătrată, la care te suiai pe o scăriţă cu cinci trepte, care se înălţa în faţa unui orologiu cu greutăţi,

închis într-o cutie de nuc şi ale cărui surde bătăi zguduiau întreaga biserică, asemenea bătăilor unei enorme inimi, ascunsă undeva, sub lespezi. De-a lungul naosului, cele paisprezece popasuri ale drumului Crucii, paisprezece imagini grosolan zugrăvite, încadrate cu rame negre, pătau cu galbenul, albastrul şi roşul Patimilor albul strigător al pereţilor.

— *Deo gratias*, îngăimă Vincent la sfârşitul Epistolei.

Taina de iubire, jertfirea sfintei victime, se pregătea. Slujitorul luă liturghierul, pe care-l duse la stânga, în partea Evangheliei, având grijă să n-atingă filele cărţii. De câte ori trecea prin faţa tabernaculului, făcea o închinăciune piezişă care-i strâmba mijlocul. Apoi, reîntors la dreapta, rămase în picioare, cu braţele încrucişate, cât ţinu citirea Evangheliei. Preotul, după ce făcu semnul crucii deasupra Evangheliei, se închină el însuşi: la frunte, pentru a spune că nu va roşi niciodată de cuvântul Domnului; la gură, pentru a arăta că era pururi gata să-şi mărturisească credinţa; la inimă pentru a vădi că inima sa aparţinea numai lui Dumnezeu.

— *Dominus vobiscum,* zise el întorcându-se, cu privirea scăldată în lumina rece a bisericii.

— *Et cum spiritu tuo,* răspunse Vincent, care îngenunchease iarăşi.

După ce recită ruga ce precedă jertfirea pâinii şi a vinului, preotul descoperi potirul. Ţinu o clipă, în dreptul pieptului, discul cu ostia, pe care-o oferi lui Dumnezeu, pentru el, pentru asistenţi, pentru toţi credincioşii vii sau morţi. Apoi, făcând-o să alunece pe marginea antimisului, fără s-o atingă cu degetele, luă potirul, pe care-l şterse cu îngrijire cu acoperământul. Vincent se dusese să caute pe diaconar sfintele vase, pe care le înfăţişă pe rând, mai întâi sticluţa cu vin, apoi cana cu apă. Preotul oferi atunci, pentru întreaga lume, potirul pe jumătate plin, pe care-l puse în mijlocul antimisului, unde îl acoperi iarăşi cu sfântul aer. Şi, după ce se rugă, se întoarse pentru a cere să i se toarne câteva picături de apă pe vârful degetului mare şi al arătătorului de la fiecare mână, spre a se purifica de cele mai mici urme de păcat. După ce se şterse cu ştergarul,

Teuse, care aştepta, deşertă tava sfintelor vase într-o găleată de zinc, în colţul altarului.

— *Orate, fratres*, reluă preotul cu glas tare, întors spre băncile goale, cu mâinile întinse şi-mpreunate, într-un gest de chemare către credincioşi.

Şi, întorcându-se în faţa altarului, continuă, coborând glasul. Vincent mormăi o lungă frază latinească în care se încurcă. Tocmai atunci galbene flăcări intrară prin ferestre. Soarele, la chemarea preotului, venea la slujbă. El întinse un larg val auriu pe zidul din stânga, pe confesional, pe altarul Fecioarei, pe marele orologiu. O trosnitură clătină confesionalul; Maica Domnului, scăldată-n slavă şi-n strălucirea coroanei şi mantiei de aur, zâmbi duios micului Crist, cu buzele-i zugrăvite; orologiul, încălzit, sună ceasul, cu bătăi mai vii. Soarele populă parcă băncile cu pulberea ce dansa în raze. O mulţime caldă umplu parcă bisericuţa, coşarul văruit. Afară se-auzeau micile zgomote înălţate de fericita deşteptare a câmpiei, ierburile care suspinau voioase, frunzele ce se zvântau în căldură, păsările ce-şi netezeau penele, cu un prim fâlfâit de aripi. Chiar şi câmpia intra cu soarele: la una din ferestre se înălţa un scoruş gros, zvârlind ramuri prin geamurile sparte, întinzându-şi mugurii, ca pentru a se uita înăuntru, şi, prin crăpăturile uşii celei mari, se vedeau ierburile peronului, care ameninţau să năpădească naosul. Singur. În mijlocul acestei vieţi clocotitoare, marele Crist, rămas în umbră, răspândea moartea, agonia cărnii lui mâzgălite cu ocru, stropite cu lac. O vrabie veni şi se aşeză pe marginea unei spărturi, se uită, apoi zbură; reapăru însă aproape imediat şi, într-un zbor tăcut, se lăsă între bănci, în faţa altarului Fecioarei. O altă vrabie o urmă. În curând, din toate ramurile scoruşului coborâră vrăbii, preumblându-se liniştite pe lespezi cu mici şopăieli.

— *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus, Deus, Sabaoth,* zise preotul cu glas scăzut, cu umerii uşor aplecaţi.

Vincent sună de trei ori clopoţelul. Vrăbiile, speriate de acest zgomot brusc, zburară cu un aşa sfârâit de aripi, încât Teuse, care abia reintrase în sacristie, apăru din nou

bombănind:

— Afurisitele! O să murdărească totul... Mă prind că domnişoara Désirée iar a venit să le dea miez de pâine.

Clipa de temut se apropia. Trupul şi sângele dumnezeieşti aveau să descindă pe altar. Preotul sărută sfântul acoperământ, împreună mâinile, făcu cruci peste cruci deasupra ostiei şi potirului. Canonicele rugi nu se mai înaripau de pe buzele lui decât într-un extaz de umilinţă şi recunoştinţă. Atitudinile, gesturile, mlădierile-i de glas spuneau că e un nimic, exprimau emoţia pe care o simţea că fusese ales pentru o atât de mare îndatorire. Vincent veni să îngenuncheze în spatele lui; apucă patrafirul cu mâna stângă, îl susţinu uşor, pregătind clopoţelul. Şi el, cu coatele rezemate de marginea jertfelnicului, ţinând ostia între degetul arătător şi cel mare al fiecărei mâini, rosti deasupra-i cuvintele consacrării: *Hoc est enim corpus meum.* Apoi, făcând o metanie, o ridică încet, cât putu de sus, urmărind-o din ochi, în vreme ce copilul slujitor suna, de trei ori, prosternat. Sfinţi apoi vinul: *Hoc est enim calix,* iarăşi cu coatele pe jertfelnic, salutând, ridicând potirul, urmărindu-l la rândul lui din ochi, cu mâna dreaptă strângând nodul, cu stânga susţinându-i piciorul. Copilul slujitor sună ultimele trei bătăi de clopoţel. Marea taină a Izbăvirii fusese reînnoită, slăvitul sânge curgea încă o dată.

— Staţi, staţi, că v-arăt eu! mormăi Teuse, căutând să sperie vrăbiile cu pumnul întins.

Vrăbiile însă nu mai aveau frică. Se întorseseră, tocmai când clopoţelul suna mai tare, sfruntate, zburdând pe bănci. Repetatele bătăi de clopoţel le înveseliseră chiar. Ele răspunseră cu mici ciripituri, care întretăiau cuvintele latine cu un râset perlat de copii zburdalnici. Soarele le încălzea penele, blânda sărăcie a bisericii le încânta. Erau acolo la ele acasă, ca într-un hambar a cărui lucarnă ar fi fost lăsată deschisă, ciripind, bătându-se, disputându-şi firimiturile întâlnite pe jos. Una din ele se duse şi se-aşeză pe vălul de aur al Sfintei Fecioare care zâmbea; alta veni, uşoară, să cerceteze fustele Teusei, pe care această îndrăzneală o scoase din fire. La altar, preotul, umilindu-se cu ochii aţintiţi

asupra sfintei ostii, cu degetul cel mare şi arătătorul împreunate, n-auzea acea cotropire a naosului din calda dimineaţă de mai, nu vedea acel covârşitor val de soare, de verdeaţă, de păsări care se revărsa până la poalele Calvarului unde firea osândită agoniza.

— Per *omnia saecula saecularum,* zise el.

— *Amen*, răspunse Vincent.

Odată terminat *Tatăl nostru,* preotul, punând ostia deasupra potirului, o rupse în două. Luă apoi o părticică dintr-una din jumătăţi, pe care o lasă să cadă în preţiosul sânge, pentru a indica intima legătură pe care avea s-o încheie cu Dumnezeu prin împărtăşire. Rosti cu glas tare *Agnus Dei,* recită încet cele trei rugăciuni prescrise, săvârşi actu-i de contriţiune; şi, cu coatele pe jertfelnic, cu discul sub bărbie, se împărtăşi din ambele părticele de ostie. Apoi, după ce împreună mâinile la înălţimea feţei, într-o meditaţie fierbinte, adună pe antimis, cu ajutorul discului, sfintele firimituri, pe care le puse în potir. O firimitură lipindu-se de degetul cel mare, îl frecă cu vârful indexului. Şi, făcându-şi semnul crucii cu potirul, ducând iarăşi discul sub bărbie, sorbi tot preţiosul sânge, în trei rânduri, fără a-şi lua buzele de pe marginea cupei, consumând până la ultima picătură jertfa divină.

Vincent se ridicase pentru a se întoarce să caute sfintele vase pe diaconar. Însă uşa culoarului care ducea la prezbiteriu se deschise izbindu-se de perete, lăsând să treacă o frumoasă fată de douăzeci şi doi de ani, cu o înfăţişare copilăroasă, care ascundea ceva în sort.

— Sunt treisprezece! strigă ea. Toate ouăle erau bune!

Şi, deschizând puţin şorţul, arătă nişte puişori de găină care piuiau, înveşmântaţi în puf şi cu ochii ca nişte gămălii negre.

— Ia te uită! cât sunt de micuţi, drăguţii de ei! Oh! cel mic şi alb care se urcă pe spatele celorlalţi! Dar cel pestriţ care dă deja din aripioare! Ouăle erau foarte bune! Niciunul limpede!

Teuse, care ajuta totuşi la liturghie, trecând sfintele vase lui Vincent pentru spălare, se întoarse şi zise cu glas tare:

— Ia taci, domnişoară Désirée! Vezi bine că n-am isprăvit.

Un miros tare de găinărie venea prin uşa deschisă, suflând în biserică un fel de ferment de zămislire, în mijlocul razelor călduroase ce umpleau altarul. Désirée rămase o clipă în picioare, fericită peste poate datorită măruntei lumi pe care o purta, privindu-l pe Vincent cum toarnă vinul purificării, uitându-se la fratele ei cum bea acel vin, pentru ca nicio firimitură de anafură să nu-i mai rămână în gură. Era încă acolo când el reveni ţinând potirul cu ambele mâini, ca să primească pe degetul cel mare şi pe cel arătător vinul şi apa abluţiunii, pe care le bău deopotrivă. Cloşca însă, căutându-şi puii, sosea cloncănind, ameninţa să intre în biserică. Atunci Désirée plecă, cu părinteşti cuvinte pentru pui, în clipa în care preotul, după ce lipise acoperământul de buze, îl trecea mai întâi peste marginile şi apoi în interiorul potirului.

Era sfârşitul mulţumirilor aduse Domnului. Copilul slujitor se duse să caute pentru ultima oară liturghierul şi-l aduse la dreapta. Preotul puse iarăşi pe potir acoperământul, discul şi aerul; apoi strânse din nou cele două mari pliuri ale vălului şi aşează punga, în care strânsese antimisul. Întreaga-i făptură era o fierbinte evlavie. Cerea lui Dumnezeu izbăvirea de păcate, harul unei vieţi sfinte, meritul vieţii veşnice. Stătea adâncit în acel miracol al iubirii, în acea neîntreruptă jertfire care-l hrănea zilnic cu sângele şi trupul Mântuitorului.

După citirea rugăciunilor, se întoarse, zicând:

— *Ite, missa est.*

— *Deo gratias*, răspunse Vincent.

Apoi, întorcându-se pentru a săruta altarul, reveni, cu mâna stângă sub piept şi cu cea dreaptă întinsă, binecuvântând biserica plină de voioşiile soarelui şi de tărăboiul vrăbiilor.

— *Benedicat vos omnipotens Deus, Pater et Filius, et Spiritus Sanctus.*

— *Amen,* zise copilul slujitor închinându-se.

Soarele se mărise, iar vrăbiile deveneau şi mai

îndrăzneţe. Pe când preotul citea, pe cartonul din stânga, Evanghelia Sfântului Ioan, vestind veşnicia Cuvântului, soarele înflăcăra altarul, albea tăbliile ce imitau marmora, sorbea luminile celor două lumânări, ale căror scurte feştile nu mai erau decât două pete întunecate. Triumfătorul astru învăluia în strălucirea lui crucea, sfeşnicele, patrafirul, sfântul acoperământ al potirului, tot acel aur pălind sub razele lui. Şi când preotul, luând potirul, făcând o plecăciune, părăsi altarul pentru a se întoarce în sacristie, cu capul acoperit, precedat de copilul slujitor care ducea sfintele vase şi ştergarul, astrul rămase singur stăpânitor al bisericii. Se aşezase la rându-i pe antimis, aprinzând cu o mare strălucire uşa tabernaculului, celebrând fecundităţile lunii mai. O dogoare se înălţa din lespezi. Spoitele ziduri, marea Fecioară, marele Crist însuşi căpătau un freamăt de sevă, ca şi cum moartea era învinsă de veşnica tinereţe a pământului.

III

Teuse se grăbi să stingă lumânările. Zăbovi însă voind s-alunge vrăbiile. Aşa încât, când duse Evloghiul în sacristie, nu-l mai găsi pe abatele Mouret, care aşezase la loc sfintele odăjdii, după ce-şi spălase mâinile. El se afla deja în sufragerie, în picioare, sorbind dintr-o ceaşcă cu lapte.

— Ar trebui s-o opreşti pe sora dumitale s-arunce pâine în biserică, zise Teuse intrând. Iarna trecută a scornit isprava asta. Spunea că vrăbiile suferă de frig, că bunul Dumnezeu putea să le hrănească... Ai să vezi că va sfârşi prin a ne face să ne culcăm cu găinile şi iepurii ei.

— Ne va fi mai cald, răspunse cu veselie preotul. Bombăneşti întruna, Teuso. Las-o pe biata Désirée să-şi iubească dobitoacele. N-are altă mulţumire, scumpa nevinovată.

Servitoarea se înfipse în mijlocul sălii:

— Oh! reluă ea, dumneata ai îngădui ca şi coţofenele să cuibărească-n biserică. Nu vezi nimic, găseşti totul fără cusur... Sora dumitale e foarte fericită c-ai luat-o cu dumneata când ai ieşit din seminar. Nici tată, nici mamă. Aş vrea să ştiu cine i-ar mai da voie să se bălăcească toată ziulica într-o găinărie.

Apoi, schimbând tonul, înduioşându-se:

— Drept e, n-ar fi bine s-o supărăm. Nu-i câtuşi de puţin răutăcioasă. Nu-i dai nici zece ani, deşi e printre cele mai zdravene fete din tot ţinutul. Ştii, o dădăcesc încă seara şi, ca s-o adorm, trebuie să-i spun basme, ca unui copilaş.

Abatele Mouret rămăsese în picioare, sfârşindu-şi ceaşca

cu lapte, cu degetele puţin roşite de răcoarea din sufragerie, o cameră mare cu dale pe jos, zugrăvită cenuşiu, având drept mobilier doar o masă şi nişte scaune. Teuse ridică un şervet pe care-l aşternuse pe un colţ al mesei, pentru prânz.

— Nu prea mai murdăreşti albiturile, murmură ea. S-ar zice că nu mai poţi sta locului, că eşti totdeauna pe plecate... Ah! de l-ai fi cunoscut pe părintele Caffin, răposatul preot, pe care l-ai înlocuit! Iată un om care era sensibil! N-ar fi mistuit de-ar fi mâncat în picioare!... Era un normand, din Cateleu, ca mine. Oh! nu-i mulţumesc că m-a adus în sălbăticia asta. Doamne sfinte! tare ne-am mai plictisit la-nceput! Sărmanul preot avusese nişte păţanii tare neplăcute pe la noi. Ia uite! sfinţia ta, n-ai pus zahăr în lapte?

Iată două bucăţi de zahăr.

Preotul punea ceaşca jos.

— Da, mi se pare c-am uitat, zise el.

Teuse îl privi drept în faţă, dând din umeri.

Înfăşură în şervet o felie de pâine neagră care rămăsese pe masă. Apoi, cum preotul se pregătea să iasă, alergă la el şi îngenunche, strigând:

— Stai, nu ţi-ai legat şireturile de la pantofi. Nu ştiu zău cum de-ţi rezistă picioarele în bocancii ăştia ţărăneşti. Dumneata, care eşti atât de gingaş şi pari să fi fost atât de răsfăţat!... Zău aşa, trebuie că episcopul te-a cunoscut bine de ţi-a dat parohia cea mai sărăcăcioasă din departament.

— Eu am ales Artaud, zise preotul, zâmbind din nou. Eşti foarte răutăcioasă azi, Teuso. Oare nu suntem fericiţi aici? Avem tot ce ne trebuie, trăim într-o pace de rai.

Atunci ea se stăpâni, râse la rându-i, răspunzând:

— Eşti un sfânt, părinte... Vino să vezi ce mai leşie am făcut. E mai bine decât să ne sfădim.

El trebui s-o urmeze, căci ameninţa să nu-l lase să iasă dacă nu-i lăuda leşia. Părăsea sufrageria, când se-mpiedică în coridor de o bucată de moloz.

— Ce-i asta? întrebă el.

— Nimic, răspunse Teuse, cu aeru-i teribil. Se năruie

prezbiteriul. Dumneata însă te simţi bine aici, ai tot ce-ţi trebuie... Ah! Doamne, crăpăturile nu lipsesc, ia uită-te la tavan. E destul de crăpat! Datorăm câte-o lumânare îngerului nostru păzitor dacă o să scăpăm nestriviţi. În sfârşit, de vreme ce-ţi place... Aşa-i şi cu biserica. Sunt doi ani de când ar fi trebuit să se înlocuiască geamurile sparte. Iarna, bunul Dumnezeu îngheaţă. Apoi, asta le-ar împiedica pe cerşetoarele astea de vrăbii să intre. Te înştiinţez că până la urmă o să lipesc hârtie.

— Eh! iată o idee, murmură preotul, s-ar putea lipi hârtie... Cât despre ziduri, sunt mai zdravene decât se crede. Numai în camera mea duşumeaua s-a cam lăsat în faţa ferestrei. Casa o să ne îngroape pe toţi.

Ajuns sub micul şopron, lângă bucătărie, el se arătă uimit de strălucicia leşiei, pentru a-i face plăcere Teusei; trebui chiar s-o încerce, să bage degetele înăuntru. Atunci bătrâna, încântată, deveni mai mângâioasă. Nu mai bombăni, ci alergă să caute o perie, zicând:

— Nădăjduiesc că n-o să ieşi cu noroiul de ieri pe anteriu! Dacă l-ai fi lăsat pe balustradă ar fi fost curat... E încă bun anteriul ăsta, sumete-l numai bine când umbli pe câmp. Mărăcinii sfâşie totul.

Şi-l întorcea ca pe un copil, zguduindu-l din creştet până-n tălpi, cu violente lovituri de perie.

— Destul, destul, zise el, smulgându-se din mâinile ei. Vezi de Désirée, da? Mă duc să-i spun că ies.

În clipa aceea însă, un glas limpede strigă:

— Serge! Serge!

Désirée sosea alergând, îmbujorată de veselie, cu capul gol, cu negru-i păr legat la ceafă, cu mâinile şi braţele mânjite de găinaţ până la coate. Îşi curăţa găinile. Când îl văzu pe fratele său gata să plece, cu cartea de rugăciuni sub braţ, râse mai tare, sărutându-l drept pe gură, ducând mâinile la spate ca să nu-l atingă.

— Nu, nu, îngăimă ea, o să te murdăresc... Oh! petrec de minune! O să vezi dobitoacele când te vei întoarce.

Şi fugi. Abatele Mouret spuse că se va întoarce pe la unsprezece, ca să prânzească. Când stătea să plece, Teuse.

care-l însoţise până-n prag, îi strigă ultimele-i recomandări:

— Nu uita să mergi pe la Fratele Archangias… Treci şi pe la alde Brichet; femeia a venit ieri, tot pentru căsătoria aia… Sfinţia ta, ascultă! Am întâlnit-o pe Rosalie. Asta-i şi dorinţa ei, să se căsătorească cu Fortune. Vorbeşte cu moş Bambousse, poate că o să te-asculte acum… Şi nu mai veni la nămiezi, ca deunăzi. La unsprezece, zi, la unsprezece, nu-i aşa?

Preotul însă nu mai întoarse capul. Ea intră, mormăind printre dinţi;

— Haida-de, ce m-ascultă!… N-are nici douăzeci şi şase de ani şi face numai ce-i trece lui prin cap. Fireşte, ar întrece în sfinţenie pe un om de şaizeci; mititelul ăsta însă n-a trăit, nu ştie nimic, nu-i e greu să fie cuminte ca un heruvim.

IV

Când abatele Mouret n-o mai simţi pe Teuse în spatele lui, se opri, fericit că se vedea în sfârşit singur. Biserica era clădită pe un dâmb nu tocmai înalt, care cobora în pantă uşoară până în sat; ea se înălţa, ca o târlă părăsită, găurită de ferestre mari. Înveselită de olane roşii. Preotul se întoarse, aruncând o privire asupra prezbiteriului, o cocioabă cenuşie, alipită de biserică. apoi, ca şi cum s-ar fi temut să nu fie din nou cuprins de vârtejul nesfârşitei sporovăieli ce-i ţiuia în urechi din zori până seara, sui la dreapta, şi nu se crezu în siguranţă decât în faţa marelui portal, unde nu putea fi zărit din prezbiteriu. Faţada bisericii, simplă, scorojită de soare şi ploi, avea deasupra o turlă de lemn în mijlocul căreia un mic clopot îşi arăta negru-i profil; se vedea capătul frânghiei, intrând în olane. Şase trepte rupte, pe jumătate îngropate la un capăt, duceau la înalta uşă rotunjită în partea de sus, crăpată, acoperită de praf, de rugină, de pânze de păianjen, atât de jalnică pe smulsele-i ţâţâni, încât cea mai mică bătaie de vânt părea gata să pătrundă înăuntru la prima suflare. Abatele Mouret, care avea dragoste pentru această ruină, se rezemă cu spatele de unul dintre canaturi, pe peron. De acolo cuprindea dintr-o privire tot ţinutul. Cu mâna la ochi, privi, scrutând orizontul.

În mai, o vegetaţie formidabilă crăpa acel pământ pietros. Colosale lavande, tufişuri de ienupăr, pâlcuri de iarbă băţoasă creşteau pe peron, plantau buchete de verdeaţă întunecată până la olane. Prima ţâşnire a sevei

ameninţa să ia biserica, în asprul desiş de plante înnodătoare. La ora aceea a dimineţii, când vegetaţia era în plină creştere, se simţea un zumzet de căldură, o lungă şi tăcută sforţare propagând prin stânci o înfiorare. Abatele nu simţea însă clocotirea acelor straturi trudnice. I se păru că treapta se clatină şi se rezemă cu spatele de celălalt canat al uşii.

Ţinutul se desfăşura pe-o întindere de două leghe, închis de un zid de coline galbene, pătate de păduri negre de pini; teribil meleag cu şesuri uscate, cu creste stâncoase care spintecau pământul. Cele câteva petice de pământ ce se putea lucra aşterneau sângerânde bălţi, roşii câmpii, pe care se aliniau şiraguri de migdali piperniciţi, capete cenuşii de măslini, dâre de vii ce vărgau câmpia cu butucii lor negri. S-ar fi zis că un imens incendiu pustiise locul, semănând pe înălţimi cenuşa pădurilor, arzând pajiştile, lăsând în goluri vâlvătaia şi căldura-i de cuptor. Doar ici-colo verdele palid al unei holde de grâu aducea o notă veselă. Orizontul rămânea sălbatic fără niciun pic de apă, murind de sete, acoperindu-se la cea mai mică adiere în nori de praf. Şi, chiar la capăt, printr-un colţ prăvălit al colinelor de la orizont, se zărea un depărtat chenar de umedă verdeaţă, un crâmpei al văii vecine, pe care-o uda râul Viorne, coborât din strunga de la Seille.

Preotul, cu ochii orbiţi, îşi coborî privirile asupra satului, ale cărui case răzleţe se risipeau dedesubtul bisericii. Mizerabile case, construite din piatră şi scânduri tencuite, aruncate de-a lungul unui drum îngust, fără uliţe indicate. Erau vreo treizeci la număr, unele îngrămădite în bălegar, negre de mizerie, altele mai mari, mai vesele cu roşiaticele lor olane. Crâmpeie de grădină, cucerite pe stâncă, ofereau vederii straturi de legume, tăiate de garduri vii. La acea oră satul era gol; nicio femeie la ferestre, niciun copil tăvălindu-se prin ţărână; numai nişte cârduri de găini umblau de colo până colo, scotocind păişul, cerşind până în pragul caselor, ale căror uşi, lăsate deschise, căscau cu bunăvoinţă la soare. Un dulău negru, stând pe labele dinapoi la intrarea satului, părea că-l păzeşte.

O toropeală îl moleşea încet-încet pe abatele Mouret. Soarele ce se înălţa îl scălda într-o atare căldură, că uită de sine rezemat de uşa bisericii, cotropit de o fericită pace... Se gândea la acel sat, răsărit acolo, în pietriş, ca una dintre vegetaţiile noduroase din vale. Toţi locuitorii se înrudeau, toţi purtau acelaşi nume, astfel că luau porecle încă din leagăn, pentru a se deosebi între ei. Un strămoş, un Artaud, se stabilise în acea pustietate, ca un paria; apoi familia lui sporise cu sălbatica vitalitate a ierburilor ce sugeau viaţa din stânci; familia lui sfârşise prin a deveni un trib, o comună, ale cărei înrudiri se pierdeau în negura veacurilor. Se căsătoreau între ei, într-o neruşinată promiscuitate; nu se dădea niciun exemplu de Artaud care să fi luat o femeie dintr-un sat vecin; numai fetele mai plecau câteodată. Se năşteau, mureau, pironiţi de-acel colţ de pământ, mişunând în gunoiştea lor, domol, cu o simplitate de arbori ce reîncolţeau din sămânţa lor, fără să aibă o idee lămurită despre vasta lume de dincolo de acele galbene stânci între care vegetau. Şi totuşi, printre ei se găseau bogaţi şi săraci; din cauza dispariţiei unor găini, coteţele, noaptea, erau închise cu lacăte mari; un Artaud îl omorâse pe un consătean de-al lui, într-o seară, în spatele morii. Era un popor aparte în mijlocul acelei pustiite cingători de coline, o rasă născută din pământ, o omenire de trei sute de capete ce reînvia primele vremuri.

Abatele Mouret purta în sine toată posomorâta umbră a seminarului. Ani întregi nu ştiuse ce-i soarele. Acum încă îl ignora, cu ochii închişi aţintiţi asupra sufletului, având numai dispreţ pentru osândită fire. Multă vreme, în orele de reculegere, când meditaţia îl prosterna, visase un pustiu de schimnic, o văgăună într-un munte, unde nimic din viaţă, nici fiinţă, nici plantă, nici apă, să nu-l distragă din contemplarea dumnezeirii. Era un elan de dragoste curată, o groază de senzaţia fizică. Acolo, mort chiar pentru sine, întorcând spatele luminii, ar fi aşteptat să nu mai existe, să piară în sufletească neprihănire. Cerul îi apărea alb tot, de un alb de lumină, ca şi cum ar fi nins crini, ca şi cum toate purităţile, toate nevinovăţiile, toate castităţile ar fi strălucit.

Duhovnicul însă îl dojenea, când îi destăinuia doru-i de singurătate, nevoia pe care o simţea de a vieţui în divină curăţie; el îi amintea de luptele Bisericii, de obligaţiile sacerdoţiului. Mai târziu, după hirotonisire, tânărul preot venise la Artaud, cum singur ceruse, cu nădejdea să-şi realizeze visul de a nimici în el ce-i omenesc. În mijlocul acelei mizerii, pe-acel pământ sterp, va putea să-şi astupe urechile la zgomotele lumii, va trăi în somnul sfinţilor. Şi, de mai multe luni, într-adevăr, stătea zâmbitor; de-abia câte-un freamăt al satului îl tulbura din când în când; de-abia câte-o muşcătură mai caldă a soarelui îl înhăţa de ceafă, când o lua pe cărări, plutind în cer, fără s-audă neîncetata zămislire în mijlocul căreia mergea.

Dulăul cel mare care păzea satul se hotărâse să urce lângă abatele Mouret. Se aşezase iar pe labele dinapoi, la picioarele lui. Preotul rămânea însă dus în dulceaţa dimineţii. În ajun, începuse rugăciunile din Rozariul Mariei; atribuia marea bucurie care cobora în el mijlocirii Sfintei Fecioare pe lângă cerescul ei Fiu. Şi cât de dispreţuit îi păreau cele pământeşti! Cu câtă recunoştinţă se simţea sărac! Hirotonisindu-se, pierzând pe tatăl şi mama lui în aceeaşi zi, în urma unei drame ale cărei grozăvii le ignora încă, lăsase unui frate mai mare întreaga avere. Nu-l mai lega de lume decât sora lui. Îşi luase sarcina de-a se îngriji de ea, cuprins de un fel de duioşie religioasă pentru mintea ei slabă. Scumpa-i nevinovată era atât de copilăroasă, de nebunatică, încât i se înfăţişa cu puritatea celor săraci cu duhul, cărora Evanghelia le deschide împărăţia cerurilor. Totuşi, de câtăva vreme îl neliniştea; devenea prea robustă, prea sănătoasă; prea era plină de viaţă. Indispoziţia era însă uşoară. Îşi petrecea zilele în existenţa lăuntrică pe care şi-o făurise, părăsind totul, jertfindu-se cu desăvârşire. Îşi stăpânea simţurile, căuta să se elibereze de nevoile trupeşti, nu mai era decât un suflet răpit de contemplaţie. Firea nu-i mai înfăţişa decât capcane şi întinare; îşi făcea o glorie din a o violenta, a o dispreţui, din a scăpa de omeneasca-i tină. După oameni, dreptatea trebuie să fie o nebunie. Se privea dar ca un exilat pe pământ; nu se

gândea decât la bunurile cereşti, neputând să înţeleagă cum s-ar putea pune în cumpănă o eternitate de fericire cu câteva ore de trecătoare bucurii. Judecata îl înşela, dorinţele îl minţeau. Şi, dacă virtutea-i sporea, era mai ales prin umilinţă şi supunere. Voia să fie cel din urmă dintre toţi, supus tuturor, pentru ca divina rouă să cadă în inima lui ca pe-un nisip arzător; se socotea acoperit de dispreţ şi ruşine, de-a pururi nedemn de izbăvire. A fi umil înseamnă a crede, a iubi. Nu mai depindea nici chiar de sine, orb, surd, trupeşte mort. Era lucrul lui Dumnezeu. Şi din această abjecţie în care se se cufunda, un osana îl purta pe deasupra celor fericiţi şi puternici, în strălucirea unei fericiri fără sfârşit.

În Artaud, abatele Mouret găsise astfel nespusele bucurii ale mănăstirii, atât de fierbinte dorite odinioară, la fiecare lectură a *Urmării lui Cristos.* Nu dusese nicio luptă lăuntrică. Era desăvârşit, de la prima îngenunchere, fără luptă, fără convulsii, ca fulgerat de harul divin, în completă uitare de trupul său. Extaz al apropierii lui Dumnezeu pe care-l cunosc unii tineri preoţi; nespus de fericită oră când totul amuţeşte, când dorinţele nu-s decât o nesfârşită nevoie de curăţie. Nu-şi pusese mângâierea în nicio altă creatură. Când crezi că un lucru e totul, rămâi nestrămutat, şi credea că Dumnezeu era totul, că umilinţa, supunerea, castitatea lui erau totul. Şi-amintea că auzise vorbindu-se de ispită ca de un chin cumplit care-i încearcă pe cei mai sfinţi. Zâmbea. Dumnezeu nu-l părăsise niciodată. Credinţa îl ocrotea ca o platoşă împotriva oricăror influenţe malefice. Îşi amintea că la opt ani plângea de dragoste, prin unghere; nu ştia pe cine iubea; plângea pentru că iubea pe cineva, de foarte departe. Totdeauna rămăsese înduioşat. Mai târziu voise să se facă preot, pentru a satisface acea nevoie de afecţiune supraomenească ce constituia singurul său chin. Nu vedea încotro să iubească mai mult. Îşi mărginea aici fiinţa, predispoziţiile de rasă, visele-i de adolescent, primele-i dorinţe de om matur. Dacă ispita trebuia să vină, o aştepta cu seninătatea-i de seminarist ignorant. Se nimicise în el virilitatea, simţea asta, era fericit să se ştie

deosebit de ceilalţi, creatură castrată, abătută din drumul ei, însemnată prin tonsură ca un mieluşel al lui Dumnezeu.

V

Soarele încălzea uşa cea mare a bisericii. Muşte aurii zbârnâiau în jurul unei mari flori răsărite între două trepte ale peronului. Abatele Mouret, uşor buimăcit, se hotărâse să se depărteze, când dulăul negru se repezi lătrând cu îndârjire spre gardul micului cimitir ce se afla la stânga bisericii. În acelaşi timp, o voce aspră strigă:

— Ah! derbedeule, lipseşti de la şcoală şi te găsesc în cimitir!... Să nu tăgăduieşti! De un sfert de ceas te supraveghez.

Preotul înaintă. Îl recunoscu pe Vincent, pe care un Frate al Şcolilor Creştine îl ţinea zdravăn de-o ureche. Copilul era ca suspendat deasupra unei râpe ce se întindea de-a lungul cimitirului şi pe fundul căreia curgea torentul Mascle, ale cărui ape spumoase mergeau, la două leghe de acolo, să se verse în Viorn.

— Frate Archangias! zise cu blândeţe preotul, spre a-l îndemna pe teribilul om să fie indulgent.

Fratele însă nu lăsa urechea.

— Ah! dumneata eşti, părinte, mormăi el. Închipuie-ţi că ştrengarul ăsta se vârâ totdeauna în cimitir. Nu ştiu ce isprăvi rele pune la cale aici... Ar trebui să-i dau drumul ca să-şi sfărâme capul, colo jos. Aşa s-ar cuveni.

Copilul tăcea chitic, agăţat de bălării, cu ochii închişi vicleneşte.

— Ia seama, Frate Archangias, reluă preotul, ar putea să alunece.

Şi-l ajută el însuşi pe Vincent să urce înapoi.

— Ascultă, micuţule, ce făceai acolo? Nu trebuie să te joci prin cimitire.

Ştrengarul deschisese ochii, ferindu-se de Frate, punându-se sub ocrotirea abatelui Mouret.

— O să vă spun, murmură el ridicând spre acesta şiretu-i chip. E un cuib de pitulici în mărăcini, dedesubtul acelei stânci. De mai bine de zece zile îi pândesc… Şi, cum puii au ieşit din găoace, am venit azi-dimineaţă, după terminarea liturghiei…

— Un cuib de pitulici! zise Fratele Archangias. Stai că-ţi arăt eu!

Şi, depărtându-se, căută pe un mormânt un bulgăre de pământ, pe care se întoarse şi-l aruncă în mărăcini. Dar nu nimeri cuibul. Un al doilea bulgăr, azvârlit cu mai multă dibăcie, răsturnă plăpândul leagăn, prăvălind puii în torent.

— În felul acesta, continuă el, bătându-şi mâinile pentru a şi le scutura de pământ, n-ai să mai vii poate să hoinăreşti pe-aici ca un păgân… Morţii o să te tragă de picioare, noaptea, dacă o să mai umbli peste ei.

Vincent, care râsese când văzuse cuibul cufundându-se, privi în juru-i, dând din umeri cu neîncredere.

— Oh! nu mi-e frică, zise el. Morţii nu mai mişcă.

Cimitirul, într-adevăr, n-avea nimic înspăimântător. Era un teren gol, străbătut de strâmte alei năpădite de bălării. Nişte umflături gheboşeau pământul, din loc în loc. O singură piatră, în picioare, nouă. piatra abatelui Caffin, înălţa în mijloc alba-i tăietură. Nimic altceva decât braţe de cruci smulse, merişor uscat, vechi lespezi sparte, acoperite de muşchi. Nu se îngropa nici de două ori pe an. Moartea nu părea să sălăşluiască în acel loc viran, unde Teuse venea, în fiecare seară, să-şi umple şorţul cu iarbă pentru iepurii domnişoarei Désirée. Un uriaş chiparos plantat la poartă îşi preumbla singur umbra pe câmpul pustiu. Acel chiparos, care se vedea de la trei leghe împrejur, era cunoscut de toată lumea sub numele de Singuraticul.

— E plin de şopârle, adăugă Vincent, care se uita la zidul crăpat al bisericii. Poţi să petreci de minune…

Dintr-o săritură fu însă afară, căci îl văzuse pe Fratele

Archanghias întinzând piciorul. Acesta semnală preotului în ce proastă stare era poarta de fier, roasă de rugină, cu o ţâţână dezlipită, cu broasca sfărâmată.

— Ar trebui reparată, zise el.

Abatele Mouret zâmbi, fără să răspundă. Şi, adresându-se lui Vincent, care se bătea cu câinele:

— Ei, mititelule, întrebă el, ştii unde lucrează azi-dimineaţă moş Bambousse?

Copilul se uită spre orizont.

— Trebuie să fie în ţarina lui de la Olivettes, răspunse el, arătând spre stânga. De altfel, o să vă călăuzească Voriau, părinte. Ştie sigur unde e stăpânul său.

Şi bătu din palme strigând:

— Eh! Voriau! Eh!

Negrul dulău stătu o clipă la îndoială, dând din coadă, căutând să citească în ochii copilului. Apoi, lătrând de bucurie, coborî spre sat. Abatele Mouret şi Fratele Archangias îl urmară, stând de vorbă. După vreo sută de paşi, Vincent îi părăsi pe furiş, suind iar spre biserică, supraveghindu-i, gata să se-ascundă după vreun tufiş dacă ar fi întors capul. Cu o uşurinţă de şarpe, se strecură iarăşi în cimitir, acel rai în care erau cuiburi, şopârle, flori.

În vremea asta, pe când Voriau mergea înaintea lor pe drumul plin de colb, Fratele Archangias îi zicea preotului cu vocea-i supărată:

— Ia lasă, părinte, sunt nişte blestemaţi! Ar trebui să le rupi şalele ca să fie plăcuţi lui Dumnezeu. Cresc în necredinţă, ca părinţii lor. De cincisprezece ani sunt aici şi n-am făcut încă niciun creştin. De îndată ce ies din mâinile mele, adio! Îi înşfacă pământul, viile şi măslinii lor. Niciunul nu dă pe la biserică. Nişte brute care se luptă cu câmpurile lor de pietriş!... Cu gârbaciul trebuie îndrumaţi, părinte, cu gârbaciul!

Apoi, mai răsuflând, adăugă, cu un gest teribil:

— Vezi dumneata, oamenii ăştia din Artaud sunt ca mărăcinii care acoperă stâncile, aici. A fost de ajuns o tulpină ca tot ţinutul să fie năpădit. Se-agaţă, se înmulţesc, vieţuiesc fie ce-o fi. Ar trebui un prăpăd ceresc, ca la

Gomora, spre a nimici pacostea asta!

— Nu trebuie să deznădăjduieşti niciodată cu cei păcătoşi, zise abatele Mouret, care mergea domol, în lăuntrica-i pace.

— Nu, ăştia sunt ai dracului, reluă mai aprins Fratele. Am fost ţăran ca ei. Până la optsprezece ani, am săpat pământul. Şi mai târziu, la instituţie, am măturat, am curăţat legume, am făcut cele mai grele munci. Nu le fac imputări pentru trudnica lor muncă. Dimpotrivă, Dumnezeu îi preferă pe cei care trăiesc în ticăloşie… Artaudenii însă, vezi dumneata, se poartă ca dobitoacele! Sunt ca şi câinii lor care n-asistă la liturghie, care îşi bat joc de poruncile lui Dumnezeu şi ale Bisericii. Ar fi în stare să se-mpreuneze cu petecele lor de pământ, atât de mult le iubesc!

Voriau, cu coada în vânt, se oprea, pornea iarăşi, după ce se asigura că cei doi oameni îl urmau.

— Într-adevăr, fac abuzuri vrednice de plâns, zise abatele Mouret. Predecesorul meu, abatele Caffin…

— Un nenorocit, îl întrerupse Fratele. Ne-a sosit din Normandia, în urma unei daraveri urâte. Aici nu s-a gândit decât să trăiască bine; a lăsat totul în neorânduială.

— Nu, abatele Caffin a făcut cu siguranţă ce a putut; trebuie să recunoaştem însă că sforţările i-au rămas aproape zadarnice. Chiar şi ale mele rămân adesea fără rezultat.

Fratele Archangias ridică din umeri. Merse o clipă în tăcere, legănându-şi trupul înalt şi slab, croit ca din topor. Soarele bătea în ceafa-i argăsită, adumbrind aspru-i chip de ţăran, prelung şi uscăţiv.

— Ascultă, părinte, reluă el în sfârşit, sunt prea jos pus ca să-ţi fac observaţii; am însă aproape de două ori vârsta dumitale, cunosc meleagurile astea, ceea ce îmi îngăduie să-ţi spun că nu vei izbuti prin blândeţe… Mă-nţelegi, catehismul e de-ajuns. Dumnezeu n-are milă de cei necredincioşi. Ţine seama de asta.

Şi cum abatele Mouret, cu capul plecat, nu deschidea gura, urmă:

— Religia pleacă de la ţară, pentru că se face din ea o

femeie prea cumsecade. A fost respectată cât timp a poruncit fără indulgenţă... Nu ştiu, zău, ce vă învaţă în seminare. Noii preoţi plâng ca nişte copii împreună cu enoriaşii lor. Dumnezeu parcă s-a schimbat cu totul... Aş putea să jur, părinte, că nici nu mai ştii catehismul pe dinafară!

Preotul, jignit de această voinţă care căuta să se impună cu atâta asprime, ridică fruntea, rostind cu oarecare răceală:

— Bine, zelul dumitale e lăudabil... Dar n-ai să-mi spui nimic? Ai venit azi-dimineaţă la prezbiteriu, nu-i aşa?

Fratele Archangias răspunse cu brutalitate:

— Aveam să-ţi spun ce ţi-am spus... Artaudenii trăiesc ca porcii lor. Nu mai departe decât ieri am aflat că Rosalie, fiica cea mai mare a lui moş Bambousse, e însărcinată. Toate aşteaptă asta pentru a se mărita. De cincisprezece ani n-am cunoscut niciuna care să nu se fi dus după clăile de grâu mai înainte de a trece pe la biserică. Şi pretind, râzând, c-aşa-i obiceiul locului!

— Da, murmură abatele Mouret, e o mare ocară... Îl caut pe moş Bambousse tocmai pentru a-i vorbi despre daravera asta. Ar fi de dorit, acum, să se căsătorească cât mai grabnic... Tatăl copilului e, pare-se, Fortune, flăcăul lui Brichet. Din nenorocire, familia Brichet e nevoiaşă.

— Rosalie aceea, urmă Fratele, n-are decât optsprezece ani. Se pierd încă de pe băncile şcolii. Nu-s nici patru ani de când o aveam încă în clasă. De-atunci era vicioasă... O am acum pe sora ei Catherine, o copiliţă de unsprezece ani, care făgăduieşte să fie mai neruşinată ca sora ei mai mare. O întâlneşti prin toate văgăunile cu nebunaticul ăla de Vincent... Haida-de, zadarnic le tragi de urechi până le dă sângele, pururi răsare în ele femeia. Poartă blestemăţia în fuste. Făpturi demne de a fi zvârlite la gunoi, cu ticăloşiile lor otrăvitoare! Am scăpa de-o mare pacoste dacă s-ar strânge de gât toate fetele de cum se nasc.

Dezgustul, ura împotriva femeii îl făcură să înjure ca un surugiu. Abatele Mouret, după ce-l ascultă, cu faţa liniştită, sfârşi prin a zâmbi la Mânia lui. Îl chemă pe Voriau, care se

abătuse într-un câmp din vecinătate.

— Poftim! strigă Fratele Archangias, arătând un grup de copii care se jucau în fundul unei râpe, iată ştrengarii mei care trag la fit sub pretext că se duc să-şi ajute părinţii la vie!... Fii sigur că nemernica de Catherine e în mijlocul lor. Îi place să se dea de-a berbeleacul. O s-o vezi acum cu fustele-n cap. Vezi? Ce-ţi spuneam eu! Pe diseară, părinte. Staţi că v-arăt eu, derbedeilor!

Şi plecă în goană, cu gulerul murdar ce-i flutura pe spate, smulgând ciulini cu marele-i anteriu soios. Abatele Mouret îl privi căzând ca o furtună în mijlocul liotei de copii, care o zbughiră ca un stol de vrăbii speriate. Izbutise însă să apuce de urechi pe Catherine şi pe un alt copil. Îi duse spre sat ţinându-i zdravăn cu degetele lui mari şi păroase, potopindu-i cu injurii.

Preotul îşi reluă mersul. Fratele Archangias îi pricinuia uneori scrupule ciudate; îi apărea, în vulgaritatea şi asprimea lui, ca un adevărat slujitor al lui Dumnezeu, fără legături pământeşti, cu totul în voia cerului, umil, aspru, cu injuria pe buze împotriva păcatului. Şi era cuprins de deznădejde că nu se poate lepăda şi mai mult de trupul lui, că nu-i urât, dezgustător, că nu răspândeşte în juru-i duhoarea sfinţilor. Când Fratele îl revolta prin cuvinte prea tari, printr-o prea mare brutalitate, se învinuia după aceea pentru susceptibilitatea şi mândria ţinând de firea lui ca şi cum ar fi fost nişte adevărate greşeli. Nu trebuia oare să fie mort pentru toate slăbiciunile acestei lumi? Şi de data aceasta zâmbi cu tristeţe, gândindu-se că era cât pe ce să se supere pentru mânioasa lecţie a Fratelui. Era orgoliul, se gândea el, care căuta să-l piardă făcându-l să-i dispreţuiască pe cei simpli. Fără voia lui însă se simţea uşurat că a rămas singur, mergând cu pas domol, citindu-şi cartea de rugăciuni, scăpat de aspra voce care-i tulbura visul de tandreţe pură.

VI

Drumul cotea printr-un şirag de stânci prăbuşite, în mijlocul cărora ţăranii cuceriseră, ici şi colo, patru sau cinci metri de pământ ere tos, plantat cu măslini bătrâni. Sub picioarele abatelui, făgaşele gloduroase aveau uşoare scârţâituri de zăpadă. Uneori, primind în obraz o adiere mai caldă, ridica ochii de pe carte, căutând de unde i vine această dezmierdare; privirea-i însă rămânea vagă, pierdută, fără să vadă, pe înflăcăratul orizont, pe frântele linii ale acelei câmpii de patimi, uscată, ce se răsfăţa-n soare, tolănită ca o femeie înfocată şi sterilă. Îşi trăgea pălăria pe frunte spre a scăpa de dogoritoarele adieri şi îşi relua liniştit cititul; în vreme ce anteriul lui, la spate, scotea un fir de fum, ce plutea la nivelul drumului.

— Bună ziua, părinte, îi zise un ţăran care trecea.

Zgomote de sapă, de-a lungul ţarinelor, îl trezeau încă din meditaţia lui. Întorcea capul, zărind în mijlocul viilor bătrâni înalţi şi noduroşi care îl salutau. Sătenii, în plin soare, se-mpreunau cu pământul, după expresia Fratelui Archangias. Erau frunţi năduşite ce apăreau după tufişuri, piepturi gâfâitoare ce se ridicau încet, o arzătoare sforţare de zămislire, în mijlocul căreia el mergea, naiv, cu pasu-i atât de liniştit. Nimic tulburător nu ajungea până la trupul său din marea muncă de dragoste ce umplea splendida dimineaţă.

— Hei! Voriau, nu mânca lumea! strigă cu voioşie o voce puternică, făcând să tacă dulăul ce lătra cu îndârjire.

Abatele Mouret ridică încet capul.

— Dumneata eşti, Fortune, zise el, înaintând la marginea ţarinei unde lucra flăcăul. Tocmai voiam să-ţi vorbesc.

Fortune era de-o vârstă cu preotul. Era un vlăjgan cu înfăţişare îndrăzneaţă, cu pielea deja scorţoasă. Desţelenea un petec de pământ pietros.

— În ce privinţă, părinte? întrebă el.

— În privinţa celor ce s-au petrecut între Rosalie şi dumneata, răspunse preotul.

Fortune începu să râdă. I se părea pesemne caraghios ca un preot să se ocupe de un asemenea lucru.

— Păi, de, murmură el, a fost cu voia ei. N-am silit-o… Cu atât mai rău dacă moş Bambousse nu vrea să mi-o dea! Ai văzut bine că dulăul lui încerca să mă muşte adineauri. Îl asmute contra mea.

Abatele Mouret dădu să continue, când bătrânul artaudean zis Brichet, pe care nu-l văzuse la început, ieşi din umbra unui tufiş, după care mânca cu nevasta lui. Eră scund, vlăguit de vârstă, cu înfăţişarea umilă.

— Ţi s-or fi spus minciuni, părinte, strigă el. Băiatul e gata să o ia pe Rosalie. Au mers unul cu altul. Nu-i vina nimănui. Sunt şi alţii care au făcut ca ei şi care n-au dus trai rău din pricina asta… Treaba nu depinde de noi. Vorbeşte cu Bambousse. El e cel ce ne dispreţuieşte din cauză că are bani.

— Da, suntem tare nevoiaşi, suspină leica Brichet, o femeie înaltă, tânguitoare, care se ridică la rându-i. N-avem decât petecul ăsta de pământ, în care de bună seamă necuratul face să plouă bolovani. Nu ne putem câştiga pâinea de pe urma lui. Fără dumneata, părinte, traiul n-ar fi cu putinţă.

Leica Brichet era singura cucernică în tot satul. De câte ori se spovedea, dădea târcoale în jurul prezbiteriului, ştiind că Teuse îi păstra întotdeauna două pâini din ultimul cuptor. Câteodată pleca chiar cu un iepure sau o găină, pe care i le dădea Désirée.

— Ocară veşnică, reluă preotul. Trebuie ca această căsătorie să aibă loc cât mai curând.

— Îndată ce vor voi ceilalţi, zise bătrâna, foarte neliniştită

în privinţa darurilor pe care le primea. Nu-i aşa, Brichet? Nu o să fim noi aşa de răi creştini ca să ne-mpotrivim părintelui.

Fortune rânjea.

— Eu unul sunt gata, declară el, şi Rosalie la fel... Am întâlnit-o ieri, în dosul morii. Nu ne-am certat, dimpotrivă. Am rămas împreună, ca să râdem...

Abatele Mouret îl întrerupse:

— Bine. Voi vorbi cu Bambousse. E pare-mi-se acolo, la Olivettes.

Preotul se depărta, când leica Brichet îl întrebă ce mai făcea Vincent, plecat de dimineaţă ca să slujească la liturghie. Era un ştrengar care avea mare nevoie de sfaturile sfinţiei sale. Şi îl însoţi pe preot vreo sută de paşi, plângându-se de nefericirea ei, de lipsa de cartofi, de frigul care degerase măslinii, de căldurile care ameninţau să pârjolească slabele recolte. Se despărţi de el asigurându-l că fiul ei Fortune îşi spunea rugăciunile, dimineaţa şi seara.

Voriau mergea acum înaintea abatelui Mouret. Deodată, la o cotitură, se repezi în ţarini. Abatele trebui s-o apuce pe o potecă îngustă care suia pe-o coastă. Era la Olivettes, partea cea mai rodnică din ţinut, unde primarul comunei, Artaud, zis Bambousse, stăpânea mai multe lanuri de grâu, măslini şi vii. Câinele se repezise în fustele unei fete înalte şi oacheşe, care zâmbi drăgălaş zărindu-l pe preot.

— Tatăl dumitale e aici, Rosalie? o întrebă acesta din urmă.

— Aici, foarte aproape, zise ea întinzând mâna, fără a înceta să zâmbească.

Apoi, părăsind colţul de ţarină pe care-l plivea, merse înaintea lui. Sarcina ei, puţin înaintată, se indica numai printr-o uşoară reliefare a şoldurilor. Avea puternica legănătură a femeilor muncitoare, cu capul gol în soare, cu ceafa înroşită, cu negru-i păr ca o coamă. Mâinile ei, înverzite, miroseau ca ierburile pe care le smulgea.

— Tată, strigă ea, iată părintele care întreabă de dumneata.

Şi nu se întoarse, obraznică, păstrându-şi râsul viclean de

animal impudic. Bambousse, gras, năduşit, rotund la chip, îşi lăsă lucrul pentru a veni vesel în întâmpinarea preotului.

— Aş putea să jur că vrei să-mi vorbeşti de reparaţiile bisericii, zise el, bătându-şi mâinile pline de pământ. Ei bine! nu, părinte, e cu neputinţă. Comuna n-are niciun ban... Dacă bunul Dumnezeu dă ipsosul şi olanele, noi vom da zidarii.

Această glumă de ţăran necredincios îl făcu să izbucnească într-un râs nebun. Îşi lovi coapsele, tuşi, gata să se înece.

— Nu pentru biserică am venit, răspunse abatele Mouret. Voiam să-ţi vorbesc despre fiica dumitale Rosalie...

— Rosalie? Dar ce ţi-a făcut? întrebă Bambousse, clipind.

Ţăranca îl privea pe tânărul preot cu îndrăzneală, ducea mâinile la gât, desfătându-se, căutând să-l facă să roşească. El însă, fără înconjur, cu fata liniştită, ca şi cum ar fi vorbit de un lucru pe care nu-l simţea:

— Ştii ce vreau să spun, moş Bambousse. E însărcinată. Trebuie s-o măriţi.

— A! pentru asta, murmură bătrânul, cu aeru-i zeflemitor. Mulţumesc pentru mijlocire, părinte. Alde Brichet te-au trimis, nu-i aşa? Leica Brichet vine la liturghie, şi-i dai o mână de ajutor pentru a-i căpătui feciorul; e de înţeles... Eu însă nu mă vâr în asta. Afacerea nu-mi convine. Asta-i tot.

Preotul, mirat, îi explică cum că trebuia să pună capăt scandalului, că trebuia să-l ierte pe Fortune, deoarece acesta voia să-şi îndrepte greşeala, în sfârşit, că cinstea fetei lui cerea o căsătorie grabnică.

— Bre, bre, reluă Bambousse clătinând din cap, ce de vorbe! Îmi păstrez fata, mă-nţelegi. Toate astea nu mă privesc... Fortune ăsta e un golan. N-are para chioară. Lesne-ar fi, zău, dacă pentru a te căsători cu o fată ar fi destul să mergi cu ea. Păi! Între tineri, ai vedea nunţi dimineaţa şi seara... Mulţumesc lui Dumnezeu, nu prea-s mâhnit din cauza Rosaliei: se ştie ce i s-a întâmplat; asta n-o face nici oloagă, nici gheboasa, şi se va mărita cu cine va voi din ţinut.

— Dar copilul? întrerupse preotul.

— Copilul? Nu-i aici, nu-i aşa? Şi poate că nu va fi niciodată… Dacă va naşte copilul, vom vedea.

Rosalie, văzând ce întorsătură lua demersul preotului, crezu de datoria ei să-şi îndese pumnii în ochi, scâncind. Se lăsă chiar să cadă jos, arătându-şi ciorapii albaştri care îi treceau de genunchi.

— Ai de gând să taci, căţea! strigă tatăl înfuriindu-se.

Şi o tratã cum îi veni la gură, cu vorbe fără perdea, care o făceau să râdă pe înfundate sub pumnii strânşi.

— Dacă te găsesc cu ibovnicul, vă leg împreună şi vă duc aşa în faţa lumii… N-ai de gând să taci? Stai tu, ticăloaso!

Luă un bulgăre de pământ, zvârlindu-l în ea cu putere de la patru paşi. Bulgărul se sfărâmă pe grumazul ei, alunecându-i în sân, acoperind-o cu praf. Zăpăcită, ea se ridică dintr-o săritură şi fugi, cu capul în mâini, pentru a se feri. Bambousse însă avu vreme s-o izbească cu încă doi bulgări: unul îi atinse uşor umărul stâng; celălalt o izbi drept în şira spinării atât de tare, că o făcu să cadă în genunchi.

— Bambousse! strigă preotul, smulgându-i un pumn de pietre pe care acesta tocmai le luase de pe jos.

— Ia lasă, părinte, zise ţăranul. Era pământ moale. Ar fi trebuit s-arunc în ea cu pietrele astea… Se vede bine că nu cunoşti fetele. Sunt ale naibii de tari. Pot eu s-o cobor pe asta în fundul puţului, pot să-i rup oasele cu ciomagul, tot s-ar duce la blestemăţiile ei! O pândesc însă, şi de-oi prinde-o… În sfârşit, toate-s la fel.

Se mângâia. Trase-o duşcă de vin dintr-o ploscă mare ce se prăjea pe pământul arzător.

Şi, râzând din nou:

— De-aş avea un pahar, părinte, te-aş cinsti cu dragă inimă.

— Ei, întrebă din nou preotul, cum rămâne cu căsătoria?

— Nu, nu se poate face, ar râde lumea de mine… Rosalie e voinică. Face cât un bărbat, vezi dumneata. În ziua când va pleca, voi fi nevoit să iau un argat. Vom mai vorbi despre asta după culesul viei. Şi-apoi, nu vreau să fiu furat. Dai, iei, nu dai, nu iei; nu-i aşa?

Preotul rămase acolo încă o jumătate de oră, dojenindu-l pe Bambousse, vorbindu-i de Dumnezeu, căutând să-l convingă. Bătrânul îşi reluase lucrul; dădea din umeri, glumea, încăpăţânându-se şi mai mult. În cele din urmă strigă:

— Mă rog, dacă mi-ai cere un sac cu grâu, nu l-ai plăti?... De ce vrei să-mi dau fata fără să primesc nimic în schimb?

Abatele Mouret, descurajat, plecă. Pe când cobora poteca, o zări pe Rosalie tăvălindu-se sub un măslin cu Voriau, care o lingea pe obraz, ceea ce o făcea să râdă. Ea zicea câinelui, cu fustele ridicate, bătând pământul cu braţele:

— Mă gâdili, javră. Sfârşeşte odată!

Apoi, când îl văzu pe preot, făcu pe ruşinata şi îşi potrivi veşmintele, băgându-şi iar pumnii în ochi. El căută s-o mângâie făgăduindu-i că o să încerce noi demersuri pe lângă tatăl ei. Şi adăugă că până atunci trebuia să fie ascultătoare, încetând orice fel de legături cu Fortune, pentru a nu-şi agrava păcatul.

— Oh! acum, murmură ea zâmbind cu neruşinare, nu mai e nicio primejdie, căci buclucul s-a făcut.

El nu înţelese şi îi zugrăvi iadul, unde ard femeile păcătoase. Apoi o părăsi, convins că şi-a făcut datoria, redobândindu-şi acea seninătate care-i îngăduia să treacă fără nicio tulburare prin mijlocul spurcăciunilor trupeşti.

VII

Arşiţa dimineţii se înteţea. În acea vastă cingătoare de stânci, soarele aprindea, încă din primele zile frumoase, o flăcăraie de cuptor. Abatele Mouret, după înălţimea astrului, înţelese că avea tocmai timpul să se întoarcă la prezbiteriu, dacă voia să fie acolo la unsprezece şi să scape de gura Teusei. Îşi citise cartea de rugăciuni, îşi făcuse demersul pe lângă Bambousse şi se întorcea cu paşi grăbiţi, privind în depărtare pata cenuşie a bisericii sale, cu stâlpul drug pe care marele chiparos, *Singuraticul,* îl înălţa pe orizontul albastru. Se gândea, în moleşeala căldurii, cum să împodobească mai frumos, seara, capela Fecioarei pentru rugăciunile din luna Sfintei Marii. Drumul desfăşura în faţa lui un covor de praf moale sub picior, o puritate de un alb strălucitor.

La Croix-Vert, pe când abatele dădea să treacă drumul care duce din Plassans în La Plaud, o brişcă ce cobora povârnişul îl sili să se adăpostească după un morman de pietriş. Tăia răscrucea când un glas îl strigă:

— Ei! Serge! Ei! băiete!

Brişca se oprise, un om se apleca. Atunci, tânărul preot recunoscu pe un unchi al său, doctorul Pascal Rougon, căruia locuitorii din Plassans, unde îi îngrijea gratuit pe nevoiaşi, îi ziceau pe scurt „Conu’ Pascal”. Deşi abia trecuse de cincizeci de ani, era alb ca zăpada, cu o barbă mare şi plete, ceea ce dădea frumosului său chip, cu trăsături regulate, o fineţe plină de bunătate.

— Cum se face de înoţi în praf la ora asta? zise el cu

veselie, aplecându-se şi mai mult pentru a strânge ambele mâini ale abatelui. Nu te temi de insolaţie?

— Tot atât cât dumneata, unchiule, răspunse preotul râzând.

— Oh! eu am coviltirul trăsurii. Apoi, bolnavii n-aşteaptă. Moare lumea pe orice vreme, băiete.

Şi-i povesti că alerga la bătrânul Jeanbernat, intendentul de la Paradou, care fusese lovit peste noapte de dambla. Un ţăran vecin care se ducea la târgul din Plassans venise să-l cheme.

— Probabil c-a murit, continuă el. Oricum, trebuie să-l văd. Bătrânii ăştia cocliţi au nouă vieţi.

Ridica biciul, când abatele Mouret îl opri.

— Stai. Cât e ceasul, unchiule?

— Unsprezece fără un sfert.

Abatele ezita. Îi răsuna în urechi teribila voce a Teusei, care-i striga că se răceşte prânzul. Fu însă curajos, reluă îndată:

— Merg cu dumneata, unchiule. Nenorocitul acela va voi poate să se-mpace cu Dumnezeu în ceasu-i din urmă.

Doctorul Pascal nu-şi putu stăpâni un hohot de râs:

— Jeanbernat! zise el, haida-de! pe ăsta n-o să-l converteşti tu niciodată! Dar nu face nimic, vino. Simpla ta vedere e-n stare să-l vindece.

Preotul se sui în brişcă. Doctorul, care păru că regretă gluma, se arătă foarte afectuos, tot îndemnându-şi calul cu plescăituri din limbă. Se uita cu interes la nepotul lui, privindu-l cu coada ochiului, cu aerul pătrunzător al învăţaţilor care iau notiţe. Îi puse câteva întrebări, cu bonomie, despre viaţa şi obiceiurile lui, despre paşnica fericire de care se bucura în Artaud. Şi, la fiecare răspuns satisfăcător, murmura, ca şi cum şi-ar vorbit lui însuşi, pe un ton de om mulţumit:

— Cu-atât mai bine, minunat!

Insistă mai ales asupra stării de sănătate a tânărului preot. Acesta, mirat, îl asigură că era sănătos tun, că n-avea nici ameţeli, nici greţuri, nici dureri de cap.

— Minunat, minunat, repeta unchiul Pascal. Primăvara,

ştii, sângele fierbe. Dar tu eşti zdravăn... Ascultă, fiindcă veni vorba, l-am văzut luna trecută pe fratele tău Octave, la Marsilia. Va pleca la Paris, o să aibă acolo o situaţie strălucită într-o casă comercială. Ah, ştrengarul, duce o viaţă frumoasă!

— Ce viaţă? întrebă cu naivitate preotul.

Doctorul, pentru a evita să răspundă, plescăi din limbă. Apoi reluă:

— În sfârşit, toţi sunt sănătoşi, mătuşa Felicite, unchiul Rougon şi ceilalţi... Asta nu ne împiedică însă s-avem multă nevoie de rugăciunile tale. Tu eşti sfântul familiei, dragul meu; şi pe tine mă bizui pentru mântuirea întregii şlehte.

Râdea, însă cu atâta prietenie, încât Serge însuşi ajunse să glumească.

— Căci sunt unii din liotă, continuă el, care nu vor fi uşor de dus în rai. Ai asculta nostime spovedanii, de-ar veni pe rând să se spovedească... Eu n-am nevoie să se spovedească; îi urmăresc de departe, le-am alcătuit dosare, alături de ierburile şi notiţele mele doftoriceşti. Într-o zi voi putea întocmi un tablou foarte interesant... O să vezi, o să vezi!

Se exalta, cuprins de un entuziasm tineresc pentru ştiinţă. O aruncătură de ochi asupra anteriului nepotului său îl opri deodată.

— Tu eşti preot, murmură el; bine-ai făcut, eşti foarte fericit când eşti preot. Preoţeasca îndatorire a pus cu totul stăpânire pe tine, nu-i aşa? Astfel că iată-te întors spre bine... Haide, niciodată nu ai fi fost mulţumit în altă parte. Rudele tale care au început viaţa ca şi tine, degeaba au făcut lucruri urâte; încă îşi împlinesc poftele... Totul e logic în asta, băiete. Un preot desăvârşeşte familia. Era fatal de altfel. Sângele nostru trebuia să ducă aici... Cu atât mai bine pentru tine, ai fost mai norocos ca toţi.

Dar îşi luă seama, zâmbind ciudat.

— Nu, sora ta Désirée a fost cea mai norocoasă.

Şuieră, dădu bici calului, schimbă vorba. Brişcă, după ce urcă o coastă destul de abruptă, se strecură printre nişte strungi pustiite; apoi ajunse pe un platou, pe un drum

desfundat care mergea de-a lungul unui zid interminabil. Satul Artaud dispăruse; erau în plin pustiu.

— Ne apropiem, nu-i aşa? întrebă preotul.

— Iată Paradou-ul, răspunse doctorul, arătând zidul. N-ai mai venit pe aici? Nu suntem nici la o leghe de Artaud... O proprietate care trebuie să fi fost superbă, Paradou-ul asta. Zidul parcului, în partea asta, are doi kilometri. Dar de mai bine de-o sută de ani totul creste la voia întâmplării.

— Sunt copaci frumoşi aici, observă preotul, ridicând capul, surprins de noianul de verdeaţă ce se revărsa peste zid.

— Da, colţul ăsta e foarte fertil. De aceea parcul e o adevărată pădure, în mijlocul stâncilor pleşuve ce-l înconjoară. De altfel, de-aici izvorăşte torentul Masele. Mi s-a vorbit, pare-mi-se, de trei sau patru izvoare.

Şi, în fraze scurte, întretăiate de incidente străine subiectului, el povesti istoria Paradou-ului, un fel de legendă care circula prin ţinut. Pe vremea lui Ludovic al XV-lea, un senior clădise acolo un superb palat, cu grădini imense, cu bazine, cu fântâni ţâşnitoare, cu statui, un mic Versailles pierdut printre pietre, sub arşiţa din miazăzi. Dar nu petrecuse în acel loc decât un sezon, în tovărăşia unei femei de-o frumuseţe încântătoare, care murise probabil acolo, căci nimeni n-o văzuse ieşind. Anul următor, castelul arse, porţile parcului fură ţintuite, ambrazurile zidurilor se umplură cu pământ; aşa încât, din acele îndepărtate vremuri, nicio privire nu mai pătrunsese în acel vast parc, care ocupa în întregime unul din înaltele platouri de la Garrigues.

— Urzicile nu cred să lipsească, zise râzând abatele Mouret. Miroase-a umezeală de-a lungul acestui zid, nu găseşti, unchiule?

Apoi, după o tăcere:

— Şi-al cui e acum Paradou-ul? întrebă el.

— Nu se ştie, zău, răspunse doctorul. Proprietarul a venit în ţinut acum vreo douăzeci de ani. Dar atât l-a speriat cuibarul ăsta de şerpi, încât n-a mai reapărut... Adevăratul stăpân este paznicul proprietăţii, bătrânul acela original,

Jeanbernat, care a găsit mijlocul să se instaleze într-un pavilion, ale cărui pietre se mai ţin încă... Vezi colo cocioaba aia cenuşie, cu ferestrele mari acoperite de iederă?

Brişca trecu pe dinaintea unei porţi senioriale, sângerând de rugină, căptuşită pe dinăuntru cu şipci. Şanţul împrejmuitor era plin de mărăcini. La vreo sută de metri se afla pavilionul unde locuia Jeanbernat, închis în parc, spre care dădea una din faţadele lui. Paznicul părea însă că-şi baricadase locuinţa în partea aceea; desţelenise o grădiniţă spre drum; trăia acolo, la miazăzi, cu spatele spre Paradou, fără să pară că-şi dă seama de enormitatea verdeţii ce se revărsa înapoia lui.

Tânărul preot sări jos, privind curios, întrebându-l pe doctorul care se grăbea să lege calul de un belciug fixat în zid:

— Şi bătrânul ăsta trăieşte singur, în fundul acestei văgăuni uitate?

— Da, cu desăvârşire singur, răspunse unchiul Pascal.

Dar îşi luă seama.

— E cu el o nepoată care i-a picat în spinare, o fată bizară, o sălbatică... Să ne grăbim. Totul pare mort în casă.

VIII

Casa dormea în soarele amiezii, cu storurile trase, în zumzetul unor muşte mari, care roiau de-a lungul iederei până la acoperiş. O fericită pace scălda această ruină însorită. Doctorul împinse poarta strâmtei grădini, pe care o-mprejmuia un gard viu, foarte înalt. Acolo, la umbra unei bucăţi de zid, Jeanbernat, îndreptându-şi statura înaltă, fuma liniştit din pipă, în tăcerea adâncă, privind cum îi cresc legumele.

— Cum! eşti în picioare, poznaşule! strigă doctorul stupefiat.

— Veneai dar să mă-ngropi! mormăi bătrânul cu asprime. N-am nevoie de nimeni. Mi-am lăsat sânge…

Se opri deodată zărindu-l pe preot şi-avu un gest atât de teribil, încât unchiul Pascal se grăbi să intervină.

— E nepotul meu, zise el. noul preot din Artaud, un băiat de ispravă… Ce dracu'! n-am bătut drumurile la ora asta ca să te mâncăm, moş Jeanbernat.

Bătrânul se potoli puţin.

— Nu vreau să văd popimea la mine, murmură el. Asta-i de ajuns pentru ca oamenii să crape. Auzi, doftore, nici doftorii, nici popi, când va fi să mor; altfel, ne certăm. Ăsta să intre totuşi, pentru că-i nepotul dumitale.

Abatele Mouret, buimăcit, nu găsi niciun cuvânt. Stătea în picioare, în mijlocul unei alei, examinând acel personaj ciudat, acel singuratic plin de zbârcituri, cu faţa de cărămidă arsă, cu membrele uscate şi sucite ca nişte pachete de funii, ce părea că-şi poartă cei optzeci de ani cu

un dispreţ ironic pentru viaţă. Cum doctorul încercase să-i ia pulsul, el se supără iarăşi.

— Dă-mi pace! Ţi-am spus că mi-am lăsat sânge cu cuţitul! S-a sfârşit acum… Ce dihanie de ţăran a venit să te deranjeze? Doctorul, popa, de ce nu cioclii?… În sfârşit, ce vrei, oamenii sunt proşti. Asta n-o să ne împiedice să tragem o duşcă.

Puse o sticlă şi trei pahare pe-o masă veche, pe care o scoase la umbră. Odată paharele umplute până sus, voi să ciocnească. Mânia i se preschimba într-o veselie zeflemitoare.

— Asta n-o să te otrăvească, părinte, zise el. Un pahar cu vin bun nu-i un păcat… De pildă, fie zis fără să te jignesc, e pentru prima oară că ciocnesc cu o faţă bisericească. Bietul abate Caffin, înaintaşul dumitale, nu voia să stea de vorbă cu mine… Îi era frică.

Şi după un hohot de râs, continuă:

— Închipuie-ţi că-şi luase sarcina să-mi dovedească existenta lui Dumnezeu… De-atunci nu-l mai întâlneam fără să-l iau peste picior. El se făcea că n-aude, te asigur.

— Cum adică nu există Dumnezeu? strigă abatele Mouret, ieşind din mutismul său.

— Mă rog, voia dumitale, reluă batjocoritor Jeanbernat. N-avem decât să reluăm firul împreună, dacă asta poate să-ţi facă plăcere… Te vestesc numai că-s foarte tare. Acolo sus, într-o odaie, sunt câteva mii de volume scăpate din pârjolul Paradou-ului, toţi filosofii din veacul al XVIII-lea, un maldăr de cărţi asupra religiei. Am aflat din ele lucruri frumoase. De douăzeci de ani le citesc… Ah! Păi o să găseşti cu cine să stai de vorbă, părinte…

Se ridicase. Cu un gest lung, arătă întregul orizont, pământul, cerul, repetând cu solemnitate:

— Nimic, nimic şi iar nimic… Când soarele se va stinge, totul se va sfârşi.

Doctorul Pascal dăduse uşor cu cotul abatelui Mouret. Clipea din ochi, studiindu-l pe bătrân cu curiozitate, aprobând din cap pentru a-i da îndemn la vorbă.

— Aşadar, taică Jeanbernat, eşti un materialist? întrebă

el.

— Ei! nu-s decât un biet om, răspunse bătrânul reaprinzându-şi luleaua. Când contele de Corbiere, cu care eram frate de lapte, a murit trântit de un cal, copiii m-au trimis să păzesc acest parc adormit ca-n basme pentru a scăpa de mine. Aveam şaizeci de ani, mă credeam pe ducă. Moartea însă m-a uitat. Şi-a trebuit să-mi făuresc o văgăună... Vezi dumneata, când trăieşti singur, sfârşeşti prin a vedea în chip ciudat lucrurile. Copacii nu mai sunt copaci, pământul capătă o înfăţişare de fiinţă vie, pietrele îţi spun poveşti. Nerozii, în sfârşit. Ştiu taine care v-ar face să rămâneţi cu gura căscată. Şi-apoi, ce vreţi să facă cineva în pustietatea asta afurisită? Am citit cărţile, asta m-a făcut să petrec mai bine decât vânătoarea. Contele, care înjura ca un păgân, îmi spusese întotdeauna: „Jeanbernat, băiete, socot că o să te regăsesc în iad, ca să mă slujeşti acolo cum m-ai slujit şi aici sus”.

Făcu din nou un gest larg împrejurul orizontului, repetând:

— Nimicnicie, mă-nţelegeţi... Totul e o glumă.

Doctorul Pascal începu să râdă:

— O glumă bună, în tot cazul, zise el. Taică Jeanbernat, eşti un şiret. Mi se pare că eşti îndrăgostit, cu toate că faci pe dezgustatul. Prea vorbeai adineauri cu foc despre arbori şi pietre.

— Nu, te asigur, murmură bătrânul, asta mi-a trecut. Odinioară, e-adevărat, când te-am cunoscut şi ne duceam împreună s-adunăm ierburi, am fost destul de prost ca să iubesc tot soiul de lucruri, în această mare mincinoasă de câmpie. Din fericire, cărţile m-au lecuit. Aş vrea ca grădiniţa mea să fie mai mică; nu ies la drum nici de două ori pe an. Vezi banca aia? Acolo îmi petrec zilele, privind cum creşte salata.

— Dar raitele prin parc? îl întrerupse doctorul.

— În parc? repetă Jeanbernat cu un aer de adâncă mirare, dar sunt mai bine de doisprezece ani de când nu mi-a călcat piciorul pe-acolo. Ce vrei să fac în mijlocul acelui cimitir? E prea mare. E stupid, arborii aceia care nu

se mai sfârşesc, muşchi pretutindeni, statui sfărâmate, gropi în care stai să-ţi frângi gâtul la fiecare pas! Ultima dată când m-am dus, era atât întuneric sub frunziş, florile sălbatice miroseau atât de tare, nişte adieri atât de ciudate treceau pe alei, încât parcă mi s-a făcut frică. Şi m-am baricadat, pentru ca parcul să nu intre aici... Un petec de soare, trei lăptuci dinaintea mea, un uriaş gard viu care-mi închide toată zarea – e chiar prea mult pentru a fi fericit. Nimic, iată ce-aş voi, nimic, ceva atât de strâmt, încât nimic din afară să nu poată veni să mă tulbure. Doi metri de pământ, dacă vrei, ca să crăp întins pe spate.

Dădu cu pumnul în masă, ridicând deodată glasul, strigând abatelui Mouret:

— Haide, încă o duşcă, părinte. Că doar nu-i dracul în fundul sticlei!

Preotul se simţea rău. Îşi dădea seama că n-avea puterea de a-l întoarce spre Dumnezeu pe acel bătrân ciudat, a cărui minte i se păru a fi foarte tulburată. Si-amintea acum unele flecăreli ale Teusei despre Filosof, cum îi ziceau lui Jeanbernat ţăranii din Artaud. Crâmpeie de povestiri scandaloase îi rămăseseră vag în memorie. Se sculă, făcând un semn doctorului, vrând să părăsească acea casă unde i se părea că respiră un miros de afurisenie. Dar, în această ascunsă teamă, o curiozitate ciudată îl întârzia, în loc să plece, se duse la capătul grădiniţei, scrutând vestibulul cu privirea, ca pentru a vedea dincolo, după ziduri. Prin uşa larg deschisă nu zări decât scara întunecată. Şi se întoarse, căutând vreo gaură, vreo spărtură către acea mare de frunze pe care o simţea în vecinătate, după vastul foşnet ce părea că izbeşte casa cu un zgomot de valuri.

— Mititica e sănătoasă? întrebă doctorul luându-şi pălăria.

— Da, răspunse Jeanbernat. Nu-i niciodată aici. Se face nevăzută dimineţi întregi... Poate să fie totuşi în odaia de sus.

Ridică brusc capul şi strigă:

— Albine! Albine!

Apoi, dând din umeri:

— Ei bine! da, e-o mare uşernică... Cu bine, părinte, la porunca dumitale.

Abatele Mouret n-avu însă vreme să răspundă acestei provocări a Filosofului. O uşă se deschise brusc, în fundul vestibulului; o luminoasă spărtură se făcuse în negrul zidului. Şi fu ca o vedenie de pădure virgină, o adâncătură de codru imens, sub o ploaie de soare. În această fulgerare, preotul desluşi lămurit, în depărtare, amănunte precise: o mare floare galbenă în mijlocul unei pajişti, o pânză de apă care cădea de pe o stâncă înaltă, un copac uriaş în care zburda un stol de păsări, totul înecat, pierdut, înflăcărat, în mijlocul unui asemenea vălmăşag de verdeaţă, al unui asemenea belşug de vegetaţie, că întreg orizontul nu mai era decât o îmbobocire şi-o înfrunzire. Uşa se închise cu zgomot, totul dispăru.

— Ah! ştrengăroaica! strigă Jeanbernat. Încă era în Paradou!

Albine râdea în pragul vestibulului. Avea o fustă portocalie, cu o mare năframă roşie prinsă la spate, ceea ce-i dădea o înfăţişare de ţigancă gătită cu veşmintele de sărbătoare. Şi continua să râdă, cu capul dat pe spate, cu gâtul umflat de veselie, fericită sub podoaba florilor ei, flori sălbatice prinse în blondu-i păr, împletite în jurul gâtului, la cingătoare, pe subţirile braţe goale şi aurii. Era ca un mare buchet înmiresmat.

— Haide, că eşti frumoasă! bombăni bătrânul. Miroşi a ierburi cale de-o poştă... Cine ar zice că are şaisprezece ani păpuşa asta!

Albine, cu neruşinare, râdea şi mai tare.

Doctorul Pascal, care-i era vechi prieten, se lăsă să-l îmbrăţişeze.

— Aşadar, nu ţi-e frică în Paradou? o întrebă el.

— Frică? De ce anume? zise ea cu ochii miraţi. Zidurile sunt prea înalte, nimeni nu poate intra... Nu-s decât eu. Grădina e numai a mea. Şi-i foarte mare. Încă nu i-am dat de capăt.

— Dar lighioanele? o întrerupse doctorul.

— Lighioanele? Nu-s primejdioase, mă cunosc bine.

— Sub arbori însă e întuneric.

— Da’ de unde! E umbră; fără asta, soarele mi-ar topi obrazul… E bine la umbră, între frunze.

Şi se rotea, umplând strâmta grădină cu zborul fustelor ei, scuturând acel puternic miros de verdeaţă pe care-l purta asupră-i. Zâmbise abatelui Mouret, fără nicio ruşine, fără să se preocupe de privirile mirate cu care o urmărea. Preotul se dăduse la o parte. Copila aceea blondă, cu faţa prelungă, plină de viaţă i se părea că e misterioasa şi tulburătoarea fiică a acelei păduri întrezărite printr-o pânză de soare.

— Am un cuib de mierle, ia spune, vrei să ţi-l dau? îl întrebă Albine pe doctor.

— Nu, mulţumesc, răspunse acesta râzând. Ar trebui să-l dai surorii părintelui, căreia îi plac lighioanele… La revedere, Jeanbernat.

Albine însă se legase de preot.

— Eşti preotul din Artaud, nu-i aşa? Ai o soră? Voi veni s-o văd… Numai să nu-mi vorbeşti de Dumnezeu. Nu vrea unchiul.

— Ne plictiseşti, pleacă, zise Jeanbernat dând din umeri.

Dintr-o săritură de capră, ea dispăru, lăsând în urma-i o ploaie de flori. O uşă se trânti cu putere, se-auziră apoi râsete în spatele casei, râsete sonore, ce-şi luară zborul pierzându-se, ca într-un galop de animal nebunatic căruia i s-a dat drumul în iarbă.

— Veţi vedea că o să sfârşească prin a se culca în Paradou, murmură bătrânul cu aeru-i indiferent.

Şi, însoţindu-i pe vizitatori:

— Doctore, reluă el, de mă vei găsi mort într-una din dimineţile astea, fă-mi serviciul de-a mă arunca în groapa de gunoi, colo, după salatele mele. Seară bună, domnilor.

Lăsă să cadă la loc drugul de lemn care închidea gardul de nuiele. Casa îşi reluă fericita-i pace, în soarele amiezii, în zbârnâitul marilor muşte ce roiau de-a lungul iederei până la streaşină.

IX

În acest timp, brişcă o lua iarăşi pe drumul desfundat, de-a lungul nesfârşitului zid al Paradou-ului. Abatele Mouret, tăcut, ridica ochii, privea groasele ramuri ce se întindeau pe deasupra zidului, ca nişte braţe de uriaşi ascunşi. Din parc veneau zgomote, fâlfâituri de aripi, foşnet de frunze, furişe sărituri ce făceau să trosnească crengile, mari suspine ce încovoiau tinerele vlăstare, un întreg suflu de viaţă ce se desfăşura în valuri pe creştetele unui norod de arbori. Şi, uneori, la vreun ciripit de pasăre care semăna cu un râset omenesc, preotul întorcea capul cu un fel de nelinişte.

— O puştoaică ciudată! zicea unchiul Pascal, slăbind puţin hăţurile. Avea nouă ani când a picat la păgânul ăsta. Un frate de-al lui, care s-a ruinat, nu mai ştiu în ce daraveri... Când tatăl ei s-a omorât, mititica se afla într-un pension. Pe vremea aceea era deja o domnişoară învăţată, citea, broda, conversa, zdrăngănea la pian. Şi încă şi cochetă! Am văzut-o sosind, cu ciorapi cu găurele, cu fuste brodate, cu voal, cu manşete, fel de fel de farafastâcuri... Şi de! farafastâcurile au ţinut multă vreme!

Râdea. Un bolovan era cât pe ce să răstoarne brişca.

— Mi se pare că o să las o roată prin hârtoapele astea! bombăni el. Ţin-te bine, băiete.

Zidul se desfăşura întruna. Preotul asculta.

— Înţelegi, reluă doctorul, că Paradou-ul, cu soarele, pietrele şi mărăcinii lui, ar înghiţi o toaletă pe zi. Şi a făcut harcea-parcea frumoasele rochii ale micuţei. Se întorcea

goală... Acum se îmbracă precum o sălbatică. Azi tot era mai bine. Uneori însă nu prea are altceva pe ea decât papucii şi cămaşa... Ai auzit? Paradou-ul e-al ei. Chiar a doua zi după ce a sosit a pus stăpânire pe el. Trăieşte acolo, sărind pe fereastră, când Jeanbernat închide uşa, ducându-se nu se ştie unde, în fundul unor văgăuni ascunse, pe care numai ea le cunoaşte... Trebuie să ducă o viaţă frumoasă, în pustietatea asta.

— Ascultă, unchiule, îl întrerupse abatele Mouret. Parcă se aude un tropot de animal, după zid.

Unchiul Pascal ascultă.

— Nu, zise el, după o tăcere, e uruitul trăsurii pe pietre... Ei, mititica nu mai zdrăngăne acum la pian. Mi se pare chiar că nici nu mai ştie să citească. Închipuie-ţi o domnişoară întoarsă la starea de liberă ştrengărie, lăsată în toată voia pe o insulă părăsită. Nu şi-a păstrat decât zâmbetul fin de cochetă, când vrea... Ah! dacă vei şti cândva vreo fată de crescut, nu te sfătuiesc s-o încredinţezi lui Jeanbernat. Are un chip cu totul primitiv de-a lăsa firea să lucreze. Când mi-am luat îndrăzneala să-i vorbesc de Albine, mi-a răspuns că arborii nu trebuie împiedicaţi să crească în voia lor. Este, zice el, pentru dezvoltarea normală a temperamentelor... Oricum, sunt foarte interesanţi amândoi. Nu trec niciodată prin zonă fără să-i vizitez.

Brişcă ieşea în fine de pe drumul desfundat. Zidul Paradou-ului făcea o cotitură, desfăşurându-se apoi pe coasta dealului cât vedeai cu ochii. În clipa în care abatele Mouret întorcea capul spre a arunca o ultimă privire asupra acelei bariere cenuşii, a cărei severitate de nepătruns sfârşise prin a-i pricinui o ciudată contrarietate, se auzi un fâsâit de ramuri scuturate cu putere, în vreme ce un pâlc de mesteceni tineri păreau că-i salută pe trecători de pe coama zidului.

— Ştiam bine c-aleargă un animal pe după zid, zise preotul.

Nu se vedea însă nimeni, în văzduh nu se zăreau decât mestecenii scuturaţi din ce în ce mai tare şi se-auzi un glas limpede, întretăiat de râsete, care striga:

— La revedere, doctore! La revedere, părinte! Sărut copacul şi copacul vă trimite sărutările mele.

— Ah! e Albine, zise doctorul Pascal. S-o fi ţinut în goană după trăsura noastră. Zânişoara asta sare cu uşurinţă tufişurile!

Şi, strigând la rându-i:

— La revedere, drăguţo... Mare mai trebuie să fii, ca să ne saluţi astfel.

Râsetele sporiră, mestecenii salutară şi mai adânc, semănându-şi frunzele în depărtare, până pe coşul briştii.

— Sunt mare cât arborii, toate frunzele ce cad sunt sărutări, reluă vocea, schimbată de depărtare, atât de muzicală, atât de contopită în năvalnicele sufluri ale parcului, încât tânărul preot simţi o înfiorare.

Drumul devenea mai bun. La coborâre, satul Artaud se ivi iarăşi, în fundul câmpiei pârjolite. Când brişcă intersectă drumul satului, abatele Mouret nu voi cu niciun chip ca unchiul său să-l ducă până la prezbiteriu. Sări jos zicând:

— Nu, mulţumesc, îmi place mai mult să umblu, asta o să-mi facă bine.

— Cum vrei, răspunse în cele din urmă doctorul.

Apoi, strângându-i mâna:

— Ce zici? Dacă n-ai avea decât enoriaşi ca dihania aceea de Jeanbernat, n-ar trebui să te deranjezi des. În sfârşit, tu ai vrut să vii... Multă sănătate. La cea mai mică indispoziţie trimite după mine. Ştii că îngrijesc gratuit toată familia... Adio, băiete.

X

Când abatele Mouret rămase iar singur, în praful de pe drum, se simţi mai în largul lui. Acele câmpuri pietroase îl cufundau din nou în visul lui de sihăstrie. De-a lungul drumului desfundat, arborii lăsaseră să-i picure pe ceafă tulburătoare rourări, pe care soarele arzător le zvânta acum. Migdalii subţiri, sărăcăcioasele lanuri de grâu, viile prăpădite, de o parte şi de alta a drumului, îl potoleau, îl scoteau din tulburarea în care îl aruncaseră îmbelşugatele adieri ale Pardou-ului. Şi, în mijlocul orbitoarei lumini care curgea din cer pe-acel pământ dezgolit, blasfemiile lui Jeanbernat nu mai aruncau nici măcar o umbră. Simţi o mare veselie când, ridicând capul, zări la orizont neclintitul drug a Singuraticului, cu pata de olane roşiatice a bisericii.

Dar, pe măsură ce înainta, abatele era cuprins de o altă nelinişte. Bine avea să-l mai primească Teuse, cu prânzul rece, care îl aştepta probabil de aproape două ceasuri. Îşi închipuia figura ei teribilă, potopul de cuvinte cu care-l va primi, zgomotul de vase trântite pe care îl va auzi toată după-amiaza. După ce străbătu satul, frica lui deveni atât de mare, că şovăi cuprins de laşitate, întrebându-se dacă n-ar fi mai prudent să ocolească şi să intre prin biserică. Pe când se sfătuia însă, Teuse apăru în pragul prezbiteriului, cu boneta pe o parte, cu mâinile în şolduri.

El se încovoie şi trebui să urce panta sub acea furtunoasă privire, pe care o simţea că-l apasă pe umeri.

— Am cam întârziat, buna mea Teuse, îngăimă el, de la ultima cotitură a potecii.

Teuse aşteptă s-ajungă aproape, în faţa ei. Atunci îl privi drept în ochi cu furie; apoi, fără să zică nimic, se întoarse, o luă înainte, până în sufragerie, bocănind cu tocurile-i mari, atât de ţeapănă de mânie, că aproape nu mai şchiopăta.

— Am avut atâtea treburi! începu preotul pe care această primire mută îl înspăimânta. Alerg de azi-dimineaţă…

Ea însă îi curmă vorba cu o nouă privire, atât de fixă şi de mânioasă, încât el simţi că i se taie picioarele. Se aşeză, începu să mănânce. Ea îl servea, cu o răceală de automat, gata să spargă farfuriile, cu atâta violenţă le punea pe masă. Tăcerea devenea aşa de formidabilă, că la a treia îmbucătură nu mai putu să înghită, strangulat de emoţie.

— Dar sora mea a prânzit? întrebă el. Bine-a făcut. Să prânzească totdeauna, când sunt reţinut afară.

Niciun răspuns. Teuse, în picioare, aştepta să-şi golească farfuria spre a i-o ridica. Atunci, simţind că nu va putea mânca sub acea pereche de ochi implacabili ce-l sfredeleau, împinse tacâmul. Acest gest de mânie fu ca o lovitură de bici, care scoase pe Teuse din îndărătnica-i rigiditate. Ea izbucni.

— Aşa, ai? Tot dumneata te superi. Ei bine, plec! Să-mi plăteşti drumul ca să mă întorc acasă. M-am săturat de Artaud, de biserica dumitale şi de tot!

Îşi scotea sortul cu mâini tremurânde.

— Trebuia să vezi că nu vreau să vorbesc… Asta-i viaţă!? Numai măscăricii fac aşa. Părinte! E unsprezece, nu-i aşa? Nu ţi-e oare ruşine să te-apuce ceasul două la masă? Asta nu-i faptă de creştin, nu, asta nu-i faptă de creştin!

Apoi, proţăpindu-se în faţa lui:

— În sfârşit, de unde vii? Cu cine te-ai întâlnit? Ce treabă a putut să te oprească?… De-ai fi un copil, ai căpăta câteva bice. Un preot nu-i la locul său pe drumuri, în arşiţă, ca golanii fără adăpost… Ah, în ce hal eşti, cu papucii albi, cu anteriul plin de praf! Cine-o să-ţi perie anteriul? Cine-o să-ţi cumpere altul?… Ci grăieşte odată, spune ce-ai făcut! Dacă nu te-am cunoaşte, zău aşa, am sfârşi prin a crede cine ştie ce. Ei bine, să-ţi spun? N-aş pune mâna-n foc. Când mănânci la astfel de ore, poţi face orice.

Abatele Mouret, uşurat, lăsa furtuna să treacă. Simţea un fel de descărcare nervoasă, sub cuvintele mânioase ale bătrânei servitoare.

— Ei, hai, buna mea Teuse, zise el, pune-ţi mai întâi şorţul înapoi.

— Nu, nu, strigă ea, s-a sfârşit, plec.

El însă, ridicându-se, îi legă şorţul în jurul mijlocului, râzând. Ea se smucea, îngăima:

— Îţi spun că nu!... Eşti un ademenitor! Te ghicesc, văd eu bine că vrei să mă momeşti cu vorbe dulci... Unde-ai fost? Pe urmă om vedea.

El se aşeză iarăşi la masă, vesel, ca un om care a izbândit.

— Mai întâi, reluă el, îngăduie-mi să mănânc. Mor de foame.

— Ai dreptate, murmură ea înduioşată. Eu te ţin de vorbă când nu mai poţi de foame. Vrei să-ţi fac şi două ochiuri? Acuşica-s gata. În sfârşit, dacă ţi-e destul... Totul e rece! Şi eu care-am avut atâta grije de pătlăgelele vinete! S-au trecut acum! Parcă-s nişte tălpi de gheată... Noroc că nu eşti mâncăcios, ca bietul părinte Caffin... Oh, nu tăgăduiesc, ai multe calităţi!

Îl servea cu atenţie de mamă, flecărind întruna.

Apoi, după ce el sfârşi, alergă la bucătărie să vadă dacă mai era caldă cafeaua. Se-ntrecea cu slujba, şchiopăta nevoie mare, de bucuria împăcării. De obicei, abatele Mouret se temea de cafea, care-i pricinuia mari tulburări nervoase. În împrejurarea aceea însă, voind să pecetluiască pacea, primi ceaşca pe care i-o aduse. Şi cum îşi prelungea şederea la masă, ea se aşeză în faţa lui şi-i repetă dulceag, ca o femeie pe care o chinuie curiozitatea:

— Unde-ai fost, părinte?

— M-am întâlnit cu soţii Brichet, răspunse el surâzând, am vorbit cu Bambousse...

Şi trebui să-i povestească ce-i ziseseră soţii Brichet, ce hotărâse Bambousse, şi mutra pe care-o făcuseră, şi locul unde-i găsise muncind. După ce află răspunsul pe care-l dăduse tatăl Rosaliei, ea strigă:

— Bineînţeles! dac-ar muri copilul, nu s-ar mai ţine seama de sarcină.

Apoi, împreunând mâinile cu un aer de invidioasă admiraţie:

— Multe trebuie să fi îndrugat, părinte! Mai bine de-o jumătate de zi pentru a ajunge la acest frumos rezultat!... Şi te-ai întors agale? Al dracului de cald trebuie să fi fost pe drum!

Abatele, care se ridicase, nu răspunse. Era să vorbească de Paradou, să ceară desluşiri.

Teama însă că o să fie chestionat cu de-amănuntul, un fel de vagă ruşine pe care nu şi-o mărturisea nici lui îl făcură să păstreze tăcerea asupra vizitei la Jeanbernat. El puse capăt oricărui nou interogatoriu întrebând:

— Dar sora mea unde e? N-o aud.

— Vino, părinte, zise Teuse, care începu să râdă, cu un deget la gură.

Intrară în camera vecină, un salon rustic, tapisat cu o hârtie cu flori mari de un cenuşiu spălăcit, mobilată cu patru fotolii şi o canapea, învelite cu o ţesătură din păr de cal. Désirée dormea lungită pe canapea, cu capul sprijinit de pumnii strânşi. Fustele-i atârnau, descoperindu-i genunchii; în vreme ce braţele ridicate, goale până la cot, scoteau în evidenţă robustele forme al sânului. Răsufla cu putere, printre rumenele-i buze întredeschise, ce lăsau să i se vadă dinţii.

— Doarme, nu se-ncurcă! murmură Teuse. Nici n-a auzit prostiile pe care mi le strigai adineauri... Tare trebuie să fie obosită, zău aşa! închipuie-ţi că şi-a curăţit dobitoacele până aproape de amiază... Cum a mâncat, s-a trântit aici ca şi cum ar fi fost de plumb. N-a mai mişcat.

Preotul o privi o clipă, cu multă dragoste.

— S-o lăsăm să se odihnească atât cât i-o plăcea, zise el.

— Negreşit... Ce păcat că-i atât de nevinovată. Ia te uită ce braţe pline! Când o-mbrac mă gândesc totdeauna ce nostimă femeiuşcă ar fi devenit. Zdraveni nepoţei ţi-ar mai fi dat, părinte... Nu găseşti că seamănă cu muierea aceea de piatră de la hala de grâu din Plassans?

Voia să vorbească de-o Cybelă culcată pe snopi, opera unui elev de-al lui Puget, sculptată pe frontispiciul halei. Abatele Mouret, fără să răspundă, o împinse încet afară din salon, recomandându-i să facă cât mai puţin zgomot. Şi până-n seară prezbiteriul rămase cufundat într-o adâncă tăcere. Teuse termina de spălat rufele sub şopron. Preotul, în fundul strâmtei grădiniţe, cu breviarul căzut pe genunchi, era adâncit într-o pioasă contemplaţie, în vreme ce roze petale ningeau din piersicii înfloriţi.

XI

Pe la şase, fu o bruscă deşteptare. Un zgomot de uşi deschise şi închise, în mijlocul unor chicotiri, zgudui toată casa şi Désirée apăru cu părul despletit, cu mâinile tot goale până la cot, strigând:

— Serge! Serge!

Apoi, când îl zări pe fratele ei în grădină, alergă şi se aşeză o clipă jos, la picioarele lui, rugându-l:

— Vino să-mi vezi lighioanele!... Nu ai văzut încă lighioanele! De-ai şti cât sunt de frumoase acum!

El se lăsă mult rugat. Găinăria îl cam înspăimânta. Cedă însă văzând-o pe Désirée cu lacrimi în ochi. Ea se aruncă atunci de gâtul lui cu o bruscă veselie de căţeluş, râzând şi mai tare, i fără să-şi şteargă măcar obrajii.

— Ah! eşti drăguţ! îngăimă ea târându-l. O să-mi vezi găinile, iepurii, porumbeii, şi raţele, care au apă proaspătă, şi capra, a cărei odaie, acum, e tot atât de curată ca a mea... Ştii, am trei gâşte şi două curci. Vino iute. O să vezi totul.

Désirée avea douăzeci şi doi de ani. Crescută la ţară, la doica ei, o ţărancă din Saint-Eutrope, se dezvoltase în plină gunoişte. Cu mintea goală, neapăsată de niciun gând serios, ea profita de pământul gras, de aerul curat de la ţară, dezvoltându-se numai trupeşte, devenind un frumos animal plin de viaţă, alb, cu sânge roz, cu carnea pietroasă. Era ca o măgăriţă de rasă ce-ar fi avut darul de a râde. Deşi se bălăcea în noroi de dimineaţă până seara, avea încheieturile fine, mijlocul mlădios, iar feciorelnicu-i trup îi

dădea o înfăţişare orăşenească; aşa încât era o făptură aparte, nici domnişoară, nici ţărancă, o fiică a pământului, cu spete late şi fruntea îngustă de tânără zeiţă.

Probabil că mintea ei puţină o apropia de animale. Nu se simţea în largul ei decât în tovărăşia lor, le înţelegea mai bine graiul decât pe-acela al oamenilor, le îngrijea cu duioşii materne. Avea, în lipsă de judecată, un instinct care o punea pe picior de egalitate cu ele. La cel dintâi strigăt pe care-l scoteau, ea le ştia păsul. Inventa bunătăţi asupra cărora ele se năpusteau cu lăcomie. Cu un gest le-mpăca atunci când se gâlceveau, părea că le cunoaşte dintr-o privire caracterul bun sau râu, spunea despre ele nişte poveşti remarcabile, dădea atât de multe şi de precise amănunte asupra felului de a fi al celui mai mic puişor, încât îi năucea pe oamenii pentru care un puişor nu se deosebea câtuşi de puţin de un altul. Găinăria ei devenise astfel un întreg ţinut, în care ea domnea ca stăpână absolută; un ţinut cu o organizare foarte complicată, tulburat de răzmeriţe, populat de cele mai diferite fiinţe, a cărui istorie ea singură o cunoştea. Această certitudine a instinctului mergea aşa de departe, încât deosebea ouăle goale dintr-un clocit, şi anunţa dinainte numărul puilor pe care îi va făta o iepuroaică.

La şaisprezece ani, odată cu sosirea pubertăţii, Désirée n-avusese ameţeli şi greţuri ca celelalte fete. Luă o înfăţişare de femeie deplină, se simţi mai bine, făcu să-i plesnească rochiile sub splendida dezvoltare a trupului. De-atunci ea avu acea talie plină ce se mlădia în toată voia, acele membre bine legate de statuie antică, toată acea dezvoltare de animal viguros. S-ar fi zis că-i prinsă în mraniţa găinăriei, că sugea seva prin voluptoasele-i picioare, albe şi vânjoase ca nişte arbori tineri. Şi în această desăvârşire, nicio dorinţă trupească nu se înălţa. Ea găsi o necurmată satisfacţie în faptul de a simţi în preajmă-i o spornică împuiere. Din grămezile de bălegar, din împerecherea dobitoacelor, se desprindea un val de zămislire, în mijlocul căruia ea gusta bucuriile fecundităţii. Ouatul găinilor îi pricinuia o nedesluşită mulţumire; îşi

ducea iepuroaicele la montă cu râsete de fetişcană potolită; simţea bucurii de femeie însărcinată când îşi mulgea capra. Nimic mai sănătos. În nevinovăţia ei, se lăsa pătrunsă de miros, căldură şi viaţă. Nicio curiozitate depravată nu o împingea la această grijă pentru reproducţie, în faţa cocoşilor ce băteau din aripi, a femelelor ce fătau, a ţapului ce umplea cu un miros greu grajdul strâmt. Ea-şi păstra neroada-i linişte, limpedea-i privire nestrăbătută de gânduri, fericită să vadă cum se prăseşte mărunta-i lume, resimţind o creştere a propriului ei trup, fecundată, identificată într-atât cu toate acele mame, încât era ca o mamă comună, firească, ce lăsa să-i picure din degete, fără nicio înfiorare, o sudoare de zămislire.

De când se afla la Artaud, Désirée îşi petrecea zilele în plină beatitudine. Îşi împlinea în sfârşit visul existenţei, singura dorinţă ce o chinuise, în mijlocul copilăriilor ei de prostuţă. Avea o găinărie, o văgăună ce-i fusese lăsată pe seamă, unde putea să-şi crească lighioanele în toată voia. Drept urmare, se retrase acolo, făcând singură vizuini de iepuri, săpând băltoacă pentru raţe, bătând cuie, aducând paie, neîngăduind să fie ajutată. Teuse era scutită de-a o spăla. Găinăria era situată în spatele cimitirului; câteodată chiar, Désirée trebuia să prindă, în mijlocul mormintelor, vreo găină curioasă, care sărise peste zid. În fund se afla un şopron unde erau iepurăria şi coteţul; la dreapta se adăpostea capra într-un mic coşar. De altfel, toate animalele trăiau laolaltă, iepurii de-a valma cu găinile, capra făcând băi de picioare în mijlocul raţelor, iar gâştele, curcile, bibilicile, porumbeii fraternizând în tovărăşia a trei pisici. Când Désirée se arăta la bariera de lemn care împiedica toată această lume să pătrundă în biserică, un tărăboi asurzitor o saluta.

— Hei! le-auzi? zise ea fratelui său, de cum trecură pragul sufrageriei.

Însă, după ce-l făcu să intre, închizând bariera după ei, fu asaltată cu atâta violenţă, încât aproape dispăru. Raţele şi gâştele, clămpănind din cioc, o trăgeau de fuste; găinile mâncăcioase îi săreau pe mâini, ciugulind-o, iepurii se

înghesuiau la picioarele ei, cu ţopăieli care îi ajungeau până aproape de genunchi, pe când cele trei pisici îi săreau pe umeri, iar capra behăia, în fundul grajdului, că nu poate să-i iasă înainte.

— Ci daţi-mi pace, lighioanelor, striga ea, cu râsetu-i sonor, gâdilată de-acele pene, de-acele labe, de-acele ciocuri care o atingeau uşor.

Şi nu făcea nimic pentru a scăpa de ele. Precum spunea, s-ar fi lăsat mâncată, atât îi era de dulce să simtă toată acea viaţă năpustindu-se asupră-i şi învăluind-o într-o căldură de puf. În sfârşit, o singură pisică se îndărătnici să-i stea pe spate.

— E Moumou, zise ea. Are labe ca de catifea.

Apoi, arătând fratelui ei găinăria, adăugă cu mândrie:

— Vezi cât e de curat!

Găinăria era într-adevăr măturată, spălată, rânită. Totuşi, din acele ape murdare agitate, din acel aşternut de paie răscolit cu furca, se înălţa un miros de animale atât de greu, că abatele Mouret simţi că se înăbuşă. Bălegarul aburea grămădit lângă zidul cimitirului.

— Hei, ce mai morman! reluă Désirée, ducându-l pe fratele său în aburul acru. Am grămădit totul acolo, nimeni nu m-a ajutat... Hai, că nu-i murdar. Astea curăţă. Ia te uită la braţele mele.

Şi întindea braţele, pe care le muiase numai într-o găleată cu apă, nişte braţe regeşti, de o rotunjime superbă, crescute ca nişte roze albe şi cărnoase în acea gunoişte.

— Da, da, murmură preotul, ai muncit bine. E foarte frumos acum.

El se îndrepta spre biserică; ea însă îl opri.

— Stai! Să vezi totul. Nici nu-ţi închipui...

Şi-l târî sub şopron, în faţa iepurăriei.

— Sunt pui în toate despărţiturile, zise ea, bătând din mâini cu entuziasm.

Şi-l lămuri de-a-fir-a-păr asupra întregii prăsile. Trebui să se aşeze pe vine, să bage nasul printre zăbrele, în vreme ce ea dădea amănunte minuţioase. Iepuroaicele, cu urechile lor mari ciulite, se uitau strâmb la ei şi palpitau, pironite

locului de frică. Apoi, în fundul unei despărţituri mişuna o grămadă vie, un morman negricios, indistinct, care răsufla zgomotos, ca un singur trup. Alături, puii cu capete enorme se aventurau până la marginile găurii. Mai departe erau alţii mai răsăriţi, semănând cu nişte şoricei, care scormoneau, săreau cu picioarele dinapoi în sus, arătându-şi dosul pătat de butonul alb al cozii. Aceştia, aveau giumbuşlucuri de copilaşi, făceau înconjurul despărţiturilor în galop, cei albi cu ochii rubinii, cei negri cu ochii lucitori ca smoala. Şi-i vedeai speriindu-se fără temei şi zbughind-o deodată, descoperind la fiecare săritură lăbuţele roşite de urină. Şi iar se îngrămădeau, înghesuindu-se, astfel că nu li se mai vedeau capetele.

— Le e frică de tine, zicea Désirée. Pe mine mă cunosc bine.

Şi-i chema, scotea din buzunar câte-o coajă de pâine. Iepuraşii se linişteau, veneau unul câte unul, pieziş, cu nasul încreţit, ridicându-se în două labe la grilaj. Şi ea îi lăsa o clipă acolo pentru a arăta fratelui ei perişorul roz de pe burta lor. Apoi îi dădea coaja de pâine celui mai îndrăzneţ. Atunci tot cârdul alerga, dădea buzna, se înghesuia, fără nicio încăierare; trei pui muşcau câteodată din aceeaşi coajă; alţii fugeau cu coaja în gură, se întorceau spre zid, pentru a mânca în tihnă; în vreme ce iepuroaicele, în fund, continuau să palpite, neîncrezătoare, refuzând cojile de pâine.

— Ah! mâncăcioşii! striga Désirée, ar mânca până mâine-dimineaţă!… Noaptea îi auzi cum ronţăie frunzele uitate.

Preotul se ridicase, ea însă nu se mai sătura să zâmbească scumpilor puişori.

— Îl vezi pe grăsanul ăla de colo, cel alb de tot, cu urechile negre?… Ei bine, îi place la nebunie macul sălbatic. Îl alege uşor dintre celelalte ierburi… Deunăzi a avut colici. Asta-l făcea să stea pe labele dinapoi. L-am luat şi l-am ţinut la căldură, în buzunar. De-atunci e sănătos tun şi zglobiu.

Şi vâra degetele printre zăbrele şi le mângâia spinarea.

— Parcă-i atlaz, reluă ea. Sunt îmbrăcaţi ca nişte prinţi. Şi

pe lângă asta, dichisiţi! Iată unul care mereu se spală. Îşi toceşte labele... De-ai şti ce haz au! Eu nu zic nimic, dar îmi dau bine seama de micile lor răutăţi. De pildă, cel cenuşiu care se uită la noi n-o putea suferi pe-o mică iepuroaică, pe care a trebuit s-o pun în altă parte. S-au gâlcevit rău de tot. Ar dura prea mult să-ţi povestesc. În sfârşit, ultima dată când a bătut-o, pe când soseam furioasă, ce crezi c-am văzut? Afurisitul acela se ghemuise în fund si-avea aerul că horcăie. Voia să mă facă să cred că el era cel care avea a se plânge de ea...

Désirée se întrerupse; apoi, adresându-se iepuraşului:

— Geaba m-asculţi; eşti un ticălos!

Şi, întorcându-se spre fratele ei:

— Pricepe tot ce spun, murmură ea, clipind din ochi.

Abatele Mouret nu mai putea să stea în căldura ce se ridica din iepurărie. Viaţa care mişuna sub părul acela smuls de pe pântecele femelelor avea o puternică răsuflare care-i făcea tâmplele să zvâcnească. Désirée, îmbătată parcă puţin câte puţin, se înveselea din ce în ce, mai rumenă, mai durdulie.

— Dar n-ai nicio treabă! strigă ea. Totdeauna pari că vrei să fugi... Stai să-mi vezi puişorii! De-abia azi-noapte au ieşit din găoace.

Luă orez şi azvârli un pumn în faţa ei. Cloşca, cu cloncănituri chemătoare, înaintă ţanţoşă, urmată de întregul cârd de pui, ce piuiau şi alergau zăpăciţi. Apoi, când ajunseră drept în mijlocul boabelor de orez, mama începu să ciugulească cu furie, zvârlind boabele pe care le sfărâma, în vreme ce puişorii ciuguleau zoriţi în faţa ei. Erau plini de gingăşie, golaşi, cu capul rotund şi ochii vii ca nişte vârfuri de otel, cu ciocul atât de caraghios aşezat, cu puful lor atât de zburlit, încât semănau cu nişte jucărioare. Désirée îi privea râzând cu poftă.

— Parcă-s nişte îngeraşi! murmură ea.

Luă câte unul în fiecare mână şi începu să-i sărute cu patimă. Iar preotul trebui să-i privească peste tot. În vreme ce ea zicea netulburată:

— Nu-i uşor să deosebeşti cocoşii. Eu nu mă înşel... Asta-i

o puică şi asta-i tot puică.

Şi-i puse jos. Dar celelalte găini soseau pentru a mânca orezul. Un cocos mare, roşu, cu penele înflăcărate, le urma călcând rar şi cu o circumspectă măreţie.

— Alexandre s-a făcut foarte frumos, zise abatele pentru a face plăcere surorii sale.

Cocosul se numea Alexandre. El se uita la tânără cu ochii lui de jeratec, cu capul întors, cu coada răsfirată. Apoi veni lângă poalele ei.

— Mă iubeşte mult, zise ea. Numai eu pot să-l ating. E un cocoş zdravăn. Are paisprezece găini. Şi niciodată nu găsesc vreun ou fără plod în clocitură... Nu-i aşa, Alexandre?

Se aplecase. Cocoşul nu fugi sub mângâierea ei. Un val de sânge parcă-i aprindea creasta. Bătând din aripi, cu gâtul întins, scoase un prelung cucurigu, ce răsună ca o trâmbiţare. Repetă cântecul de patru ori, în vreme ce toţi cocoşii din Artaud îi răspundeau în depărtare. Désirée se amuză mult văzând mutra speriată pe care o făcea fratele său.

— Hm! îţi sparge urechile, zise ea. Are un gâtlej straşnic... Te-asigur însă că nu-i rău. Găinile sunt rele... Ţi-aduci aminte de găina pestriţă, aceea care făcea ouă galbene? Alaltăieri s-a zgâriat la un picior. Când celelalte au văzut sângele, parc-au înnebunit. Toate o urmăreau, o ciuguleau, îi beau sângele, astfel că până seara îi mâncaseră laba. Am găsit-o cu capul după o piatră, ca o proastă, lăsându-se mâncată, fără a se împotrivi.

Voracitatea găinilor nu-i alungă veselia. Povesti cu linişte alte cruzimi: pui cu târtiţa sfâşiată, cu măruntaiele scoase, din care nu mai găsise decât aripile şi gâtul, nişte pisoi abia născuţi, mâncaţi în grajd în câteva ceasuri.

— De le-ai da un creştin, continuă ea, i-ar veni de hac... Şi-s foarte rezistente! Trăiesc foarte bine cu un picior rupt. Pot să fie rănite, pot să aibă în trup găuri să bagi pumnul în ele, asta nu le împiedică să mănânce. De aceea le iubesc; carnea le creşte la loc în două zile; trupul lor e întotdeauna cald ca şi cum ar avea o provizie de soare sub pene... Când

vreau să le ospătez, le tai carne crudă. D-apoi viermii!... O să vezi dacă le plac.

Alergă la mormanul de bălegar şi găsi un vierme pe care-l luă fără dezgust. Găinile se repeziră la mâinile ei. Ea însă, ţinând viermele foarte sus, făcea haz de lăcomia lor. În sfârşit, desfăcu degetele. Găinile se năpustiră, se împinseră, apoi una din ele o luă la fugă cu viermele în cioc, urmărită de celelalte. Fu astfel luat, pierdut, reluat, până ce o găină îl înghiţi. Atunci, toate se opriră brusc, cu gâtul dat pe spate, albind ochii, aşteptând un alt vierme. Désirée, fericită, le chemă pe nume, le dezmierdă cu vorba, în vreme ce abatele Mouret se dădu înapoi câţiva paşi în faţa acelei intensităţi de viaţă vorace.

— Nu, n-am nicio încredere, îi zise el surorii sale, care voia să-l facă să cântărească în mână o găină pe care-o îngrăşa. Simt o nelinişte când pun mâna pe lighioane vii.

Încerca să zâmbească, însă Désirée îl făcu poltron.

— Ei bine, ce-ai face dac-ai avea să îngrijeşti raţe, gâşte şi curci, ca mine? Raţele sunt cu adevărat murdare. Le auzi cum clămpănesc din cioc în apă? Şi când se dau la fund nu li se mai vede decât coada... Gâştele şi curcile nu-s nici ele uşor de crescut! Ce amuzant e să le vezi mergând, unele albe, altele negre, cu gâtul lor lung. Ai zice că-s nişte perechi de domni şi doamne. Nici ăstora nu te-aş sfătui să le încredinţezi un deget. Ţi l-ar înghiţi binişor, dintr-odată... Mie, vezi, mi le giugiulesc!

Îi tăie vorba însă un vesel behăit al caprei, care forţase în sfârşit uşa neînchisă bine a grajdului. Din două sărituri fu lângă ea şi, îndoind picioarele dinainte, o mângâie cu coarnele. Preotul găsi că are un râs drăcesc, cu barbişonu-i ascuţit şi ochii piezişi. Désirée însă o luă de gât, o sărută pe cap, jucându-se de-a alergatelea, spunându-i c-are să sugă de la ea. Asta i se întâmpla adesea, zicea ea. Când îi era sete, în grajd, se culca şi sugea.

— Ia te uită, sunt pline de lapte, adăugă ea ridicând ugerul enorm al caprei.

Abatele Mouret clipi din ochi, ca şi cum i s-ar fi arătat ceva obscen. Şi-amintea că văzuse în mănăstirea Saint-

Saturnin, la Plassans, o capră de piatră ce împodobea un jgheab, împreunată cu un călugăr. Caprele, puţind a ţap, având capricii şi îndărătnicii de fete, oferindu-şi ţâţele care atârnau oricui, rămăseseră pentru el nişte fiinţe infernale, pline de lubricitate. Sora lui nu căpătase una decât după săptămâni întregi de rugăminţi. Iar el, când venea, evita atingerile lungului păr mătăsos al dobitocului, îşi ferea sutana de contactul cu coarnele.

— Haide, o să-ţi redau libertatea, zise Désirée, care băgă de seamă că indispoziţia lui sporea. Mai înainte însă trebuie să-ţi mai arăt ceva... îmi făgăduieşti că n-o să mă certi? Nu ţi-am vorbit despre asta, fiindcă n-ai fi vrut... Dacă ai şti cât sunt de mulţumită!

Devenea rugătoare, împreunând mâinile, rezemându-şi capul de umărul fratelui ei.

— Iarăşi vreo nebunie, murmură acesta, care nu se putu împiedica să zâmbească.

— Vrei, spune? reluă ea cu ochii strălucitori de bucurie. N-o să te superi?... E aşa de frumos!

Şi, alergând, deschise o portiţă joasă de sub şopron. Un purcel ţâşni în curte dintr-o săritură.

— Oh, îngeraşul! zise ea cu un aer de profundă încântare, privindu-l cum scapă.

Purcelul era adorabil, roz, cu râtul spălat de lături, cu cearcănul de murdărie pe care neîncetata-i scormonire prin jgheab i-l lăsa în jurul ochilor. Tropăia, alungând găinile, alergând să mănânce ceea ce li se arunca, umplând strâmta curte cu ocolurile lui bruşte. Urechile îi cădeau pe ochi, râtul lui grohăia la pământ; părea, pe picioarele lui subţirele, o jucărie pe rotile. Coada semăna de la spate cu un capăt de sfoară ce slujea ca să fie agăţat.

— Nu vreau să am aici astfel de dobitoace! strigă preotul, foarte contrariat.

— Serge, dragă Serge, se rugă iarăşi Désirée, nu fi rău... Ia te uită cât de nevinovat e, mititelul de el. O să-l curăţ, o să-l ţin foarte curat.

Teuse l-a căpătat pentru mine. Acum nu-l mai putem alunga... Nu vezi cum se uită la tine, te simte. Nu-ţi fie

frică, n-o să te mănânce.

Se întrerupse însă, apucată de un râs nebun. Purcelul, zăpăcit, se repezise între picioarele caprei, răsturnând-o. Apoi o luă iar la goană, guiţând, rostogolindu-se, înspăimântând întreaga găinărie. Désirée, pentru a-l potoli, trebui să-i dea o strachină cu lături. Atunci, el îşi vârî capul în lături până la urechi, gâlgâi, grohăi, în vreme ce pielea-i trandafirie tresărea, iar coada, descârlionţată, atârna în jos.

Abatele Mouret avu un ultim dezgust auzind plescăiturile produse de acea apă murdară. De când se afla acolo, simţea că se înăbuşă, o dogoare-i ardea mâinile, pieptul, faţa. Încetul cu încetul, amuţise. Simţea acum în acelaşi suflu pestilenţial căldura fetidă a iepurilor şi păsărilor, mirosul lubric al caprei, greţoşenia soioasă a porcului.

O atmosferă încărcată de fecundaţie îi apăsa prea greu umerii virgini. I se părea că Désirée se mărise, se lăţise, agitând nişte braţe enorme, măturând de pe jos cu fustele răzbitorul miros ce-l ameţea. N-avu decât timpul să deschidă portiţa de lemn. Picioarele îi erau atât de lipite de clisoasa pastă a gunoiştei, încât i se păru că-l înşfacă pământul. Şi amintirea Paradou-ului, cu copacii lui uriaşi, cu negrele-i umbre, cu pătrunzătoareie-i miresme, îi reveni deodată, fără să se poată împotrivi.

— Iată-te acum stacojiu, zise Désirée, ajungându-l de cealaltă parte a barierei. Nu eşti mulţumit c-ai văzut totul? … Le-auzi strigătele?

Lighioanele, văzând-o că pleacă, se înghesuiau la zăbrele, scoteau strigăte tânguitoare. Purcelul mai ales avea un guiţat prelung, asemănător cu zgomotul pe care-l face un ferăstrău când îl ascuţi. Iar ea le făcea plecăciuni, le trimitea bezele, râzând că le vede pe toate grămădite laolaltă, ca îndrăgostite de ea. Apoi, lipindu-se de fratele ei, însoţindu-l în grădină:

— Aş vrea o vacă, îi zise ea la ureche, înroşindu-se.

El o privi, refuzând-o cu un gest.

— Oh, nu acum, reluă ea cu vioiciune. O să-ţi vorbesc despre asta mai târziu… Voi avea loc pentru ea în grajd. O frumoasă vacă albă cu pete roşii. O să vezi ce lapte bun

vom avea. O capră până la urmă ţi se pare că-i un nimic... Şi când vaca o să fete!

Dansa, bătea din palme, în vreme ce preotul regăsea într-însa găinăria pe care o luase în fustele ei. O lăsă în fundul grădinii, aşezată pe jos, în arşiţă, dinaintea unui stup ale cărui albine îi zbârnâiau pe gât, în păr, de-a lungul braţelor goale, fără s-o înţepe.

XII

Fratele Archangias cina la prezbiteriu în toate joile. Venea mai totdeauna devreme pentru a vorbi despre parohie. El era cel care, de trei luni, îl punea la curent pe preot, dându-i informaţii asupra întregii văi. În joia aceea, până să-i cheme Teuse la masă, se duseră să se plimbe agale prin faţa bisericii. Preotul, când povesti întrevederea pe care o avusese cu Bambousse, fu foarte mirat să audă că Fratele găseşte firesc răspunsul ţăranului.

— Omul acela are dreptate, zicea ignoranţi – nul. Nu-ţi dai bunul cu una cu două... Rosalie nu preţuieşte mare lucru; dar e greu, oricum, să-ţi vezi fata aruncându-se de gâtul unui golan.

— Totuşi, reluă abatele Mouret, numai căsătoria poate face să înceteze scandalul.

Fratele dădu din umerii săi laţi şi avu un râs neliniştitor.

— Şi crezi, strigă el, că o să pui capăt relelor ce bântuie satul cu căsătoria asta! N-o să se împlinească nici doi ani şi Catherine va rămâne grea, apoi va veni rândul altora, şi-aşa mai departe. Din moment ce se mărită, puţin le pasă...

Artaudenii ăştia sunt toţi nişte feciori de lele, cresc ca ciupercile din gunoiştea lor. Ţi-am spus, n-ar fi decât un leac, să se sucească gâtul femeilor, numai astfel vom scăpa ţinutul de pacoste... Nu soţ, părinte, ci ciomăgeală!

Apoi, potolindu-se, adăugă:

— Să lăsăm pe fiecare să dispună de bunul său cum crede de cuviinţă.

Şi spuse că o să fixeze orele catehismului. Abatele Mouret răspundea însă distrat. Privea satul ce se desfăşura la picioarele lui în lumina amurgului. Ţăranii se îndreptau spre casă, bărbaţi tăcuţi, mergând domol, cu un pas de boi hărţuiţi ce se întorc la coşare. Femeile, în picioare dinaintea cocioabelor, înălţau din când în când câte-o chemare, stăteau la sfat cu glas tare de la un pridvor la altul, în vreme ce liote de copii umpleau drumul cu zgomotul produs de bocancii lor, îmbrâncindu-se, trântindu-se, tăvălindu-se pe jos. Un miros omenesc se înălţa din acel morman de case şubrede ce stăteau gata să cadă. Şi preotul se credea încă în găinăria surorii sale, în faţa unei mişunări de dobitoace care se prăseau fără încetare. Regăsea acolo aceeaşi căldură de zămislire, aceeaşi împuiere necontenită, a cărei senzaţie îi făcuse rău. Preocupat toată ziua de povestea cu sarcina Rosaliei, sfârşea prin a se gândi la asta, la necurăţiile existenţei, la pornirile trupeşti, la fatala reproducere a speciei ce semăna oameni cum semeni grăunţele de grâu. Artaudenii erau o turmă ţărcuită între cele patru coline de la orizont, ce zămislea, se înmulţea şi umplea din ce în ce pământul, la fiecare fătat al femelelor.

— Poftim, strigă Fratele Archangias, care se întrerupse pentru a arăta o fetişcană ce se lăsa sărutată de ibovnicul ei după un tufiş, uite colo înc-o târfă!

Îşi agită braţele lungi şi negre până ce puse perechea pe fugă. În depărtare, deasupra ţarinelor roşii şi a pleşuviţelor stânci, soarele asfinţea, într-o ultimă înflăcărare incendiară. Noaptea se lăsă încetul cu încetul. Mirosul cald de lavandă deveni mai răcoros, purtat de uşoarele adieri serale. În răstimpuri se înălţa un suspin adânc, ca şi cum acel pământ teribil, ars de patimi, s-ar fi potolit în fine, sub ploaia cenuşie a amurgului. Abatele Mouret, cu pălăria în mână, fericit că se răcorise, simţea pacea umbrei lăsându-se din nou în el.

— Părinte! Frate Archangias! chemă Teuse. Haideţi repede, c-am adus ciorba.

Era o ciorbă de varză, al cărei abur tare umplea

sufrageria prezbiteriului. Fratele se aşează, golind încet enorma farfurie pe care Teuse i-o pusese dinainte. Mânca mult, cu un gâlgâit din gâtlej care făcea să se-audă cum îi cade mâncarea în stomac. Nu scotea o vorbă, cu ochii pe lingură.

— Văd că mănânci în silă, părinte, oare ciorba nu-i bună? întrebă bătrâna servitoare.

— Nu prea mi-e foame, buna mea Teuse! răspunse preotul surâzând.

— La naiba! Nu-i de mirare, când întreci măsura-n toate! ... Ţi-ar fi fost foame dacă n-ai fi prânzit la două trecute.

Fratele Archangias, după ce turnă în lingură cele câteva picături de ciorbă rămase pe fundul farfuriei, grăi tacticos:

— Trebuie să fii rânduit la mâncare, părinte.

Désirée, care-şi mâncase şi ea ciorba, cu seriozitate, fără să zică o vorbă, se ridicase pentru a se duce după Teuse la bucătărie. Fratele, rămas singur cu abatele Mouret, îşi tăia felii lungi de pâine, pe care le înghiţea, în aşteptarea bucatelor.

— Aşadar, dăduşi raită mare? întrebă el.

Preotul n-avu vreme să răspundă. Un zgomot de paşi, de exclamaţii, de râsete sonore se înălţă la capătul coridorului, dinspre curte. Fu ca o scurtă ceartă. Un glas subţire şi dulce care îl tulbură pe abate se mânia, vorbind iute, pierzându-se în mijlocul unui acces de veselie.

— Ce-i? zise el ridicându-se de pe scaun.

Désirée intră dintr-o săritură. Ascundea ceva sub fusta-i sumeasă. Repeta iute:

— E o caraghioasă! N-a vrut să vină. O ţineam de rochie, dar e voinică şi mi-a scăpat.

— De cine vorbeşte? întrebă Teuse, care sosea de la bucătărie, aducând o strachină de cartofi deasupra căreia se întindea o bucată de carne împănată cu slănină.

Tânăra se aşezase pe scaun. Cu precauţii infinite, scoase de sub fusta sumeasă un cuib de mierle în care dormeau trei pui. Îl puse pe farfurie. De îndată ce puii zăriră lumina, întinseră gâturile golaşe, deschizând pliscurile roşii, cerând de mâncare. Désirée bătu din palme, încântată, cuprinsă

de-o extraordinară emoţie în faţa acelor lighioane pe care nu le cunoştea.

— E fata aceea de la Paradou! strigă abatele Mouret, amintindu-şi deodată.

Teuse se apropiase de fereastră.

— E-adevârat, zise ea. Ar fi trebuit s-o recunosc după chirăit... Ah, ţiganca! Ia te uită, a rămas acolo ca să ne spioneze.

Abatele Mouret înaintă. I se păru într-adevăr că vede după un ienupăr fusta portocalie a Albinei. Fratele Archangias se înălţă însă cu violenţă în spatele lui, întinzând pumnul, dând din cap, tunând:

— Dracu' să te ia, tâlhăroaico! De te-oi prinde venind să arunci aici vrăjile tale, o să te târnui în jurul bisericii!

Un hohot de râs, proaspăt ca o nocturnă adiere, veni de pe cărare. Apoi se auzi o alergătură uşoară, un foşnet de rochie târâtă pe iarbă, asemeni unui fâsâit de şopârlă. Abatele Mouret, în picioare dinaintea ferestrei, urmărea în depărtare o fată bălaie ce se strecura printre pini, ca un reflex de lună. Adierile ce-i soseau din câmpie aveau acel puternic parfum de verdeaţă, acea mireasmă de flori sălbatice pe care o răspândea Albine mişcând braţele goale, mlădiosu-i trup, părul despletit.

— O blestemată, o fiică a pierzării! mormăi Fratele Archangias, aşezându-se iarăşi la masă.

Mâncă cu lăcomie carnea împănată cu slănină, înghiţind cartofii întregi, drept pâine. Cu niciun chip Teuse nu putu să o facă pe Désirée să-şi sfârşească cina. Aceasta, ca un copil mare, stătea extaziată în faţa cuibului de mierle, chestionând, întrebând cu ce se hrănesc, dacă fac ouă şi după ce se cunoaşte mierloiul.

Bătrâna servitoare avu însă un fel de bănuială. Se propti în piciorul cel teafăr, privindu-l pe tânărul preot drept în ochi.

— Îi cunoşti deci pe cei de la Paradou? zise ea.

Atunci el spuse adevărul, povesti vizita pe care o făcuse bătrânului Jeanbernat. Teuse schimba priviri scandalizate cu Fratele Archangias. Mai întâi ea nu răspunse nimic. Se

învârtea împrejurul mesei şchiopătând cu furie, bocănind de să găurească duşumeaua.

— De trei luni, ai fi putut să-mi vorbeşti despre oamenii ăştia, zise în cele din urmă preotul. Aş fi ştiut cel puţin cu cine am a face.

Teuse se opri deodată, ca şi cum i s-ar fi frânt picioarele.

— Nu minţi, părinte, bolborosi ea; nu minţi, asta-ţi sporeşte păcatul... Cum îndrăzneşti să spui că nu ţi-am vorbit de Filosof, de păgânul acela care-i iazma întregului ţinut! Adevărul e că nu m-asculţi niciodată când vorbesc. Îţi intră pe-o ureche şi-ţi iese pe alta... Dacă m-ai asculta, te-ai scuti de multe păreri de rău!

— Ţi-am vorbit şi eu ceva despre blestemăţiile astea, afirmă Fratele.

Abatele Mouret dădu uşor din umeri.

— În sfârşit, nu-mi mai aminteam, reluă el. Abia la Paradou mi-am adus aminte parcă despre unele lucruri auzite... De altfel, tot m-aş fi dus la nefericitul acela, pe care-l credeam în primejdie de moarte.

Fratele Archangias, cu gura plină, dădu o puternică lovitură de cuţit în masă, strigând:

— Jeanbernat e un câine. Trebuie să crape ca un câine.

Apoi, văzându-l pe preot că protestează dând din cap, îi tăie vorba:

— Nu, nu, pentru el nu există Dumnezeu, nici pocăinţă, nici milostivire... Mai bine s-arunci grijania la câini decât s-o dai acelui nemernic.

Şi se-apucă iar de cartofi, cu coatele pe masă, cu bărbia în farfurie, hăpăind năprasnic. Teuse, cu buzele strânse, albă de mânie, se mulţumi să rostească sec:

— Lasă, părintele vrea să facă cum îl taie capul, părintele are-acum taine pentru noi.

O apăsătoare tăcere domni. O clipă nu se auzi decât clefăitul fălcilor Fratelui, acompaniat de ciudatul gâlgâit al gâtlejului său. Désirée, înconjurând cu braţele-i goale cuibul de mierle rămas pe farfurie, cu faţa aplecată, surâzând puilor, le vorbea întruna, foarte încet, într-un fel de ciripit al ei pe care păreau că-l înţeleg.

— Când n-ai nimic de ascuns, spui ce faci! strigă deodată Teuse.

Şi tăcerea se lăsă iarăşi. Ceea ce o scotea din fire pe bătrâna servitoare era taina pe care preotul părea să o fi făcut pentru ea din vizita lui la Paradou. Se vedea ca o femeie înşelată în chip josnic. Curiozitatea-i sângera. Se plimbă împrejurul mesei, uitându-se numai la abate, neadresându-se nimănui, vărsându-şi focul singură.

— Iată de ce mâncăm aşa de târziu!... Pornim în hoinăreală fără să zicem nimic, până la două după-amiază. Intrăm în case cu faimă atât de proastă. Încât nu îndrăznim să spunem pe urmă ce-am făcut. Şi atunci, minţim, înşelăm pe toată lumea...

— Dar, o întrerupse cu blândeţe abatele Mouret, care se silea să mănânce spre a nu o supăra şi mai mult pe Teuse, n-am avut cum să mint, deoarece nimeni nu m-a întrebat dacă am fost la Paradou.

Teuse continuă, ca şi cum n-ar fi auzit:

— Îţi prăpădeşti sutana prin praf, te întorci cu o înfăţişare de hoţ. Şi dacă o femeie cumsecade care se interesează de tine te întreabă spre binele tău, o iei la trei parale, o nesocoteşti ca pe o netrebnică în care n-ai încredere. Auzi, să te-ascunzi ca un viclean, să vrei mai bine să crăpi decât să laşi să-ţi scape o vorbă, să n-ai măcar atenţia de a-ţi înveseli sufletul spunând ce-ai văzut!

Ea se întoarse spre preot, îl privi drept în faţă:

— Da, pentru dumneata spun toate astea... Faci pe doselnicul, eşti un om rău!

Şi-o podidi plânsul. Abatele trebui s-o mângâie.

— Părintele Caffin îmi spunea totul, mai strigă ea.

Se potolea însă. Fratele Archangias sfârşea o bucată mare de brânză, fără să pară câtuşi de puţin tulburat de această scenă. După el. abatele Mouret avea nevoie să fie îndrumat; bine făcea Teuse că-l ţinea în frâu. Goli un ultim pahar de poşircă şi se lăsă pe spătarul scaunului, digerând.

— În sfârşit, ce-ai văzut la Paradou? întrebă bătrâna. Povesteşte-ne, cel puţin.

Abatele Mouret, surâzând, povesti în puţine cuvinte

modul ciudat cum îl primise Jeanbernat. Teuse, care-l copleşea cu întrebări, scotea exclamaţii de indignare. Fratele Archangias strânse pumnii şi făcu un gest ameninţător.

— Nărui-s-ar cerul peste el; pâijoli-l-ar şi pe el, şi pe vrăjitoarea lui!

Atunci abatele, la rându-i, căută să afle noi amănunte despre cei de la Paradou. Îl ascultă cu o adâncă atenţie pe Fratele care povestea fapte monstruoase.

— Da, într-o zi m-am pomenit cu diavoliţa aia la scoală. E mult de-atunci, ea să fi avut vreo zece ani. Eu am lăsat-o; credeam că unchi-său o trimitea pentru prima comuniune. Timp de două luni, a răzvrătit clasa. Se făcuse iubită, ticăloasa! Ştia fel de fel de jocuri, inventa volane cu frunze de pomi şi petece de pânză. Şi era şi deşteaptă, cum sunt toate drăcoaicele! Era cea mai tare la catehism... Dar iată că într-o bună dimineaţă bătrânul pică tocmai în mijlocul lecţiilor Spunea că o să spargă totul, striga că popii i-au furat copila. A trebuit să chem caraula ca să-l dea pe uşă afară. Mititica spălase putina. O vedeam, pe fereastră, într-o ţarină de peste drum, cum râde de furia unchiului ei... Venea de bunăvoie la şcoală, de două luni, fără ca el să bănuiască. O halima curată.

— Niciodată nu s-a împărtăşit, zise Teuse, cu glas scăzut, înfiorându-se.

— Niciodată, reluă Fratele Archangias. Trebuie să aibă şaisprezece ani. Creşte ca un animal. Am văzut-o spre La Palud, alergând de-a buşilea într-un desiş de pădure.

— De-a buşilea, murmură servitoarea, care se întoarse îngrijorată spre fereastră.

Abatele Mouret voi să emită o îndoială, dar Fratele se înfierbântă:

— Da, de-a buşilea! Şi sărea ca o pisică sălbatică, cu fustele sumese, arătându-şi coapsele. De-aş fi avut o puşcă, aş fi culcat-o la pământ. Se ucid dihănii care sunt mai plăcute lui Dumnezeu... De altfel, e bine ştiut că-n toate nopţile vine să miaune în jurul satului. Miorlăie ca o pisică în călduri. Dacă i-ar cădea vreun bărbat în gheare, l-ar da

gata.

Şi toată ura lui împotriva femeii ieşi la iveală. Făcu să se cutremure masa cu o lovitură de pumn, răcni obişnuitele-i injurii:

— Au pe dracu-n ele. Put a drac; iadu-şi varsă vâlvătaia prin toţi porii trupului lor… Asta-i vrăjeşte pe cei nerozi.

Preotul aprobă din cap. Violenţa Fratelui Archangias, gălăgioasa tiranie a Teusei erau ca nişte lovituri de curea, a căror şfichiuire o simţea ades pe spete. Simţea o pioasă bucurie să se cufunde în josnicie. Cerească pace i se părea la capătul acelui dispreţ faţă de lume, al acelei degradări a întregii sale fiinţe. Era o injurie pe care-o aducea bucuros trupului său, o mlaştină în care-i plăcea să-şi târâie firea gingaşă.

— Murdării şi întinare, murmură el, strângându-şi şervetul.

Teuse strângea masa. Voi să ridice farfuria pe care Désirée pusese cuibul cu mierle.

— N-ai să te culci aici, domnişoară, zise ea. Lasă dar aste lighioane urâte.

Désirée însă apăra farfuria. Acoperea cuibul cu braţele-i goale, fără să mai râdă, necăjindu-se că-i tulburată.

— Nădăjduiesc că n-o să păstraţi păsările alea, strigă Fratele Archangias. Ar aduce nenorocire… Trebuie să li se sucească gâtul.

Şi întindea deja mâinile butucănoase. Tânăra se ridică, se dădu înapoi, tremurând, strângând cuibul la piept. Se uita ţintă la Frate, cu buzele umflate, cu o înfăţişare de lupoaică gata să muşte.

— Să nu te-atingi de pui, îngăimă ea. Urâtule!

Sublinie aceste cuvinte cu un atât de ciudat dispreţ, că abatele Mouret tresări, ca şi cum urâţenia Fratelui l-ar fi izbit pentru întâia oară.

Acesta se mulţumise să mormăie. Avea o tainică ură împotriva fetei, a cărei frumoasă şi animalică dezvoltare îl jena. După ce Désirée ieşi de-a-ndăratelea, fără să-l slăbească din ochi, ridică din umeri, mormăind printre dinţi o obscenitate pe care nimeni n-o auzi.

— Mai bine că s-a dus să se culce, zise Teuse. Ne-ar fi plictisit în biserică.

— Au venit? întrebă abatele Mouret.

— Fetele-s de mult afară, cu braţe întregi de frunziş... Mă duc s-aprind luminile. O să începem când vei voi.

Peste câteva clipe se auziră în sacristie nişte înjurături: chibriturile erau ude. Fratele Archangias, rămas singur cu preotul, întrebă cu un glas posac:

— E pentru luna Sfintei Fecioare?

— Da, răspunse abatele Mouret. Zilele astea, fetele din ţinut au avut mult de muncă şi n-au putut veni ca de obicei să-mpodobească altarul Sfintei Fecioare. Slujba a fost amânată pentru astă seară.

— Frumos obicei, mormăi Fratele. Când le văd depunând ramurile, îmi vine să le trântesc la pământ, ca să-şi mărturisească cel puţin păcatele, mai înainte de-a atinge altarul... E-o ruşine să-ngădui unor femei să-şi plimbe fustele pe lângă sfintele moaşte.

Abatele se scuză cu un gest. Era de puţină vreme la Artaud, trebuia să se supună obiceiurilor.

— Când vei voi, părinte, strigă Teuse.

Fratele Archangias îl reţinu însă încă o clipă.

— Mă duc, reluă el. Religia nu-i o fată, ca să fie ţinută-n flori şi dantele.

Mergea încet spre uşă. Se opri iarăşi, ridicând unul din degetele-i păroase, adăugând:

— Bagă de seamă cu închinăciunile către Sfânta Fecioară.

XIII

Abatele Mouret găsi în biserică vreo zece fetişcane, care ţineau în mână ramuri de măslin, de laur şi de rozmarin. Cum florile de grădină nu prea creşteau pe stâncile din Artaud, era obiceiul să se împodobească altarul Sfintei Fecioare cu o verdeaţă rezistentă care să ţină toată luna lui mai. Teuse adăuga micsandre, ale căror cozi stăteau muiate în vechi carafe.

— Părinte, vrei să laşi lucrul în seama mea? întrebă ea. Dumneata nu eşti obişnuit cu-aşa ceva... Uite, aşază-te colo în faţa altarului. Să-mi spui dacă-ţi place cum o să-mpodobesc.

El consimţi şi ea conduse de fapt ceremonia. Se suise pe un scaun de lemn fără spetează; le bruftuluia pe fetele ce se-apropiau, rând pe rând, cu frunzişul.

— Ei. nu aşa de repede! Daţi-mi răgaz să prind ramurile. Nu trebuie ca toate legăturile astea să-i cadă în cap părintelui... Hei! Babet, e rândul tău. Ce holbezi ochii la mine? Frumos mai e rozmarinul tău! E galben ca un spin. Toate mârţoagele ţinutului s-au pişat pe el! Acum tu, Roşcovano! Ah, iată cel puţin un laur frumos! L-ai cules din ţarina ta de la Croix-Verte.

Fetişcanele puneau ramurile pe altar, pe care-l sărutau. Rămâneau o clipă lipite de acoperământ, trecând ramurile Teusei, uitând aerul de prefăcută reculegere pe care şi-l luaseră pentru a sui treapta; în cele din urmă râdeau, se poticneau, îşi înmlădiau şoldurile pe marginea mesei, îşi vârau sânii de-a binelea în tabernacul. Şi, deasupra lor,

marea Fecioară de ipsos aurit îşi apleca chipul zugrăvit, zâmbea cu rumenele-i buze micului Crist despuiat pe care-l purta pe braţul stâng.

— Aşa, Lisa! strigă Teuse, aşază-te pe altar dacă tot eşti acolo! Ai de gând să-ţi laşi fustele-n jos? Ce-ţi arăţi pulpele aşa? Dacă vă-ntindeţi pe-aici, să ştiţi că vă plesnesc cu ramurile peste obraz... Nu puteţi să vă vedeţi de treabă-n linişte?

Şi întorcându-se:

— Ei, părinte, îţi place? Merge, merge, ce zici? Aşeza în spatele Fecioarei o firidă de verdeaţă, lăsând vârfuri de frunziş să iasă-n afară, formând o boltă, căzând în jos ca o cunună. Preotul aproba cu o vorbă, mai făcea câte-o observaţie.

— Mi se pare, murmură el, c-ar trebui sus un buchet de frunze mai fragede.

— Negreşit, bombăni Teuse. Nu-mi aduc decât laur şi rozmarin... Care din voi are măslin? Niciuna! Le e frică să nu piardă patru măsline păgânelor ăstora!

Catherine însă urcă treapta, cu o ramură enormă de măslin sub care dispărea.

— Ah! tu ai, ştrengăroaico, reluă bătrâna servitoare.

— Ba bine că nu, grăi o voce, a furat-o. L-am văzut pe Vincent rupând craca, pe când ea stătea la pândă.

Catherine, furioasă, jură că nu-i adevărat. Se întoarse, fără a lăsa craca, scoţând oacheşu-i cap din tufişul pe care-l purta; minţea cu o nemaipomenită îndrăzneală, inventa o lungă poveste pentru a dovedi că măslinul era al ei.

— Şi-apoi, conchise ea, toţi copacii sunt ai Sfintei Fecioare.

Abatele Mouret voi să intervină. Teuse însă întrebă dacă-şi băteau joc de ea lăsând-o atâta vreme cu braţele în aer. Şi prinse solid ramura de măslin, în vreme ce Catherine, cocoţată pe scaun în spatele ei, imita chipul penibil cum îşi răsucea talia enormă, cu ajutorul piciorului teafăr, ceea ce-l făcu chiar şi pe preot să zâmbească.

— Aşaa! zise Teuse. coborându-se lângă acesta, pentru a arunca o ultimă privire asupra operei sale; iată partea de

sus terminată... Acum vom pune snopuri printre sfeşnice, afară numai de nu vei prefera o ghirlandă de-a lungul gradenelor.

Preotul hotărî să se aşeze snopuri mari.

— Haide, veniţi încoace, reluă servitoarea, suită iarăşi pe scaun. N-o să ne culcăm aici... Fă bunătate şi sărută altarul, Miette! Ţi-nchipui că eşti în coşarul tău?... Părinte, ia vezi ce fac acolo! Le-aud cum se prăpădesc de râs.

Ridicară una din cele două lămpi şi luminară ungherul întunecos al bisericii. Sub amvon, trei se jucau împingându-se între ele; una căzuse cu capul în agheasmatar, iar celelalte se tăvăleau pe jos, ca să râdă mai bine. Ele se întoarseră, privindu-l pe preot pe sub sprâncene, părând fericite că-s dojenite, bălăbănindu-şi mâinile ce le izbeau coapsele.

Teuse fu însă în culmea supărării când o zări deodată pe Rosalie urcând la altar ca şi celelalte, cu braţul ei de frunze.

— Dă-te jos! îi strigă ea. Ştiu că nu-ţi lipseşte îndrăzneala, fata mea!... Hai, mai repede, adu-mi legătura.

— Asta-i bună, de ce? zise cu îndrăzneală Rosalie. Doar nu voi fi învinuită c-am furat-o.

Fetişcanele se apropiau, făcând pe proastele, schimbând ocheade.

— Pleacă, repetă Teuse; nu ţi-e locul aici, înţelegi?

Apoi, pierzându-şi puţina răbdare, scăpă o expresie grosolană, care le făcu pe ţărănci să pufnească în râs cu satisfacţie.

— Şi-apoi? zise Rosalie. Ştii oare ce fac celelalte? Nu te-ai dus să vezi, nu-i aşa?

Şi crezu de cuviinţă să izbucnească în plâns. Aruncă ramurile şi se lăsă dusă la câţiva paşi de abatele Mouret, care-i vorbea cu asprime, încercase să o facă pe Teuse să tacă, începea să se simtă stingherit în mijlocul acelor fetişcane neruşinate care umpleau biserica cu braţele lor de verdeaţă. Ele se-mbulzeau până la treapta altarului, îl înconjurau cu un colţ de pădure vie, îi aduceau pătrunzătorul parfum al pădurilor îmbălsămate, ca un suflu ce se înălţa din membrele lor de muncitoare vânjoase.

— Daţi zor, daţi zor, zise el bătând uşor din palme.

— La naiba! mi-ar plăcea mai mult să fiu în pat, murmură Teuse; dacă crezi că-i la îndemână să legi toate smicelele astea!

Totuşi sfârşise prin a lega între sfeşnice înalte panaşuri de frunziş. Ea strânse scaunul, pe care Catherine îl duse după pristol. Mai avea doar de aşezat tufişuri de-o parte şi de alta a mesei.

Ultimele braţe de verdeaţă fură îndestulătoare pentru aceasta; restul de ramuri fură împrăştiate pe jos de către fete până la balustrada de lemn. Altarul Fecioarei era un boschet, un desiş, cu o pajişte verde în faţă.

Teuse consimţi atunci să cedeze locul abatelui Mouret. Acesta urcă la altar, bătu iarăşi uşor din palme.

— Domnişoarelor, zise el, vom continua mâine actele de pietate din luna Sfintei Fecioare. Cele ce nu vor putea veni să-şi facă cel puţin rugăciunea acasă.

Îngenunche, în vreme ce ţărăncile, cu un mare foşnet de fuste, se puneau jos, aşezându-se pe călcâie. Îi urmăriră rugăciunea cu un mormăit confuz, străbătut de râsete. Una din ele, simţindu-se ciupită la spate, lăsă să-i scape un strigăt, pe care încercă să-l înăbuşe într-un acces de tuse; asta înveseli într-atât pe celelalte, că nu se mai putură stăpâni şi, după ce ziseră „amin”, îşi dădură drumul, strâmbându-se de râs, cu nasul pe lespezi, fără a se mai putea ridica.

Teuse le alungă atunci pe acele neruşinate, în vreme ce preotul, care se închinase, stătea absorbit în faţa altarului, ca şi cum n-ar mai fi auzit ce se petrecea în spatele lui.

— Haide, cărăbăniţi-vă chiar acum, murmură ea. Sunteţi o haită de netrebnice; nici lăcaşul lui Dumnezeu nu ştiţi să-l respectaţi… E o ruşine, nu s-a mai văzut aşa ceva! Auzi dumneata, nişte fete care se tăvălesc pe jos într-o biserică, aidoma dobitoacelor în fâneaţă… Ce fac*i ac*olo, Roşcovano? De te-oi vedea ciupind pe vreuna, o să ai de-a face cu mine! Da, da, arată-mi limba, o să-i spun tot părintelui. Afară, ticăloaselor!

Şi le împingea încet spre uşă, galopând în jurul lor.

şchiopătând furibund. Izbutise să le dea afară pe toate, când o zări pe Catherine instalată într-un confesional cu Vincent; mâncau ceva, cu încântare. Îi goni. Şi cum întindea gâtul afară din biserică, mai înainte de a închide uşa, o văzu pe Rosalie agăţându-se de umerii lui Fortune, care o aştepta; ambii se pierdură în beznă, spre cimitir, cu un zgomot uşor de săruturi.

— Şi asta se înfăţişează dinaintea altarului Sfintei Fecioare! îngăimă ea, trăgând zăvoarele.

Celelalte nu preţuiesc mai mult, ştiu bine. Toate-s nişte fleoarte care au venit astă seară cu sarcina lor de ramuri ca să aibă prilej de râs şi să fie sărutate de flăcăi la ieşire! Mâine niciuna nu se va mai osteni să vină; părintele o să rostească singur rugăciunile... N-o să le mai vezi decât pe târfele care au întâlnire.

Ea împingea scaunele, le punea la locul lor, se uita să vadă dacă nu se zăreşte pe jos ceva suspect, mai înainte de a se duce să se culce. Adună din confesional un pumn de coji de mere, pe care le aruncă după pristol. Găsi de asemenea un crâmpei de panglică smuls de la vreo bonetă, cu o şuviţă de păr negru, din care făcu un mic pachet spre a deschide o anchetă. Lăsând asta deoparte, biserica i se păru în bună rânduială. Candela de peste noapte avea untdelemn îndeajuns, lespezile corului puteau să rămână nespălate până sâmbătă.

— E aproape zece, părinte, zise ea apropiindu-se de preot, care stătea tot îngenuncheat. Ai face bine să urci.

El nu răspunse, mulţumindu-se să încline uşor capul.

— Bun, ştiu ce înseamnă asta continuă Teuse.

Peste un ceas o să fie tot acolo, pe piatră, ca să-l apuce colicile... Mă duc, căci îl plictisesc. Oricum, nu prea are noimă, să prânzeşti când ceilalţi iau cina, să te culci când se scoală găinile!... Te plictisesc, nu-i aşa, părinte? Bună seara. Zău aşa, nu prea eşti cuminte!...

Se hotărî să plece, dar se întoarse pentru a stinge una dintre cele două lămpi, murmurând „că-i moartea untdelemnului” să te rogi aşa de târziu. În sfârşit plecă, după ce şterse cu mâneca acoperământul pristolului, care i

se păru cenuşiu de prăfuit ce era. Abatele Mouret, cu ochii ridicaţi, cu braţele strânse la piept, era singur.

XIV

Mari umbre plutitoare umpleau cele două extremităţi ale bisericii, luminată de o singură lampă ce ardea în mijlocul verdeţii pe altarul Sfintei Fecioare. Amvonul înălţa un perete de întuneric până la grinzile tavanului. Confesionalul forma o masă întunecată, desenând pe amvon ciudatul profil al unei gherete crăpate. Toată lumina, îndulcită, înverzită parcă de frunziş, dormea pe marea Fecioară aurită, ce părea a coborî cu un aer regesc, purtată de norul în care zburdau capete înaripate de îngeri. Ai fi zis, văzând rotunda lampă lucind în mijlocul ramurilor, că o lună palidă răsărea la marginea unei păduri, luminând vreo suverană apariţie, o cerească zână, încoronată cu aur, învesmântată în aur, care şi-ar fi plimbat goliciunea divinului ei copil în adâncul tainei aleilor. Între frunze, de-a lungul înaltelor panaşe, în marele leagăn ogival, şi până pe ramurile aruncate pe jos, raze de stele curgeau, aţipite, asemeni cu lăptoasa ploaie ce străbate tufişurile în nopţile senine. Zgomote vagi, trosnituri porneau din cele două extremităţi întunecate ale bisericii; marele orologiu, la stânga corului, bătea încet, cu o respiraţie adâncă de mecanism adormit. Şi radioasa vedenie, Mama, cu subţiri şuviţe de păr castaniu, asigurată parcă de nocturna pace a naosului, cobora şi mai mult, de-abia înclina iarba rariştilor, sub uşorul zbor al norului ei.

Abatele Mouret o privea. Era ceasul când iubea biserica. Uita de lamentabilul Crist, de chinuitul mâzgălit cu ocru şi lac care agoniza în spatele lui, în capela morţilor. Nu-l mai

distrau via lumină a ferestrelor, veseliile dimineţii ce pătrundeau odată cu soarele, viaţa de afară, vrăbiile şi ramurile ce năpădeau naosul prin ochiurile de geam sparte. La ora aceea nocturnă, firea era moartă, umbra acoperea cu un văl cernit pereţii spoiţi cu var, răcoarea îi lăsa pe umeri un salutar ciliciu; putea să se cufunde în iubirea absolută, fără ca jocul unei raze, dezmierdarea unei adieri sau a unui parfum, un sfârâit de aripi de insectă să-l scoată din bucuria de-a iubi. Slujba de dimineaţă nu-i dăruise niciodată supraomeneştile delicii ale rugilor sale de seară.

Îngânând din buze. abatele Mouret o privea pe marea Fecioară. O vedea venind spre el, din fundul firidei sale verzi, într-o strălucire crescândă. Nu mai era un clar de lună plutind peste creştetele copacilor. I se părea că, înveşmântată în soare, înainta maiestuos, glorioasă, colosală, atât de atotputernică încât se simţea uneori ispitit să se-arunce cu faţa la pământ, spre a evita strălucirea acelei porţi deschise spre cer. Atunci, în această adoraţie a întregii lui făpturi, care făcea să-i expire cuvintele pe buze, şi-aminti de ultimele cuvinte ale Fratelui Archangias ca de un blestem. Adesea Fratele îi imputa această deosebită evlavie pentru Sfânta Fecioară, despre care spunea că e un adevărat furt din evlavia datorată lui Dumnezeu. După el, aceasta moleşea sufletele, feminiza religia, crea o sensibilitate pioasă exagerată, nedemnă de cei tari. Avea pică pe Sfânta Fecioară pentru că era femeie, pentru că era frumoasă, pentru că era mamă; se ferea de dânsa, cuprins de ascunsa teamă să nu se simtă atras de graţia ei, să nu cadă în ispită. „O să te ducă departe!”, îi strigase el odată tânărului preot, văzând în ea un început de patimă omenească, un povârniş spre deliciile frumosului păr castaniu, ale marilor ochi albaştri, ale misterului rochiilor ce cad de la gât până-n vârful picioarelor. Era revolta unui sfânt care despărţea cu violenţă pe Mamă de Fiu, întrebând ca şi acesta: „Femeie, ce este mie şi ţie?”. Abatele Mouret rezista însă, se prosterna, căuta să uite asprimile Fratelui. Doar extazul acela care îl înălţa până la neprihănita puritate a Sfintei Fecioare îl mai scotea din josnicia în care încerca

să se cufunde. Atunci când, singur în faţa Marii Fecioare aurite, se lăsa pradă halucinaţiei până acolo încât o vedea aplecându-se ca să-i dea şuviţele să i le sărute, redevenea foarte tânăr, bun, puternic şi drept, şi o neţărmurită dragoste îi umplea sufletul.

Evlavia abatelui Mouret pentru Sfânta Fecioară data din tinereţea lui. Pe când era un copil cam sălbatic ce se refugia prin unghere, îi plăcea să se gândească că-l ocrotea o frumoasă doamnă, că doi ochi albaştri, dulci, zâmbitori îl urmăreau pretutindeni. Adesea, noaptea, simţind o uşoară adiere că-i mângâie părul, povestea că Fecioara a venit să-l sărute. Crescuse sub această femeiască dezmierdare, în acest aer pe care-l umplea un foşnet de hlamidă divină. De la şapte ani, îşi satisfăcea nevoile de tandreţe cheltuind toţi banii ce i se dădeau pe icoane, pe care le ascundea cu gelozie, pentru a se bucura singur de ele. Şi niciodată nu era atras de Crişti purtând mielul sacru, de Crişti răstigniţi, de Cerescul Părinte cu barbă mare aplecat pe marginea unui nor; mereu revenea la gingaşele imagini ale Mariei, la guriţa-i zâmbitoare, la finele-i mâini întinse. Încetul cu încetul, le colecţionase pe toate: Maria între un crin şi-un caier, Maria purtând pruncul ca o soră mai mare, Maria încununată cu roze, Maria încununată de stele. Era pentru el o familie de frumoase, având graţii asemănătoare, acelaşi aer de bunătate, acelaşi chip suav, atât de tinere sub vălul lor încât, în pofida numelui lor de maică a lui Dumnezeu, n-avea teamă de ele ca de cei mari. I se părea că sunt de vârsta lui, că-s copilele pe care ar fi voit să le întâlnească, cereştile copile cu care trebuie că se joacă de-a pururi într-un colţ al raiului băieţii morţi la şapte ani. Era însă de pe atunci serios; păstră, crescând, taina religioasei lui iubiri, cuprins de pudicităţile delicioase ale adolescenţei. Maria îmbătrânea împreună cu el, totdeauna mai în vârstă cu un an-doi, aşa cum se cuvine să fie o suverană prietenă. Ea avea douăzeci de ani când el era de optsprezece. Nu-l mai săruta noaptea pe frunte; stătea la câţiva paşi, cu braţele încrucişate, cu zâmbetu-i cast, adorabil de dulce. El nu-i mai rostea numele decât pe şoptite, simţind în inimă

un fel de sfârşeală de câte ori scumpul ei nume îi flutura pe buze când se ruga. Nu mai visa jocuri copilăreşti, în fundul cereştii grădini, ci o continuă contemplare, în faţa acelui chip alb, atât de pur, pe care n-ar fi voit să-l atingă nici cu răsuflarea. Ascundea chiar şi mamei lui că o iubea atât de mult.

Apoi, după câţiva ani, când fu în seminar, această frumoasă dragoste pentru Maria, atât de dreaptă şi de firească, îi pricinui tainice îngrijorări.

Cultul Mariei era oare necesar mântuirii? Nu-l fura pe Dumnezeu acordând Mariei o bună parte din dragostea lui, gândurile, inima, întreaga-i făptură? Tulburătoare întrebări: lăuntrică luptă care-l pasiona, care-l încătuşa şi mai mult de ea. Atunci, se adânci în subtilităţile dragostei lui. Gustă nemaipomenite delicii discutând legitimitatea sentimentelor lui. Cărţile de devoţiune pentru Sfânta Fecioară îl scuzară, îl răpiră, îl umplură de raţionamente, pe care le repeta cu reculegeri de rugă. Din ele învăţă să fie robul lui Isus în Maria. Mergea spre Isus prin Maria. Şi cita tot felul de dovezi, făcea deosebiri, trăgea consecinţe: Maria, de care Isus a ascultat pe pământ, trebuia să fie ascultată de toţi oamenii; Maria păstra puterea-i de mamă în cer, unde împărţea comorile lui Dumnezeu, fiind singura ce l-a putut implora, singura care-a împărţit tronurile; Maria, simplă făptură pe lângă Dumnezeu, dar ridicată până la el, devenea astfel legătura omenească dintre cer şi pământ, mijlocitoarea tuturor harurilor şi milosteniilor; iar concluzia era mereu că trebuia să fie iubită mai presus de orice, întru Domnul chiar. Apoi, erau curiozităţi teologice mai anevoioase, căsătoria cerescului soţ. Sfântul Duh pecetluind vasul ales, punând pe Fecioara Mamă într-un veşnic miracol, dând inviolabila ei puritate evlaviei omeneşti; era Fecioara triumfătoare împotriva tuturor ereziilor, duşmana neînduplecată a Diavolului, Noua Evă anunţată ca menită să zdrobească capul şarpelui, augusta Poartă a harului, prin care a intrat Mântuitorul pentru prima oară, prin care iarăşi va intra în ziua de pe urmă, profeţie vagă, vestire a unui rol mai mare al Mariei, care îl lăsa pe

Serge pradă unui vis de nesfârşită dragoste. Această înălţare a femeii în cerul gelos şi crud al Vechiului Testament, acest personaj fără de prihană, pus la picioarele temutei Trinităţi, era pentru el însuşi harul religiei, ceea ce-l mângâia pentru groaza credinţei, refugiul lui de om pierdut în mijlocul misterelor dogmei. Şi când îşi dovedi, punct cu punct, îndelung, care era drumul spre Crist, lesnicios, scurt, perfect, sigur, iarăşi se dădu cu totul ei, fără remuşcări; se sili să fie adevăratu-i rob, cu jertfire de sine, cufundându-se în evlavie.

Oră de cerească voluptate. Cărţile de devoţiune către Sfânta Fecioară îi frigeau mâinile, îi grăiau într-o limbă de dragoste ce fumega ca o tămâie. Maria nu mai era adolescenta cu văl alb, cu braţele încrucişate, în picioare la câţiva paşi de căpătâiul lui; sosea în mijlocul unei străluciri, astfel cum a văzut-o Ioan, înveşmântată în soare, încununată de douăsprezece stele, având luna sub picioare; îl îmbălsăma cu mireasma ei, îi aprindea în suflet dorul de cer, îl răpea până-n căldura astrelor ce-i ardeau pe frunte. El se arunca la picioarele ei, zicându-şi robul ei; şi nimic nu era mai dulce decât cuvântul acesta de rob, pe care-l repeta, pe care-l gusta şi mai mult, în îngăimătoarea-i gură, pe măsură ce se nimicea la picioarele sale, ca să fie lucrul, nimicul ei, pulberea atinsă de zborul albastrei sale hlamide. Rostea împreună cu David: „Maria-i făcută pentru mine”. Adăuga cu evanghelistul: „Am luat-o drept singurul meu bun”. Îi zicea: „Adorată stăpână”, ajungând, în lipsă de cuvinte, la gângureli de copil şi de amant, nemaiavând decât suflul întretăiat al patimii lui. Ea era Preafericita, Regina Cerului, proslăvită de cele nouă coruri de îngeri, Mama iubirii spirituale, Comoara Domnului. Viile imagini se desfăşurau, o comparau cu un rai pământesc alcătuit dintr-un pământ virgin, cu straturi de flori virtuoase, cu verzi pajişti de nădejde, cu turnuri de vlagă ce nu pot fi cucerite, cu încântătoare lăcaşuri de încredere. Ea mai era o fântână pe care Sfântul Duh o pecetluise, un sanctuar în care se odihnea Prea Sfânta Treime, tronul lui Dumnezeu, cetatea lui Dumnezeu, altarul şi templul lui Dumnezeu, lumea lui

Dumnezeu. Şi el se preumbla în acea grădină, la umbră, la soare, sub farmecul verdeţii; ofta după apa acelei fântâni; locuia frumosul interior al Mariei, sprijinindu-se, ascunzându-se, pierzându-se în el, fără nicio rezervă, bând laptele de nesfârşită dragoste ce picura din acel fecioresc sân.

La seminar, în fiecare dimineaţă, cum se scula, se închina de o sută de ori dinaintea Mariei, cu faţa întoarsă către crâmpeiul de cer pe care-l zarea prin fereastră; seara îşi lua rămas-bun de la ea. Închinându-se tot de atâtea ori cu ochii la stele. Adesea în faţa nopţii senine, când Venus strălucea bălaie şi visătoare în aerul cald, uita de sine, lăsa să-i fluture pe buze ca un uşor cântec *Ave Maria stella,* duiosul imn ce-i desfăşura în depărtare plaje albastre, o mare calmă, abia încreţită de un fior de dezmierdare, luminată de-o zâmbitoare stea, mare cât un soare. Recita şi Salue *Regina, Regina Coelu O gloriosa Domina*, toate rugile, toate psalmodiile. Citea Slujba Fecioarei, cărţile sfinte ce-o proslăvesc, mica psaltire a Sfântului Bonaventura, cu o atât de cucernică duioşie, încât lacrimile îl împiedicau să întoarcă foile. Postea, se mortifica, pentru a-i aduce prinos vâlcedu-i trup. De la vârsta de zece ani, purta rasa, sfântul scapular, dubla icoană a Mariei, cusută pe postav, a cărei căldură o simţea, tresărind de fericire, pe piept şi-n spate, lipită de piele. Mal târziu, luase lănţişorul spre a arăta robia-i de dragoste. Dar adevărata-i devoţiune rămânea întotdeauna rugăciunea către Sfânta Fecioară, *Ave Maria,* desăvârşita rugă a inimii lui. „Bucură-te, Marie”, şi o vedea venind spre el, plină de har, binecuvântată între toate femeile; şi-azvârlea inima la picioarele ei, ca să treacă peste ea cu blândeţe. Această rugă o multiplica, o repeta în o sută de chipuri, străduindu-se să o facă şi mai eficace. Rostea de douăsprezece ori *Ave* spre-a aminti coroana de douăsprezece stele ce încununa fruntea Mariei şi de paisprezece ori în amintirea celor paisprezece mari bucurii ale sale; rostea şapte grupuri de câte zece în cinstea anilor pe care îi trăise pe pământ. Ore întregi mânuia boabele mătăniilor. Apoi, în anumite zile de mistică întâlnire, se

îndeletnicea cu nesfârşitul şoptit al Rozariului.

Când era singur în chilia lui şi-avea răgaz să iubească, îngenunchea pe lespezi, şi toată grădina Mariei răsărea în preajma-i, cu înalta-i înflorire de castitate. Rozariul lăsa să-i alunece printre degete ghirlanda de *Ave* întretăiate de *Pater,* ca o ghirlandă de trandafiri albi amestecaţi cu crinii Bunei-Vestiri, cu florile însângerate ale Calvarului, cu stelele încoronării. Mergea încet, de-a lungul îmbălsămatelor alei, oprindu-se după fiecare dintre cele cincisprezece grupuri de care zece *Ave,* odihnindu-se în taina care-i corespundea; stătea pierdut de bucurie, de durere, de glorie, pe măsură ce tainele se grupau în trei serii, fericite, îndurerate, glorioase. Incomparabilă legendă, poveste a Mariei, viaţă omenească desăvârşită, cu zâmbetele, lacrimile şi izbânzile ei, pe care o re trăia de la un capăt la altul, într-o clipă. Şi intra mai întâi în veselie, în cele cinci zâmbitoare taine inundate de seninătăţile aurorei: era salutul Arhanghelului, o rază de fecunditate alunecată din cer, aducând adorabila contopire a unirii neprihănite; vizita la Elisabeta, într-o luminoasă dimineaţă de nădejde, în ceasul când rodul pântecelui ei îi pricinuia pentru întâia oară Mariei acea tresărire care le face pe mame să îngălbenească; naşterea într-un staul din Betleem, cu şirul lung de păstori venind să se plece în faţa divinei maternităţi; nou-născutul dus la Templu, pe braţele lehuzei, care surâde, încă istovită, fericită că-şi aduce copilul ca prinos lui Dumnezeu, îmbrăţişărilor lui Simion, dornicei omeniri; în sfârşit, Isus adolescent, revelându-se în faţa cărturarilor, în mijlocul cărora îl regăseşte mama lui neliniştită, mândră de el şi mângâiată; după acea dimineaţă cu o lumină atât de blândă, lui Serge i se păru că cerul se înnora pe dată. Umbla numai pe mărăcini, îşi julea degetele de boabele mătăniilor, se încovoia sub groaza celor cinci taine ale durerii: Maria agonizând în fiul ei în Grădina Măslinilor, primind cu el loviturile de bici ale flagelaţiei, simţind pe propria-i frunte sfâşierea cununii de spini, purtând oribila povară a crucii, murind la picioarele lui pe Calvar. Acele obligaţii ale suferinţei, acel cumplit martiriu al

unei Regine adorate, pentru care şi-ar fi vărsat sângele ca Isus, îi pricinuiau o răzvrătire de groază, pe care un deceniu de rugi şi mătănii nu o putuse potoli. Boabele însă alunecau întruna, o spărtură bruscă se producea în bezna crucificării, strălucitoarea slavă a celor cinci din urmă taine izbucnea cu o voioşie de astru liber. Maria, transfigurată, cânta aleluia învierii, triumful asupra morţii, veşnicia vieţii; ea asista, cu mâinile întinse, în culmea uimirii, la izbânda fiului ei. care se înălţa la cer, printre nori de aur chenăruiţi cu purpură; strângea în juru-i Apostolii, gustând ca-n ziua zămislirii tulburarea duhului de dragoste, coborât în flăcări arzătoare; era la rându-i răpită de un stol de îngeri, luată pe albe aripi ca o arcă imaculată, aşezată uşor în mijlocul strălucirii cereştilor tronuri; şi acolo, ca supremă glorie, într-o lumină atât de strălucitoare încât stingea soarele, Dumnezeu o încununa cu stelele firmamentului. Patima n-are decât un cuvânt. Rostind unul după altul cele o sută cincizeci de *Ave,* Serge nu le repetase o singură dată. Acel murmur monoton, acel cuvânt pururi acelaşi, ce revenea, asemenea lui „Te iubesc” al îndrăgostiţilor, căpăta de fiecare dată o semnificaţie mai profundă; el zăbovea asupra sa, vorbind fără încetare cu ajutorul singurei fraze latine, o cunoştea pe Maria întreagă, până ce, ultimul bob al mătăniilor scăpându-i din mâini, simţea o sfârşeală la gândul despărţirii.

De multe ori tânărul îşi petrecuse astfel nopţile, reîncepând de douăzeci de ori grupurile de câte zece *Ave*. Întârziind totdeauna clipa în care trebuia să-şi ia rămas-bun de la adorata-i stăpână. Îl apucau zorile şoptind.

Îşi zicea, pentru a se înşela pe sine, că luna făcea stelele să pălească. Superiorii lui trebuiau să-l dojenească pentru aceste veghi din care ieşea moleşit, cu faţa atât de palidă, încât ai fi zis că pierduse sânge. Multă vreme păstrase pe peretele chiliei lui o gravură colorată ce înfăţişa Sfânta Inimă a Mariei. Sfânta Fecioară, zâmbind cu seninătate, îşi desfăcea corsajul şi arăta în pieptu-i o gaură roşie în care inima-i încununată de roze albe ardea, străpunsă de-o spadă. Acea spadă îl ducea la disperare; îi pricinuia

intolerabila groază de suferinţa femeiască, la care numai gândindu-se îşi pierdea cu totul pioasa-i supunere. O şterse şi nu păstră decât inima înflăcărată şi încununată, smulsă pe jumătate din acel încântător trup pentru a i se da lui. Atunci se simţi iubit. Maria îi dădea inima, inima ei vie, aşa cum bătea în pieptul ei, cu roza picurare a sângelui. Nu mai era o icoană de cucernică patimă, ci o materialitate, un miracol de dragoste, care, atunci când se ruga în faţa gravurii, îl făcea să deschidă braţele pentru a primi cu evlavie inima ce ţâşnea din neprihănitul sân. O vedea, o auzea cum bate. Şi era iubit, inima bătea pentru el! Era ca o exaltare a întregii lui făpturi, o nevoie de a săruta inima, de a se contopi în ea, de a se culca împreună cu ea în pieptul acela deschis. Ea-l iubea în chip manifest, până la a-l dori lângă ea în veşnicie, pururi al ei. Îl iubea activ, pururi preocupată de el, urmărindu-l pretutindeni, ferindu-l de cele mai mici infidelităţi. Îl iubea cu duioşie, mai mult decât toate femeile laolaltă, cu o dragoste azurie, adâncă şi nesfârşită ca cerul. Unde ar mai fi găsit vreodată o iubită atât de mult dorită? Care pământească dezmierdare era comparabilă cu acel suflu al Mariei în care plutea? Care mizerabilă legătură, care întinată bucurie puteau fi puse în cumpănă cu această veşnică floare a dorinţei ce creştea pururi fără a se deschide vreodată? Atunci *Magnificat*-ul se exala din gura-i ca o adiere de tămâie. Cânta cântecul de voioşie al Mariei, tresărirea-i de veselie la apropierea divinului soţ. Lăuda pe Domnul ce răsturna pe cei puternici de pe tronuri şi care o trimitea pe Maria lui, un sărman copil gol, ce murea de dragoste pe lespedea îngheţată a chiliei.

Şi, după ce-i dăduse totul Mariei, trupul, sufletul, bunurile lui spirituale şi pământeşti, când era gol în faţa ei, la capătul rugilor, litaniile Fecioarei ţâşneau de pe buzele-i arse, cu repetatele lor chemări, pătimaşe, îndârjite, într-o supremă nevoie de ajutor ceresc; i se părea că suie pe o scară de dorinţă; la fiecare bătaie a inimii lui, urca o treaptă. Mai întâi îi zicea Sfântă. Apoi o numea Maică, preacurată, neprihănită, iubitoare, admirabilă. Şi-şi relua avântul, strigându-i de şase ori feciorenia, cu gura ca

răcorită de fiecare dată de-acel cuvânt de fecioară, la care adăuga idei de atotputernicie, bunătate, credinţă. Pe măsură ce inima îl înălţa mai sus pe treptele de lumină, un glas ciudat, pornit din vinele lui, grăia în el. deschizându-se în flori strălucitoare. Ar fi voit să se prefacă în parfum, să se răspândească în lumină, să expire într-un muzical suspin. Pe când o numea Oglindă a dreptăţii. Templu al înţelepciunii, Izvorul bucuriei lui, se vedea palid de extaz în acea oglindă, îngenunchea pe lespezile calde ale acelui templu, sorbea îndelung beţia acelui izvor. Şi o transforma încă, dând frâu liber nălucirii lui de dragoste pentru a se înlănţui de ea şi mai strâns. Ea devenea un Vas de cinste ales de Dumnezeu, un Sân de elecţiune în care dorea să-şi strecoare făptura şi de-a pururi să doarmă. Ea era Roza mistică, o mare floare răsărită în Paradis, alcătuită din îngeri ce-o înconjurau pe Regina lor, atât de pură, atât de îmbălsămată, că o respira din josnicia lui plin de-o mulţumire care făcea să-i trosnească coastele. Ea se preschimba în Casă de aur, în Turn al lui David, în Turn de fildeş, de o nepreţuită bogăţie, de o puritate invidiată de lebede, cu o statură înaltă, puternică, plină, căreia ar fi vrut să-i facă din braţele sale o cingătoare de supunere. Stătea în picioare la orizont, era Poarta cerului, pe care-l întrezărea în spatele ei când o adiere a vântului îi dădea la o parte cutele vălului. Se înălţa de după munte când noaptea pălea. Luceafăr al dimineţii, călăuză a călătorilor rătăciţi, aurora a dragostei. Apoi, la această înălţime, pierzându-şi respiraţia, nesăţios încă, în timp ce cuvintele îi trădau vlaga inimii, nu mai putea decât s-o slăvească cu titlul de Regină, pe care îl înălţa de nouă ori ca nouă cădelniţări. Religiosu-i cântec se pierdea cu bucurie în strigătele triumfului final: Regină a fecioarelor, Regină a tuturor sfinţilor, Regină fără păcat zămislită! Iar ea, tot mai sus, strălucea. Pe când el, pe ultima treaptă, treapta pe care numai cunoscuţii Mariei o atingeau, rămânea o clipă acolo, extaziat în mijlocul aerului subtil care-l ameţea, prea departe încă pentru a săruta poalele albastrei hlamide, simţind deja că se prăvăleşte, cu veşnica dorinţă de a sui înapoi, de-a încerca

această supraomenească voluptate.

De câte ori litaniile Fecioarei, recitate laolaltă, în capelă, nu-l lăsaseră astfel pe tânăr, cu genunchii zdrobiţi, cu mintea buimăcită, ca în urma unei puternice căderi! După ieşirea lui din seminar, abatele Mouret începuse să o iubească şi mai mult pe Sfânta Fecioară. Îi închina acest pătimaş cult, ce-i mirosea a erezie Fratelui Arhangias. După el, ea era aceea care trebuia să salveze Biserica printr-o măreaţă minune a cărei apropiată apariţie va fermeca pământul. Ea era singura minune a necredincioasei noastre epoci, albastra nălucă ce s-arată micilor păstori, nocturna lumină văzută între doi nori, al cărei văl îşi târăşte marginea peste acoperişurile de paie ale ţăranilor. Când fratele Arhangias îl întreba cu brutalitate dacă o zărise vreodată, se mulţumea să zâmbească, cu buzele strânse, ca pentru a-şi păstra taina. Adevărul era că o vedea în toate nopţile. Ea nu-i mai apărea nici ca o soră zglobie, nici ca o zeloasă copilă; avea rochie de logodnică, flori albe în păr şi pleoapele-i întredeschise lăsau să se strecoare umede priviri de nădejde, ce-i luminau obrajii. Şi simţea bine că venea spre el, că-i făgăduia să nu mai întârzie, că-i zicea: „Iată-mă, primeşte-mă”. De trei ori pe zi, când se suna *Angelus*-ul, în revărsatul zorilor, apoi în plină zi, la amiază, şi când soarele cobora lin în amurg, se descoperea, rostea un *Ave* privind în jurul lui, căutând dacă clopotul nu-i vestea în sfârşit sosirea Mariei. Avea douăzeci şi cinci de ani. O aştepta.

În luna mai, aşteptarea tânărului preot era plină de-o fericită nădejde. Nu-i mai păsa de cicălelile Teusei. Stătea în biserică până noaptea târziu, ca să se roage obsedat de nebunească idee că marea şi aurita Fecioară va sfârşi prin a cobori. Şi totuşi, se temea de acea Fecioară care semăna cu o principesă. Nu le iubea la fel pe toate Fecioarele. Aceea impunea un respect suveran. Era Mama lui Dumnezeu; avea amploarea fecundă, chipul august, braţele puternice ale divinei Soţii purtându-l pe Isus. Şi-o închipuia astfel în mijlocul împărăţiei cereşti, târându-şi printre stele regeasca-i mantie, prea înaltă pentru el şi atât de

puternică, încât l-ar fi putut preface în ţărână de s-ar fi îndurat să-şi coboare ochii spre ochii lui. Era Fecioara zilelor lui de slăbiciune, severa Fecioară care-i dădea pace lăuntrică prin temuta vedenie a raiului.

În seara aceea, abatele Mouret rămase mai bine de-o oră îngenuncheat în biserica pustie. Cu mâinile împreunate, cu privirile asupra Fecioarei de aur ce se înălţa ca un astru în mijlocul verdeţii, el căuta alinarea extazului, potolirea ciudatelor tulburări pe care le simţise în timpul zilei. N-aluneca însă în toropeala rugii cu obişnuita-i mulţumire sufletească. Maternitatea Mariei, oricât de curată şi slăvită se revela, acel mijloc rotund de femeie deplină, acel copil despuiat pe care-l purta pe un braţ îl nelinişteau; i se părea că toate acestea continuau în cer spornica zămislire în mijlocul căreia umbla de dimineaţă. Ca viile de pe colnicele pietroase, ca arborii din Paradou, ca omeneasca turmă a satului, Maria aducea zămislirea, dădea naştere vieţii. Şi ruga îi întârzia pe buze, se pierdea în aiuriri, văzând lucruri pe care nu le mai văzuse, mlădioasa curbă a părului castaniu, uşoara proeminenţă a bărbiei, mâzgălită cu roz. Atunci ea trebuia să devină şi mai severă, să-l nimicească sub strălucirea atotputerniciei sale, pentru a-l readuce la fraza întreruptei rugăciuni. În cele din urmă, prin coroana şi mantia-i de aur, prin tot aurul care o transforma într-o principesă teribilă, ea îl zdrobi într-o supunere de rob, ruga scurgându-i-se regulat din gură, mintea pierzându-i-se în adâncul unei unice adoraţii. Până la unsprezece, el dormi veghind în această extatică toropeală, nemaisimţindu-şi genunchii, crezându-se suspendat, legănat ca un copil pe care-l adormi, lăsându-se în voia acelui repaus, păstrând totuşi conştiinţa unei poveri ce-i apăsa inima. În jurul lui, umbra se lăţea în biserică, lampa fumega, înaltele frunzişuri întunecau chipul lăcuit al marii Fecioare.

Când orologiul, mai înainte de a suna ora, scârţâi strident, un fior străbătu trupul abatelui Mouret. Nu simţise cum îl pătrunde răcoarea din biserică. Acum tremura de frig. Pe când se închina, o repede amintire îi străbătu amorţeala deşteptării; clănţănitul dinţilor îi amintea nopţile

petrecute pe lespezile chiliei, în faţa Sfintei Inimi a Mariei, cu trupul scuturat de friguri. Se sculă cu greutate, nemulţumit de el. De obicei, părăsea altarul cu trupul odihnit, cu dulceaţa suflării Mariei pe frunte. În noaptea aceea, când luă lampa pentru a urca în camera lui, i se păru că-i plesnesc tâmplele: ruga rămăsese ineficace; regăsea, după o scurtă uşurare, aceeaşi căldură care i se suise, de dimineaţă, din inimă la creier. Apoi, ajuns la uşa sacristiei, când dădea să iasă, se întoarse, ridică lampa, cu o mişcare maşinală, căutând să o vadă încă o dată pe marea Fecioară. Era înecată sub întunericul coborât din grinzi, cufundată în frunziş, nelăsând să se ivească decât crucea de aur a coroanei sale.

XV

Camera abatelui Mouret, situată într-un colţ al prezbiteriului, era o încăpere vastă, cu doi dintre pereţi găuriţi de două imense ferestre pătrate; una dintre aceste ferestre se deschidea deasupra găinăriei surorii lui; cealaltă dădea spre sat, cu valea în depărtare, cu dealurile, cu întregul orizont. Patul cu baldachin galben, scrinul de nuc, cele trei scaune de pai se pierdeau sub înaltul tavan cu grinzi văruite. O uşoară năspreală, acel miros un pic acru pe care-l au casele vechi de la ţară, se înălţa din pardoseala vopsită cu roşu, lucioasă ca o oglindă. Pe scrin, o mare statuie a Maicii Domnului făcea o pată cenuşie între două oale de faianţă pe care Teuse le umpluse cu liliac alb.

Abatele Mouret puse lampa în faţa Fecioarei, pe marginea scrinului. Într-atât îl pătrunsese răceala lespezilor din biserică, încât se hotărî să aprindă butucii de viţă ce stăteau pregătiţi în vatră. Şi rămase acolo cu cleştele în mână, uitându-se cum ard tăciunii, cu fata luminată de flacără. Dedesubtul lui auzea somnul adânc al casei. Tăcerea care-i bâzâia la urechi sfârşi prin a căpăta glasuri şoptitoare. Încet-încet, invincibil, acele glasuri îl copleşiră, sporiră îngrijorarea ce-l cuprinsese de mai multe ori în timpul zilei. Care era pricina acelei strângeri de inimă? Ce putea fi acea necunoscută tulburare, sporită pe nesimţite, devenită de nesuferit? Nu păcătuise totuşi. I se părea că părăsise seminarul în ajun, cu tot focul credinţei lui, atât de înarmat împotriva lumii, că umbla printre oameni şi nu-l vedea decât pe Dumnezeu.

Se crezu atunci în chilia lui, într-o dimineaţă, la cinci, în momentul deşteptării. Diaconul de serviciu trecea ciocănind cu bastonul în uşa lui, cu strigătul reglementar:

— *Benedicamus Domino!*

— *Deo gratios!* răspundea el, încă pe jumătate adormit, cu ochii umflaţi de somn.

Şi sărea pe covorul îngust, se spăla, îşi făcea patul, îşi mătura odaia, schimba apa din urcior. Această mică gospodărie era o bucurie în fiorul matinal ce-i furnica pielea. Auzea vrăbiile din platanul aflat în curte trezindu-se odată cu el, cu un sfârâit de aripi şi ciripeli asurzitoare. Se gândea că-şi rosteau rugăciunile, în felul lor. Cobora în sala de meditaţii, unde, după rugăciune, stătea o jumătate de oră îngenuncheat, meditând asupra acestei cugetări a lui Ignaţiu: „La ce-i slujeşte omului să cucerească universul dacă îşi pierde sufletul?”. Era un subiect bogat în îndrumări sănătoase, care-l făcea să renunţe la toate bunurile pământeşti şi să râvnească o viaţă schimnică, având drept singură bogăţie un imens cer albastru. După zece minute, genunchii învineţiţi de lespezi îi deveneau atât de dureroşi, încât simţea o adâncă sfârşeală, un extaz în care se vedea mare cuceritor, stăpânitorul unui imens imperiu, zvârlind coroana, sfărâmându-şi sceptrul, călcând în picioare un lux nemaipomenit, casete de aur, giuvaeruri sclipitoare, stofe brodate cu pietre scumpe, pentru a se duce să se îngroape în fundul unei Tebaide înveşmântat cu o dimie care să-i jupoaie spinarea. Liturghia însă îl trezea din aceste închipuiri, pe care le confunda cu nişte realităţi ce i s-ar fi întâmplat în alte vremuri. Se-mpărtăşea, cânta psalmul zilei cu multă osârdie, fără s-audă altă voce decât pe a lui, atât de limpede, atât de cristalină, că o simţea înaripându-se până la urechile Domnului. Şi când urca înapoi în camera lui, suia doar câte-o treaptă, după sfatul sfinţilor Bonventura şi Toma de Aquino; mergea încet, cu reculegere, cu capul uşor aplecat, găsind o nespusă mulţumire să urmeze cele mai mici prescripţii. Apoi, venea masa. În refectoriu, feliile de pâine aliniate de-a lungul paharelor de vin alb îl încântau; fiindcă avea poftă de

mâncare, era vesel din fire, zicea de pildă că vinul era bun creştin, aluzie foarte îndrăzneaţă la învinuirea ce se aducea economului că-l botează cu apă. Asta nu-l împiedica să-şi reia aerul grav pentru a intra în clasă. Lua notiţe pe genunchi, în vreme ce profesorul, cu încheieturile mâinilor pe marginea catedrei, vorbea o latinească obişnuită, întretăiată uneori de cuvinte franţuzeşti când nu găsea altele. O discuţie se isca; elevii argumentau într-un jargon ciudat, fără să râdă. Apoi, la zece, avea loc o lectură de douăzeci de minute din Scriptură. Se ducea să ia sfânta carte, bogat legată, cu muchiile aurite. O săruta cu o deosebită evlavie, citea cu capul descoperit, salutând de câte ori întâlnea numele lui Isus, al Mariei sau al lui Iosif. A doua meditaţie îl găsea astfel cu totul pregătit să îndure pentru dragostea lui Dumnezeu o nouă îngenunchere, şi mai lungă decât cea dintâi. Evita să se aşeze fie şi o singură clipă pe călcâie; timp de trei sferturi de oră îşi cerceta conştiinţa, sforţându-se să descopere în el păcate, ajungând să se creadă osândit pentru că uitase seara trecută să sărute cele două icoane ale scapularului sau pentru că adormise pe partea stângă; greşeli grozave, pe care ar fi voit să le ispăşească stâlcindu-şi genunchii până seara, greşeli fericite care îl preocupau, fără de care n-ar fi ştiut cu ce să-şi hrănească candida-i inimă, adormită de neprihănita viaţă pe care-o ducea. Intra în refectoriu uşurat, ca şi cum şi-ar fi despovărat sufletul de o mare crimă. Seminariştii de serviciu, cu mânecile sutanei suflecate, încinşi cu un sort albastru de pânză groasă, aduceau supa cu fidea, papara tăiată în pătrăţele, porţiile de friptură cu fasole. Erau un teribil clefăit de fălci, o lacomă tăcere, o îndârjire de furculiţe întreruptă numai de priviri invidioase aruncate spre masa în formă de potcoavă unde directorii mâncau cărnuri mai fragede şi beau vinuri mai rubinii, pe când vocea groasă a vreunui băiat de ţăran, cu plămânii zdraveni, mormăia fără puncte şi virgule, pe deasupra acestei dezlănţuiri a apetitului, vreo lectură pioasă, scrisori de misionari, porunci episcopale, articole din ziare bisericeşti. El asculta între două îmbucături. Acele crâmpeie

de polemică, acele povestiri de călătorii îndepărtate îl surprindeau, îl înspăimântau chiar, revelându-i, dincolo de zidurile seminarului, o frământare, un imens orizont, la care nu se gândea niciodată. Încă mâncau când clopotul vestea recreaţia. Curtea aşternută cu nisip avea opt platani groşi care, vara, făceau o umbră răcoroasă; spre miazăzi era un zid, înalt de cinci metri, cu coama presărată cu cioburi de sticlă, deasupra căruia nu se vedea din Plassans decât vârful clopotniţei de la Saint-Marc, un scurt ac de piatră, pe cerul albastru. El se preumbla cu un grup de colegi de la un capăt al curţii la celălalt, încet, pe o singură linie; şi, de câte ori se întorcea cu faţa spre zid, privea clopotniţa, care era pentru el întreg oraşul, întreg pământul, sub liberul zbor al norilor. Grupuri zgomotoase discutau sub platani; prieteni se izolau, doi câte doi, în colţuri, spionaţi de vreun director ascuns după perdelele ferestrei sale; jocuri cu mingea şi partide de popice se organizau cu violenţă, tulburând pe liniştiţii jucători de loto culcaţi pe jumătate la pământ dinaintea cartoanelor, pe care o bilă sau o minge prea tare aruncată le acopereau cu nisip. Când clopotul suna, zgomotul înceta, un stol de vrăbii zbura din platani, iar elevii gâfâind încă se duceau la cursurile de cânt, cu braţele încrucişate, cu ceafa plecată. Şi-şi termina ziua în mijlocul acestei păci; se întorcea în clasă; lua gustarea la patru, reîncepându-şi veşnica-i preumblare în faţa fleşei de la Saint-Marc; seara mânca în mijlocul aceloraşi clefăituri de fălci, sub vocea groasă care sfârşea lectura de dimineaţă; urca la capelă pentru a-şi rosti rugăciunea de seară şi se culca la opt şi-un sfert, după ce-şi stropea patul cu agheasmă, pentru a fi ferit de vise urâte.

Câte asemenea frumoase zile nu petrecuse în acea veche mănăstire din vechiul Plassans, plină de-o seculară mireasmă de cucernicie! Timp de cinci ani, zilele se scurseseră cu acelaşi susur de apă limpede. În clipa aceea îşi amintea o mulţime de amănunte care îl înduioşau. Şi-aducea aminte de primul trusou, pe care se dusese să-l cumpere împreună cu mama lui; cele două sutane, cele două brâuri, cele şase gulere, cele opt perechi de ciorapi

negri, stiharul, tricornul. Şi ce tare-i bătuse inima, în acea seară blândă de octombrie, când poarta seminarului se închisese în urma lui! Venea acolo, la douăzeci de ani, după terminarea liceului, sub impulsul unei nevoi de a crede şi a iubi. De-a doua zi chiar, uitase totul, ca adormit în fundul clădirii mari şi tăcute.

Revedea strâmta chilie în care-şi petrecuse cei doi ani de filosofie, o simplă despărţitură mobilată cu un pat, o masă şi un scaun, separată de despărţiturile vecine cu scânduri rău încheiate, într-o sală imensă care conţinea vreo cincizeci de chilioare identice. Îşi revedea celula de teolog, unde locuise alţi trei ani, mai mare, cu un fotoliu, o toaletă, o bibliotecă, fericită cameră plină de visele credinţei lui. De-a lungul nesfârşitelor culoare, de-a lungul scărilor de piatră, în anumite unghere, avusese neaşteptate revelaţii, nesperate ajutorări. Tavanele înalte lăsau să cadă glasuri de îngeri păzitori. Nu era nicio lespede din pardoseala sălilor, nicio piatră a zidurilor, nicio ramură a platanilor care să nu-i grăiască de bucuriile contemplativei lui vieţi, de îngăimările-i de dragoste, de lenta-i iniţiere, de mângâierile căpătate în schimbul dăruirii fiinţei lui, de toată acea fericire a celor dintâi divine iubiri. În cutare zi, deşteptându-se, văzuse o vie licărire care-l umpluse de bucurie. În cutare seară, închizând uşa celulei, simţise nişte mâini calde cuprinzându-i gâtul, atât de mângâios, încât, revenindu-şi în fire, se trezise pe jos, plângând cu hohot. Apoi, uneori, mai ales sub mica boltă care ducea la capelă, şi-abandonase mijlocul unor braţe mlădioase care îl ridicau. Tot cerul se ocupa atunci de el, mergea în jurul lui, punea în cele mai neînsemnate acte ale lui, în satisfacerea celor mai vulgare necesităţi ale lui, un înţeles deosebit, un parfum surprinzător al cărui vag miros veşmintele şi chiar pielea lui păreau că-l păstrează de-a pururi. Îşi amintea încă de preumblările pe care le făcea joia. Plecau la două spre vreun colţişor de verdeaţă, la o leghe de Plassans. Era de cele mai multe ori pe malul râului Viorne, la capătul unei pajişti, cu sălcii noduroase ce-şi plecau în apă mlădioasele crengi. Nu vedea nimic, nici marile flori galbene ale pajiştii,

nici rândunelele bând din zbor, atingând cu aripile pânza de apă a râuleţului. Până la şase, aşezaţi în grupuri sub sălcii, colegii lui şi el recitau în cor slujba Fecioarei sau citeau, doi câte doi, breviarul facultativ al tinerilor seminarişti, Abatele Mouret zâmbi, strângând cu cleştele jeraticul împrăştiat. Nu găsea în acel trecut decât o mare neprihănire, o desăvârşită supunere. Era un crin, al cărui suav parfum îi încânta pe dascălii săi. Nu-şi amintea de nicio faptă rea. Niciodată nu profita de absoluta libertate a preumblărilor, pe când cei doi directori de supraveghere se duceau să stea de vorbă la un preot din vecinătate, pentru a fuma după un gard sau pentru a da fuga să bea bere cu vreun prieten. Niciodată n-ascundea romane sub mindir, nici nu închidea sticle cu anizetă în fundul noptierei. Multă vreme chiar nici nu bănuise toate păcatele ce-l înconjurau, aripi de pui şi prăjituri introduse pe furiş în timpul postului, scrisori vinovate aduse de servitori, abominabile convorbiri desfăşurate pe şoptite, în unele colţuri ale curţii. Plânsese cu lacrimi fierbinţi în ziua când băgase de seamă că puţini dintre colegii lui îl iubeau cu adevărat pe Dumnezeu. Erau acolo băieţi de ţăran care voiau să se preoţească de groaza recrutării, leneşi ce visau la o meserie trândavă, ambiţioşi pe care îi tulbura deja vedenia cârjei şi-a mitrei. Şi el, regăsind lumeştile întinări la piciorul altarelor, se închisese şi mai mult în sine, hărăzindu-se şi mai mult lui Dumnezeu, spre a-l mângâia pentru părăsirea în care era lăsat.

Totuşi, abatele și-aminti că într-o zi stătuse în clasă picior peste picior. Dojana profesorului îl făcuse să roşească de parcă ar fi săvârşit un lucru ruşinos. Era unul dintre cei mai buni elevi, care nu discuta şi învăţa textele pe dinafară. Dovedea existenţa şi veşnicia lui Dumnezeu cu probe luate din Sfânta Scriptură, cu părerea Sfinţilor Părinţi ai Bisericii şi cu universalul asentiment al tuturor popoarelor. Raţionamentele de acest fel îl umpleau de-o nestrămutată certitudine. În timpul primului său an de filosofie, era atât de sârguitor la cursul de logică, încât profesorul îl oprise, repetându-i că cei mai învăţaţi nu-s şi cei mai sfinţi. Ca urmare, din anul al doilea consideră studiul metafizicii ca

pe-o datorie reglementată ce intra foarte puţin în cadrul îndatoririlor lui zilnice. Îl cuprinse dispreţul pentru ştiinţă; voia să rămână ignorant, spre a păstra umilitatea credinţei sale. Mai târziu, în teologie, nu mai urma decât din supunere cursul de *Istorie bisericească,* de Rohrbacher; mergea până la argumentele lui Gousset, până la *Instrucţiunea teologică* a lui Bouvier, fără să îndrăznească să se atingă de Bellarmin, de Ligouri, de Suarez, de Toma de Aquino. Numai Sfânta Scriptură îl pasiona. Găsea în ea cunoştinţele de dorit, o poveste de dragoste nesfârşită ce trebuia s-ajungă ca învăţătură oamenilor de bună voire. Nu accepta decât afirmaţiile magiştrilor săi, lăsându-le lor grija oricărei cercetări, neavând nevoie de tot acel talmeş-balmeş pentru a iubi, învinuind cărţile că răpesc din timpul rugăciunii. Izbutise chiar să-şi uite anii de colegiu. Nu mai ştia, nu mai era decât o candoare, o copilărie reîntoarsă la gânguritul catehismului.

Şi astfel suise pas cu pas până la preoţie. Aici, amintirile deveneau năvalnice, duioase, încă fierbinţi de cereştile bucurii. În fiecare an se apropiase din ce în ce mai mult de Dumnezeu, îşi petrecea cu sfinţenie vacanţele, la un unchi de-al lui, spovedindu-se zilnic, împărtăşindu-se de două ori pe săptămână. Îşi impunea posturi, ascundea în fundul cufărului cutii cu sare zgrunţuroasă, pe care îngenunchea ceasuri întregi, cu genunchii goi. Stătea în capelă, în timpul recreaţiilor, sau urca în camera unui director, care-i povestea pioase şi extraordinare anecdote. Apoi, când se apropia ziua Sfintei Treimi, era răsplătit peste măsură, copleşit de acea emoţie care umplea seminarele în ajunul hirotonisirilor. Era sărbătoarea cea mare, cerul deschizându-se spre a lăsa pe aleşi să urce o nouă treaptă. El, cu cincisprezece zile mai înainte, se mărginea la pâine şi apă. Lăsa perdelele de la fereastră pentru a nu mai vedea nici lumina zilei, prosternându-se în întuneric, rugându-L pe Isus să-i primească jertfirea. În ultimele patru zile, era cuprins de angoase, de cumplite mustrări de cuget care îl făceau să sară din pat, în mijlocul nopţii, pentru a se duce să bată la uşa preotului străin care conducea aşezământul,

vreun carmelit desculţ, adesea un protestant convertit, în privinţa căruia se zvoneau minunăţii. Şi-i făcea o îndelungă şi generală spovedanie a vieţii lui, cu vocea întretăiată de suspine. Numai absoluţiunea îl liniştea, îl răcorea, ca şi cum ar fi făcut o baie de har. Era alb ca un crin în dimineaţa zilei celei mari; era atât de conştient de această albeaţă, încât i se părea că răspândeşte lumină împrejur. Şi clopotul seminarului suna cu glasu-i limpede, în vreme ce văratecile miresme, micşunelele înflorite, rozetele, heliotropii veneau pe deasupra zidului înalt al curţii. În capelă, părinţii aşteptau, în costum de gală, atât de emoţionaţi, că femeile plângeau cu suspine sub vălurile lor. Apoi începea defilarea diaconilor, care urmau să primească preoţia, cu patrafire de aur; subdiaconii, în dalmatică; tonsuraţii, cu stiharul fluturând pe umeri, cu tichia neagră în mână. Orga horcăia, înălţa accentele de flaut ale unui cânt de voioşie. La altar, episcopul, asistat de doi canonici, oficia, cu cârja în mână. Adunarea canonicilor era acolo, preoţii din toate parohiile se îmbulzeau, în mijlocul unui nemaipomenit lux de costume, al unei sclipiri de aur aprins de snopul razelor de soare ce cădeau printr-o fereastră a naosului. După liturghie, începea hirotonisirea.

În clipa aceea, abatele Mouret şi-amintea încă răceala foarfecilor când i se tunsese părul la începutul primului său an de teologie. Simţise o uşoară înfiorare. Atunci însă tonsura era mică, rotundă abia cât un bănuţ. Mai târziu, la fiecare nouă treaptă urcată în ierarhie, se mărise din ce în ce, ajungând să-l încununeze cu o pată albă având circumferinţa unei ostii mari. Şi orga horcăia mai încet, cădelniţele recădeau cu clinchetul de argint al lănţişoarelor, lăsând să scape un val de fum alb, care se desfăşura ca o dantelă. El se vedea în stihar, tânăr tonsurat, adus la altar de maestrul de ceremonii; îngenunchea, pleca adânc capul, pe când episcopul, cu foarfecile de aur, îi tăia trei şuviţe de păr, una de pe frunte, celelalte două de lângă urechi. Peste un an, se vedea din nou, în capela plină de miresme de tămâie, primind cele patru ordine minore: mergea, condus de un arhidiacon, să închidă cu zgomot marea uşă, pe care

apoi o deschidea, pentru a arăta că era menit să păzească bisericile; suna un clopoţel cu mâna dreaptă, anunţând prin asta că avea datoria să-i cheme pe credincioşi la slujbă; se întorcea la altar, unde episcopul îi conferea noi privilegii, pe acelea de a cânta învăţăturile, de a binecuvânta pâinea, de a catehiza copiii, de a alunga diavolul, de a sluji pe diaconi, de a aprinde şi stinge lumânările. Apoi amintirea hirotoniei următoare îi revenea, mai solemnă, mai grozavă, în mijlocul aceluiaşi cântec de orgă, al cărui uruit părea că este însuși tunetul lui Dumnezeu; în acea zi, avea dalmatica de subdiacon pe umeri, se lega de-a pururi prin jurământul de castitate; tremura din tot trupul, în ciuda credinţei sale, la teribilul *Accedite* al episcopului, care puse pe goană pe doi dintre colegii lui, ce îngălbeneau lângă el; noile-i îndatoriri erau de a-i servi pe preoţi la altare, de a pregăti sfintele vase, de a cânta fragmentul din Sfânta Scriptură ce se citeşte la liturghie, de a şterge potirul, de a purta crucea la procesiuni. Şi, în sfârşit, defila o ultimă dată în capelă, sub strălucirea soarelui de iunie; de data aceasta însă mergea în fruntea cortegiului, avea stiharul înnodat la cingătoare, stola încrucişată pe piept, patrafirul atârnat de gât; sfârşit de-o supremă emoţie, el zărea palidul chip al episcopului care-i dădea preoţia, plenitudinea sacerdoţiului, printr-o întreită binecuvântare. După jurământu-i de supunere ecleziastică, se simţea ca ridicat de pe lespezi când vocea puternică şi răsunătoare a prelatului rostea fraza latină: „Ac*cipe Spiritum sanctum quorum re*miseris pe*ccata, remittuntur eis, et qouroum retineris, retenta sunt.*

XVI

Această evocare a marilor fericiri ale tinereţii sale îi pricinuise o uşoară fierbinţeală abatelui Mouret. Nu mai simţea frigul. Lăsă vătraiul, se apropie de pat ca pentru a se culca, apoi se întoarse, îşi rezemă fruntea de un geam, privind în noapte, fără să vadă. Era oare bolnav, de-şi simţea membrele toropite, în vreme ce năvalnicu-i sânge îi ardea vinele? La seminar, în două rânduri, fusese cuprins de-o indispoziţie asemănătoare, un fel de nelinişte fizică ce-l făcea să se simtă foarte nenorocit; odată chiar căzuse la pat, pradă unui puternic delir. Apoi, se gândi la o tânără stăpânită de diavoli, pe care Fratele Arhangias povestea că o vindecase făcând semnul crucii asupra ei, într-o zi când căzuse în nesimţire în faţa lui. Asta-l făcu să se gândească la exorcismele spirituale pe care i le recomandase odinioară unul dintre profesorii lui: ruga, spovedania, deasa împărtăşire, alegerea unui duhovnic înţelept, care să aibă o mare înrâurire asupra minţii penitentului său. Şi, fără tranziţie, cu o bruscheţe care-l mira chiar pe el, găsi în adâncul memoriei sale figura bucălată a unuia dintre foştii lui prieteni, un ţăran, copil de cor la opt ani, a cărui pensiune la seminar era plătită de o doamnă care-l ocrotea. Râdea întruna, se bucura dinainte cu naivitate de toate micile beneficii ale meseriei: salariul de o mie două sute de franci pe an, prezbiteriul în fundul unei grădini, plocoanele, invitaţiile la cină, măruntele profituri din căsătorii, botezuri, înmormântări. Acela trebuia să fie fericit în parohia lui.

Melancolica părere de rău pe care i-o pricinuia această

amintire îl surprinse foarte mult pe preot. Oare nu era şi el fericit? Până în acea zi, nu regretase nimic, nu dorise nimic, nu invidiase nimic. Şi chiar în clipa aceea îşi punea întrebări şi nu găsea în el niciun subiect de amărăciune. Era, după credinţa lui, ca în primele vremuri ale diaconatului său, când îndatorirea de a-şi citi breviarul, la anumite ore, îi umpluse zilele cu o necontenită rugă. De atunci, săptămânile, lunile, anii se scurgeau, fără să fi avut răgaz de gânduri rele. Îndoiala nu-l chinuia; se umilea în faţa tainelor pe care nu le putea pricepe; îşi jertfea uşor judecata, pe care o dispreţuia. La ieşirea din seminar, avusese bucuria de a se vedea străin printre ceilalţi oameni, de a nu mai umbla ca ei, de a ţine altfel capul, de a avea gesturi, cuvinte, simţăminte de făptură deosebită. Se simţea feminizat, apropiat de înger, scăpat de bărbăteştile-i atribute, de omenescu-i miros. Era aproape mândru că nu mai face parte din omenire, că fusese crescut pentru Dumnezeu, curăţat cu îngrijire de omeneasca întinare printr-o educaţie aprigă. I se părea de asemenea că stătuse ani de zile muiat într-un sfânt mir, preparat conform riturilor, care-i îmbibase trupul cu un început de beatificare. Unele dintre organele lui dispăruseră, topite puţin câte puţin; membrele, creierul i se secătuiseră de materie pentru a se umple cu suflet, cu un aer subtil ce-i dădea uneori ameţeli, ca şi cum pământul i-ar fi pierit brusc de sub picioare. Se arăta fricos, neştiutor, novice ca o fată închisă în mănăstire. Zicea uneori zâmbind că-şi continuă copilăria, închipuindu-şi că a rămas mic, cu aceleaşi senzaţii, idei şi judecăţi; astfel, la şase ani îl cunoştea pe Dumnezeu tot atât ca la douăzeci şi cinci; avea pentru a-l ruga identice mlădieri de glas, copilăreşti bucurii de-a împreuna mâinile exact cum trebuia. Lumea i se părea tot ca aceea pe care o vedea odinioară, când maică-sa îl plimba de mână. Se născuse preot, crescuse preot. Când dovedea, în faţa Teusei, vreo grosolană ignoranţă într-ale vieţii, ea-l privea uimită, drept în ochi, zicând cu un zâmbet ciudat „că nu era degeaba fratele domnişoarei Désirée”. Nu-şi amintea decât o ruşinoasă convulsie în toată viaţa lui.

Era pe vremea ultimelor lui şase luni de seminar, între diaconat şi preoţie. I se dăduse să citească lucrarea abatelui Craisson, superiorul marelui seminar din Valence, *De rebus veneris ad usum, confessariorum.* Citirea acelei cărţi îl spăimântase, îi smulsese lacrimi. Acea savantă cazuistică a viciului, dând în vileag toată ticăloşia omenească, coborându-se până la cele mai monstruoase cazuri de patimi contra naturii, siluia în mod brutal virginitatea lui trupească şi spirituală. Rămânea de-a pururi pângărit, ca o mireasă iniţiată dintr-odată în violentele amorului. Şi revenea fatalmente la acel chestionar de ruşine de câte ori se spovedea. Dacă obscurităţile dogmei, preoţeştile îndatoriri, nimicirea oricărui liber-arbitru îl lăsau senin, fericit că nu-i decât un fiu al lui Dumnezeu, păstra fără voie trupeasca zdruncinare a acelor spurcăciuni pe care trebuia să le răscolească; avea conştiinţa că undeva, în adâncul fiinţei lui, există o pată ce nu se poate şterge, care putea într-o zi să se mărească şi să-l acopere cu mocirlă.

Luna răsărea de după Garrigues. Abatele Mouret, încins tot mai mult de febră, deschise fereastra, îşi rezemă coatele de ea, spre a-şi scălda obrazul în răcoarea nopţii. Nu mai ştia ora precisă când fusese cuprins de acea indispoziţie. Şi-amintea totuşi că, dimineaţă, rostindu-şi slujba, era foarte calm şi odihnit. Trebuia să fi fost mai târziu, poate în timpul îndelungului său umblet prin soare, sub fremătarea copacilor din Paradou, sau în năduful din găinăria surorii lui. Şi retrăi ziua.

În faţa lui, vasta câmpie se întindea, mai tragică sub paloarea oblică a lunii. Măslinii, migdalii, arborii subţiri pătau cu cenuşiu haosul uriaşelor stânci, până la linia întunecată a colinelor de la orizont. Erau mari porţiuni de umbră, creste denivelate, însângerate bălţi de pământ în care stelele roşii păreau că se oglindesc, albeţi cretoase asemenea unor veşminte de femeie lepădate, dezgolind cărnuri năpădite de întuneric, aţipite în adânciturile terenurilor. Noaptea, acea câmpie arzătoare lua înfăţişarea unei bizare zvârcoliri de patimă. Dormea, dezmăţată,

deşelată, răsucită, cu membrele depărtate, în vreme ce adânci suspine călduţe se înălţau din ea, puternice arome de somnoroasă năduşită. S-ar fi zis că era o voinică Cibelă căzută pe spate, cu sânii înainte, cu pântecele sub lună, beată de arşiţa soarelui, visând încă zămislire. În depărtare, de-a lungul acelui mare trup, abatele Mouret urmărea cu privirea drumul spre Olivettes, o îngustă panglică palidă care se întindea ca şiretul desfăcut al unui corset. Îl auzea pe Fratele Archangias ridicând fustele ştrengăroaicelor pe care le biciuia până la sânge, scuipând în obrazul fetelor, puţind el însuşi a ţap veşnic neostoit. O vedea pe Rosalie râzând pe înfundate, cu aeru-i de bestie lubrică, pe când moş Bambousse o izbea în şale cu bulgări de pământ. Şi la momentul acela, credea el, cu ceafa de-abia încălzită de frumoasa dimineaţă, era încă sănătos. Nu simţea decât un freamăt în spate, acel nedesluşit murmur de viaţă pe care-l auzise în mod vag de dimineaţă în mijlocul slujbei, când soarele intrase prin ferestrele crăpate. Niciodată ca-n ora aceea nocturnă câmpia nu-l neliniştise, cu giganticu-i sân, cu umbrele i moi, cu sclipirile-i de piele chihlimbarie, toată acea nuditate de zeiţă, de-abia ascunsă sub argintatul văl al lunii.

Tânărul preot plecă ochii, privi satul. Acesta era adâncit în somnul cel greu al oboselii, în neantul pe care-l dorm ţăranii. Nicio lumină. Cocioabele erau nişte mormane negre, pe care le tăiau albele dungi ale uliţelor transversale, străbătute de razele lunii. Câinii trebuie că sforăiau şi ei în pragul uşilor închise. Poate că Artaud otrăvise prezbiteriul cu vreun groaznic flagel? Auzea crescând întruna în spatele lui suflul a cărui apropiere era atât de plină de angoasă. Deosebea acum un fel de tropot de turmă, un nor de praf ce-i sosea încărcat cu emanaţiile unei cirezi de vite. Gândurile de dimineaţă îi reveneau la priveliştea acelei mâini de oameni care reînviau primele vremuri, crescând între pleşuvele stânci ca un pumn de scaieţi semănaţi de vânt; simţea că asistă la începuta naştere a unei rase. Când era copil, nimic nu-l mira, nu-l spăimânta mai mult decât acele miriade de insecte pe care le vedea mişunând când

ridica unele pietre umede. Artaudenii, adormiţi chiar, zdrobiţi de oboseală în umbră, îl tulburau cu somnul lor, al cărui suflu îl regăsea în aerul pe care-l respira. N-ar fi voit să aibă decât stânci sub fereastră. Satul nu era destul de mort; acoperişurile cocioabelor se umflau ca nişte piepturi; crăpăturile uşilor lăsau să se strecoare suspine, uşoare trosnituri, tăceri vii, ce dezvăluiau în văgăuna aceea prezenţa unei mişunări de viaţă, sub neagra legănare a nopţii. Fără îndoială, singur acest miros şi îi făcea greaţă. Şi totuşi îl respirase adesea tot atât de tare, fără să încerce altă nevoie decât să se răcorească în rugă.

Cu tâmplele asudate, se duse să deschidă cealaltă fereastră, căutând un aer mai tare. Jos, la stânga, se întindea cimitirul, cu înaltu-i străjer, Singuraticul, a cărui umbră n-o clătina nicio adiere. Se înălţa din câmpia goală o mireasmă de fân cosit. Marele zid cenuşiu al bisericii, acel zid plin de şopârle, pe care creşteau garofiţe, se răcea sub lună, pe când una din marile ferestre lucea, cu geamurile asemănătoare unor plăci de otel. Biserica adormită trebuie că nu trăia la ora aceea decât viaţa supraomenească a dumnezeiescului agneţ, închis în tabernacul. Se gândea la galbena pată a candelei de veghe, năpădită de umbră, ispitit să coboare iarăşi pentru a-şi uşura mintea bolnavă. În mijlocul acelei nepătate întunecimi. O bizară groază îl reţinu însă: i se păru deodată, cu ochii aţintiţi asupra geamurilor aprinse de lună, că vede biserica luminându-se pe dinăuntru cu o strălucire de cuptor, cu o splendoare de serbare infernală, în care se perindau luna mai, plantele, dobitoacele, fetele din Artaud, care prindeau cu furie arbori în braţele lor goale. Apoi, aplecându-se, zări sub el găinăria surorii lui, neagră, aburindă. Nu deosebea lămurit cuştile iepurilor, coteţele găinilor şi raţelor. Era un singur morman îngrămădit în împuţiciune, dormind cu aceeaşi pestilenţială răsuflare. Acrul miros al caprei trecea pe sub uşa staulului, în vreme ce purcelul, tolănit pe spate, grohăia lângă un blid gol. Marele cocoş roşcat Alexandre scoase din gâtleju-i de aramă un cucurigu ce trezi rând pe rând, în depărtare, pasionatele trâmbiţări ale întregii cocoşimi din sat.

Abatele Mouret îşi aminti deodată. Frigurile ale căror urmări le pricepea îl cuprinseseră în găinăria surorii lui, în faţa găinilor încă sub fierbinţeala clocitului şi a iepuroaicelor ce îşi smulgeau puf de pe pântece. Atunci simţi atât de aievea pe gât suflul unei respiraţii, încât se întoarse, pentru a vedea cine-l apucă astfel de ceafă. Şi îşi aminti de Albine ţâşnind afară din Paradou, trântind cu putere uşa asupra arătării unei grădini fermecate; şi-o aminti galopând de-a lungul nesfârşitului zid, urmărind brişcă în goană, împrăştiind în vânt, ca pe nişte sărutări, frunze de mesteacăn; şi-o mai aminti şi în asfinţit, râzând de înjurăturile Fratelui Archangias, târându-şi fustele pe cărare, asemenea unui norişor de praf rostogolit de aerul serii. Avea şaisprezece ani; era bizară, cu faţa-i prelungă; mirosea a aer curat, a iarbă, a pământ. Şi-o amintea atât de bine, că revedea o zgârietură, la una din încheieturile mlădioase ale mâinilor, roză pe alba-i piele. De ce râdea oare astfel, privindu-l cu ochii ei albaştri? Râsul ei îl învăluise ca o undă sonoră ce răsuna pretutindeni lovindu-se de trupul lui; o respira, o auzea vibrând în el. Da, tot răul lui era pricinuit de acest râs pe care-l sorbise.

În picioare în mijlocul odăii, cu ambele ferestre deschise, el rămase tremurând de frig, cuprins de-o frică ce-l făcea să-şi ascundă capul în mâini, întreaga zi ducea deci la această evocare a unei blonde copile, cu faţa prelungă, cu ochii albaştri? Şi întreaga zi intra pe cele două ferestre deschise. Erau, în depărtare, dogoarea pământurilor roşii, patima giganticelor stânci, a măslinilor răsăriţi în pietriş, a viilor ce-şi răsuceau braţele pe marginea drumurilor; erau, mal aproape, sudoarea omenească pe care aerul o aducea din Artaud, serbedele mirosuri ale cimitirului, miresmele de tămâie ale bisericii, stricate de mirosurile fetelor cu părul pomădat; şi mai erau aburi de bălegar, abureala găinăriei, înăbuşitoarele fermentaţii ale germenilor. Şi toate aceste răsuflări se revărsau deodată, într-o singură asfixiantă adiere, atât de grea, umflându-se cu atâta violenţă, că-l sufoca. Îşi închidea simţurile, încerca să şi le nimicească. Albine însă reapăru în faţa lui ca o mare floare crescută şi

înfrumuseţată pe-acea mraniţă. Ea era fireasca floare a acelor gunoişti, gingaşă sub soare, deschizând fragedul boboc al umerilor ei albi, atât de fericită că trăieşte, încât se desprindea de pe tulpină şi zbura pe gura lui, parfumându-l cu lungu-i râs.

Preotul scoase un strigăt. Simţise o arsură pe buze. Era ca un fluid arzător ce-i cursese prin vine. Atunci, căutând un refugiu, se aruncă în genunchi în faţa statuii Sfintei Fecioare, strigând, cu mâinile împreunate:

— Preacurată Fecioară, roagă-te pentru mine!

XVII

Sfânta Fecioară, pe scrinul de nuc, zâmbea duios, din colţul buzelor ei subţiri, uşor schiţate cu o trăsătură de carmin. Era mică, albă. Marea şi alba-i maramă, care-i cădea din creştet până-n tălpi, n-avea pe margini decât un chenar de aur imperceptibil. Rochia, drapată în lungi cute drepte pe un trup fără sex, o strângea la gât, lăsând să se vadă doar acel gât mlădios. Nicio şuviţă a părului ei castaniu nu ieşea de sub văl. Avea faţa rumenă, iar ochii ei albaştri erau înălţaţi spre cer; împreuna nişte mâini trandafirii, mâini de copilă, lăsând să i se vadă vârful degetelor sub cutele vălului, deasupra eşarfei albastre, ce părea că-i înnoadă la mijloc două plutitoare crâmpeie de cer. Din toate femeieştile-i ispite, niciuna nu era dezgolită, în afară de picioarele-i adorabile, ce călcau mistica răsură. Şi pe nuditatea picioarelor ei creşteau roze de aur, ca firească înflorire a cărnii ei preacurate.

— Neprihănită Fecioară, roagă-te pentru mine! repeta cu deznădejde preotul.

Aceea nu-l tulburase niciodată. Nu era încă mamă; braţele ei nu-l întindeau pe Isus, trupul ei nu luase încă rotundele forme ale fecundităţii. Nu era regina cerului, care descindea încoronată şi înveşmântată cu aur, ca o principesă, purtată în triumf de un stol de heruvimi. Aceea nu-i insuflase niciodată teamă, nu-i grăise niciodată cu asprimea unei atotputernice stăpâne, a cărei simplă vedere pleacă frunţile în ţărână. Îndrăznea s-o privească, s-o iubească, fără a se teme că o să-l tulbure mlădioasa buclă a

părului ei castaniu; n-avea decât duioşia picioarelor ei goale, acele drăgăstoase picioare care înfloreau ca o grădină de castitate, prea miraculos pentru a-şi satisface dorinţa de a le acoperi cu sărutări. Ea îi îmbălsăma camera cu parfumul ei de crin. Era crinul de argint plantat într-un vas de aur, preţioasa, eterna, impecabila puritate. În albu-i văl, atât de strâns în jurul ei, nu mai era nimic omenesc, doar o flacără neprihănită, arzând cu o vâlvoare pururi egală. Seara, când se culca, dimineaţa, când se deştepta, o găsea acolo, cu acelaşi zâmbet extatic. Se dezbrăca în faţa ei, fără nicio sfială, ca în faţa propriei lui pudori.

— Maică preasfântă, preacurată, stăpână a noastră, de Dumnezeu născătoare şi pururea fecioară, roagă-te pentru mine! bolborosi el cu frică, ghemuindu-se la picioarele Fecioarei, ca şi cum ar fi auzit în spatele lui galopul sonor al Albinei. Eşti pentru mine tot sprijinul, izvorul bucuriilor, templul cuminţeniei, turnul de fildeş în care mi-am închis neprihănirea. Mă încredinţez mâinilor tale fără de pată, te rog fierbinte să mă iei, să mă acoperi cu un colţ al vălului tău, să mă ascunzi sub nevinovăţia ta. În sfântul adăpost al veşmântului tău, pentru ca nicio suflare trupească să nu m-atingă. Am nevoie de tine, pier fără tine, mă simt pe veci despărţit de tine dacă nu mă iei pe ocrotitoarele-ţi braţe, departe de-aici, în mijlocul arzătoarei albimi unde sălășluiești. Fecioară zămislită fără de păcat, nimiceşte-mă în adâncul imaculatei zăpezi pe care-o răspândeşti în jurul tău. Eşti minunăţia veşnicei feciorii. Ai răsărit sub o rază, ca un pom minunat, pe care nicio sămânţă nu l-a sădit. Isus, fiul tău, s-a născut din suflarea lui Dumnezeu, tu însăţi te-ai născut fără ca pântecele maicii tale să fie întinat şi vreau să cred că această feciorie dăinuie din veac în veac, în necurmată necunoaştere a trupescului. O, să trăieşti, să creşti fără a cunoaşte ruşinea simţurilor! O, să te înmulţeşti, să dai naştere fără cumplita nevoie a sexului, sub singura atingere a unui sărut ceresc!

Această rugă fierbinte şi deznădăjduită, acest strigăt purificat de dorinţă îl întărise pe tânărul preot. Fecioara, albă toată, cu ochii la cer, părea că zâmbeşte şi mai dulce

cu buzele ei roz şi subţiri. El reluă cu un glas înduioşat:

— Aş vrea să fiu iarăşi copil. Aş vrea să fiu de-a pururi un copil ce-şi poartă paşii la umbra rochiei tale. Eram mic, împreunam mâinile pentru a-ţi rosti numele. Leagănul îmi era alb, ca şi trupul meu, toate gândurile îmi erau albe. Te vedeam desluşit, te auzeam chemându-mă, veneam spre tine într-un zâmbet, pe roze ce se scuturau. Şi nimic altceva nu simţeam, nu gândeam, trăiam doar ca să fiu o floare la picioarele tale. Oamenii n-ar trebui să crească. N-ai mai avea în juru-ţi decât capete bălaie, un popor de copii ce te-ar iubi, cu mâini nevinovate, cu buze neprihănite, cu fragede mădulare, fără de pată, ca şi cum ar fi ieşit dintr-o baie de lapte. Unui copil îi săruţi sufletul pe obraz. Numai un copil poate să-ţi rostească numele fără să-l pângărească. Mai târziu, gura se spurcă, răspândeşte patimi. Eu însumi, care atât te iubesc, care m-am dăruit ţie, nu cutez să te chem în orice clipă, nevoind să te fac să întâlneşti omeneştile-mi întinări. Rugatu-m-am, pedepsitu-mi-am trupul, dormit-am sub veghea ta, trăit-am neprihănit; şi plâng, văzând astăzi că nu-s încă destul de mort pentru această lume spre a fi mirele tău. O, Preasfântă Fecioară, de ce n-am cinci ani, de ce n-am rămas copilul care-şi lipea buzele de icoanele tale? Te-aş ţine pe inima mea, te-aş culca lângă mine, te-aş săruta ca pe o prietenă, ca pe o copilă de vârsta mea. Aş avea strâmta-ţi rochie, copilărescu-ţi văl, albastra-ţi eşarfă, toată acea copilărie care face din tine o soră mal mare. N-aş căuta să-ţi sărut părul, nuditate ce nu trebuie văzută; dar ţi-aş săruta pe rând picioarele goale, nopţi întregi, până ce aş scutura cu buzele mele rozele de aur, misticele roze ale vinelor noastre.

Se opri, aşteptând ca Fecioara să-şi plece ochii albaştri, să-i atingă fruntea cu marginea vălului ei. Fecioara rămânea înfăşurată-n muselină până la gât, până la unghii, până la glezne, cu totul în cer, cu acel avânt al trupului ce o făcea mai gingaşă, desprinsă deja de pământ.

— Ei bine, continuă el şi mai exaltat, fă-mă iarăşi copil, îndurătoare şi puternică Fecioară. Fă să am cinci ani. Ia-mi

simţurile şi bărbăţia.

O minune să nimicească bărbatul care a crescut în mine. Domneşti în ceruri, nimic nu-ţi este uşor, decât să mă trăsneşti, trupul să mi-l secătuieşti, famen şi nevolnic pentru cele rele să mă faci şi-atât de lipsit de putere să fiu, încât să nu pot nici să ridic degetul cel mic fără învoirea ta. Vreau să fiu neprihănit, neprihănirea ta s-o am, pe care niciun fior omenesc n-ar putea s-o tulbure. Nu vreau să-mi mai simt nici nervii, nici muşchii, nici ale inimii bătăi, nici frământările dorinţei. Un lucru vreau să fiu, o albă piatră la picioarele tale, căreia nu-i vei lăsa decât o mireasmă; o piatră ce nu se va clinti din locul unde o vei arunca, fără auz, fără ochi, mulţumită că o calci în picioare, neputând să se gândească la murdării cu celelalte pietre de pe drum. Oh, atunci cât aş fi de fericit! Voi atinge dintr-odată, fără sforţare, desăvârşirea ce-o visez. Mă voi proclama în sfârşit adevăratul tău slujitor. Voi fi ceea ce n-au putut face din mine studiile, rugăciunile, cei cinci ani de înceată iniţiere. Da, neg viaţa, spun că pieirea speciei e preferabilă necurmatei mârşăvii care o propagă. Greşeala pângăreşte totul. E o miasmă universală ce întinează dragostea, ce împute camera soţilor, leagănul nou-născuţilor, până şi florile în extaz sub soare, până şi arborii ce lasă să le-ncolţească mugurii. Pământul se scaldă în mocirla asta ai cărei stropi se prefac în vegetaţii ruşinoase. Dar ca să fiu desăvârşit, o, Regină a îngerilor, Regină a fecioarelor, ascultă-mi ruga, îndeplineşte-mi-o! Fă să fiu unul dintre acei îngeri care n-au decât două mari aripi după obraji; nu voi mai avea nici trunchi, nici mădulare; voi zbura la tine, de mă vei chema; voi fi doar o gură ce te va proslăvi, o pereche de aripi fără pată ce-ţi vor legăna călătoriile în ceruri. Oh, moartea, moartea, proslăvită Fecioară, dă-mi moartea întru toate! Te voi iubi în moartea trupului meu, în moartea a ceea ce vieţuieşte şi se înmulţeşte. Săvârşi-voi cu tine singura căsătorie pe care o voieşte inima mea. Înălţa-mă-voi mai sus, tot mai sus, până voi atinge jeraticul în care străluceşti. Acolo e un mare astru, o imensă roză albă ale cărei petale ard fiecare ca o lună, un tron de argint

din care împrăştii raze cu atât de înfocată nevinovăţie, că întregul rai rămâne luminat de lucirea vălului tău. Tot ce-i alb, zorile, neaua inaccesibilelor creste, crinii de-abia înfloriţi, apa necunoscutelor izvoare, laptele plantelor ocrotite de soare, surâsul fecioarelor, sufletele copiilor morţi în leagăn, totul cu smerenie cade la albele-ţi picioare. Atunci, înălţa-mă-voi la buzele tale, ca o flacără subtilă; strecura-mă-voi în tine prin gura ta întredeschisă şi cununia se va săvârşi, în vreme ce arhanghelii vor tresări de voioşia noastră. Să fii feciorelnic, să iubeşti feciorelnic, să păstrezi în mijlocul celor mai dulci sărutări feciorelnica neprihănire! Să ai toată dragostea, culcat pe aripi de lebădă, într-un nor de puritate, în braţele unei iubite de lumină ale cărei sărutări sunt voluptăţi sufleteşti! Desăvârşire, vis supraomenesc, dorinţă ce-mi face oasele să trosnească, delicii ce mă înalţă la cer! O, Marie, vas ales, castrează în mine omenirea, fă-mă eunuc printre oameni, spre a-mi dărui fără teamă comoara fecioriei tale!

Şi abatele Mouret, clănţănind din dinţi, sleit de friguri, leşină pe duşumea.

Cartea a II-a

I

Dinaintea celor două mari ferestre, nişte perdele de americă trase cu grijă lăsau să se strecoare în cameră o îndoielnică lumină. Odaia, cu tavan înalt, foarte vastă, avea un vechi mobilier în stil Ludovic al XV-lea, din lemn vopsit în alb, îmbrăcat cu o stofă presărată cu flori roşii şi frunze. În spaţiul dintre pervaz şi tavan, deasupra uşilor şi de cele două părţi ale alcovului, nişte zugrăveli lăsau încă să se vadă pântecele şi dosurile trandafirii ale unor amoraşi zburând în stoluri, jucând jocuri ce nu se mai desluşeau; pe când căptuşeala în lemn a pereţilor, cu panouri ovale, uşile cu două canaturi şi tavanul rotunjit, odinioară cu fond azuriu, ornamentat cu ciubuce, medalioane şi funde de panglică trandafirii, se ştergeau, într-o tonalitate de cenuşiu foarte deschis, un cenuşiu care păstra gingăşia acelui paradis ofilit. În faţa ferestrelor, marele alcov ce se deschidea sub nişte nori încolăciţi, pe care-i dădeau în lături amoraşi de ipsos, aplecaţi ori răsturnaţi pe spate, ca pentru a privi cu neruşinare patul, era închis, ca şi ferestrele, de perdele de americă, cu picăţele de-o ciudată nevinovăţie în mijlocul acelei încăperi pe care o încălzea încă parfumul unei voluptăţi trecute.

Aşezată lângă o consolă, pe care un ceainic fierbea deasupra unei lămpi cu spirt, Albine privea cu atenţie perdelele alcovului. Era îmbrăcată în alb, cu părul strâns într-o năframă de dantelă veche, cu mâinile căzute pe lângă trup, veghind cu un aer serios de fată mare. O uşoară respiraţie, un suflu de copil aţipit, se auzea în adânca

tăcere. După câteva clipe însă, ea fu cuprinsă de nelinişte; nu se putu împiedica să se ducă, cu paşi uşori, să ridice colţul unei perdele. Serge, pe marginea marelui pat, părea că doarme, cu capul rezemat de braţu-i îndoit. Cât zăcuse, părul i se lungise, barba îi crescuse. Era alb ca varul la faţă, cu ochii încercănaţi, cu buzele golite de sânge; avea o gingăşie de fată în convalescenţă.

Albine, înduioşată, lăsă colţul perdelei să cadă la loc.

— Nu dorm, zise Serge cu o voce foarte joasă.

Şi rămase cu capul rezemat, fără să mişte un deget, ca şi cum ar fi fost copleşit de-o fericită lâncezeală. Ochii i se deschiseseră încetul cu încetul; gura lui sufla uşor pe una din mâinile-i goale, făcând să se ridice părul de pe alba-i piele.

— Te-am auzit, mai murmură el. Umblai încetişor.

Ea fu încântată de această tutuire. Se apropie, se ghemui dinaintea patului, spre a-şi aduce chipul la înălţimea feţei lui.

— Cum te simţi? întrebă ea.

Şi gusta la rându-i dulceaţa acestui „tu” ce-i flutura pe buze pentru întâia oară.

— Oh! eşti vindecat acum, reluă ea. Ştii că plângeam tot drumul, când mă întorceam de-acolo cu veşti rele? Mi se spunea că aiurezi, că o să rămâi cu mintea tulburată de te-or lăsa afurisitele alea de friguri... Cum l-am sărutat pe unchiul tău Pascal când te-a adus aici ca să te întremezi!

Şi băga marginile cearceafului sub saltea, se purta ca o mamă.

— Vezi tu, nu-ţi priau stâncile alea arse. Ai nevoie de arbori, de răcoare, de linişte... Doctorul n-a spus nimănui că te-ascundea aici. E o taină între el şi cei ce te iubesc. Te credea pierdut... Lasă, nimeni n-o să ne supere. Unchiul Jeanbernat trage din pipă lângă salatele lui. Ceilalţi o să ia veşti despre tine pe ascuns. Nici măcar doctorul n-o să mal vină, pentru că acum eu sunt doctorul tău... Se pare că nu mai ai trebuinţă de leacuri. Ai nevoie să fii iubit, înţelegi?

Părea că n-o aude, aiurit încă. Căuta cu ochii prin unghere, fără să mişte capul, iar ea crezu că-i preocupat să

ştie unde se află.

— E odaia mea, zise ea. Ţi-am dat-o ţie. E frumoasă, nu-i aşa? Am luat din pod cele mai frumoase mobile; apoi am făcut perdelele astea de americă, să nu mă orbească lumina zilei… Şi tu nu-mi faci nicio supărare. Mă voi culca la catul de sus. Mai sunt trei sau patru odăi goale.

El rămânea însă neliniştit.

— Eşti singură? întrebă el.

— Da. De ce această întrebare?

El nu răspunse, ci murmură cu un aer plictisit:

— Am visat, visez întruna… Aud clopote şi asta mă oboseşte.

După o tăcere, el reluă:

— Du-te şi închide uşa, trage ivărele. Vreau să fii singură; cu totul singură.

Când ea se întoarse, aducând un scaun, aşezându-se la căpătâiul lui, el avea o veselie copilărească, repeta:

— De-acum nimeni nu va mai intra. Nu voi mai auzi clopotele… Când vorbeşti tu, mă simt odihnit.

— Vrei să bei? întrebă ea.

El făcu semn că nu-i e sete. Se uita la mâinile Albinei cu un aer atât de mirat, atât de încântat că le vede, încât ea întinse una pe marginea pernei, surâzând. Atunci el lăsă să-i alunece capul, îşi lăsă un obraz pe acea micuţă şi fragedă mână. Râse uşor şi zise:

— Ah! e moale ca mătasea. S-ar zice că-mi trec adieri prin păr… N-o lua, te rog.

Apoi se lăsă o lungă tăcere. Se priveau cu mare prietenie. Albine, liniştită, se vedea în ochii goi ai convalescentului. Serge părea să asculte ceva nedesluşit ce-i şoptea în taină mica şi frageda mână.

— Ce bună-i mâna ta, reluă el. Nu-ţi poţi închipui cât de bine îmi face… Parcă se strecoară în adâncul meu pentru a-mi alina durerile pe care le am în trup. E o desăvârşită mângâiere, o uşurare, o vindecare.

Îşi mângâia uşor obrazul, se însufleţea, ca reînviat.

— Spune, nu-i aşa că n-o să-mi dai nimic rău de băut, n-o să mă chinui cu tot soiul de leacuri?… Vezi tu, mâna ta îmi

ajunge. Am venit aici ca s-o pui aşa, sub capul meu.

— Dragul meu Serge, murmură Albine, ai suferit mult, nu-i aşa?

— Suferit? Da, da; dar e mult de-atunci... Am dormit prost, am avut vise îngrozitoare. Dacă aş putea, ţi le-aş povesti.

Închise o clipă ochii, făcu o mare sforţare să-şi aducă aminte.

— Nu văd decât negură, îngână el. E ciudat, sosesc dintr-o lungă călătorie. Nu ştiu nici măcar de unde am plecat. Aveam friguri, nişte friguri ce mă scuturau din creştet până-n tălpi... Da, îmi amintesc. Mereu acelaşi coşmar mă făcea să mă târăsc de-a lungul unei nesfârşite subterane. Şi când mă săgetau unele dureri mari, subterana se închidea deodată; un morman de bolovani cădea din boltă, pereţii se-apropiau unul de altul, rămâneam fără suflare, cuprins de furia de-a voi să trec dincolo; şi intram în stavilă, dădeam din picioare, din mâini, din cap, deznădăjduit că nu voi putea să străbat vreodată acea surpătură din ce în ce mai covârşitoare... Apoi, adesea, era destul s-o ating cu degetul; totul dispărea, mergeam în toată voia prin galeria lărgită, nemaiavând decât sfârşeala crizei.

Albine voi să-i pună mâna pe gură.

— Nu, vorbitul nu mă oboseşte. Vezi, îţi şoptesc la ureche. Mi se pare că gândesc şi tu mă auzi... Cel mai ciudat în subterana mea e că n-aveam nici cea mai mică idee cum să mă duc înapoi; mă încăpăţânam, gândindu-mă totodată că-mi vor trebui mii de ani ca să împrăştii măcar una din surpături. Era o sarcină fatală, pe care trebuia s-o îndeplinesc cu riscul celor mai mari nenorociri. Cu genunchii răniţi, cu fruntea izbită de stâncă, mă îndârjeam să lucrez din toate puterile, ca să ajung cât mai repede. Să ajung unde? Nu ştiu, nu ştiu...

Închise ochii, visând, căutând... Apoi făcu o strâmbătură de nepăsare, se lăsă iar pe mâna Albinei şi zise râzând:

— E o prostie, sunt un copil.

Tânăra însă, pentru a vedea dacă-i cu totul al ei, îi puse întrebări, readucându-l la confuzele amintiri pe care încerca

să le evoce. El nu-şi amintea nimic, se afla cu adevărat într-o copilărie fericită. Se credea născut în ajun.

— Oh! nu-s încă întremat, zise el. Vezi tu, cea mai îndepărtată amintire pe care-o am e că mă aflam într-un pat ce-mi ardea tot trupul. Capul mi se rostogolea pe pernă ca pe un jeratic, picioarele mi se rodeau tot frecându-se unul de altul. Vai, mi-era foarte rău! Mi se părea că cineva îmi schimba trupul, că îmi lua totul, că mă dregea ca pe un mecanism stricat...

Cuvântul acesta îl făcu iarăşi să râdă. Reluă:

— Voi fi reînnoit cu totul. Boala m-a făcut alt om... Dar ce mă întrebai? Nu, nimeni nu era acolo. Sufeream singur, în fundul unei văgăuni negre. Nimeni, nimeni. Şi dincolo de asta nu-i nimic, nu văd nimic... Sunt copilul tău, vrei? Mă vei învăţa să umblu. Acum, nu te mai văd de*cât* pe tine. Totul în afară de tine mă lasă rece. Îţi spun că nu mi-aduc aminte. Am venit, m-ai luat, asta-i tot.

Şi adăugă, liniştit, mângâios:

— Mâna ta e acum fierbinte; încălzeşte ca soarele... Să nu mai vorbim. M-aprind.

În vasta încăpere, o tăcere înfloratăcădea din tavanul albastru. Lampa cu spirt se stinse, lăsând ceainicul să înalte un firicel de abur din ce în ce mai subţire. Albine şi Serge, ambii cu capul pe aceeaşi pernă, priveau perdelele mari de americă trase în fata ferestrelor. Ochii lui Serge mai ales se îndreptau într-acolo ca spre izvorul alb al luminii. Se scălda ca într-o lumină de amurg, potrivită cu puterile-i de convalescent. Ghicea soarele după un colţ mai galben al pânzei, ceea ce era de ajuns ca să-l vindece. Auzea în depărtare o vastă fremătare de frunze, pe când la fereastra din dreapta umbra verzuie a unei ramuri, desluşit desenată, îi isca tulburătorul vis al acelei păduri pe care o simţea atât de aproape de el.

— Vrei să deschid perdelele? întrebă Albine, înşelată de fixitatea privirii lui.

— Nu, nu, se grăbi el să răspundă.

— E timp frumos. Vei avea soare. Vei vedea arborii.

— Nu, te rog... Nu vreau nimic de afară. Creanga aceea

de colo mă oboseşte, mişcându-se, crescâ*n*d, ca şi cum ar fi vie… Lasă-ţi mâna, o să dorm. Totul e alb… E bine.

Şi adormi cu nevinovăţie, vegheat de Albine, care-i sufla peste faţă pentru a-i răcori somnul.

II

A doua zi, vremea se stricase, ploua. Serge, prins iar de friguri, petrecu o zi de suferinţă, cu ochii aţintiţi cu deznădejde asupra perdelelor, de unde nu venea decât o lumină de pivniţă, îndoielnică, cenuşie. Nu mai ghicea soarele, căuta acea umbră care-i făcuse frică, acea înaltă ramură care, înecată în umeda aburealâ a aversei, i se părea că luase cu ea şi pădurea când dispăruse. Spre seară, zbuciumat de un uşor delir, îi strigă hohotind Albinei că soarele murise, că auzea tot cerul, toată câmpia plângând moartea soarelui. Ea trebui să-l mângâie ca pe un copil, să-i făgăduiască soarele, să-l asigure că se va întoarce, că ea o să i-l dea. El însă deplângea şi plantele. Seminţele trebuiau să sufere sub pământ, aşteptând lumina; aveau coşmarurile lui, visau că se târăsc de-a lungul unei subterane, oprite de surpături, luptându-se cu furie ca să ajungă la soare. Şi începu să se tânguie cu voce mai scăzută, zicând că iarna e o boală a pământului, că el o să moară odată cu pământul, dacă primăvara nu-i vindeca pe amândoi.

Vremea rămase posomorâtă încă trei zile. Puhoaie se spărgeau pe arbori, cu un vuiet depărtat de revărsate fluvii. Vântul se umfla, izbea ferestrele cu o îndârjire de talazuri. Serge voise ca Albine să închidă ermetic obloanele. Cu lampa aprinsă, nu mai avea doliul palidelor perdele, nu mai simţea leşia cerului intrând prin cele mai mici crăpături, curgând până la el, ca un val ce-l înghiţea. Se abandona, cu braţele slăbite, cu faţa palidă, cu atât mai vlăguit cu cât

câmpia era mai bolnavă. La anumite ceasuri, când norii erau de cerneală, când arborii îndoiţi trosneau, când pământul îşi lăsa ierburile să plutească sub puhoi, ca un păr de înecată, simţea că se înăbuşă, că piere, zbuciumat el însuşi de furtună. Apoi, la primul semn de acalmie, la cel mai mic crâmpei de azur între doi nori, răsufla, gusta calmul zvântatelor frunzişuri, al cărărilor ce se albeau, al pajiştilor ce-şi sorbeau ultima înghiţitură de apă. Albine implora acum, la rându-i, soarele; se ducea de douăzeci de ori la fereastra de pe palier, scrutând orizontul, fericită la cele mai mici pete albe; neliniştită când vedea noiane de umbră arămii, încărcate de grindină, temându-se de vreun nor prea negru ce l-ar fi răpus pe scumpul său bolnav. Spunea că o să trimită după doctorul Pascal. Serge însă nu voia pe nimeni. Zicea:

— Mâine perdelele vor fi scăldate de soare şi voi fi vindecat.

Într-o seară când îi era foarte rău, Albine îi dădu mâna ca să şi-o lipească de obraz. Şi fiindcă mâna nu-i aduse alinare, plânse văzându-se neputincioasă. De când el recăzu se în amorţeala iernii, nu se mai simţea destul de tare pentru a-l scoate singură din coşmarul în care se zbătea. Avea nevoie de complicitatea primăverii. Ea însăşi se mistuia, cu braţele îngheţate, cu respiraţia scurtă, nemaiştiind să-i insufle viaţă. Ore întregi rătăcea prin marea şi întristata cameră. Când trecea prin faţa oglinzii, i se părea că-i neagră şi urâtă.

Apoi, într-o dimineaţă, pe când ridica pernele fără să îndrăznească încă a pune la încercare vraja risipită a mâinilor ei, i se păru că regăseşte surâsul din prima zi pe buzele lui Serge, căruia îi atinsese ceafa în treacăt cu vârful degetelor.

— Deschide obloanele, murmură el.

Ea crezu că aiurează, căci, cu un ceas mai înainte, nu zărise de la fereastra de pe palier decât un cer îndoliat.

— Dormi, reluă ea cu tristeţe; ţi-am făgăduit să te trezesc la cea dintâi rază… Dormi, soarele nu s-a ivit încă.

— Ba da, simt, soarele zâmbeşte… Deschide obloanele.

III

Soarele într-adevăr se ivise. Când Albine deschise obloanele, galbena lumină dătătoare de viaţă încălzi iarăşi, de după marile perdele, un colţ al pânzei albe. Serge se ridică însă în capul oaselor când văzu umbra ramurii, ramura ce-i vestea întoarcerea la viaţă. Toată câmpia reînviată, cu verdeaţa, cu apele ei, cu largu-i cerc de coline, era pentru el acolo, în pata aceea verzuie ce tremura la cea mai mică adiere. Acum nu-i mai pricinuia nelinişte. Îi urmărea cu aviditate legănarea, având nevoie de forţele sevei pe care i-o vestea, pe când Albine, susţinându-l în braţele ei, spunea, fericită:

— Ah, bunul meu Serge, iarna s-a sfârşit... Iată-ne scăpaţi.

El se întinse la loc, cu ochii înviorаţi, cu vocea mai limpede.

— Mâine, zise el, voi fi plin de vlagă... Vei trage perdelele. Vreau să văd tot.

A doua zi însă fu cuprins de-o teamă copilărească. Nu consimţi cu niciun chip ca ferestrele să fie larg deschise. Murmura: „Mai îndată, mai târziu”. Stătea îngrijorat, neliniştit de primul snop de raze ce avea să-i lovească ochii. Se înseră fără să fi putut lua hotărârea de a revedea soarele în faţă. Rămăsese cu faţa întoarsă spre perdele, urmărind pe transparenţa pânzei palida dimineaţă, arzătoarea amiază, violaceul amurg, toate culorile, toate emoţiile cerului. Acolo se zugrăvea până şi freamătul pe care-l dădea aerului călduţ o pasăre fâlfâind din aripi, până

şi voioşia miresmelor palpitând într-o rază. În spatele acelui văl, după acel duios vis al vieţii puternice de afară, el asculta cum se înalţă primăvara. Şi uneori chiar se înăbuşea puţin, când sângele proaspăt şi clocotitor al pământului, cu toată stavila perdelelor, ajungea prea năvalnic la el.

În dimineaţa următoare încă dormea când Albine, grăbindu-i vindecarea, îi strigă:

— Serge! Serge! Uite soarele!

Trăgea iute perdelele, deschidea larg ferestrele. El se ridică, îngenunche în pat. abia răsuflând, sfârşit, cu mâinile strânse la piept pentru a-şi stăpâni zvâcniturile inimii. În faţa lui avea cerul uriaş şi albastru, un infinit albastru; se spăla în el de suferinţă, se lăsa în voia lui, ca într-o uşoară legănare, sorbea din el pace, curăţie, tinereţe. Numai ramura, a cărei umbră o văzuse depăşind fereastra, păta albastrul ocean cu o verdeaţă viguroasă, şi acesta era deja un contrast prea puternic pentru sensibilitatea sa de bolnav, pe care o rănea zborul pângăritor al rândunelelor la orizont... Renăştea. Scotea mici strigăte involuntare, înecat de lumină, bătut de calde valuri de aer, simţind cum curge în el o năvală de viaţă. Întinse mâinile, căzu înapoi pe pernă, într-un leşin.

Ce dulce şi fericită zi! Soarele intra prin dreapta, departe de alcov. Serge îl privi toată dimineaţa înaintând încet. Îl vedea venind spre el, galben ca aurul, ştirbind vechile mobile, desfătându-se prin unghere, alunecând uneori pe jos, ca un crâmpei de stofă desfăşurată. Era un mers lent, sigur, o apropiere de îndrăgostită, întinzându-şi membrele blonde, lungindu-se până la alcov, cu o ritmică mişcare, cu o voluptuoasă încetineală ce isca o dorinţă nebună de a o poseda. În sfârşit, pe la două, pânza de soare părăsi ultimul fotoliu, urcă de-a lungul aşternutului, se întinse pe pat, ca un păr despletit. Serge îşi lăsă mâinile slabe de convalescent în voia acestei arzătoare dezmierdări; închidea ochii pe jumătate, simţea alergându-i pe fiecare din degete sărutări de foc, era într-o baie de lumină, într-o astrală înlănţuire. Şi cum Albine era acolo şi se apleca

surâzând, bolborosi cu ochii complet închişi:

— Lasă-mă, nu mă mai strânge aşa de tare... Cum faci să mă înlănţui astfel, cu totul, în braţele tale?

Apoi, soarele coborî din pat şi se duse la stânga, cu pas mai domol. Serge atunci îl privi iarăşi cum se întorcea şi se aşeza din scaun în scaun, cu părerea de rău că nu-l reţinuse pe pieptul lui. Albine rămăsese pe marginea aşternutului. Amândoi, cu câte un braţ pe după gâtul celuilalt, văzură cerul pălind puţin câte puţin. Uneori, o imensă înfiorare părea că-l albeşte de o emoţie neaşteptată. Lâncezeala lui Serge se preumbla în voie prin imensitate, găsea delicioase nuanţe pe care nu le bănuise niciodată. Bolta nu mai era cu totul albastră, ci de un albastru bătând în roz, în liliachiu, în galben, o carne plină de viaţă, o vastă şi imaculată nuditate, pe care o adiere o făcea să palpite ca un sân de femeie. De câte ori privea în depărtare, avea surprize, unghere necunoscute ale văzduhului, surâsuri discrete, forme încântătoare, văluri străvezii ascunzând în fund întrezărite paradisuri ale unor superbe trupuri de zeiţe. Şi se avânta, cu membrele devenite mai uşoare în urma suferinţei, în mijlocul acelei mătăsi schimbătoare, în acel neprihănit puf al azurului; senzaţiile sale pluteau deasupra şovăitoarei lui făpturi. Soarele asfinţea, albastrul se topea în aur pur, carnea însufleţită a cerului devenea şi mai bălaie, era năpădită încet de toate nuanţele umbrei. Niciun nor. o estompare de fecioară ce se duce la culcare, o dezgolire care nu lăsa să se vadă decât o dâră de pudicitate la orizont. Marea boltă dormea.

— Ah! scumpul copilaş! zise Albine privindu-l pe Serge care adormise la sânul ei odată cu cerul.

Îl culcă, închise ferestrele. A doua zi însă, încă din zori, erau deschise. Serge nu mai putea trăi fără soare. Prindea puteri, se obişnuia cu adierile de aer care făceau să fluture perdelele alcovului. Chiar şi albastrul, eternul albastru, începea să-i pară fad. Îl plictisea să fie o lebădă, o albeaţă, şi să înoate neîncetat pe lacul cel limpede al cerului. Ajungea să dorească un pâlc de nori negri, vreo prăvălire

de nori care să rupă monotonia acelei mari purităţi. Pe măsură ce se însănătoşea, era dornic de senzaţii mai puternice. Îşi petrecea acum ore întregi privind ramura verde; ar fi voit s-o vadă crescând, lăstărind, întinzându-şi rămurelele până la patul lui. Nu-i mai ajungea, nu făcea decât să-i aţâţe dorinţele, vorbindu-i despre acei arbori a căror profundă chemare o auzea, fără să le poată zări vârfurile. Erau o nesfârşită şuşotire de frunze, un şopot de ape curgătoare, fâlfâiri de aripi, un imens, prelung şi vibrant glas.

— Când vei putea să te scoli, zicea Albine, să te aşezi dinaintea ferestrei… O să vezi grădina cea frumoasă!

El închidea ochii, murmura:

— Oh! o văd, o ascult… Ştiu unde sunt copacii şi apele, unde răsar viorelele.

Apoi relua:

— Dar n-o văd bine, o văd ca prin sită… Trebuie să fiu foarte tare ca să merg până la fereastră.

Alteori, când îl credea adormit, Albine se făcea nevăzută ore întregi. Şi, când se întorcea, îl găsea cu ochii strălucitori de curiozitate, mistuit de nerăbdare. Îi striga:

— De unde vii?

Şi-o apuca de braţe, îi mirosea fustele, corsajul, obrajii.

— Ce frumos miroşi… Ai umblat prin iarbă?

Ea râdea, îi arăta pantofii udaţi de rouă.

— Vii din grădină, vii din grădină! repeta el încântat. Ştiam eu. Când ai intrat, păreai o floare uriaşă… Mi-aduci toată grădina în rochia ta.

O ţinea lângă el, mirosind-o ca pe un buchet. Ea se întorcea uneori cu mărăcini, cu frunze, cu crâmpeie de uscături agăţate de haine. Atunci, el lua toate aceste lucruri şi le-ascundea sub pernă, ca pe nişte moaşte. Într-o zi, ea-i aduse un mănunchi de roze. Fu atât de mişcat, că începu să plângă. Sărută florile, se culcă cu ele în braţe. Dar când se veştejiră fu atât de mâhnit, încât o opri pe Albine să mai culeagă altele.

O prefera pe ea, la fel de fragedă, la fel de înmiresmată; şi ea nu se veştejea, îşi păstra mereu parfumul mâinilor,

părului şi obrajilor. Sfârşi prin a o trimite el însuşi în grădină, recomandându-i să nu se întoarcă decât peste-un ceas.

— Vezi tu, zicea el, în felul ăsta am soare, aer, trandafiri, până a doua zi.

Adesea, văzând-o că se întoarce gâfâind, îi punea întrebări. Pe ce alee apucase? Se adâncise printre arbori? Sau o luase pe marginea pajiştilor? Văzuse cuiburi? Se aşezase după vreun măceş, sub un stejar sau la umbra unui pâlc de plopi? Apoi, când ea răspundea, căutând să-i descrie grădina, îi punea mâna la gură.

— Nu, nu, taci, murmura el. Rău am făcut că te-am întrebat. Nu vreau să ştiu… Prefer să văd eu însumi.

Şi iarăşi se cufunda în visarea-i dezmierdată de acea verdeaţă pe care o simţea lângă el, la doi paşi. Timp de mai multe zile, trăi doar din acest vis. La început, zicea el, văzuse mai lămurit grădina. Pe măsură ce se întrema, visarea i se înceţoşa sub năvalnicul sânge ce-i încălzea vinele. Avea nedumeriri tot mai mari. Nu mai putea spune dacă arborii erau la dreapta, dacă apele curgeau în fund, dacă stânci uriaşe nu se îngrămădeau sub ferestre. Vorbea despre asta singur, pe şoptite. Pornind de la cele mai mici indicii, întocmea planuri minunate, pe care un cântec de pasăre, trosnetul unei crăci, parfumul unei flori îl făceau să le modifice, pentru a sădi colo un tufiş de liliac, pentru a înlocui ceva mai departe o pajişte cu nişte răzoare de flori. De la un ceas la altul, desena o nouă grădină, în hohotele de râs ale Albinei, care repeta când îl surprindea:

— Nu-i aşa, te-asigur. Nu-ţi poţi închipui. E mai frumos decât tot ce-ai văzut… Nu-ţi mai bate capul. Grădina e a mea, ţi-o voi da. Lasă, n-o să fugă.

Serge, care avusese deja frică de lumină, fu cuprins de nelinişte când se simţi destul de tare ca să se ducă să se rezeme în coate la fereastră. Iarăşi zicea: „Mâine”, în fiecare seară. Se întorcea spre străduţă, tremurând, când Albine intra şi-i striga că miroase a păducel, că-şi înţepase mâinile făcând o gaură într-un tufiş pentru a-i aduce tot parfumul. Într-o zi trebui să-l ia deodată în braţe. Aproape

că-l duse pe sus până la fereastră, îl susţinu, îl sili să vadă.

— Ce eşti aşa de fricos? zise ea cu râsul ei frumos şi sonor.

Şi îşi agita o mână spre toate punctele orizontului, repetând cu un aer triumfal, plin de drăgăstoase făgăduieli:

— Paradou-ul! Paradou-ul!

Serge privea fără să vadă.

IV

O mare de verdeaţă, în faţă, la dreapta, la stânga, pretutindeni. O mare rostogolindu-şi valurile de frunze până la orizont, nestăvilită de vreo casă, de vreun zid, de vreun drum colbuit. O mare pustie, virgină, sacră, desfăşurându-şi dulcea sălbăticie în nevinovăţia singurătăţii. Soarele singur intra acolo, se-aşternea pe pajişti ca o pânză de aur, străbătea aleile în goană cu nebunaticele-i raze, lăsa să-i atârne printre arbori părul fin şi arzător, bea din izvoare cu buze blonde ce făceau apa să se încreţească. Sub pulberea aceea de foc, imensa grădină trăia cu o extravaganţă de animal fericit, lăsat în libertate la capătul lumii, departe de toate, în voia sortii. Era un aşa noian de frunze, un atât de năvalnic flux şi reflux de ierburi, încât grădina, de la un capăt la altul, era copleşită, inundată, înecată de verdeaţă. Pretutindeni, doar povârnişuri verzi, tulpini cu ţâşnituri de fântână, grămezi vălurite, perdele de pădure ermetic închise, mantii de plante agăţătoare ce se târau pe pământ, zboruri de gigantice ramuri coborând din toate părţile.

De-abia puteai, cu timpul, să recunoşti sub această formidabilă năvală a sevei vechiul desen al Paradou-ului. În faţă, într-un fel de circ imens, trebuia să se afle florăria, cu bazinele-i sfărâmate, cu parmalâcurile-i rupte, cu scările-l deformate, cu statuile-i răsturnate, a căror albeaţă se zărea departe, în fundul gazoanelor negre. Mai departe, după dunga albastră a unei pânze de apă se desfăşura un amestec haotic de pomi fructiferi; şi mai departe încă. un bătrân codru şi-adâncea violetul sân, brăzdat de lumină, o

pădure redevenită virgină, ale cărei vârfuri formau nesfârşite zigzaguri, pătate de verdele-gălbui, de verdele palid, de verdele închis al tuturor soiurilor de arbori. La dreapta, pădurea escalada înălţimi, planta pădurici de pini, se pierdea în mărăcinişuri pipernicite, pe când stânci pleşuve înălţau o rampă enormă, o prăbuşire de munţi ce închidea orizontul; vegetaţii arzătoare despicau aici pământul, monstruoase plante neclintite în căldură ca nişte reptile aţipite; un firicel de argint, o pleavă de stropi ce semăna de departe cu o pulbere de perle indicau o cădere de apă, izvorul acelor ape liniştite ce scăldau cu atâta indolenţă florăria. La stânga, în sfârşit, curgea râul, în mijlocul unei pajişti vaste, unde se răsfira în patru pâraie, ale căror şerpuieli le puteai urmări sub trestii, printre sălcii, după copacii uriaşi; cât vedeai cu ochii, pâlcuri de ierburi sporeau răcoarea terenurilor joase, un peisaj spălat de-o albăstruie aburealã, o spărtură de lumină ce se pierdea puţin câte puţin în albastrul-verzui al amurgului. Paradou-ul, florăria, pădurea, stâncile, apele, pajiştile cuprindeau întreaga zare.

— Paradou-ul, îngăimă Serge, deschizând braţele ca şi cum ar fi voit să strângă la piept întreaga grădină.

Se clătina. Albine trebui să-l aşeze într-un fotoliu. Acolo stătu două ceasuri fără să vorbească. Privea cu bărbia în mâini. Din când în când, pleoapele i se zbăteau, o rumeneală îi urca în obraji. Privea agale, cu o adâncă uimire. Era ceva prea vast, prea complex, prea puternic.

— Nu văd, nu pricep, strigă el, întinzând mâinile spre Albine, cu un gest de supremă oboseală.

Tânăra se rezemă atunci de speteaza fotoliului. Îi luă capul în mâini, îl sili să privească iarăşi. Îi şopti:

— E al nostru. Nimeni nu va veni. Când te vei însănătoşi, ne vom plimba. Vom avea de colindat o viaţă întreagă. Vom merge unde vei voi… Unde vrei să mergi?

El zâmbi, murmură:

— Oh! nu departe. În prima zi, la doi paşi de uşă. Vezi tu, as cădea… Uite, m-aș duce acolo, sub copacul acela, lângă fereastră.

Ea reluă încetişor:

— Vrei să mergi în florărie? O să vezi tufişurile de trandafiri, florile uriaşe care au cotropit totul, până şi vechile alei, pe care le-mpodobesc cu buchetele lor... îţi place mai mult livada, unde nu pot să intru decât târâş, atât de mult se lasă crăcile sub povara fructelor?... Vom merge şi mai departe de te vel simţi în stare. Vom merge până la pădure, în văgăuni de umbră, foarte departe, atât de departe, că ne vom culca afară, dacă ne va apuca noaptea... Sau, într-o dimineaţă, ne vom sui colo sus, pe stâncile acelea. Vei vedea buruieni ce mă sperie, izvoarele, o ploaie de apă, şi ne vom desfăta primindu-i burniţa în obraz... Dacă preferi însă să umbli de-a lungul gardurilor vii, pe ţărmul unui pârâu, va trebui s-o luăm prin pajişti. E bine sub sălcii, seara în amurg. Te trânteşti pe iarbă, priveşti brotăceii sărind pe fire de papură.

— Nu, nu, zise Serge, mă oboseşti. Nu vreau să văd aşa de departe... O să fac doi paşi. Va fi mult.

— Nici eu n-am putut încă să merg pretutindeni, continuă ea. Sunt multe colţuri pe care nu le cunosc. De ani de zile de când mă plimb simt văgăuni necunoscute în jurul meu, locuri în care umbra trebuie să fie mai răcoroasă, iarba mai moale... Ascultă, întotdeauna mi-am închipuit că trebuie să fie un loc unde aş voi de-a pururi să trăiesc. E fără doar şi poate undeva; probabil că am trecut pe lângă el, sau poate se-ascunde aşa de departe încât n-am ajuns încă până acolo în necontenitele-mi cutreierări... Nu-i aşa? Serge, îl vom căuta împreună, trăi-vom acolo.

— Nu, nu, taci! bolborosi tânărul. Nu înţeleg ce-mi spui. Mă faci să mor.

Ea-l lăsă o clipă să plângă în braţele ei, neliniştită, deznădăjduită că nu găseşte cuvintele care să-l aline.

— Deci Paradou-ul nu-i aşa de frumos cum l-ai visat? mai întrebă ea.

El îşi desprinse capul de la sânul ei şi răspunse;

— Nu mai ştiu. Era mic, şi iată că se măreşte întruna... Ia-mă, ascunde-mă.

Ea-l aduse la pat, liniştindu-l ca pe un copil, amăgindu-l

cu o minciună.

— Ei bine, nu, nu-i adevărat, nu există grădină! E o poveste pe care-am născocit-o. Dormi în pace.

V

În fiecare zi, ea-l aşează astfel dinaintea ferestrei la aer curat. El începea să se aventureze câţiva paşi, sprijinindu-se de mobile. Obrajii începuseră să i se îmbujoreze uşor, mâinile nu-i mai erau străvezii ca ceara. Dar, în această convalescenţă, fu cuprins de o amorţeală a simţurilor care-l întoarse la viaţa vegetativă a unei fiinţe abia născute. Nu era decât o plantă, având numai impresia aerului în care se scălda. Rămânea închis în sine, încă prea secătuit de sânge pentru a-şi cheltui forţele în afară, prins de pământ, lăsându-şi trupul să-i soarbă toată seva. Era o a doua zămislire, o lentă încolţire în sânul cald al primăverii. Albine, care-şi amintea de unele cuvinte ale doctorului Pascal, simţea o mare frică văzându-l cum rămânea astfel, ca un copilaş, nevinovat, buimăcit. Auzise povestindu-se că unele boli lăsau în urmă-le, drept vindecare, nebunia. Şi stătea ceasuri întregi uitându-se la el, trudindu-se ca mamele să-i zâmbească pentru a-l face să zâmbească la rândul lui. Nu râdea încă. Când îi trecea mâna pe dinaintea ochilor, el nu vedea, nu urmărea acea umbră. Când îi vorbea, de-abia întorcea uşor capul în direcţia de unde venea zgomotul. Nu avea decât o mângâiere: creştea superb, era un copil frumos.

Atunci, timp de-o săptămână, îl înconjură cu delicate îngrijiri. Avea răbdare, aşteptând să se facă mare. Pe măsură ce constata oarecari înviorări, se liniştea, se gândea că vârsta va face din el un bărbat. Când îl atingea, pricinuia uşoare tresăriri. Apoi, într-o seară, el râse uşor. A

doua zi, după ce-l aşează dinaintea ferestrei, ea coborî în grădină, unde începu s-alerge şi să-l cheme. Dispărea sub arbori, străbătea pânze de soare, se întorcea gâfâind, bătând din palme. El, cu ochii şovăielnici, n-o văzu la început. Dar cum ea îşi reîncepea goana, jucându-se din nou de-a ascunselea, ivindu-se de după fiecare tufiş, scoţând câte un strigăt, sfârşi prin a urmări cu privirea alba pată a fustei ei. Şi când ea se-nfipse deodată în faţa ferestrei, uitându-se în sus, el îi întinse braţele, părând că vrea să vină la ea. Ea urcă în casă, îl sărută plină de mândrie.

— Ah, m-ai văzut, m-ai văzut! strigă ea. Vrei să vii în grădină cu mine? Dacă ai şti cât sunt de deznădăjduită de câteva zile că faci pe nerodul, că nu mă vezi, că nu m-auzi!

El părea că o ascultă, cu o uşoară suferinţă ce-i încovoia gâtul, într-o mişcare de frică.

— Ţi-e mai bine totuşi, continuă ea. Iată că eşti destul de tare ca să poţi coborî când vei voi... De ce nu-mi mai zici nimic? Ai amuţit? Ah, ce copil! Va trebui să-l învăţ să vorbească.

Şi, într-adevăr, se amuză numind obiectele pe care el le atingea. El bâiguia numai, repeta silabele, nu rostea lămurit niciun nume. Totuşi, ea începu să-l plimbe prin casă. Îl sprijinea, îl ducea de la pat la fereastră. Era o mare călătorie. Era să cadă de două-trei ori, ceea ce-o făcea să râdă. Într-o zi el se aşeză pe jos şi de-abia putu să-l ridice. Apoi îl ajută să facă înconjurul odăii, aşezându-l pe canapea, pe fotolii, pe scaune, înconjur al acelei mici lumi care cerea un ceas întreg. În sfârşit, putu îndrăzni să facă singur câţiva paşi. Ea se aşeza în faţa lui cu braţele deschise, se dădea înapoi chemându-l, astfel ca el să traverseze camera pentru a regăsi sprijinul braţelor ei. Când el se bosumfla, când refuza să umble, ea îşi scotea pieptenele, pe care i-l întindea ca pe o jucărie.

Atunci venea să-l ia şi rămânea liniştit într-un colţ, jucându-se ore întregi cu pieptenele, cu ajutorul căruia îşi scărpina uşor mâinile.

Într-o dimineaţă, Albine îl găsi pe Serge în picioare.

Izbutise deja să deschidă un oblon, încerca să umble fără a se sprijini de mobile.

— Ia te uită voinicul! zise ea cu veselie. Mâine o să sară pe fereastră dacă e lăsat... Ne-am înzdrăvenit deci?

Serge răspunse cu un zâmbet copilăresc. Membrele sale recăpătaseră sănătatea adolescenţei, fără ca senzaţii mai conştiente să se fi trezit în el. Stătea după-amieze întregi în faţa Paradou-ului, cu mutra-i de copil care nu vede decât alb, care n-aude decât vibraţiile zgomotelor. Era tot neştiutorul copilaş, iar simţul pipăitului îi era încă atât de inocent încât nu-i îngăduia să deosebească rochia Albinei de stofa vechilor fotolii. Şi era mereu o uimire de ochi larg deschişi ce nu pricep, o şovăire de gesturi ce nu ştiu să se îndrepte încotro voiesc, un început de existenţă pur instinctiv, în afara cunoaşterii mediului înconjurător. Omul nu se născuse.

— Bine, bine, fă pe prostul, murmură Albine. Vedem noi.

Îşi scoase pieptenele şi i-l arătă.

— Vrei pieptenele? zise ea. Vino să-l iei.

Apoi, după ce-l făcu să iasă din cameră dându-se înapoi, îl cuprinse de mijloc şi îl sprijini la fiecare treaptă. Îl distra, punându-şi în acelaşi timp pieptenele la loc, îi gâdila gâtul cu şuviţele părului ei, ceea ce-l împiedica să priceapă că se cobora. Jos însă, mai înainte ca ea să fi deschis uşa, i se făcu frică în bezna coridorului.

— Ia uită-te! strigă ea.

Şi-mpinse uşa. Fu o neaşteptată auroră, o perdea de umbră trasă deodată în lături, lăsând să se vadă ziua în veselia ei matinală. Parcul se deschidea, se desfăşura, de o verde limpezime, răcoros şi adânc ca un izvor. Serge, fermecat, stătea în prag, cu dorinţa şovăielnică de a pipăi cu piciorul acel lac de lumină.

— Ţi-e frică parcă să nu te uzi, zise Albine. Haide, pământul e tare.

El îndrăznise să facă un pas, surprins de dulcea rezistenţă a nisipului. Această primă atingere a pământului îl făcu să tresară, îi strecură în vine viaţă şi-l pironi o clipă locului, îndreptându-se, înălţându-se, suspinând.

— Haide, curaj! repetă Albine. Ştii că mi-ai făgăduit să faci cinci paşi. O să mergem până la dudul acela de sub fereastră... Acolo te vei odihni.

Îi trebui un sfert de ceas ca să facă cei cinci paşi. La fiece sforţare se oprea ca şi cum ar fi trebuit să smulgă rădăcinile ce-l legau de pământ. Tânăra, care-l împingea, îi zise iarăşi râzând:

— Parcă eşti un pom care umblă.

Şi îl rezemă cu spatele de agud, în ploaia de soare ce cădea din ramuri. Apoi îl lăsă, se îndepărtă dintr-o săritură, strigându-i să nu se mişte. Serge, cu mâinile atârnând, întorcea încet capul, în faţa parcului. Era o copilărie. Palida verdeaţă era ca înecată de un lapte de tinereţe, se scălda într-o lumină bălaie. Arborii stăteau copilăroşi, florile aveau cărnuri de copilaş, apele erau albastre, de un albastru naiv de frumoşi ochi larg deschişi. Pretutindeni, până sub fiecare frunză, era o adorabilă deşteptare.

Serge se oprise la o deschizătură galbenă pe care o alee largă o făcea în faţa lui, în mijlocul unei mase compacte de verdeaţă; în capăt, spre răsărit, pajişti scăldate în aur păreau câmpul de lumină unde cobora soarele; şi aştepta ca dimineaţa să ia această alee şi s-o aducă până la el. O simţea venind într-o caldă adiere foarte slabă la început, abia atingându-i pielea, apoi umflându-se puţin câte puţin, atât de vie, că tresări din creştet până-n tălpi. O gusta venind, cu o savoare din ce în ce mai desluşită, aducându-i sănătoasa amărăciune a aerului, punându-i pe buze ambrozia aromelor dulci, a fructelor acre, a plantelor lăptoase. O inspira cum venea cu parfumurile pe care le culegea în goana ei, mirosul pământului, al umbroaselor păduri, al plantelor calde, al vieţuitoarelor, un amestec de arome a căror violenţă mergea până la ameţeală. O auzea venind, cu zborul uşor al unei păsări, atingând în treacăt iarba, scoţând din tăcere întreaga grădină, dând glasuri la tot ce atingea, făcând să-i răsune în urechi muzica lucrurilor şi-a fiinţelor. O vedea venind, din fundul aleii, de pe pajiştile scăldate în aur, trandafirie, atât de veselă, că-şi lumina calea cu un zâmbet, mare în depărtări ca o pată de lumină,

devenită din câteva sărituri însăşi splendoarea soarelui. Şi dimineaţa veni să scuture agudul de care Serge stătea rezemat. Serge se născu în copilăria dimineţii.

— Serge! Serge! strigă vocea Albinei, pierdută după înaltele tufişuri ale florăriei. Nu-ţi fie frică, sunt aici.

Lui Serge însă nu-i mai era frică. Se năştea în lumina soarelui, în acea curată baie de lumină care-l inunda. Se năştea la douăzeci şi cinci de ani, cu simţurile deodată trezite, încântat de uriaşa boltă a cerului, de fericitul pământ, de minunăţia orizontului desfăşurat în jurul lui. Grădina aceea pe care-o ignora în ajun era o extraordinară desfătare. Totul îl umplea de extaz, până şi firele de iarbă, până şi pietrişul de pe alei, până şi adierile pe care nu le vedea şi care îi dezmierdau obrajii. Întreaga-i făptură intra în posesia acelui colţ de natură, îl cuprindea cu membrele sale, îl sorbea cu buzele, îl respira cu nările, îl purta în urechi, îl ascundea în fundul ochilor. Era al lui. Rozele florăriei, înaltele crengi ale codrului, stâncile sonore de la căderea izvoarelor, pajiştile în care soarele îşi sădea spinii de lumină erau ale lui. Apoi închise ochii şi îşi dărui voluptatea de a-i redeschide încet, pentru a avea orbirea unei a doua deşteptări.

— Păsările au mâncat toţi fragii, zise Albine, care venea în goană, deznădăjduită. Uite, nu i-am putut găsi decât pe ăştia doi.

Se opri însă la câţiva paşi, uitându-se la Serge cu o mare uimire, adânc mişcată.

— Ce frumos eşti! strigă ea.

Şi se-apropie şi mai mult; rămase-acolo, cufundată-n el, murmurând:

— Niciodată nu te-am văzut.

Se mărise fără doar şi poate. Îmbrăcat cu un veşmânt larg, stătea drept, încă puţin slăbit, cu membrele fine, cu pieptul plin, cu umerii rotunzi. Gâtul lui alb, pârlit la ceafă, se mişca liber, răsturna uşor capul pe spate. Sănătatea, vlaga, bărbăţia se zugrăveau pe faţa lui. Nu surâdea, se odihnea, cu o gură gravă şi dulce, cu obrajii tari, un nas mare, nişte ochi cenuşii, foarte limpezi, suverani. Părul

lung, care-i ascundea tot capul, îi cădea pe umeri în negre bucle; pe când barba rară, uşoară se încreţea sub buză şi pe bărbie, lăsând să se vadă albul pielii.

— Eşti frumos, eşti frumos! repeta Albine, ghemuindu-se încet în faţa lui, înălţând mângâietoare priviri. Dar de ce îmi faci acum mutre? De ce nu-mi spui nimic?

El, fără să răspundă, rămânea în picioare. Privea în depărtare, nu o vedea pe-acea copilă la picioarele lui. Vorbi singur, grăi în soare:

— Ce bună-i lumina!

S-ar fi zis că aceste cuvinte erau chiar o vibraţie a soarelui.

Ele se înaripară, de-abia şoptite, ca un suflu muzical, un freamăt al căldurii şi al vieţii. Trecuseră câteva zile de când Albine nu mai auzise vocea lui Serge. O găsea schimbată, ca şi pe el. I se păru că se răspândeşte în parc cu mai multă dulceaţă decât viersul păsărilor, cu mai multă autoritate decât vântul ce îndoia crengile. Era atotstăpânitoare, poruncea. Grădina întreagă o auzi, deşi trecuse ca o boare, grădina întreagă tresări de veselia pe care i-o aducea.

— Vorbeşte-mi, imploră Albine. Niciodată nu mi-ai vorbit astfel. Sus, în odaie, când n-amuţiseşi încă, gângureai ca un copil... De ce nu-ţi mai recunosc glasul? Adineauri am crezut că vocea-ţi cobora din arbori, că-mi venea din largul grădinii, că era unul din acele adânci suspine ce mă tulburau noaptea, înaintea sosirii tale... Ascultă, totul tace ca să te-audă vorbind iarăşi...

El însă continuă să-i ignore prezenţa. Iar ea devenea şi mai drăgăstoasă.

— Nu, nu vorbi, dacă te oboseşte. Aşază-te lângă mine. Vom sta aici, pe iarbă, până ce soarele va trece... Şi uite, am găsit doi fragi. Am fost tare mâhnită! Păsările mănâncă totul. Unul e pentru tine, amândoi, dacă vrei: sau mai bine îi vom împărţi, ca să gustăm din fiecare... O să-mi mulţumeşti şi o să-ţi aud glasul.

El nu voi să stea jos, refuzând fragii, pe care Albine îi azvârli înciudată. Nici ea nu mai deschise gura. I-ar fi plăcut mai mult să-l vadă bolnav, ca în primele zile, când îi făcea

căpătâi din mâna ei şi-l simţea renăscând sub suflul cu care-i răcorea obrazul. Blestema sănătatea, care-l înălţa acum în lumină asemenea unui tânăr zeu nepăsător. Avea să rămână astfel, fără o privire pentru ea? Nu se va însănătoşi complet, spre-a o vedea şi a o iubi? Şi visa să devină iarăşi vindecarea lui, să desăvârşească doar prin înrâurirea gingaşelor ei mâini cura aceea de reîntinerire.

Vedea bine că lipsea o licărire în adâncul ochilor lui cenuşii, că avea o frumuseţe palidă, asemenea cu aceea a statuilor căzute în urzicile florăriei.

Atunci ea se ridică, veni să-l cuprindă iarăşi de mijloc, suflându-i pe ceafă pentru a-l însufleţi. În dimineaţa aceea însă, Serge nici nu simţi boarea pornită din pieptul Albinei care făcea să i se ridice barba mătăsoasă. Soarele trecuse, trebuiau să intre în casă. În odaie, Albine plânse.

Începând din dimineaţa aceea, convalescentul făcu în fiecare zi o preumblare prin grădină. Depăşi agudul, se duse până la marginea terasei, în faţa marii scări ale cărei trepte sfărâmate coborau în florărie. Se obişnuia cu aerul de afară, fiecare baie de soare îl înviora. Un castan tânăr, răsărit dintr-o sămânţă căzută între două pietre ale balustradei, crăpa răşina mugurilor săi, desfăşura evantaiele-i de frunze cu mai puţină vigoare decât el. Într-o zi voi chiar să coboare scara; puterile nu-l ajutară însă şi se aşeză pe o treaptă, printre parecherniţele crescute între lespezi. Jos, în stânga, zărea un mic tufiş de trandafiri. Acolo visa să se ducă.

— Mai aşteaptă, zicea Albine. Parfumul trandafirilor e prea tare pentru tine. Niciodată nu m-am putut aşeza sub trandafiri fără să simt o sfârşeală, o ameţeală, o dulce dorinţă de a plânge... Lasă, te voi duce sub trandafiri şi voi plânge, căci tare mă mâhneşti.

VI

Într-o dimineaţă, ea putu în sfârşit să-l susţină până-n capul scării, călcând iarba în faţa lui, deschizându-i un drum prin mijlocul răsurilor care barau ultimele trepte cu braţele lor mlădioase. Apoi se duseră încet în păduricea de roze. Era o dumbravă de arbuşti înalţi de trandafir, ce lăţeau un frunziş păduratic, cu tufe enorme, asemenea unui desiş de tineri stejari unde nu poţi pătrunde. Odinioară fusese acolo cea mai frumoasă colecţie de plante ce s-a putut vedea. De când florăria fusese lăsată însă în părăsire, totul crescuse în voia întâmplării, pădurea virgină se înălţase, pădurea de trandafiri, năpădind potecile, înecându-se în lăstarii sălbatici. amestecând varietăţile până acolo încât roze de toate parfumurile şi de toate culorile păreau că îmbobocesc pe aceeaşi tulpină. Trandafiri agăţători aşterneau pe pământ covoare ca de muşchi sau se căţărau, prinzându-se de alţi trandafiri, ca o iederă cotropitoare, se înălţau în ţâşniri de verdeaţă, lăsând să cadă la fiecare adiere o ploaie de petale parfumate. Şi alei naturale se croiseră în mijlocul pădurii, poteci înguste, uliţe largi, adorabile drumuri acoperite, pe unde umblai la umbră, într-un val de miresme. Ajungeai astfel la răspântii, în luminişuri, sub umbrare de mici roze roşii, între pereţi îmbrăcaţi cu mici roze galbene. Unele colţuri însorite luceau ca nişte stofe de mătase verde broşate cu pete bătătoare la ochi; unele colţuri umbrite aveau reculegeri de alcov, o aromă de dragoste, un călduţ miros de buchet ofilit la sânul unei femei. Trandafirii aveau şoptitoare glasuri. Trandafirii erau

plini de cuiburi cântătoare.

— Să avem grijă să nu ne rătăcim, zise Albine intrând în pădure. M-am pierdut o dată. Soarele asfinţise când am izbutit să scap de trandafirii ce mă ţineau de fuste la fiecare pas.

Umblau însă doar de câteva minute când Serge, zdrobit de oboseală, voi să stea jos. Se culcă, cufundându-se într-un somn adânc. Albine, aşezată lângă el, rămase gânditoare. Era la capătul unei poteci, într-o margine de luminiş. Cărarea se-adâncea departe, brăzdată de raze de soare, deschizându-se la celălalt capăt spre cer, printr-o strâmtă deschizătură, rotundă şi albastră. Alte mici drumuri sfredeleau fundături de verdeaţă. Luminişul era alcătuit din mari arbuşti de trandafiri rânduiţi în trepte, înălţându-se cu un belşug de ramuri, cu un păienjeniş de liane atât de spinoase, încât tufe dese de frunziş se căţărau în aer, stăteau suspendate, întindeau de la un arbust la altul fâşiile unui cort plutitor. Nu vedeai, între acele fâşii ciuruite ca o dantelă fină, decât imperceptibile ferestruici, o sită de azur ce lăsa lumina să se strecoare ca o impalpabilă pulbere de soare. Şi din boltă, ca nişte ciorchini, atârnau desprinse ramuri, mari tufe aninate de firul verde al unei cozi, mănunchiuri de flori ce coborau până la pământ, de-a lungul vreunei sfâşieri a tavanului ce stătea suspendată ca un crâmpei de perdea smulsă.

În vremea asta. Albine îl privea pe Serge cum doarme. Nu-l mai văzuse încă astfel, tolănit, cu mâinile întinse pe iarbă, cu faţa de-o mortală paloare. Aşa cum stătea, ca mort pentru dânsa.

Se gândea că putea să-l sărute pe obraz, fără ca el să-i simtă sărutul. Şi, tristă, distrată, ea-şi ocupa mâinile, care n-aveau ce face, smulgând petalele rozelor ce-i stăteau la îndemână. Deasupra capului ei, un enorm mănunchi atârna, dezmierdându-i părul, împodobindu-i conciul, urechile, ceafa, aruncându-i pe umeri o manta de roze. Mai de sus, rozele îi picurau pe degete, mari şi fragede petale, având delicioasa rotunjime şi roz-alba puritate a unui sân de fecioară. Rozele, ca o ninsoare vie, îi învăluiau deja

picioarele îndoite în iarbă. Stratul de roze creştea spre genunchi, îi acoperea fusta, o inunda până la mijloc; pe când trei petale rătăcite zburau pe corsajul ei, la baza gâtului, părând să pună acolo trei crâmpeie din adorabila-i nuditate.

— Oh, leneşul! murmură ea, cuprinsă de urât, adunând doi pumni de roze şi-azvârlindu-i în obrazul lui Serge, pentru a-l trezi.

El rămase nemişcat sub dulcea povară a rozelor ce-i astupau ochii şi gura. Asta o făcu pe Albine să râdă. Se aplecă. Îi sărută din toată inima amândoi ochii, gura, suflându-şi sărutările pentru a face petalele să zboare; rozele însă îi rămâneau pe buze, iar ea râse mai sonor, înveselită de-această dezmierdare în flori.

Serge se ridicase încet. O privea uimit, parcă speriat că o găseşte acolo. O întrebă:

— Cine eşti, de unde vii, ce faci lângă mine?

Ea surâdea întruna, încântată că-l vede deşteptându-se. Atunci el păru că-şi aminteşte şi reluă, cu un gest de fericită încredere:

— Ştiu, eşti dragostea mea, din mine răsărită; aştepţi să te înlănţui în braţele mele, într-o supremă contopire... Te-am visat. Erai în pieptul meu, îţi dădeam sângele, muşchii şi oasele mele. Nu sufeream. Îmi luai jumătate de inimă, atât de încetişor, că era-n mine o voluptate să mă împart astfel. Căutam ce-aveam mai bun, mai frumos în mine, ca să-ţi las ţie. De-ai fi luat totul, încă ți-aș fi mulţumit... Şi m-am deşteptat când ai ieşit din mine. Ai ieşit prin ochii mei şi prin gura mea, am simţit bine. Erai caldă, parfumată, atât de dezmierdătoare, că fiorul trupului tău m-a făcut să mă scol.

Albine, în extaz, îl asculta vorbind. În sfârşit o vedea; în sfârşit renăştea de-a binelea, se vindeca. Îl rugă să continue, cu mâinile întinse:

— Cum am făcut să trăiesc fără tine? murmură el. Dar nu trăiam, eram asemenea unui animal somnolent... Şi iată-te acum a mea! Numai a mea! Ascultă, să nu mă părăseşti niciodată; căci tu eşti răsuflarea mea, mi-ai răpi viaţa.

Rămâne-vom în noi. Trăi-vom într-o desăvârşită îngemănare. Blestemat să fiu de te-aş părăsi vreodată, trupul să mi se usuce ca iarba rea şi nefolositoare!

Îi luă mâinile, repetând cu un glas tremurând de admiraţie:

— Cât eşti de frumoasă!

Albine, în pulberea de soare ce cădea, avea o carne lăptoasă, de-abia aurită de un reflex de lumină. Părul ei bălai, în juru-i, pe ea, o îneca în roz. Părul ei bălai, pe care pieptenele nu-l prindea bine, o încununa cu un astru în amurgit, acoperindu-i ceafa cu răvăşeala ultimelor lui şuviţe înflăcărate. Purta o rochie albă, care-o lăsa goală, atât de vie era pe ea, dezvăluindu-i braţele, gâtul, genunchii. Îşi arăta inocenta piele, învoaltă şi impudică precum o floare, răspândind o mireasmă proprie. Se tolănea, zveltă, mlădioasă ca un şarpe, reliefându-şi voluptoasă rotunjimea formelor, toată graţia unui trup ce abia înflorea, nurii unui trup încă scăldat de copilărie, deja dezvoltat de pubertate. Prelunga-i faţă cu fruntea îngustă, cu gura puţin cam mare era înveselită de duioşia ochilor albaştri plini de viaţă. Şi totuşi era serioasă, cu obrazu-i simplu, cu bărbia-i plină, de o frumuseţe firească cum e aceea a plantelor.

— Şi cât te iubesc! zise Serge, atrăgând-o spre el.

Rămaseră îmbrăţişaţi, contopiţi. Nu se sărutau, stăteau înlănţuiţi cu braţele de mijloc, obraz lângă obraz, uniţi, tăcuţi, fermecaţi că nu mai alcătuiau decât un trup. În jurul lor, trandafirii înfloreau. Era o nebună şi drăgăstoasă înflorire, plină de râsete roşii, roze şi albe. Florile vii se deschideau ca nişte nudităţi, ca nişte corsaje ce lăsau să se vadă a sânurilor comoară. Erau acolo roze galbene, lepădând piei aurii de fete barbare, roze de culoarea paiului, a lămâii, roze de un galben aprins, toate nuanţele grumazurilor aurite de arzătoarele ceruri. Apoi nuanţele deveneau mai dulci, rozele de culoarea ceaiului căpătau jilave şi-adorabile tonalităţi, etalau ascunse pudicităţi, părţi de trup ce nu se-arată, de-o fineţe mătăsoasă, uşor albăstrite de reţeaua vinelor. Se dezvăluia apoi râzătoarea viaţă a rozului: roz-albul foarte uşor nuanţat de un strat

uşor de lac, neaua unui picior de fecioară care-atinge apa unui izvor; rozul pal, mai discret decât candida albeaţă a unui genunchi întrezărit, decât licărirea unui tânăr braţ ce luminează o largă mânecă; rozul curat, sânge sub atlaz, umeri goi, şolduri goale, toată nuditatea femeii, dezmierdată de lumină; rozul aprins, îmbobociri ale sânilor, flori întredeschise ale buzelor, răspândindu-şi parfumul cu un suflu călduţ. Şi trandafirii agăţători, marii trandafiri încărcaţi cu flori albe, îmbrăcau toate acele rozuri, toate acele nudităţi, cu dantela ciorchinilor lor, cu nevinovăţia uşoarei lor marame; în timp ce, ici-colo, trandafiri de un roşu violaceu, aproape negri, sângerânzi, ciuruiau acea imaculare de mireasă cu răni pătimaşe. Nunţi ale pădurii parfumate, ce conduceau virginităţile primăverii spre văraticele fecundări; primul sărut nevinovat, cules ca un buchet în dimineaţa nunţii. Până în iarbă, spumoase roze, cu rochiţa lor de lână verde până sus închisă, aşteptau dragostea. De-a lungul potecii, brăzdată de raze de soare, se-mbulzeau flori, ieşeau la iveală gingaşe chipuri, chemând în treacăt adieri uşoare. Sub cortul desfăşurat al luminişului, toate zâmbetele străluceau. Nicio înflorire nu semăna cu alta. Rozele aveau chipul lor de-a iubi. Unele nu consimţeau decât să-şi întredeschidă bobocul, foarte timide, ruşinoase, pe când altele, cu corsetul desfăcut, palpitânde, învoalte, păreau mototolite, înnebunite, moarte după trupul lor. Erau altele mici, vioaie, vesele, ce se înşirau cu fionguri la bonetă; enorme, nurlii, cu rotunjimi de sultane grăsulii; sfruntate, cu înfăţişări lascive, de-o cochetă dezmăţare, etalând petale pudrate; oneste, decoltate ca nişte burgheze corecte; aristocratice, de-o mlădioasă eleganţă, de-o îngăduită originalitate, născocind neglijeuri. Rozele deschise în formă de potir îşi ofereau parfumul ca într-un preţios cristal; rozele răsturnate în formă de urnă îl lăsau să curgă picătură cu picătură; rozele rotunde, asemeni cu nişte verze, îl exalau cu o regulată suflare de flori adormite; rozele îmbobocite îşi strângeau foile, nu ofereau încă decât vagul suspin al fecioreniei lor.

— Te iubesc, te iubesc, repeta Serge cu glas scăzut.

Şi Albine era o mare roză, una dintre acele palide roze deschise de dimineaţă. Avea picioarele albe, genunchii şi braţele roze, ceafa blondă, gâtul cu adorabile vinişoare viorii, palid, de-o încântătoare jilăveală. Mirosea frumos, întindea buze care ofereau într-o cupă de mărgean parfumul lor încă slab. Şi Serge o respira, o apăsa la pieptul lui.

— Oh! zise ea râzând, nu-mi faci rău, poţi să mă iei întreagă.

Serge rămase uimit de râsul ei, asemenea unui cadenţat viers de pasăre.

— Al tău e-acest viers, zise el; niciodată n-am auzit altul mai dulce. Eşti bucuria mea.

Şi ea râdea, şi mai sonor, cu game perlate de mici note de flaut, foarte ascuţite, ce se pierdeau într-o molcomă vibraţie de sunete grave. Era un râs fără sfârşit, un uguit din gât, o muzică răsunătoare şi triumfală, celebrând voluptatea deşteptării. Totul râdea în râsul acela de femeie ce se năştea la frumuseţe şi la dragoste, rozele, îmbălsămata pădure, întregul Paradou. Până atunci, marea grădină fusese lipsită de un farmec, de o gingaşă voce, care să fie veselia vie a arborilor, a apelor, a soarelui. Acum, marea grădină era înzestrată cu acel farmec al râsului.

— Câţi ani ai? întrebă Albine, după ce-şi stinsese cântecul într-o lungă notă care pieri încet.

— În curând voi avea douăzeci şi şase, răspunse Serge.

Ea se miră. Cum, avea douăzeci şi şase de ani? El însuşi era cu totul mirat că dăduse atât de uşor acel răspuns. I se părea că de-abia să născuse.

— Dar tu câţi ani ai? întrebă el la rându-i.

— Şaisprezece.

Şi izbucni iar în râs, vibrând toată, repetându-şi, cântându-şi vârsta. Râdea că are şaisprezece ani, cu un râs subţirel, care curgea ca un firicel de apă, într-un ritm tremurat al vocii. Serge o privea de aproape, uimit de-acea râzătoare viaţă ce strălucea pe chipul copilei. De-abia o recunoştea cu gropiţe în obraz, cu buzele arcuite, arătând

roza umiditate a gurii, cu ochii asemeni unor crâmpeie de cer albastru luminate de răsăritul unui astru. Când se lăsa pe spate, îl încălzea cu bărbia-i umflată de râs, pe care-o rezema pe umărul lui.

El întinse mâna, o căută la ceafă, cu un gest maşinal.

— Ce vrei? întrebă ea.

Şi, amintindu-şi, strigă:

— Vrei pieptenele! Vrei pieptenele!

Atunci îi dădu pieptenul, lăsând cosiţele să-i cadă în grele plete. Fu ca o stofă de aur desfăşurată. Părul o învălui până în şale. Şuviţe ce-i alunecară pe sân sfârşiră prin a o înveşmânta regeşte. Serge, la această bruscă strălucire, scoase un strigăt uşor. Săruta fiecare şuviţă, îşi ardea buzele în acel snop de înarmugite raze.

Albine însă, uşurată acum după lunga-i tăcere, vorbea, întreba, fără contenire.

— Ah, cât m-ai făcut să sufăr! Nu mai însemnam nimic pentru tine, îmi petreceam zilele nefolositoare, neputincioasă, lăsându-mă pradă deznădejdii ca o netrebnică... Şi totuşi, în primele zile, te alinasem. Mă vedeai, îmi vorbeai... Nu-ţi aduci aminte când erai în pat şi când adormeai pe umărul meu, murmurând că-ţi fac bine?

— Nu, zise Serge, nu mi-amintesc... Nu te-am văzut niciodată. Acum te văd pentru întâia oară, frumoasă, strălucitoare, de neuitat.

Ea bătu din palme, cuprinsă de nerăbdare, protestând:

— Dar pieptenele? Ţi-aminteşti bine că-ţi dădeam pieptenele, ca să am linişte, când redeveniseşi copil? Adineauri îl căutai încă.

— Nu, nu-mi aduc aminte... Părul tău e o mătase fină. Niciodată nu ţi-am sărutat părul.

Ea se supără, preciză oarecari amănunte, îi povesti convalescenţa lui în camera cu tavanul albastru. El însă, râzând întruna, sfârşi prin a-i pune mâna pe buze, zicând cu o neliniştită osteneală:

— Nu, taci, nu mai ştiu, nu vreau să mai ştiu... M-am trezit şi te-am găsit colea, plină de roze. Asta-i de ajuns.

Şi o cuprinse iar în braţe, îndelung, visând cu glas tare,

murmurând:

— Poate că am trăit toate astea. Trebuie să fie mult de-atunci... Te-am iubit, într-un vis dureros. Aveai ochii tăi albaştri, chipul tău prelung, înfăţişarea ta copilărească. Îţi ascundeai însă părul cu îngrijire sub o năframă; şi eu nu îndrăzneam s-o dau la o parte, pentru că părul tău îmi insufla teamă, pentru că m-ar fi făcut să mor... Azi, părul e însăşi gingăşia fiinţei tale. El îţi păstrează parfumul, el îmi dă mlădioasa-ţi frumuseţe întreagă între degetele mele. Când îl sărut, când mi-adâncesc astfel obrazul în el, îţi sorb viaţa.

Dezmierda lungile bucle, le apăsa pe buze ca pentru a stoarce din ele tot sângele Albinei. După o tăcere, continuă:

— Ciudat, mai înainte de-a te naşte, visezi că te vei naşte... Eram îngropat undeva. Mi-era frig.

Auzeam deasupra mea larma vieţii de afară. Dar îmi astupam urechile, deznădăjduit, obişnuit cu borta mea de întuneric, gustând într-însa groaznice bucurii, necăutând nici măcar să mai scap de mormanul de pământ ce-mi apăsa pieptul... Unde eram? Cine m-a scos în sfârşit la lumină? Făcea sforţări de memorie, pe când Albine, neliniştită, se temea acum să nu-şi amintească.

Ea luă surâzând mai multe şuviţe din părul său şi le înnodă la gâtul tânărului, legându-l astfel de dânsa. Jocul acesta îl scoase din reverie.

— Ai dreptate, zise el, sunt al tău, restul nu contează... Tu eşti, nu-i aşa, cea care m-a scos din pământ. Trebuie să fi fost sub grădina asta. Ceea ce auzeam erau paşii tăi care rostogoleau pietricelele de pe potecă. Mă căutai, aduceai deasupra capului meu cântece de păsări, parfumuri de garoafe, raze de soare... Şi bănuiam că până la urmă o să mă găseşti. Te-aşteptam. vezi tu, de multă vreme. Nu nădăjduiam însă să mi te dai fără năframă, cu părul despletit, temutu-ţi păr care a devenit atât de dulce.

O luă deasupră-i, o răsturnă pe genunchii lui, lipindu-şi obrazul de-al ei.

— Să nu mai vorbim. Suntem pe veci singuri. Ne iubim.

Rămaseră cu nevinovăţie unul în braţele altuia.

Multă vreme încă uitară de ei înşişi acolo. Soarele se ridica, o pulbere de lumină mai caldă cădea din înaltele ramuri. Rozele galbene, albe, roşii nu mai erau decât o strălucire a fericirii lor, unul din chipurile lor de-a zâmbi. Făcuseră fără îndoială să înflorească boboci în jurul lor. Rozele îi încununau, le aruncau ghirlande pe şale. Şi parfumul rozelor devenea atât de pătrunzător, atât de îmbibat de o tandreţe amoroasă, că părea însuşi parfumul răsuflării lor.

Serge strânse apoi la loc părul Albinei. Luă o mână de păr cu o stângăcie încântătoare şi înfipse pieptenul în enormul conci grămădit pe cap. Şi întâmplarea făcu ca pieptănătura să iasă de minune. Se ridică apoi, îi întinse mâinile, o sprijini de mijloc ca să se scoale în picioare. Ambii continuau să zâmbească, fără a vorbi. Şi porniră încet pe cărare.

VII

Albine şi Serge intrară în florărie. Ea-l privea cu o neliniştită solicitudine, temându-se să nu se obosească. El însă o linişti cu un zâmbet uşor. Se simţea în stare s-o ducă pe oriunde-ar fi voit. Când se regăsi în plin soare, avu un suspin de bucurie. În sfârşit, trăia; nu mai era acea plantă supusă agoniilor iernii. De aceea, câtă duioasă recunoştinţă! Ar fi voit să ferească picioruşele Albinei de asperităţile aleilor; visa s-o atârne la gâtul lui ca pe un copil pe care maică-sa-l adoarme. O proteja deja ca un paznic gelos, dădea la o parte pietrele şi mărăcinii, veghea ca vântul să nu fure din adoratul ei păr dezmierdări ce nu-i aparţineau decât lui. Ea se ghemuise la umărul lui, se abandona, plină de seninătate.

Albine şi Serge merseră astfel prin soare pentru întâia oară. Perechea lăsa în urmă-i plăcută mireasmă. Răspândea flori pe cărare, pe când soarele desfăşura un covor de aur sub paşii ei. Înainta, ca o încântare, printre marile tufişuri înflorite, atât de născătoare de dorinţi, încât aleile date-n lături, în depărtare, o salutau cu un murmur de admiraţie, aşa cum îi salută gloatele pe regii mult aşteptaţi. Era o singură făptură, de-o suverană frumuseţe. Dalba piele a Albinei nu era decât albeaţa pielii oacheşe a lui Serge. Treceau încet, învesmântaţi în soare; erau soarele însuşi. Florile, aplecate, îi adorau.

O lungă emoţie se propagă în florărie. Toate florile grădinii le alcătuiau o escortă. Vastă câmpie crescând de un veac în părăsire, colţ de rai în care vântul semăna florile

cele mai rare. Fericita pace a Paradou-ului, care dormea la soare, împiedica degenerescenţa speciilor. Erau acolo o temperatură egală, un pământ pe care fiece plantă îl îngrăşase îndelung spre-a vieţui în tăcerea forţei sale. Vegetaţia era enormă, superbă, cu totul în părăsire, plină de hazarduri ce etalau monstruoase înfloriri, necunoscute sapei şi stropitorii grădinarilor. Lăsată în voia ei, liberă să crească fără ruşine în adâncul acelei singurătăţi pe care fireşti adăposturi o protejau, natura îşi sporea exuberanţa cu fiecare primăvară, se înveselea oferindu-şi în toate anotimpurile buchete bizare, pe care nicio mână nu avea să le culeagă. Şi părea că se înverşunează să strice tot ce sforţarea omului făcuse; se răzvrătea, împrăştia în mijlocul aleilor un vălmăşag de flori, ataca stâncile cu valu-i copleşitor de muşchi, încolăcea de gâtul statuilor flexibila ei funie de plante agăţătoare, doborându-le; sfărâma dalele bazinelor, scărilor, teraselor, împlântând arbuşti; se târa până ce punea stăpânire pe cele mai mici locuri cultivate, le plămădea după plac, înfigea acolo ca pe-o flamură de răzvrătire vreo sămânţă adunată în cale, umilă verdeaţă din care făcea una uriaşă. Altădată, florăria, întreţinută pentru un stăpân care avea patima florilor, înfăţişa în straturi, în răzoare îngrijite, un evantai de plante dintre cele mai alese. Acum regăseai aceleaşi plante, dar perpetuate, sporite în familii atât de numeroase, risipite pretutindeni claie peste grămadă, încât grădina nu mai era decât un vălmăşag, o împestriţată încâlcitură ce năpădea zidurile, un loc suspect în care natura beată suspina miresme de lămâiţă şi garoafă.

Albine era aceea care-l conducea pe Serge, deşi părea că se lăsa în voia lui, slabă, sprijinită de umărul său. Îl duse mai întâi la grotă. În fundul unui pâlc de plopi şi sălcii se adâncea o stâncărie prăbuşită, blocuri de stânci căzute într-un bazin, firicele de apă curgând printre pietre. Peştera dispărea sub cotropirea frunzişului. Jos, şiraguri de nalbă de grădină păreau să închidă intrarea cu un gard de florii roşii, galbene, mov, albe, ale căror tulpini se pierdeau în nişte urzici colosale, de un verde ca bronzul, ce-şi distilau alene

arzătoarele otrăvuri. Apoi era o năvală nemaipomenită, cățărându-se în câteva salturi: iasomiile, înstelate de suavele lor flori; glicinele, cu foile de dantelă subțire; iederele dese, decupate ca o tablă vopsită; mlădiosul caprifoi, ciuruit de firele-i de palid mărgean; drăgăstoasele clematite, întinzând brațele, gătite cu pompoane albe. Şi alte plante, mai plăpânde, se agățau de-acestea, legându-le şi mai bine, țesându-le o parfumată mreajă. Călțunaşi, cu trupuri verzui şi goale, deschideau guri de aur roşu. Fasolea mare, ca o sfoară subțire, aprindea din loc în loc incendiul cu viile sale scânteieri. Zorelele îşi deschideau inima decupată a frunzelor şi sunau din miile lor de clopoței un tăcut dangăt de culori încântătoare. Sângele-voinicului, ca nişte stoluri de fluturi aşezați, îşi strângeau aripile roşcate, roze, gata să se lase duse mai departe de cea dintâi adiere. Imense plete de verdeață, stropite de-o ploaie de flori, ale căror şuvițe se revărsau în toate părțile, într-o nebunească învâlvoire, ce te ducea cu gândul la vreo hetairă uriaşă, trântită pe spate departe, răsturnându-şi capul într-un spasm de patimă, într-o superbă despletire, revărsată ca o baltă de parfumuri.

— Niciodată n-am cutezat să intru în potopul ăsta, şopti Albine la urechea lui Serge.

El o încurajă, o purtă pe deasupra urzicilor; şi, cum o stâncă închidea intrarea peşterii, o ținu o clipă acolo în picioare, în brațele lui, pentru ca ea să se poată apleca deasupra găurii ce se căsca la câteva picioare de pământ.

— E acolo, murmură ea, o femeie de marmură căzută de-a lungul în apa care curge. Apa i-a ros chipul.

El vru atunci să vadă la rându-i. Se ridică ținându-se în mâini. O suflare răcoroasă îl izbi în obraz. În mijlocul stufului şi-al lintiței, în raza de lumină ce se strecura prin gaură, femeia stătea pe spate, goală până la brâu, cu un drapaj care-i ascundea şoldurile. Era vreo înecată de un veac, lenta sinucidere a unei statui pe care cine ştie ce suferințe o făcuseră să cadă la fundul acelui izvor. Limpedea apă ce curgea peste ea îi transformase fața într-o piatră netedă, o albeață fără chip, pe când sânii, ieşiți din

apă parcă printr-o sforţare a cefei, rămâneau neatinşi, vii încă, umflaţi de-o veche voluptate.

— Nu-i moartă, zise Serge coborându-se. Într-o zi va trebui scoasă de-aici.

Albine însă, străbătută de un fior, îl duse de acolo. Se întoarseră la soare, în desfrâul de răzoare şi ronduri de flori. Străbăteau o pajişte de flori, croindu-şi drum printre ele, la întâmplare. Picioarele lor aveau drept covor plante încântătoare, plantele pitice care mărgineau odinioară aleile, azi risipite în nesfârşite pâlcuri. Uneori se afundau până la glezne în mătasea cu picăţele de roze sirene, în pestriţul atlaz al garofiţelor, în albastra catifea de miozotis, ciuruită de mici ochi melancolici. Mai încolo străbăteau gigantice rozete ce le-ajungeau până la genunchi, ca o baie de par fumuri; treceau printr-un răzor de mărgăritărel pentru a cruţa un răzor vecin de toporaşi atât de gingaşi încât tremurau să nu strivească cel mai mic pâlc; apoi, încolţiţi din toate părţile, nemaiavând în jurul lor decât toporaşi, fură nevoiţi să pornească cu paşi discreţi pe această frăgezime îmbălsămată, în mijlocul respiraţiei primăverii înseşi. Dincolo de toporaşi se desfăşura lâna verde a lobeliilor, stropită cu mov deschis; stelele nuanţate ale selaginoidelor, potirele albastre ale nemofilelor, cruciuliţele galbene ale săpunelului, cruciuliţele roz şi albe ale nopticoaselor desenau colţuri de tapiţerie bogată, întindeau dinaintea perechii un lux regal de draperii şi covoare, pentru a-i face mai plăcută şi mai uşoară prima preumblare. Şi pururi le ieşeau în cale violetele, o mare de violete curgând pretutindeni, revărsându-le pe picioare preţioase miresme, însoţindu-i cu suflul florilor lor ascunse sub frunze.

Albine şi Serge se pierdeau. Nenumărate plante, mai înalte decât ei, ridicau garduri, lăsau cărări înguste pe care le plăcea să le urmeze. Potecile se adânceau cu ocoluri bruşte, se încurcau, amestecau inextricabile crâmpeie de desişuri: ageratumuri cu moţuri azurii; vinarite cu un delicat parfum de mosc; mimuluşi scoţând la iveală gâturi arămii, punctate de chinovar; brumărele roşii şi violete, superbe,

înălţând caiere de flori pe care vântul le torcea; în roşu cu fire subţiri ca părul; crizanteme ce păreau nişte luni pline, de aur, răspândind scurte raze stinse, albicioase, violacee, roşiatice.

Perechea păşea peste obstacole, îşi continua mersul îmbătat de fericire printre cele două garduri de verdeaţă. La dreapta se înălţau frăsineii uşori, arărielul cenuşiu, purtând un strop de rouă în fiecare din măruntele potire ale florilor lui. La stânga era o lungă uliţă de căldăruşe, toate varietăţile căldăruşei, albe, roz pal, violet închis, acestea din urmă aproape negre, de-o tristeţe de doliu, lăsând să atârne dintr-un buchet de tulpini înalte petalele lor cutate şi gofrate ca un crep. Şi mai departe, pe măsură ce înaintau, gardurile se schimbau, aliniau înfloritele tulpini de surguci enormi, pierdute în încreţitura foilor, lăsau să treacă gâtlejurile deschise de gura-leului, înălţau frunzişul subţire şi lung de schizantus, plin de-o fluturare de flori cu aripile de sulf uşor lăcuite. Clopoţei se răspândeau, legănându-şi pâlniile albastre până la înălţimea unor mari asfodele, a căror coadă de aur le servea drept clopotniţă. Într-un colţ, o gigantică molură părea o doamnă înhorbotată, ce-şi deschidea umbrela de atlaz verzui. Apoi, deodată, perechea se pomeni într-o fundătură; nu mai putea să înainteze, un maldăr de flori troienea cărarea, clădind acolo un fel de stog cu triumfal panaş. Jos, talpa-ursului construia un soclu din care se înălţa cerenţelul stacojiu, roze imortele ale căror uscate petale aveau îndoituri de hârtie colorată, clarkii cu mari cruci albe cizelate, semănând cu crucile unui ordin barbar. Mai sus se dezvoltau rozele miliţele, leptosiphoanele galbene, albele collinsii, lagurusul plantând printre culorile vii pompoanele-i de cenuşă verde. Şi mai sus, degeţei roşii, cafeluţe albastre se înălţau în zvelte colonete, suspendau un chioşc bizantin, zugrăvit violent cu purpură şi azur; iar sus de tot, un ricin gigantic, cu frunze sângerii, părea că lărgeşte un dom de aramă înnegrită.

Şi cum Serge întindea deja mâinile, voind să treacă. Albine îl rugă să nu vatăme florile.

— O să rupi ramurile, o să striveşti frunzele, zise ea. Eu,

de ani de zile de când vin aici, iau bine seama să nu ucid pe nimeni… Vino, să-ţi arăt panselele.

Ea-l sili să se întoarcă, îl scoase de pe poteci înguste, ducându-l în mijlocul florăriei, unde se aflau altădată mari bazine. Bazinele, astupate, nu mai erau decât nişte vaste jardiniere, cu marginile de marmură fărâmiţată şi spartă. Într-unul din cele mai largi, o bătaie de vânt semănase un minunat răzor de pansele. Florile catifelate păreau vii, cu şuviţele lor de păr violet, cu ochii lor galbeni, cu gurile mai palide, cu gingaşele bărbii de culoare trandafirie.

— Când eram mai mică îmi era frică de ele, murmură Albine. Ia te uită la ele. Parc-ar fi mii de chipuri ce te privesc, pitulate jos… Şi întorc feţele toate deodată. Ai zice că-s nişte păpuşi îngropate ce-şi scot capul.

Şi îl duse mai departe. Făcură înconjurul celorlalte bazine. În bazinul vecin crescuse ştir, zbârlind moţuri monstruoase pe care Albine nu îndrăznea să le atingă, cu gândul la nişte gigantice omizi sângerânde Balsamine galben-pai, roz-alb ca floarea piersicului, cenuşii cu reflexe metalice, de un alb ca de trandafir umpleau un alt bazin, din care seminţele lor săreau în sus pocnind. Apoi, în mijlocul sfărâmăturilor unei fântâni se afla o colecţie de garoafe splendide: garoafe albe debordau din jgheabul înverzit de ploi; garoafe pestriţe plantau în crăpăturile dintre pietre pestriţătura dantelei lor creţe; în timp ce în fundul gurii leului, ce vărsa odinioară apă, o mare garoafă roşie înflorea cu atâta exuberanţă, încât bătrânul leu mutilat părea acum că spumegă sânge. Iar alături, fostul lac în care înotaseră lebede devenise o pădure de liliac la umbra căreia micșunele, verbine şi volbură îşi adăposteau delicatul ten, aţipite, jilave de parfumuri.

— Şi n-am străbătut nici jumătate din florărie! zise Albine cu semeție. Colo sunt florile cele mari, câmpuri întregi în care mă făceam nevăzută cu totul, ca potârnichea într-o holdă.

Se duseră într-acolo. Coborâră o scară mare din ale cărei urne răsturnate se înălţau încă violetele flăcări ale stânjeneilor. De-a lungul treptelor se scurgea un şuvoi de

micsandre asemenea unui val de aur lichid. De o parte şi de alta, spinii înfigeau lampadare de bronz verde, subţiri, zbârlite, încovoiate ca nişte ciocuri de păsări fantastice, de-o măiestrie bizară, de-o eleganţă de căţui chinezeşti. Printre balustradele sfărâmate, şoaldina lăsa să atârne blonde plete, coame verzui de fluviu pătate toate de mucegai. Apoi, jos, se întindea o a doua florărie, brăzdată de tufişuri cu dimensiuni de stejari, foste tufişuri corecte, tunse în formă de sferă, de piramidă, de turnuri octogonale, acum dezmăţate magnific, cu mari zdrenţe de verdeaţă întunecată, prin ale căror găuri se zăreau crâmpeie albastre de cer.

Şi Albine îl duse pe Serge la dreapta, într-un câmp ce era un fel de cimitir al florăriei. Sipicile îşi desfăşurau doliul. Cortegii de maci se înşirau, mirosind a moarte, deschizându-şi florile grele cu o strălucire febrilă. Tragici dediţei alcătuiau gloate deznădăjduite, cu faţa pustiită şi cernită de vreun suflu epidemic. Îndesatul laur îşi desfăcea cornetele violacee, în care insecte, sătule de viaţă, veneau să soarbă otrava sinuciderii. Gălbenelele, sub îmbâcsitul lor frunziş, îşi îngropau florile, corpuri de stele argonizante exalând deja duhoarea descompunerii lor. Şi mai erau şi alte tristeti: cărnoasele ranunculus, cu şterse culori de metal ruginit; zambilele şi chiparoasele exalând asfixia, stingându-se în parfumul lor. Dominau însă mai ales cinerariile, o explozie de cinerarii ce-şi preumblau semidoliul rochiilor violete şi albe de catifea reiată sau simplă, de-o bogată severitate. În mijlocul câmpiei melancolice, un Cupidon de marmură stătea în picioare, mutilat, cu braţul care ţinea arcul căzut în urzici, surâzând încă sub lichenii ce-i făceau copilăreasca nuditate să se înfioare.

Apoi Albine şi Serge intrară până la brâu într-un lac de bujori. Albele flori crăpau, cu o ploaie de petale mari ce le răcoreau mâinile, ca nişte mari stropi de ploaie furtunoasă. Florile roşii aveau chipuri apoplectice, al căror râs îi îngrijora enorm. Dădură la stânga peste un lan de fucsii, un crâng de arbuşti mlădioşi, ce-i încântară ca nişte jucărioare

japoneze împodobite cu mii de clopoţei. Străbătură apoi câmpuri de veronică cu ciorchini violeţi, lanuri de muscate şi pelargonii deasupra cărora păreau că aleargă flăcări arzătoare, roşul, rozul, incandescentul alb al unui jeratec, pe care cele mai mici adieri ale vântului îl aţâţau necontenit. Trebuiră să ocolească perdele de gladiole cât trestiile, înălţând tulpini de flori ce ardeau în lumină cu o îmbelşugată flăcăraie de torţe aprinse. Se pierdură în mijlocul unei păduri de floarea-soarelui, un codru alcătuit din trunchiuri groase ca talia Albinei, întunecat de frunze aspre, mari cât să culci un copil în ele, populat de gigantice chipuri, de astrale feţe, strălucind ca nişte sori. Şi ajunseră în fine într-o altă pădure, un codru de rododendroni, atât de plini de flori, că ramurile şi frunzele nu se mai vedeau, desfăcând» buchete monstruoase, coşuri pline de gingaşe calicii ce se învolburau până la orizont.

— Ei, încă n-am ajuns la capăt! strigă Albine. La drum înainte!

Serge însă o opri. Se aflau în clipa acea în mijlocul unei vechi colonade în ruină. Trunchiuri de stâlpi alcătuiau bănci, printre tufişuri de ciuboţica-cucului şi pervincă. Departe, între coloanele rămase în picioare, se întindeau alte lanuri de flori: lalele cu vii pestriţături de faianţe zugrăvite; calceolarii, băşici uşoare de carne, presărate cu sânge şi aur; zinii asemenea unor mari părăluţe ciufulite; petunii cu petalele moi ca o batistă străvezie de femeie; holde, nesfârşite lanuri, ale căror flori nu le mai recunoşteai, al căror covor se întindea sub soare cu împestrițătura confuză de tufişuri bătătoare la ochi, înecată în nuanţele mai deschise de verde ale ierburilor.

— Niciodată nu vom putea să vedem totul, zise Serge zâmbind, cu mâna întinsă. Aici trebuie să fie bine să te aşezi, în parfumul ce se înaltă.

Lângă ei se afla un lan de heliotropi, cu un miros de vanilie atât de dulce, încât dădea vântului o dezmierdare catifelată. Atunci, se aşezară pe una dintre coloanele răsturnate, în mijlocul unui buchet de crini superbi ce crescuseră acolo. Umblau de mai bine de un ceas. Veniseră

dintre roze în mijlocul crinilor, trecând prin toate florile. Crinii le ofereau un adăpost neprihănit, după preumblarea lor de dragoste, în mijlocul înfocatei îmbieri a suavului caprifoi, a parfumatelor viorele, a verbinelor ce exalau proaspăta aromă a unui sărut, a chiparoaselor ce răspândeau toropeala unei voluptăţi mortale. Crinii cu trupuri zvelte îi adumbreau într-un dalb chioşc, sub acoperişul de zăpadă al potirului lor, pe care-l înveseleau numai stropii uşori de aur ai pistilelor. Şi ei, asemenea unor copii logodiţi, ruşinoşi, stăteau ca în mijlocul unui turn de puritate, al unui turn de fildeş inatacabil, în care nu se iubeau încă decât cu tot farmecul nevinovăţiei lor.

Până seara, Albine şi Serge rămaseră cu crinii. Se simţeau bine acolo; îşi sfârşeau renaşterea. Serge simţea risipindu-i-se ultima fierbinţeală a mâinilor. Albine devenea cu totul albă, de-o albeaţă de lapte pe care nicio roşeaţă n-o rumenea. Nu mai văzură că au umerii goi, braţele şi gâturile goale. Buclele părului lor nu-i mai tulburară, ca nişte nudităţi desfăşurate. Lipiţi unul de altul, râdeau plini de voioşie, găsind că înlănţuirea îi răcoreşte. Ochii lor păstrau calmul limpede al apei de izvor, fără ca nimic impur să se ridice din trupul lor spre a tulbura claritatea. Obrajii lor erau nişte fructe catifelate, abia pârguite, din care nu se gândeau să muşte. Când părăsiră crinii, n-aveau încă zece ani; li se părea că atunci se întâlniseră, singuri în fundul marii grădini, spre a trăi acolo într-o veşnică prietenie şi într-un joc fără sfârşit. Şi cum străbăteau iarăşi florăria, întorcându-se pe înserate, florile părură că devin discrete, fericite să-i vadă atât de tineri, nevoind să-i ademenească pe-acei copii. Pădurile de bujori, rondurile de garoafe, covoarele de nu-mă-uita, draperiile de clematit nu mai înălţau înaintea lor un alcov de dragoste, înecate la ceasul acela de aerul înserării, adormite într-o copilărie la fel de pură ca a lor. Panselele îi priveau ca nişte camarazi, cu gingaşele şi candidele lor chipuri. Rozetele, lâncede, atinse de alba fustă a Albinei, păreau cuprinse de compasiune, evitând să le grăbească frigurile cu un suflu.

VIII

A doua zi, încă din revărsatul zorilor, Serge fu acela care o chemă pe Albine. Ea dormea într-o cameră de la catul de sus, unde lui nu-i trecu prin minte să urce. Se-aplecă pe fereastră; ea de-abia sărise din pat şi o văzu împingând obloanele. Râseră mult amândoi că se regăsiseră astfel.

— Azi n-ai să ieşi, zise Albine, după ce coborî. Trebuie să ne odihnim... Mâine o să te duc departe, foarte departe, într-un loc unde ne vom putea lăfăi în toată voia.

— Dar o să ni se urască, murmură Serge.

— Nicidecum!... O să-ţi povestesc multe şi mărunte.

Petrecură o zi încântătoare. Ferestrele erau larg deschise şi Paradou-ul intra, râdea împreună cu ei, în cameră. Serge luă în sfârşit în stăpânire acea cameră fericită, unde-şi închipuia că se născuse. Vru să vadă, să i se explice totul. Amoraşii de ipsos, răsturnaţi pe spate la marginea alcovului, îl înveseliră într-atât, că se urcă pe un scaun spre a agăţa cingătoarea Albinei de gâtul celui mai mic dintre ei, o fărâmă de om, cu dosul în văzduh, cu capul în jos, ce făcea şţrengării. Albine bătea din palme, striga că seamănă cu un cărăbuş ţinut cu o aţă. Apoi, parcă înduioşată:

— Nu, nu, dezleagă-l... Asta-l împiedică să zboare.

Ceea ce-l interesă însă mai mult pe Serge fură amoraşii zugrăviţi deasupra uşilor. Se supăra că nu putea să înţeleagă ce jocuri jucau, atât erau de şterse picturile. Ajutat de Albine, trase o masă, pe care se cocoţară amândoi. Albine dădea lămuriri.

— Uite, aceia aruncă flori. Sub flori nu se mai zăresc

decât trei pulpe goale. După câte mi-aduc aminte, sosind aici, am putut să deosebesc încă o femeie culcată. Cu vremea însă s-a făcut nevăzută.

Făcură înconjurul panourilor, fără ca acele drăguţe indecenţe de buduoar să le inspire vreun gând lasciv. Picturile, care se cojeau ca un chip sulemenit din veacul al optsprezecelea, erau destul de şterse pentru a nu lăsa să se vadă decât genunchii şi coatele trupurilor pierdute într-o agreabilă luxură. Detaliile prea strigătoare, în care părea că se desfătase vechea dragoste al cărei îndepărtat parfum alcovul îl păstra încă, dispăruseră, roase de vreme, aşa încât camera, ca şi parcul, redevenise feciorelnică în chip firesc, sub paşnica strălucire a soarelui.

— Haida-de! sunt nişte copilaşi ce se zbenguiesc, zise Serge coborând de pe masă... Tu ştii să joci bâza?

Albine ştia să joace toate jocurile. Trebuiau să fie însă cel puţin trei pentru a juca bâza. Asta-i făcu să râdă. Serge protestă însă zicând că erau prea bine în doi şi jurară să rămână totdeauna doi.

— Te simţi cu totul ca la tine acasă, n-auzi nimic, reluă tânărul, care se lungi pe canapea.

Şi mobilele au un miros de lucruri vechi care-ţi face plăcere... E plăcut ca într-un cuib. Iată o cameră în care pluteşte fericirea.

Tânăra dădu din cap cu gravitate.

— De-aş fi fost fricoasă, murmură ea, tare ar fi trebuit să-mi fie frică la început... Tocmai povestea asta vreau să ţi-o istorisesc. Am auzit-o şi eu de pe aici. Poate că-i o minciună. Oricum, o să ne treacă de urât.

Şi se aşeză lângă Serge.

— Sunt ani şi ani de-atunci... Paradou-ul era al unui senior bogat care s-a închis aici cu o prea frumoasă doamnă. Porţile castelului erau aşa de bine închise, zidurile grădinii erau aşa de înalte, că nimeni nu zărea vreodată nici cel mai mic crâmpei din fusta acelei doamne.

— Ştiu, o întrerupse Serge, doamna nu s-a mai ivit niciodată.

Cum Albine se uita la el cu mirare, supărată că

povestirea ei era cunoscută, el continuă cu glas scăzut, mirat el însuşi:

— Mi-ai mai spus povestea asta…

Ea protestă. Apoi păru că se răzgândeşte şi se lăsă convinsă. Ceea ce nu o împiedică să-şi termine astfel povestirea:

— Când seniorul plecă, încărunţise. Puse să se ţintuiască toate porţile şi uşile pentru ca nimic să nu-i tulbure doamna… Ea murise în camera asta.

— În camera asta! strigă Serge. Nu mi-ai spus acest lucru… Eşti sigură c-a murit în această cameră?

Albine se supără. Repeta ceea ce ştia toată lumea. Seniorul pusese să se clădească pavilionul pentru acea necunoscută ce semăna cu o prinţesă. Servitorii castelului, mai târziu, afirmaseră că el îşi petrecea acolo zilele şi nopţile. Adesea îl zăreau deopotrivă pe o alee, călăuzind picioruşele necunoscutei în fundul celor mai întunecate desişuri. Dar pentru nimic în lume nu s-ar fi aventurat să pândească perechea, care cutreiera parcul săptămâni întregi.

— Şi-aici a murit, repetă Serge, obsedat. I-ai luat camera, te foloseşti de mobilele ei, te culci în patul ei.

Albine sură dea.

— Ştii bine că nu-s fricoasă, zise ea. Şi-apoi, e atât de mult de-atunci… Camera ţi se părea plină de fericire.

Tăcură şi priviră o clipă alcovul, tavanul înalt, ungherele umbrite. Spălăcitele culori ale mobilelor răspândeau un fel de duioşie de dragoste. Era un suspin discret al trecutului, atât de resemnat, încât semăna încă cu o dulce mulţumire de femeie adorată.

— Da. murmură Serge, nu te poţi teme. Prea e linişte.

Şi Albine reluă, apropiindu-se de el:

— Ceea ce puţini ştiu e că descoperiseră în grădină un adăpost de fericire desăvârşită, unde sfârşeau prin a-şi petrece tot timpul. Ştiu asta dintr-o sursă sigură… Un colţişor de umbră răcoroasă, ascuns în adâncul unui mărăciniş de nepătruns, atât de fermecător, că uiţi acolo de întreaga lume. Doamna trebuie să fi fost înmormântată

acolo.

— E în florărie locul acela? întrebă Serge plin de curiozitate.

— Ah, nu ştiu, nu ştiu! zise tânăra, cu un gest descurajat. Am căutat pretutindeni, n-am putut găsi nicăieri acel fericit luminiş... Nu-i nici între roze, nici între crini, nici pe covorul de violete.

— Poate că-i colţişorul acela cu flori triste, unde mi-ai arătat un copil în picioare, cu braţul sfărâmat?

— Nu, nu.

— E poate în fundul peşterii, lângă acea apă limpede în care s-a înecat femeia de marmură ce nu mai are fată?

— Nu, nu.

Albine rămase o clipă gânditoare. Apoi continuă, ca şi cum şi-ar fi vorbit sieși:

— Din primele zile, m-am pus pe căutat. Dac-am petrecut zile întregi în Paradou, dac-am scotocit cele mai mici colturi de verdeaţă, am făcut-o numai ca să stau un ceas în mijlocul luminişului. Câte dimineţi zadarnic pierdute strecurându-mă pe sub mărăcini, vizitând cele mai retrase colţuri ale parcului!... Oh, aş fi recunoscut repede acel adăpost fermecat, cu uriaşul copac care trebuie că-l acoperă cu un înveliş de frunze, cu iarba-i fină ca mătasea, cu zidurile-i de tufişuri verzi pe care nici păsările nu le pot răzbate!

Ea aruncă un braţ pe după gâtul lui Serge, ridicând glasul, rugându-l:

— Ce spui? Suntem doi acuma, vom căuta, vom găsi... Tu, care eşti vânjos, vei da la o parte crengile groase din calea mea, ca să merg până în fundul desişurilor. Mă vei lua în braţe când voi osteni, mă vei ajuta să sar pâraiele, te vei sui în copaci de vom pierde calea... Şi ce bucurie când vom putea să ne aşezăm unul lângă altul, sub acoperişul de frunze, în mijlocul luminişului! Mi s-a povestit că acolo trăieşti într-o clipă o întreagă viaţă... Ce spui? Dragul meu Serge, nu-i aşa că încă de mâine vom pleca, vom cutreiera parcul, tufiş cu tufiş, până ce ne vom potoli dorul?

Serge ridică din umeri, surâzând.

— La ce bun? zise el. Nu ne simţim bine în florărie? Vezi tu, trebuie să stăm cu florile, fără să căutăm atât de departe o mai mare fericire.

— Acolo e îngropată moarta, murmură Albine, recăzând în visarea ei. Bucuria de a se fi aşezat acolo a omorât-o. Copacul are o umbră al cărei farmec ucide... Eu aş muri cu drag astfel. Ne-am culca unul în braţele altuia; am muri, nimeni nu ne-ar mai găsi.

— Nu, taci, mă mâhneşti, o întrerupse Serge neliniştit. Vreau să trăim la soare, departe de umbra aceea ucigătoare. Cuvintele tale mă tulbură, ca şi cum ne-ar împinge la cine ştie ce nenorocire fără de leac. Se vede că-i oprit să te-așezi sub un arbore a cărui umbră dă un asemenea fior.

— Da, e oprit, declară cu gravitate Albine. Toată lumea din ţinut mi-a spus că nu era voie.

Se lăsă o tăcere. Serge se sculă de pe canapeaua pe care stătuse lungit. Râdea, pretindea că poveştile nu-l amuzau. Soarele asfinţea când Albine consimţi în sfârşit să coboare o clipă în grădină. Ea îl duse la stânga, de-a lungul zidului împrejmuitor, până la un câmp de dărâmături, plin cu mărăciniș. Era locul unde fusese odinioară castelul, încă înnegrit de incendiul ce-i făcuse zidurile să se prăbuşească. Sub mărăcini, mormane de pietre arse se fărâmiţau, surpături de şipci şi grinzi putrezeau. S-ar fi zis că era un colţ de roci sterpe, măcinat de ploi şi vreme, denivelat, acoperit de ierburi aspre, de liane agăţătoare care se strecurau în fiecare crăpătură ca nişte şerpi. Şi se înveseliră străbătând în toate direcţiile acea rovină, coborând în fundul gropilor, mirosind dărâmăturile, căutând să ghicească ceva din acel trecut în cenuşă. Nu-şi mărturiseau curiozitatea, se ţineau unul după altul în mijlocul scândurilor crăpate şi al grinzilor prăbuşite; în realitate, nu se gândeau însă decât la legendele acelor ruine, la doamna aceea ca ruptă din soare ce-şi târâse mătasea fustelor pe acele trepte pe care acum doar şopârlele se mai plimbau alene.

Serge sfârşi prin a se cocoţa pe cel mai înalt morman de

dărâmături, privind parcul ce-şi desfăşura imensul covor verde, căutând printre arbori pata cenuşie a pavilionului. Albine tăcea, în picioare lângă el, redevenită serioasă.

— Pavilionul e-acolo, în dreapta, zise ea fără ca el s-o fi întrebat. E tot ce a rămas din clădiri... îl vezi la capătul acelei perdele de tei?

Păstrară iarăşi tăcerea. Şi, ca şi cum ar fi continuat cu glas tare reflecţiile pe care amândoi le făceau pe tăcute, ea reluă:

— Când se ducea s-o vadă, pesemne cobora prin această alee; apoi ocolea castanii groşi şi intra sub tei... Nu-i trebuia niciun sfert de ceas.

Serge amuţise. Când se întoarseră, coborâră aleea, ocoliră castanii groşi, intrară sub tei. Era un drum de dragoste. Parcă ar fi căutat pe iarbă urme de paşi, o fundă căzută, adierea unor vechi parfumuri, vreun indiciu care să le-arate lămurit că se află pe cărarea ce duce la bucuria de-a fi împreună. Se înnopta, iar parcul cu vastu-i freamăt ce se stingea îi chema din adâncul verdeţii.

— Stai, zise Albine când ajunseră în faţa pavilionului. Nu urca decât peste trei minute.

Şi o zbughi veselă, se închise în odaia cu tavanul albastru. Apoi, după ce-l lăsă pe Serge să bată de două ori la uşă, o întredeschise discret, primindu-l cu o plecăciune după moda veche.

— Bună ziua, scumpul meu senior, zise ea îmbrăţişându-l.

Asta-i amuză grozav. Se jucară de-a îndrăgostiţii, cu o naivitate de copilaşi. Bolboroseau patima care se sfârşise acolo odinioară. O învăţau ca pe-o lecţie, cu o stângăcie drăgălaşă, neştiind să se sărute pe buze, încercând sărutări pe obraz, sfârşind prin a dănţui unul în fata altuia, râzând cu hohote, neștiind cum să-şi dovedească altfel plăcerea de-a se iubi pe care-o gustau.

IX

A doua zi dimineaţa, Albine voi să plece de cum se crăpă de ziuă, pentru marea preumblare plănuită în ajun. Bătea cu veselie din picioare, spunea că n-au să se întoarcă toată ziua.

— Dar unde vrei să mă duci? întrebă Serge.

— O să vezi, o să vezi!

El însă o apucă de încheieturile mâinilor, privind-o drept în ochi:

— O să fii cuminte, nu-i aşa? Nu vreau să cauţi nici luminişul, nici copacul, nici iarba unde se moare. Ştii că-i oprit.

Ea se împurpură uşor, protestând, zicând că nici nu se gândea la aceste lucruri. Apoi adăugă:

— Totuşi, dac-am găsi, întâmplător, fără să căutăm, oare nu te-ai aşeza?... Nu prea-ţi sunt dragă!

Plecară. Străbătură de-a dreptul florăria, fără să-i oprească deşteptarea florilor, goale în baia lor de rouă. Dimineaţa avea un ten de roză, un zâmbet de copilă frumoasă deschizând ochii în neaua aşternutului.

— Unde mă duci? repeta Serge.

Şi Albine râdea, fără a voi să răspundă. Dar, când ajunseră la pânza de apă ce tăia grădina la capătul florăriei, ea rămase cu totul încremenită. Râul era încă umflat de ultimele ploi.

— N-o să putem trece nicicum, murmură ea. De obicei îmi scot pantofii, îmi sumet fustele. Astăzi însă apa ne-ar ajunge până la brâu.

Umblară puţin de-a lungul ţărmului, căutând un vad. Albine zicea că era zadarnic, că ea cunoștea toate locurile. Altădată era acolo un pod, a cărui prăbuşire presărase râul cu mari bolovani printre care apa curgea în vâltori de spumă.

— Urcă-te în spinarea mea, zise Serge.

— Nu, nu vreau. Dacă ai aluneca, am pica amândoi în apă… Nu ştii cât de înşelătoare sunt pietrele astea.

— Suie-te în spinarea mea, dacă-ţi zic.

Asta sfârşi prin a o ispiti. Îşi făcu vânt şi sări ca un băiat, atât de sus, că se trezi călare pe gâtul lui Serge. Şi. simţindu-l că şovăie, strigă că nu era încă destul de puternic, că voia să se dea jos. Apoi sări iarăşi, în două rânduri. Jocul ăsta îi încânta.

— Când vei sfârşi, să-mi spui, zise tânărul, care râdea. Ţin-te bine. Acu e-acu.

Şi, din trei sărituri uşoare, trecu râul, de-abia udându-şi vârful picioarelor. La mijloc, totuşi, Albinei i se păru că alunecă. Scoase un strigăt, agăţându-se cu amândouă mâinile de grumazul lui. El o ducea deja. Într-un galop de cal, pe nisipul fin de pe malul celălalt.

— Hi! Hi! strigă ea liniştită, amuzată de acest nou joc.

El alergă astfel cât voi ea, tropăind din picioare, imitând bocănitul potcoavelor. Ea plescăia din limbă; apucase două şuviţe din părul lui, pe care le trăgea ca pe nişte hăţuri pentru a-l cârmi la dreapta sau la stânga.

— Domol, domol, am ajuns, zise ea, pliciuindu-l uşor cu palma peste obraji.

Sări jos, pe când el, năduşit, se rezema de un arbore pentru a-şi veni în fire. Atunci ea îl certă, îl ameninţă că n-o să-l îngrijească dacă se va îmbolnăvi iarăşi.

— Ia lasă! Asta mi-a făcut bine, răspunse el. După ce-mi voi recăpăta toate puterile, am să te port în cârcă dimineţi întregi… Unde mă duci?

— Aici, zise ea, aşezându-se împreună cu el sub un păr uriaş.

Se aflau în fosta livadă a parcului. Un gard viu de dracilă, un zid de verdeaţă, ciuruit de spărturi, alcătuia acolo un

petec de grădină separat. Era o pădure de arbori roditori, pe care cosorul n-o mai tăiase de un veac. Unele trunchiuri se strâmbaseră, creşteau de-a curmezişul, sub loviturile furtunii ce-i îndoiseră; pe când altele, gheboşate de noduri enorme, scorburoase, păreau că nu-s prinse de pământ decât prin giganticele scorojituri ale scoarţei lor. Crăcile înalte, pe care povara fructelor le încovoia în fiecare sezon, împrăştiau departe nemăsurate ţâşniri; ba chiar cele mai încărcate, care se rupseseră, atingeau pământul, fără să fi încetat a rodi, înviorate de mari umflături de sevă. Pomii se propteau între ei, nu mai erau decât nişte stâlpi răsuciţi, care susţineau o boltă de frunze ce se adâncea în lungi galerii, se lărgea brusc în mici aule, se apleca până aproape de pământ, ca nişte cămări prăbuşite. În jurul fiecărui colos, sălbatici lăstari alcătuiau crânguri, sporeau încâlceala cu mlădioasele lor tulpini, ale căror brobonele aveau o acreală delicioasă. În lumina verzuie, care curgea ca o apă limpede, în marea tăcere a muşchiului, nu se auzea decât zgomotul înăbuşit pe care-l producea căderea fructelor culese de vânt.

Şi erau zarzări bătrâni, ce-şi purtau voinicește povara anilor, paralizaţi deja într-o parte, cu o pădure de vreascuri, asemenea unei schelării de catedrală, dar atât de plini de viaţă în cealaltă jumătate, atât de tineri, că fragede vlăstare le spărgeau scoarţa în toate părţile. Pruni venerabili, acoperiţi de muşchi, creşteau încă spre a se înălţa să soarbă arzătorul soare, fără ca vreuna din frunzele lor să fi îngălbenit. Cireşi durau oraşe întregi, case cu mai multe caturi, construiau scări, întindeau duşumele de ramuri, largi cât să încapă zece familii. Erau apoi meri, frânţi de mijloc, cu membrele strâmbe, ca nişte infirmi, cu pielea jupuită, pătată de rugină verde; peri netezi, înălţând o pădure de trunchiuri zvelte şi subţiri, imensă, asemenea cu huceagul de catarge dintr-un port, vărgând orizontul cu stâlpi întunecaţi; piersici roşiatici, ce-şi făceau loc în îmbulzeala vecinilor, cu un zâmbet binevoitor şi o creştere lentă de fete frumoase rătăcite în mijlocul unei mulţimi. Unii arbori, odinioară în spalier, surpaseră zidurile joase ce-i

susţineau şi-acum se desfătau, scăpaţi de reţeaua de sârmă ale cărei crâmpeie smulse atârnau încă de braţele lor. Creşteau în voie, fără să fi păstrat din osebita lor statură decât aparenţe de arbori cumsecade, târând în vagabondaj zdrenţele veşmântului lor de sărbătoare. Şi la fiecare trunchi, la i *r* fiecare cracă, din pom în pom, viţa-de-vie se împrăştia în dezordine. Lujerii se înălţau ca nişte râsete nebuneşti, se agăţau o clipă de vreun nod ridicat, apoi porneau iarăşi într-o hohotire de râsete mai sonore, împroşcând tot frunzişul cu fericita beţie a lăstarilor. Era un verde deschis, aurit de soare, ce aprindea cu un strop de beţie capetele ciufulite ale moşnegilor livezii.

Apoi, spre stânga, arbori mai distanţaţi, migdali cu frunze lungi şi subţiri, lăsau soarele să coacă pe pământ dovleci ce păreau nişte luni căzute. Erau de asemenea, pe malul râului ce străbătea livada, pepeni galbeni brobonaţi, pitiţi sub valuri de frunziş agăţător, şi harbuji smălţuiţi, cu un oval perfect de ouă de struţ. La fiecare pas, tufişuri de coacăzi barau fostele alei, scoțându-și la iveală ciorchinii de fructe, boabe de rubin pe care scânteia câte-un strop de lumină. Garduri de zmeură se întindeau ca nişte mărăcinişuri, pe când pământul nu mai era decât un covor de fragi, o iarbă presărată toată cu fragi copţi, al căror parfum avea o abureală de vanilie.

Dar colţul fermecat al livezii era şi mai la stânga, lângă parapetul de stânci care începea acolo să escaladeze orizontul. Intrai într-un ținut arzător, o seră naturală, unde soarele cădea vertical. Mai întâi trebuia să treci printre smochini gigantici, deşelaţi, ce-şi întindeau ramurile ca nişte braţe cenuşii obosite de somn, atât de îmbâcsiţi de pielea păroasă a frunzelor, că trebuia, ca să treci, să frângi tinerele vlăstare ce creşteau din trunchiurile uscate de vârstă. Mergeai apoi printre buchete de arbuşti de căpşun, cu o verdeaţă de tufişuri uriaşe, pe care broboanele lor roşii îi făceau să semene cu nişte armindeni împodobiţi cu pompoane de mătase stacojie. Venea apoi o pădure de sorbi, de măceşi, de jujubi pe care o chenăruiau tufişuri de rodii veşnic verzi; rodiile abia se umflau, de mărimea unui

pumn de copil; florile purpurii aşezate în vârful crengilor păreau că au fâlfâitul de aripi păsărilor insulare, care nu încovoaie buruienile pe care trăiesc. Şi ajungeai, în sfârşit, la o pădure de portocali şi lămâi, ce creşteau viguros în pământul liber. Trunchiurile drepte înfigeau şiruri de coloane întunecate, frunzele lucitoare înveseleau cu culoarea lor deschisă albastrul cerului, tăiau umbra în lame subţiri şi ascuţite, care proiectau pe pământ milioanele de frunze de palmier stilizate ale unei stofe indiene. Era un umbrar de un farmec cu totul deosebit, alături de care umbrarele livezii europene deveneau serbede: o caldă bucurie a luminii cernute într-o pulbere de aur plutitoare, o certitudine de verdeaţă ce dăinuie, o forţă de parfum necontenit, pătrunzătorul parfum al florilor, parfumul mai grav al fructelor, dând crengilor lânceda mlădiere a ţărilor calde.

— Vom lua masa aici! strigă Albine bătând din palme. E cel puţin ora nouă. Mi-e o foame de lup.

Se ridicase. Serge mărturisea că ar mânca şi el bucuros.

— Prostule! reluă ea, n-ai priceput că te duceam la masă? Hm! N-o să murim de foame aici. Totul e pentru noi.

Intrară sub arbori, dând ramurile la o parte, strecurându-se până la cele mai mari fructe. Albine, care mergea înainte, cu fustele între picioare, se întorcea, întrebându-l pe însoţitorul ei cu glasu-i subţire:

— Ce-ţi place mai mult? Perele, zarzărele, cireşele, coacăzele?... Te înştiinţez că perele sunt încă verzi, dar sunt totuşi grozave.

Serge alese cireşele. Albine zise că puteau, ce-i drept, să înceapă cu ele. Dar, cum el se pregătea să se caţăre prosteşte în primul cireş ce-i stătea în cale, ea îl făcu să mai umble zece minute, în mijlocul unui înspăimântător noian de crăci. Cireşul acela avea cireşele mici, pipernicite; ale celuilalt erau prea acre; ale altuia, în fine, aveau să fie coapte doar peste opt zile. Cunoştea toţi pomii.

— Uite, suie-te-n ăsta, zise ea în sfârşit, oprindu-se în faţa unui cireş atât de încărcat cu fructe, că ciorchinii atârnau până la pământ ca nişte salbe de mărgean aninate.

Serge se aşează comod între două ramuri şi începu să mănânce. N-o mai auzea pe Albine; credea că e în alt pom, la câţiva paşi, când, plecând ochii, o zări culcată pe spate, sub el. Se strecurase acolo, mâncând fără să se slujească de mâini, înhăpând cu buzele cireşele pe care pomul i le întindea până la gură.

Când se văzu descoperită, se porni pe râs, zbătându-se pe iarbă ca un peşte alb ieşit din apă, punându-se pe burtă, târându-se pe coate, făcând înconjurul cireşului, continuând să hăpăie cele mai mari cireşe.

— Închipuie-ţi, mă gâdilă! strigă ea. Iată încă una care mi-a picat în sân. Ce reci sunt!... Am în urechi, în nas, în ochi, peste tot... îmi vine să strivesc una ca să-mi fac mustăți... Sunt mult mai dulci jos ca sus.

— Haida-de! zise Serge râzând. Asta-i fiindcă nu-ţi dă mâna să te sui.

Ea rămase uimită de indignare.

— Mie! Mie! îngăimă ea.

Şi, strângându-şi fusta, agăţând-o în faţă la cingătoare, fără să vadă că-şi dezgoleşte pulpele, apucă arborele cu nervozitate, se ridică pe trunchi dintr-o singură sforţare. Apoi alergă de-a lungul crăcilor, evitând chiar să se slujească de mâini; sprintenă ca o veveriţă, ocolea nodurile, fără să se ţină cu picioarele, păstrându-şi echilibrul numai prin mlădierea taliei. Când ajunse sus de tot, pe-o cracă subţire, pe care greutatea trupului ei o clătina straşnic, strigă:

— Ei bine, îmi dă mâna să mă sui?

— Dă-te jos iute, o imploră Serge cuprins de frică. Te rog, o să-ţi faci rău.

Ea, triumfătoare, se sui însă şi mai sus. Stătea călare la capătul crăcii, înaintând încet-încet deasupra golului, apucând cu amândouă mâinile smocuri de frunze.

— O să se rupă craca, zise Serge deznădăjduit.

— Dar rupă-se! răspunse ea, râzând cu hohot. Asta o să mă scutească de osteneala de a coborî.

Şi ramura se rupse, într-adevăr, dar încet, plecându-se puţin câte puţin, ca pentru a o depune uşurel pe Albine pe

pământ. Ea n-avu nici cea mai mică frică; se lăsa pe spate, îşi agita pulpele pe jumătate goale, repetând:

— E foarte plăcut. Parcă eşti în trăsură.

Serge sărise din pom ca s-o primească în braţele lui. Şi cum devenise foarte palid din cauza emoţiei prin care trecuse, ea-l luă peste picior.

— Zilnic se întâmplă să cadă cineva din pom fără să păţească nimic. Râzi dar, nătărăule! Unge-mă cu puţin scuipat pe gât, căci m-am zgâriat.

El îi puse puţină salivă cu vârful degetului.

— Iacă s-a vindecat, strigă ea, sărind ca o copilă. Vrei să ne jucăm de a v-aţi ascunselea?…

Îl făcu s-o caute. Dispărea, striga „cucu-cucu” din adâncul tufişurilor numai de ea cunoscute, unde Serge n-o putea găsi. Jocul acesta însă nu era lipsit de-o mare gustare de fructe. Masa continua prin colţurile unde se urmăreau cei doi copii mari. Albine, furişându-se pe sub arbori, întindea mâna, ronţăia câte-o pară verde, îşi umplea fusta cu zarzăre. Apoi, în unele ascunzători, dădea peste chilipiruri care-o făceau să stea jos, uitând jocul, ocupată să mănânce cu seriozitate. O clipă nu-l auzi pe Serge şi trebui să-l caute la rându-i. Şi fu pentru ea o surpriză, aproape o supărare, să-l descopere sub un prun, un prun pe care nici ea nu-l ştia şi ale cărui poame coapte aveau un suav parfum de mosc. Şi-l certă straşnic. Voia să hăpăie totul, de tăcuse chitic? Făcea pe prostul, dar avea nasul fin, mirosea de departe bunătăţile. Şi era mai ales furioasă pe prun, un arbore viclean pe care nici nu-l cunoştea, care răsărise pesemne peste noapte, pentru a necăji lumea. Lui Serge, fiindcă ea stătea îmbufnată, refuzând să culeagă fie şi o prună, îi trecu prin minte să scuture copacul cu putere. Căzu o ploaie, o grindină de prune. Albine, sub ploaia torenţială, primi prune pe braţe, pe gât, drept pe nas. Atunci nu-şi putu stăpâni râsul. Rămase în acel potop, strigând: „Mai, mai!”, amuzându-se de mingiuţele rotunde care săltau pe ea, întinzând gura şi mâinile, cu ochii închişi, ghemuindu-se la pământ pentru a se face mică.

Copilărească dimineaţă, ştrengării de hoinari lăsaţi liberi

în Paradou. Albine şi Serge petrecură acolo ore copilăreşti de şcolari ce trag la fit, alergând, strigând, îmbrâncindu-se fără ca nevinovatele lor trupuri să fie străbătute de vreun fior. Nu era încă decât camaraderia a doi ştrengari, care aveau să se gândească poate mai târziu să se sărute pe obraji, când arborii nu vor mai avea ce desert să le ofere. Şi ce vesel colţ de natură pentru această primă escapadă! Un adăpost în frunziş, cu minunate ascunzători. Poteci de-a lungul cărora nu era cu putinţă să fii serios, când din gardurile de verdeaţă cădea o cascadă de râsete nesătule. Parcul avea, în acea fericită livadă, o zvăpăiere de tufişuri ce se risipeau în dezordine, o răcoare de umbră ce-ţi dădea poftă de mâncare, o bătrâneţe de arbori asemeni cu nişte bunici prea binevoitori. Ba chiar, în fundul adăposturilor înverzite de muşchi, sub trunchiurile frânte care îi sileau să se târască unul după altul, în coridoare de frunze, atât de strâmte încât Serge se ţinea râzând de pulpele goale ale Albinei, nu întâlneau primejdioasa visare a tăcerii. Nimic tulburător nu le venea din pădurea în recreaţie.

Şi când se săturară de zarzări, de pruni, de cireşi, alergară sub zvelţii migdali, mâncând migdale verzi, mari abia cât mazărea, căutând fragii pe covorul de iarbă, supărându-se că pepenii verzi şi galbeni nu erau copţi. Albine sfârşi prin a alerga cât o ţineau picioarele, urmată de Serge, care nu putea s-o prindă. Ea intră printre smochini, sărind peste ramurile groase, smulgând frunzele, pe care le-arunca înapoi, în obrazul tovarăşului ei. Din câteva sărituri străbătu pâlcul de arbuşti de căpşun, ale căror broboane roşii le gustă în treacăt; şi, în pădurea de sorbi, păducei şi jujubi, Serge o pierdu. Crezu mai întâi că se ascunsese după un rodiu; luase însă două flori îmbobocite drept rozele noduri de la încheieturile mâinilor ei. Atunci, cutreieră pădurea de portocali, încântat de vremea frumoasă care era acolo, închipuindu-şi că intră la zânele soarelui. În mijlocul pădurii o zări pe Albine, care, nebănuindu-l atât de aproape de ea, scotocea cu vioiciune, cerceta cu privirea adâncurile verzi.

— Ce cauţi acolo? strigă el. Ştii bine că-i oprit.

Ea tresări, se împurpură uşor, pentru prima oară în ziua aceea. Şi, aşezându-se lângă Serge, îi vorbi de fericitele zile când portocalele se coceau. Pădurea era atunci aurită, luminată toată de acele stele rotunde, care ciuruiau bolta verde cu galbenele lor focuri.

Apoi, când plecară în sfârşit, ea se opri la fiecare vlăstar sălbatic, umplându-şi buzunarele cu pere şi prune pădureţe şi acre, sub cuvânt că voia să aibă ce să mănânce pe drum. Erau de-o sută de ori mai bune decât tot ce mâncaseră până atunci. Trebui ca Serge să mănânce, cu toate strâmbăturile pe care le făcea de câte ori muşca. Se înapoiară frânţi de oboseală, fericiţi, râseseră atâta încât îi dureau coastele. Ba chiar, în seara aceea. Albine nu avu curajul să urce în camera ei; adormi la picioarele lui Serge, de-a curmezişul patului, visând că se suia în pomi, sfârşind de ronţăit în somn poamele pădureţe pe care le ascunsese sub cuvertură lângă ea.

X

Peste opt zile, avu loc din nou o mare călătorie în parc. Era vorba să meargă dincolo de livadă, la stânga, spre întinsele pajişti străbătute de patru râuri. Urmau să facă mai multe leghe prin iarbă; aveau să trăiască din pescuit, dacă se rătăceau cumva.

— Îmi iau cuţitul, zise Albine, arătând o custură ţărănească, cu lama groasă.

Puse în buzunar de toate: sfoară, pâine, chibrituri, o sticluţă cu vin, cârpe, un pieptene şi ace. Serge trebui să ia o velinţă; dar la capătul teilor, când ajunseră în faţa ruinelor castelului, velinţa îi stingherea într-atât, încât o ascunse după o surpătură de zid.

Soarele dogorea. Albine întârziase cu pregătirile. Porniră unul lângă altul, în dimineaţa fierbinte, aproape cuminţi. Făceau până la câteva zeci de paşi fără să se împingă pentru a râde. Stăteau de vorbă.

— Eu nu mă trezesc niciodată în timpul nopţii, zise Albine. Am dormit bine azi-noapte. Dar tu?

— Şi eu, răspunse Serge.

Ea reluă:

— Ce înseamnă când visezi o pasăre care îţi vorbeşte?

— Nu ştiu… Şi ce-ţi spunea pasărea?

— Am uitat… Spunea lucruri interesante, multe lucruri care mi se păreau ciudate… A!

Uite, vezi macul acela sălbatic de colo? N-o să-l ai! N-o să-l ai!

Şi se repezi în goană; Serge însă, datorită picioarelor sale

lungi, o întrecu şi culese macul, pe care-l agită triumfător. Ea atunci se bosumflă, fără să zică o vorbă, gata s-o podidească plânsul. El nu ştiu să facă altceva decât să azvârle floarea. Apoi, pentru a face pace:

— Vrei să mi te sui în cârcă? Te voi duce ca zilele trecute.

— Nu, nu.

Făcea mutre. Nu făcuse însă nici treizeci de paşi şi se întoarse râzătoare. Un mărăcine o prinsese de fustă.

— Ia te uită! Credeam că tu îmi călcai înadins pe rochie... Nu vrea să-mi dea drumul! Desprinde-mă, hai!

Şi, după ce fu eliberată, merseră iarăşi unul lângă altul, foarte cuminţi. Albine pretindea că era mai amuzant să se plimbe astfel, ca nişte oameni serioşi. Intrau pe pajişti. În faţa lor se desfăşura un nesfârşit covor de iarbă, tăiat din loc în loc de fragedul frunziş al unei perdele de sălcii. Iarba îşi întindea catifeaua de un verde închis ce lua în depărtări tonuri mai deschise, potopită de un galben aprins la marginea orizontului, sub incendiul soarelui. Pâlcurile de sălcii, în zare, păreau de aur curat, în mijlocul unui tremur de lumină. O pulbere fină juca-n zare, argintând holdele, pe când la unele adieri ale vântului, ce sufla în toată libertatea asupra acestei goale singurătăţi, ierburile se vălureau cu o tresărire de plante dezmierdate. Şi, de-a lungul celor mai apropiate pajişti, sumedenie de bănuţi albi, în pâlcuri risipite, în grupuri, ca o gloată ce mişună pe pavaj la o serbare publică, populau negrul peluzelor cu revărsarea lor de voioşie. Rărunchiul avea o veselie de clopoţei de alamă lustruită, pe care uşoara atingere a unei aripi de muscă avea să-i facă să sune; maci mari şi singuratici explodau ca nişte petarde roşii, se grupau mai departe în pâlcuri, lăţind bălţi înveselitoare, ca nişte funduri de buţi încă împurpurate de vin; albăstrele mari îşi legănau uşoarele scufii garnisite cu albastru, ameninţând să-şi ia zborul pe deasupra morilor la fiecare adiere. Apoi erau covoare de flocoşică lânoasă, de îmbălsămată pălciană, de dungatele păroase, de pieptănariţă, de iarba-câmpului, de firuţă. Sparceta îşi desfăşura pletele subţiri, trifoiul lăţea netedele-i foi, pătlagina înălţa păduri de lănci, lucerna întindea aşternuturi

moi, cuverturi de atlaz verde, broşat cu flori violete. Aceasta, la dreapta, la stânga, în faţă, pretutindeni, răsfirându-se pe pământul drept, ondulând cu o spumă verde suprafaţa unei mări liniştite, dormind sub cerul ce părea şi mai vast. Pe alocuri, în imensitatea verdeţii, acestea erau de un albastru clar, ca şi cum ar fi reflectat azurul cerului.

Albine şi Serge mergeau prin mijlocul pajiştilor, intrând în verdeaţă până la genunchi. Li se părea că înaintează într-o apă rece care le izbea pulpele. Străbăteau uneori adevăraţi curenţi, cu şuvoaie de tulpini înalte aplecate, care fâşâiau trecându-le printre picioare. Apoi, lacuri liniştite dormitau, bazine de iarbă măruntă, în care de-abia îşi muiau picioarele până la glezne. Se jucau mergând astfel, nu rupând totul ca în livadă, întârziind, dimpotrivă, cu picioarele legate de mlădioasele degete ale plantelor, gustând acolo o puritate, o dezmierdare de pârâu care potolea în ei tinereasca brutalitate. Albine se îndepărtă o clipă, pentru a se vâri într-o iarbă uriaşă care-i ajungea până la bărbie. Numai capul îi ieşea deasupra. Stătu acolo un moment, liniştită, chemându-l pe Serge.

— Vino-ncoa'! E ca-ntr-o baie... Te scalzi într-o apă verde.

Apoi ţâşni dintr-o săritură, fără măcar să-l aştepte, şi-o luară de-a lungul celui dintâi râu care le tăie calea. Era o apă liniştită, puţin adâncă, ce curgea între două maluri de creson sălbatic. Se ducea astfel domol, făcea uşoare cotituri, atât de limpede, atât de lină, că reflecta ca o oglindă cea mai mică trestie de pe maluri. Albine şi Serge trebuiră să coboare multă vreme curentul, care mergea mai încet decât ei, până să găsească un arbore a cărui umbră se scălda în acea undă lenevoasă. În zare, cât cuprindeau cu ochii, vedeau apa pe aşternutul de ierburi, şerpuind agale, adormind în plin soare cu somnul unui năpârci albăstrii, pe jumătate descolăcită. Ajunseră în fine la un pâlc de trei sălcii; două aveau rădăcinile în apă, cealaltă era înfiptă mai spre mal; trunchiuri despicate de trăsnet, găunoşite de trecerea vremii, pe care le încununau bălaie piele de copilă. Umbra era atât de clară, că de-abia

zăbrelea cu o reţea uşoară malul însorit. Totuşi, apa, care era atât de lină în amonte şi în aval, se încreţea uşor în locul acela; pielea-i străvezie era străbătută de un fior, surprinsă parcă să simtă că atârnă asupra-i acel crâmpei de văl. Între cele trei sălcii, un colţ de pajişte cobora pe-o pantă imperceptibilă, risipind maci până în scorburile bătrânelor trunchiuri găunoase. Ai fi zis că era un cort de verdeaţă, aşezat pe trei ţăruşi, pe ţărmul apei, în văluritul pustiu de ierburi.

— Aici e, aici e! strigă Albine strecurându-se sub sălcii.

Serge se aşează lângă ea, cu picioarele în apă. Privea în jurul lui şi murmura:

— Cunoşti totul, ştii cele mai bune locuri…

Ai zice că e o insulă de câteva picioare pătrate, întâlnită în largul mării.

— Da, suntem la noi acasă, reluă ea, atât de veselă, că turti ierburile cu pumnul. E locuinţa noastră… O să facem tot ce ne trece prin cap.

Apoi, ca şi cum i-ar fi venit o idee triumfătoare, se aruncă de gâtul lui şi-i spuse în obraz, cu o explozie de voioşie:

— Vrei să fii bărbatul meu? îţi voi fi nevastă.

Născocirea ei îl încântă; răspunse că voia cu dragă inimă să-i fie bărbat şi râse mai tare decât ea. Atunci ea deveni deodată serioasă; luă un aer de gospodină zorită.

— Ştii, eu sunt cea care porunceşte… Vom mânca după ce vei pune masa.

Şi-i dădu ordine imperioase. Trebui să strângă în scorbura unei sălcii, pe care Albine o numea „dulapul”, tot ce scoase ea din buzunare. Cârpele erau rufăria; pieptenul reprezenta necesarul de toaletă; acele şi aţa trebuiau să servească pentru a drege veşmintele exploratorilor. Cât despre merinde, ele constau în sticluța cu vin şi cele câteva coji de pâine din ajun. Drept e că mai erau şi chibriturile pentru a frige peştele pe care trebuiau să-l prindă.

Pe când termina de pus masa, cu sticluţa la mijloc şi cele trei coji de pâine împrejur, el îndrăzni să observe că ospăţul va fi cam pe sponci. Ea dădu însă din umeri, ca o femeie superioară, îşi băgă picioarele în apă, zicând cu severitate:

— Eu pescuiesc. Tu mă vei privi.

Timp de-o jumătate de oră se trudi să prindă peştişori cu mâinile. Îşi ridicase fustele, înnodate cu un crâmpei de sfoară. Înainta cu luare-aminte, băgând bine de seamă să nu tulbure apa; apoi, când era aproape de peştişorul pitit între două pietre, întindea braţul gol, făcea o teribilă bălăceală şi se pomenea în mână cu un pumn de pietriş. Serge atunci râdea în hohote, ceea ce o făcea să vină la ţărm, mâniată, strigându-i că n-avea dreptul să râdă.

— Dar cu ce-o să frigi peştele? zise el în cele din urmă. Nu-s lemne.

Asta o descurajă de tot. De altfel, peştele acela nu-i părea grozav. Ieşi din apă, fără a se gândi să-şi mai pună ciorapii. Alerga prin iarbă cu picioarele goale, pentru a şi le şterge. Şi iar o apuca râsul, căci erau ierburi care o gâdilau la tălpi.

— Oh, sorbestrele! zise ea deodată, aruncându-se în genunchi. Iată ceva bun! Straşnic o să ne mai ospătăm.

Serge trebui să pună pe masă o mulţime de sorbestrele. Mâncară cu pâine. Albine afirma că erau mai bune ca alunele. Servea ca o stăpână, tăia pâinea lui Serge, căruia nu voi cu niciun chip să-i încredinţeze cuţitul ei.

— Sunt stăpâna casei, răspunse ea cu seriozitate la toate răzvrătirile pe care le încerca el.

Apoi îi ceru să pună la loc în „dulap” cele câteva picături de vin ce rămăseseră pe fundul sticlei. Serge trebui chiar să măture iarba, ca să se poată trece din sufragerie în dormitor. Albine se culcă cea dintâi, lungindu-se şi zicând:

— Înţelegi, acum vom dormi… Şi tu trebuie să te culci colea, lipit de mine.

El se lungi precum îi poruncea. Amândoi stăteau foarte ţepeni, atingându-se de la umeri până la picioare, cu mâinile căpătâi. Mai ales mâinile îi stinghereau. Rămâneau foarte gravi. Priveau în văzduh, cu ochii larg deschişi, zicând că dorm şi că-i bine.

— Vezi tu, murmură Albine, căsătoria ţine de cald… Nu mă simţi?

— Ba da, eşti ca o plapumă… Dar nu trebuie să vorbeşti,

căci dormim. E mai bine să tăcem.

Rămaseră multă vreme tăcuți, în continuare foarte serioşi. Îşi rostogoliseră capetele, depărtându-le pe nesimţite, ca şi cum căldura răsuflării lor i-ar fi stânjenit. Apoi, în mijlocul tăcerii adânci, Serge adăugă doar atât:

— Te iubesc mult.

Era dragostea prematură, instinctul de a iubi care-i scoate pe băieţandrii de zece ani în calea copilitelor în rochie albă. În jurul lor, pajiştile larg deschise le alungau uşoara teamă pe care o aveau unul de altul. Se ştiau văzuţi de toate ierburile, de cer, al cărui albastru îi privea prin frunzişul fin; şi asta nu-i tulbura. Cortul de sălcii, deasupra capetelor lor, era o simplă fâşie de stofă transparentă, ca şi cum Albine şi-ar fi agăţat acolo o poală rochiei. Umbra rămânea atât de clară, că nu le strecura lâncezeala desişurilor adânci, nu-i ademenea cu îmbierile văgăunilor pierdute, ale verzilor alcovuri. Din largul zării le venea un aer liber, un vânt de sănătate, ce le-aducea răcoreala acelei mări de verdeaţă, pe care ridica o vălurire de flori; în timp ce, la picioarele lor, râul era o altă copilărie, o candoare a cărei şopotire li se părea că e îndepărtatul glas al vreunui camarad ce râdea. Fericită şi senină singurătate, a cărei nuditate se etala cu o sfruntare adorabilă în nevinovăţia ei! Imensă câmpie, în mijlocul căreia petecul de iarbă ce le servea drept prim culcuş căpăta o naivitate de leagăn.

— S-a sfârșit, zise Albine ridicându-se. Am dormit.

El rămase oarecum mirat că se sfârșise atât de repede. Întinse braţele, o trase de fustă, ca pentru a o readuce lângă el. Iar ea căzu în genunchi, râzând, repetând:

— Ce vrei? Ce vrei?

Nu ştia. Se uită la ea, o prinse de coate. O clipă o apucă de păr, ceea ce o făcu să ţipe. Apoi, după ce ea fu iar în picioare, îşi vâri faţa în iarba care păstrase căldura trupului ei.

— S-a sfârșit, zise el ridicându-se la rându-i.

Până seara, cutreierară pajiştile. Umblau la întâmplare ca să vadă. Îşi vizitau grădina. Albine mergea în faţă, cu o adulmecare de căţeluş, fără să rostească o vorbă, pururi în

căutarea fericitului luminiş, deşi nu acolo erau marii copaci pe care îi visa. Serge avea tot felul de galanterii stângace; se repezea atât de brusc să dea la o parte înaltele ierburi, că era cât pe ce s-o trântească; o ridica de mijloc strângând-o de-i făcea vânătăi când o ajuta să sară pâraiele. Marea lor bucurie fu când întâlniră celelalte trei râuri. Primul curgea pe un aşternut de pietricele, între două şiraguri de sălcii, aşa că trebuiră să se strecoare pe dibuite, chiar prin mijlocul ramurilor, cu riscul de-a cădea în vreo băltoacă; Serge însă, care alunecă cel dintâi, având apa doar până la genunchi, o primi pe Albine în braţele sale şi o duse la malul celălalt ca să nu se ude deloc. Celălalt râu era înnegurat de umbră, sub o alee de frunzişuri înalte, pe unde-şi trecea alene, cu un fâsâit uşor, alba dantelărie a unei fuste de mătase, târâtă de-o doamnă visătoare, printr-un sân de pădure; adâncă, îngheţată şi tulburătoare apă, pe care, cu ajutorul unui trunchi căzut de la un mal până la celălalt, avură norocul s-o poată trece de-a călare, înveselindu-se că tulbură cu piciorul oglinda de oţel oxidat, apoi zorindu-se, speriaţi de bizarii ochi pe care îi deschideau în somnul curentului şi cei mai mici stropi ce ţâşneau. Mai ales ultimul râu îi reţinu. Acesta era zburdalnic ca şi ei. Îşi încetinea cursul la unele cotituri, pornea de acolo în râsete perlate, în mijlocul unor bolovani, se domolea la adăpostul unui pâlc de arbuşti, istovit, şopotind încă; trecea prin toate dispoziţiile, având rând pe rând drept aşternut nisipuri fine, plăci de stâncă, pietrişuri albe, straturi argiloase, pe care broaştele, sărind, le ridicau în tulburări gălbui. Albine şi Serge se bălăciră în el de minune. Cu picioarele goale, urcară în susul râului spre a se întoarce, preferând drumul de apă în locul celui de ierburi, oprindu-se la fiecare insulă care le tăia calea. Debarcau, cucereau ţinuturi sălbatice, se odihneau în mijlocul stufului înalt, al uriaşelor trestii ce păreau că întocmesc înadins pentru ei colibe de naufragiaţi. Încântătoare înapoiere, desfătată de ţărmurile ce-şi desfăşurau priveliştea, înveselită de voioşia apelor şoptitoare.

Când părăsiră însă râul, Serge înţelese că Albine tot mai

căuta ceva, de-a lungul malurilor, în insule, până printre plantele ce dormeau în curgerea apei. Trebui să se ducă s-o ia din mijlocul unei pânze de nuferi, ale căror foi late îi împodobeau pulpele cu guleraşe de marchiză. Nu-i zise nimic, o ameninţă cu degetul şi se întoarseră în sfârşit, la braţ, însufleţiţi de plăcerile de peste zi, ca o tânără pereche ce se înapoiază dintr-o escapadă. Se priveau, se găseau mai frumoşi şi mai tari; râdeau cu siguranţă altfel decât râseseră dimineaţă.

XI

— Deci nu mai mergem la plimbare? întrebă Serge peste câteva zile.

Şi, văzând că dă din umeri plictisită, adăugă ca pentru a o zeflemisi:

— Ai renunțat aşadar să-ţi mai cauţi copacul?

Şi chestia asta le dădu prilej de glumă toată ziua. Copacul nu exista. Era un basm. Vorbeau totuşi despre el cu oarecare înfiorare. Şi-a doua zi hotărâră să facă o preumblare în adâncul parcului, prin codrul pe care Serge nu-l cunoştea încă. În dimineaţa plecării, Albine nu vru să ia nimic cu ea; era gânditoare, chiar puţin tristă, cu un zâmbet foarte blând. Mâncară, nu coborâră decât târziu. Soarele, deja arzător, îi moleşea, îi făcea să umble încet unul lângă altul, căutând petecele de umbră. Nici florăria, nici livada, pe care trebuiră să le străbată, nu-i reţinură. Când ajunseră sub răcoarea marilor umbrare, îşi încetiniră şi mai mult paşii, se adânciră în duioasa reculegere a pădurii, fără să rostească o vorbă, suspinând adânc, ca şi cum ar fi încercat o uşurare să scape de lumina vie a zilei. Apoi, când n-avură în jurul lor decât frunze, când nicio spărtură nu le arătă însoritele depărtări ale parcului, se priviră zâmbind, cuprinşi de-o vagă nelinişte.

— Ce bine-i aici! murmură Serge.

Albine dădu din cap, neputând să răspundă, atât era de emoţionată. Nu se mai ţineau de mijloc cum aveau obiceiul. Cu braţele legănându-se, cu palmele deschise, mergeau fără să se atingă, cu capul puţin plecat.

Serge se opri însă văzând lacrimi rostogolindu-se pe obrajii Albinei şi înecându-se în zâmbetul ei.

— Ce ai? strigă el. Suferi? Te-ai rănit?

— Nu, râd, te-ncredinţez, zise ea. Nu ştiu, mireasma copacilor mă face să plâng.

Se uită la el şi reluă:

— Şi tu plângi? Vezi dar că-i bine.

— Da, murmură el, toată umbra asta te surprinde. Ai zice, nu-i aşa, că te cufunzi în ceva atât de nespus de dulce, încât îţi face rău... Dar ar trebui să-mi spui dac-ai avea vreo pricină de tristeţe. Te-am mâhnit cu ceva, eşti supărată pe mine?

Ea jură că nu. Era foarte fericită.

— Atunci de ce nu te-nveseleşti?... Vrei să jucăm leapşa?

— Oh! nu de-a alergatelea, răspunse ea cu o strâmbătură de fetişcană.

Şi, cum el îi vorbea de alte jocuri, să se suie-n copaci după cuiburi, să caute fragi sau toporaşi, ea sfârşi prin a răspunde cu oarecare enervare:

— Suntem prea mari. E o prostie să ne jucăm întruna. Nu-ţi place mai mult să mergi aşa, liniştit, alături de mine?

Ea mergea, într-adevăr, atât de drăgălaş, încât Serge asculta cu cea mai mare plăcere ţăcănitul pantofilor ei pe pământul tare al aleii. Niciodată nu dăduse atenţie felului cum îşi legăna mijlocul, cum îşi târa după ea fusta, ce-o urma cu un fâsâit de reptilă. Era o nemaisfârşită bucurie s-o vadă mergând astfel, încetişor, lângă el, atâtea farmece noi descoperea în cea mai mică mlădiere a trupului ei.

— Ai dreptate, strigă el. E mai plăcut ca orice. Te-aş însoţi până la capătul pământului dac-ai voi.

Totuşi, câţiva paşi mai încolo, o întrebă dacă nu-i ostenită. Apoi dădu să se înţeleagă că el s-ar odihni cu dragă inimă.

— Am putea să ne aşezăm puţin, îngână el.

— Nu, răspunse ea, nu vreau!

— Ne-am culca pe iarbă, ştii, ca zilele trecute. Ne-ar fi cald, am fi în largul nostru.

— Nu vreau, nu vreau!

Se depărtase dintr-o săritură, înspăimântată de bărbăteştile braţe ce se întindeau spre ea. El o făcu proastă, voi s-o prindă. De-abia o atinse însă cu vârful degetelor, că ea şi scoase un ţipăt atât de deznădăjduit, încât el se opri tremurând.

— Ţi-am făcut rău?

Nu răspunse îndată, mirată ea însăşi de ţipătul ei, zâmbind deja de frica pe care o avusese.

— Nu, lasă-mă, nu mă chinui... Ce-am face când am sta jos? Prefer să umblu.

Şi adăugă cu un aer grav, prefăcându-se că glumeşte:

— Ştii bine că-mi caut copacul.

Atunci el începu să râdă, oferindu-se să-l caute împreună cu ea. Se arăta foarte blând, ca să n-o sperie şi mai tare: căci o vedea că tremură încă, deşi îşi reluase mersul încet, alături de el. Ceea ce aveau să facă acolo nu era permis, n-avea să le poarte noroc; şi se simţea emoţionat ca şi ea, cuprins de-o groază delicioasă, care-l făcea să tresară la fiece suspin îndepărtat al pădurii. Mirosul arborilor, lumina verzuie ce cădea din înaltele ramuri, tăcerea şoptitoare a mărăcinişurilor îi umpleau de angoasă, ca şi cum aveau să intre, la cotitura celei dintâi cărări, într-o fericire de temut.

Şi ore întregi merseră printre arbori, cu înfăţişarea unor oameni ce se plimbă; schimbau din când în când câteva cuvinte, nu se despărţeau o clipă, umblând unul după altul prin cele mai adânci sânuri de verdeaţă. Mai întâi intrară în nişte desișuri ale căror tinere trunchiuri n-aveau nici grosimea unui braţ de copil. Trebuiau să le dea la o parte, să-şi croiască drum printre fragedele vlăstare care le acopereau ochii cu dantela fâlfâitoare a frunzelor. În urma lor, dâra se ştergea, cărarea deschisă se închidea; şi ei înaintau la întâmplare, pierduţi, păcălindu-se, nelăsând din trecerea lor decât legănarea înaltelor ramuri. Albine, plictisită că nu vede nici la trei paşi, fu fericită când putu să sară afară din acel tufiş enorm, al cărui capăt îl căutau de-atâta vreme. Se aflau în mijlocul unui mic luminiş; din toate părţile, între garduri vii, porneau poteci înguste şi întortocheate, întretăindu-se, răsucindu-se, alcătuind un

adevărat labirint. Se ridicau în vârful picioarelor ca să privească pe deasupra gardurilor; dar nu erau zoriţi, cu drag ar fi stat acolo, în uitarea unor necurmate ocoluri, gustând mulţumirea de-a umbla întruna fără s-ajungă undeva niciodată, dacă n-ar fi avut în faţa lor semeaţa linie a codrului înalt. Intrară în sfârşit în codru, cu religiozitate, cuprinşi de-o pioasă teamă, cum intri sub bolta unei biserici. Trunchiurile drepte, albite de licheni, de un alb-cenuşiu de vechi pietre, se înălţau fără măsură, aliniind la infinit adâncituri de coloane, în depărtare se deschideau adevărate naosuri, cu naosuri laterale mai estompate; naosuri de o stranie îndrăzneală, susţinute de stâlpi foarte subţiri, dantelaţi, sculptaţi, astfel că lăsau să se vadă pretutindeni albastrul cerului. O tăcere religioasă cădea din giganticele ogive; o austeră nuditate dădea pământului uzura lespezilor, îl întărea, fără un fir de iarbă, presărat numai cu pulberea ruginită a frunzelor moarte. Şi ei îşi ascultau sonoritatea paşilor, pătrunşi de măreaţa singurătate a acelui templu.

Aici fără îndoială trebuia să se afle mult căutatul arbore, a cărui umbră aducea fericirea desăvârşită. Îl simţeau în apropiere, după vraja ce-i străbătea, cu lumina slabă a înaltelor boite. Arborii li se păreau că-s nişte făpturi de bine, pline de forţă, tăcute, de o fericită imobilitate. Îi priveau pe rând. Îi iubeau pe toţi, aşteptau de la suverana lor pace vreo consimţire ce i-ar face să crească la fel de mari cât ei, în bucuria unei vieţi pline de vlagă. Arţarii, frasinii, carpenii, cornii alcătuiau un norod de coloşi, o mulţime de o blândeţe mândră, alcătuită din moşnegi eroici care vieţuiau în pace, deşi prăbuşirea unuia dintre ei ar fi fost de ajuns ca să rănească şi să ucidă un întreg colţ de pădure. Ulmii aveau trupuri enorme, membre umflate, pline de sevă, de-abia ascunse sub uşoarele buchete de frunze mărunte. Mestecenii, arinii, cu feciorelnica lor albeaţă, îşi cambrau mijlocul subţire, lăsând în voia vântului plete de mari zeiţe, deja pe jumătate preschimbate în arbori. Platanii înălţau busturi regulate, a căror piele netedă, tatuată cu roşu, părea că lasă să cadă mari solzi de vopsea cojită. Zadele,

ca o ceată barbară, coborau în pantă, înfăşurate în cazacele lor de verdeaţă ţesută, parfumate cu un balsam de răşină şi tămâie. Iar stejarii erau regi, imenşii stejari cu trunchiuri vânjoase, întinzând braţe stăpânitoare, care răpeau soarelui tot locul; arbori titani, trăsniţi, răsturnaţi în atitudini de luptători învinşi, ale căror membre risipite plantau ele singure o întreagă pădure.

Nu era oare unul dintre acei gigantici stejari? Sau unul dintre acei frumoşi platani, unul dintre acei mesteceni albi ca nişte femei despuiate, unul dintre acei ulmi a căror musculatură trosnea? Albine şi Serge se adânceau în continuare, în neştire, pierduţi în mijlocul acelei gloate. O clipă li se păru că găsiseră: erau în mijlocul unui careu de nuci, într-o umbră atât răcoroasă, că tremurau de frig. Mai departe, avură o altă emoţie, intrând sub o pădurice de castani, înverzită toată de muşchi, ce întindea ramuri bizare, destul de mari pentru a clădi pe ele sate suspendate. Şi mai departe. Albine descoperi o poiană, unde alergară amândoi, gâfâind. În mijlocul unui covor de iarbă fină, un roşcov era ca o prăbuşire de verdeaţă, un Babei de frunze ale cărui ruine erau acoperite de o vegetaţie extraordinară. Pietre smulse de pe pământ de valul suitor al sevei rămâneau prinse în lemn. Înaltele ramuri se încovoiau, se înfigeau departe, înconjurau trunchiul cu arcade adânci, cu o populaţie de trunchiuri noi, ce se înmulţeau necontenit. Şi pe scoarţă, crăpată toată de sfâşieri sângerânde, se coceau păstăi. Chiar fructul monstrului era o sforţare ce-i sfredelea pielea. Îi dădură încet ocol, intrară sub ramurile întinse unde se încrucişau străzile unui oraş, scotociră cu privirea crăpăturile căscate ale rădăcinilor despuiate. Apoi plecară, fără să simtă fericirea supraomenească pe care-o căutau.

— Unde suntem? întrebă Serge.

Albine nu ştia. Niciodată nu mai venise în această parte a parcului. Se aflau acum într-un pâlc de drobi şi salcâmi, ai ce or ciorchini lăsau să curgă o mireasmă suavă, aproape dulce.

— Iată-ne rătăciți, murmură ea râzând. E sigur, nu

cunosc copacii ăştia.

— Grădina însă, reluă el, are un capăt. Cunoşti bine capătul grădinii?

Albine făcu un gest larg.

— Nu, zise ea.

Rămaseră muţi, nemaiavând până atunci o atât de fericită senzaţie a imensităţii parcului. Erau încântaţi că-s singuri în mijlocul unui domeniu atât de mare, că ei înşişi trebuiau să renunţe la a-i cunoaşte marginile.

— Ei bine, iată-ne rătăciţi! repetă Serge cu veselie. E mai bine când nu ştii încotro te duci.

Se apropie smerit de ea.

— Nu ţi-e frică?

— Oh, nu! Nu suntem decât noi în toată grădina... De cine vrei să-mi fie frică? Zidurile sunt prea înalte. Noi nu le vedem, dar ele ne păzesc, înţelegi?

El era foarte aproape de ea. Murmură:

— Mai adineauri ţi-a fost frică de mine.

Ea însă îl privea drept în faţă, senină, fără să clipească.

— Îmi făceai rău, răspunse ea. Acum pari foarte bun. De ce mi-ar fi frică de tine?

— Atunci îmi dai voie să te iau aşa? Ne vom întoarce sub copaci.

— Da. Poţi să mă strângi, îmi faci plăcere.

— Şi să mergem domol, da? Ca să nu regăsim prea repede drumul.

El îşi petrecuse un braţ pe după mijlocul ei. Astfel se întoarseră în pădurea bătrână, unde măreţia bolţilor le încetini şi mai mult preumblarea de copilandri care se trezeau la dragoste. Ea zise că se simte cam ostenită, îşi rezemă capul de umărul lui Serge. Nici unul, nici altul nu propuse totuşi să stea jos. Nici nu se gândeau la aşa ceva, asta i-ar fi stingherit. Mulţumirea pe care le-ar fi putut-o oferi odihna pe iarbă se putea compara oare cu aceea pe care o gustau mergând în continuare alături? Uitaseră de copacul legendar. Nu mai căutau decât să-şi alăture obrajii, pentru a-şi zâmbi mai de aproape. Şi tocmai arborii, arţarii, ulmii, stejarii, erau aceia care le şopteau din umbra lor

clară primele cuvinte de dragoste.

— Mi-eşti dragă! zicea Serge cu un glas uşor ce ridica perişorul auriu de pe tâmplele Albinei.

Voia să găsească un alt cuvânt, repeta:

— Mi-eşti dragă! Mi-eşti dragă!

Albine asculta cu un zâmbet dulce. Învăţa acea muzică.

— Mi-eşti drag! Mi-eşti drag! suspina ea mai drăgălaş cu vocea ei perlată de copilă.

Apoi, ridicându-şi ochii albaştri, în care creştea o geană de lumină, întrebă:

— Cum mă iubeşti?

Atunci Serge se reculese. Codrul avea o blândeţe solemnă, adâncile naosuri păstrau fiorul paşilor înăbuşiţi ai perechii.

— Te iubesc mai mult ca orice, răspunse el. Eşti mai frumoasă ca tot ce văd dimineaţa când deschid ferestrele. Îmi este de-ajuns să te privesc. Aş vrea să nu te am decât pe tine şi aş fi cel mai fericit.

Ea pleca ochii, dădea din cap ca şi cum ar fi fost legănată.

— Te iubesc, continuă el. Nu te cunosc, nu ştiu cine eşti, nu ştiu de unde vii; nu-mi eşti nici mamă, nici soră; şi te iubesc, că ți-aș da inima, fără să păstrez nimic pentru restul lumii... Ascultă, mi-s dragi obrajii tăi catifelaţi, gura ta cembălsămează ca o roză, ochii tăi în care mă oglindesc cu dragostea mea, mi-s dragi până şi genele tale, până şi vinişoarele ce-ţi marmorează paloarea tâmplelor... Asta ca să-ţi spun că te iubesc, că te iubesc, Albine.

— Da, mi-eşti drag, reluă ea. Ai o barbă mătăsoasă care nu-mi face rău când îmi rezem fruntea pe gâtul tău. Eşti puternic, eşti frumos. Te iubesc, Serge.

O clipă tăcură, răpiţi de farmec. Li se părea că-i precedă un cânt de flaut, că o orchestră suavă pe care n-o vedeau le înaripa cuvintele. Mergeau agale, înclinaţi unul spre altul, tot ocolind printre giganticele trunchiuri. În depărtare, de-a lungul colonadelor, razele soarelui în amurg dădeau impresia unei procesiuni de fete în rochii albe, intrând în biserică pentru logodnă, în surda sforăială a orgilor.

— Şi de ce mă iubeşti? întrebă iarăşi Albine.

El zâmbi. Mai întâi nu răspunse, apoi zise:

— Te iubesc pentru c-ai venit. Asta spune totul... Acum suntem împreună, ne iubim. Mi se pare că n-aş mai putea trăi fără să te iubesc. Eşti răsuflarea mea.

Coborî glasul, vorbind ca-n vis.

— Nu-ţi dai seama numaidecât. Creste în tine cu inima. Trebuie să creştem, să fim tari... Ţi-aduci aminte cum ne iubeam fără să ne-o spunem! Eşti copil, eşti prost. Apoi, într-o bună zi, devine lămurit, îţi scapă... Haide, n-avem altceva de făcut; ne iubim pentru că-i viaţa noastră să ne iubim.

Albine, cu capul lăsat pe spate, cu pleoapele închise, îşi ţinea răsuflarea. Gusta tăcerea caldă încă de această dezmierdare de cuvinte.

— Mă iubeşti? Mă iubeşti? îngăimă ea, fără să deschidă ochii.

El rămase mut, foarte nefericit, nemaigăsind ce să zică spre a-i arăta că o iubeşte. Îşi plimba încet privirea pe faţa ei trandafirie, care se abandona ca adormită; pleoapele ei aveau o delicateţe de mătase vie; gura forma o adorabilă cută umezită de un zâmbet; fruntea era o neprihănire, înecată de-o linie aurie la rădăcina părului. Şi el ar fi voit să-i dea întreaga sa fiinţă în cuvântul pe care-l simţea pe buze, fără să-l poată rosti. Atunci se aplecă şi mai mult, păru să caute în ce loc delicios să depună pe-acel obraz supremul cuvânt. Apoi nu zise nimic, doar suflă imperceptibil. Sărută buzele Albinei.

— Te iubesc. Albine!

— Mi-eşti drag, Serge!

Şi se opriră, înfioraţi de acest prim sărut. Ea deschisese ochii larg de tot. El stătea cu gura întinsă. Ambii se priveau fără să roşească. Ceva puternic, suveran îi copleşea; era ca o întâlnire de mult aşteptată, în care se revedeau mari, făcuţi unul pentru altul, legaţi pe veci. Stătură o clipă miraţi, înălţară ochii spre bolta religioasă a frunzişului, părură că întreabă paşnicul norod al arborilor, pentru a

regăsi ecoul sărutării lor. Dar, în faţa seninei îngăduinţe a codrului, avură o veselie de îndrăgostiţi nepedepsiţi, o veselie prelungă, răsunătoare, plină de gureşa înflorire a dragostei lor.

— Ah! Povestește-mi zilele când m-ai iubit. Spune-mi tot... Mă iubeai când dormeai pe mâna mea? Mă iubeai când am căzut din cireş şi când te aflai jos, atât de palid, cu braţele întinse? Mă iubeai în mijlocul pajiştilor, când mă luai de mijloc ca să mă ajuţi să sar pâraiele?

— Taci, lasă-mă să vorbesc. Totdeauna te-am iubit. Dar tu mă iubeai? Mă iubeai?

Până se înnoptă, trăiră din cuvântul „iubire”, ce revenea necontenit cu un nou farmec. Îl căutau, îl aduceau în frazele lor, îl pronunţau fără rost numai de dragul de a-l pronunţa. Serge nu se gândi să depună un al doilea sărut pe buzele Albinei. Era îndeajuns pentru ignoranţa lor să păstreze parfumul primului sărut. Îşi regăsiseră drumul, fără să se fi preocupat câtuşi de puţin de cărări. Când ieşeau din pădure se înnoptase, luna se înălţa galbenă printre verdeţurile întunecate. Şi fu o întoarcere încântătoare, în mijlocul parcului, cu astrul discret care-i privea prin toate golurile din frunzişul marilor arbori. Albine zicea că luna-i urmează. Noaptea era foarte blândă, caldă de stele. Se-auzea în depărtare marele murmur al codrului, pe care Serge îl asculta gândind: „Vorbeşte de noi”.

Când străbătură florăria, merseră scăldaţi într-un parfum de o extraordinară dulceaţă, parfumul acela pe care-l au florile noaptea, mai suav, mai mângâietor, ce pare însăşi respiraţia somnului lor.

— Noapte bună, Serge.

— Noapte bună, Albine.

Se luaseră de mână, pe palierul primului etaj, fără să intre în cameră, unde aveau obiceiul să-şi zică bună seara. Nu se sărutară. Când fu singur, aşezat pe marginea patului, Serge o ascultă îndelung pe Albine, care se culca, sus, deasupra capului său. Îşi simţea trupul toropit de o fericire copleşitoare.

XII

Zilele următoare, Albine şi Serge se simţiră însă cam stânjeniţi unul în faţa celuilalt. Evitară orice aluzie cu privire la preumblarea lor sub arbori. Nu mai schimbaseră niciun sărut, nu-şi mai spuseseră că se iubesc. Şi nu ruşinea îi împiedica să vorbească, ci o temere, frica de a nu-şi strica fericirea. Când nu erau împreună, trăiau numai din plăcuta amintire; se cufundau în ea, retrăiau orele pe care le petrecuseră cu braţele înlănţuite pe după mijloc, alintându-şi obrazul cu răsuflarea lor. Asta sfârşise prin a-i înfrigura. Se priveau cu ochi încercănaţi, trişti, vorbind despre lucruri ce nu-i interesau. Apoi, după îndelungi tăceri, Serge o întreba pe Albine cu un glas neliniştit:

— Eşti bolnavă?

Ea însă dădea din cap; răspundea:

— Nu. Tu parcă nu eşti bine. Îţi ard mâinile.

Parcul le pricinuia o vagă tulburare pe care nu şi-o explicau. La cotitura vreunei poteci era o primejdie ce stătea la pândă, gata să-i înhaţe de ceafă spre a-i trânti jos şi a le face rău. Niciodată nu deschideau gura pentru a împărtăşi aceste temeri; îşi destăinuiau însă înfricoşarea, prin unele priviri temătoare, care îi făceau bizari, parcă duşmani. Într-o dimineaţă totuşi, Albine îndrăzni să spună, după o lungă ezitare:

— Nu faci bine că stai mereu închis în casă. O să te îmbolnăveşti iarăşi.

Serge râse silit.

— Aş! murmură el, am fost pretutindeni, cunoaştem

toată grădina.

Ea făcu din cap că nu; apoi repetă foarte încet;

— Nu, nu... Nu cunoaştem stâncile, n-am fost la şipote. Acolo mă încălzeam, iarna. Sunt colţuri unde înseşi pietrele parcă trăiesc.

A doua zi, fără să mai fi adăugat o vorbă, ieşiră. Urcară la stânga, după grota în care dormea femeia de marmură. Când puseră piciorul pe primele pietre, Serge zise:

— Ne apasă o grijă. Trebuie să vedem totul. Poate după aceea vom fi liniştiţi.

Ziua era înăbuşitoare, se lăsa o căldură prevestitoare de furtună. Nu îndrăzniseră să se înlănţuie de mijloc. Mergeau unul după altul, arşi de soare. Ea profită de o lărgire a cărării pentru a-l lăsa să treacă înaintea ei; căci răsuflarea lui o tulbura, suferea simţindu-l în spate, atât de aproape de fustele ei. În jurul lor, stâncile se înălţau în straturi groase; uşoare povârnişuri rânduiau în trepte câmpuri de lespezi imense, cu plete zburlite de vegetaţie aspră, întâlniră mai întâi grozame, covoare de cimbrişor, de salvii, de lavandă, toate plantele balsamice, ienuperii aspri, amarul rozmarin, cu un miros atât de tare că-i îmbăta. De-o parte şi de alta a drumului, ilexul alcătuia pe alocuri garduri vii, ce semănau cu nişte gingaşe lucrări de fierărie, cu grile de bronz negru, de fier forjat, de aramă lustruită, cu ornamentaţii complicate, înflorate toate cu rozase spinoase. Apoi trebuiră să străbată o pădure de pini, pentru a ajunge la şipote; o umbră slabă le-apăsa umerii de parcă ar fi fost de plumb; acele uscate trosneau pe jos, sub picioarele lor, cu o uşoară pulbere de răşină, ce le ardea buzele.

— Grădina ta nu glumeşte, pe-aici, zise Serge întorcându-se spre Albine.

Surâdeau. Erau la marginea şipotelor. Apele acelea limpezi fură pentru ei o uşurare. Totuşi, ele nu se ascundeau sub verdeaţă, ca izvoarele câmpiilor, care sădesc în jurul lor frunzişuri dese, spre a dormi lenevos la umbră. Izvorau în plin soare, dintr-o gaură în stâncă, fără ca vreun fir de iarbă să le înverzească apa albastră. Păreau de argint, înecate cum erau de lumină. În adâncul lor, soarele

se scălda pe nisip, într-o pulbere de lumină vie ce respira. Şi, din primul bazin, întindeau braţe de-o pură albeaţă; săltau ca nişte nudităţi zglobii de copil; cădeau brusc într-o cascadă, a cărei curbă moale părea că răstoarnă un dalb trunchi de femeie.

— Moaie-ţi mâinile, strigă Albine. Apa la fund e ca gheaţa.

Putură într-adevăr să-şi răcorească mâinile.

Îşi stropiră obrajii cu apă; rămaseră acolo, în aburul de ploaie ce se ridica din apele şiroitoare. Soarele parcă era inundat.

— Ia te uită! strigă iarăşi Albine. Iată florăria, pajiştile, pădurea.

Priviră o clipă Paradou-ul ce se întindea la picioarele lor.

— Vezi, continuă ea, nu se zăreşte niciun crâmpei de zid. Tot ţinutul e al nostru, până la marginea cerului.

Se înlănţuiseră în sfârşit de mijloc, fără să-şi dea seama, cu un gest plin de încredere. Izvoarele le potoleau fierbinţeala. Pe când se depărtau, ea păru că se lasă în voia unei amintiri; îl duse înapoi pe Serge, zicând:

— Colo, la poalele stâncilor, am văzut odată zidul. E mult de-atunci.

— Dar nu se vede nimic, murmură Serge, pălind uşor.

— Ba da, ba da... Trebuie să fie în dosul aleii de castani, după bălăriile alea.

Apoi, simţind că braţul lui Serge o strânge cu mai multă nervozitate, adăugă:

— Mă înşel poate... Mi-amintesc totuşi că m-am trezit deodată în faţa lui, ieşind de pe alee. Îmi bara drumul, atât de înalt, că mi-a făcut frică... Şi, la câţiva paşi de acolo, am fost foarte surprinsă. Era crăpat, avea o mare spărtură prin care se zărea tot ţinutul de-alături.

Serge o privi cu ochi neliniştiţi şi rugători. Ea dădu din umeri pentru a-l linişti.

— Oh, dar am astupat deschizătura! Haide, ţi-am spus că suntem cu totul singuri... Am astupat-o numaidecât. Aveam cuţitul. Am tăiat mărăcini, am rostogolit bolovani. Pun rămăşag că nicio vrabie n-ar putea trece... Dacă vrei, vom

merge să vedem într-o zi. Asta o să te liniştească.

El făcu din cap că nu. Apoi plecară, ţinându-se de mijloc; redeveniseră însă îngrijoraţi. Serge arunca priviri piezişe spre faţa Albinei, care suferea, bătea din gene, simţindu-se astfel privită. Amândoi ar fi voit să se coboare, să se scutească de neplăcerea unei preumblări mai lungi. Şi, fără voia lor, cedând parcă unei puteri ce-i împingea, ocoliră o stâncă şi ajunseră pe un platou, unde iarăşi îi aştepta beţia soarelui puternic. Nu mai era fericita lâncezeală a plantelor aromatice, moscul cimbrişorului, mireasma lavandei. Striveau ierburi cu miros greu: pelinul, care te îmbăta cu amăreala lui; virnanţul, cu un miros cadaveric; odoleanul, arzător, scăldat în afrodisiaca-i sudoare. Mandragorele, cucuta, spânzul, mătrăguna le strecurau în vine o ameţeală, o toropeală, care-i făcea să se clatine, gata să verse.

— Vrei să te iau în braţe? o întrebă Serge pe Albine, simţind-o că se sprijină de el.

O strângea deja în braţe. Ea însă se desfăcu, respirând cu putere.

— Nu, mă înăbuşi, zise ea. Lasă-mă. Nu ştiu ce am. Mi se mişcă pământul sub picioare. Vezi, aici mă doare.

Ea-i luă mâna, punând-o pe pieptul ei. El deveni atunci alb ca varul. Era mai sfârșit ca ea. Ochii li se înlăcrimară văzându-se astfel, în neputinţa de-a găsi un leac pentru marea lor nenorocire. Aveau oare să moară acolo, de acea boală necunoscută?

— Vino la umbră, vino să şezi, zise Serge. Plantele astea ne omoară cu mirosul lor.

O conduse de vârful degetelor, căci ea tresărea când îi atingea chiar şi numai încheietura mâinii. Pădurea de arbori verzi, unde ea se aşează, era de cedri, care îşi întindeau la mai bine de zece metri acoperişurile turtite ale crengilor. Mai înapoi, creşteau bizarele esenţe ale coniferelor: chiparoşii cu frunze moi şi plate ca o dantelă deasă; brazii, drepţi şi gravi, ca nişte vechi pietre sacre încă negre de sângele victimelor; taxusul, ale cărui întunecate veşminte se împodobeau cu ciucuri de argint; toate plantele cu

frunzişul statornic, de o vegetaţie robustă, cu verdeaţa închisă de piele lustruită, stropită cu galben şi roşu, atât de puternică încât soarele aluneca peste ea fără s-o înmoaie. Era mai ales un araucaria bizar, cu braţele-i mari şi regulate, care semăna cu o arhitectură de reptile încolăcite unele peste altele, zburlindu-şi frunzele imbricate ca nişte solzi de şerpi înfuriaţi. Acolo, sub acele grele umbrare, căldura avea o somnolenţă voluptuoasă. Aerul dormea, fără nicio adiere, într-o răcoare de alcov. Un parfum de dragoste orientală, parfumul sulemenitelor buze ale Sulamitei, exala din balsamicul lemn.

— Tu nu șezi? zise Albine.

Şi se dădu puţin la o parte, spre a-i face loc. El însă se dădu înapoi, rămase în picioare. Apoi, cum ea îl invita iarăşi, se lăsă să alunece în genunchi, la câţiva paşi. Murmură:

— Nu, am mai mare fierbinţeală ca tine, te-aș frige... Ascultă, de nu mi-ar fi teamă că-ţi fac rău, te-aş strânge-n braţe atât de tare, că nu ne-am mai simţi suferinţele.

Se târî pe genunchi, se apropie puţin.

— Oh! să te am în braţele mele, să te strecor în trupul meu... Nu mă gândesc decât la asta. Mă trezesc noaptea strângând golul, strângând la piept visul tău. Aş vrea să te iau mai întâi doar de vârful degetului mic; apoi te-aş avea toată, cu încetul, până ce nimic din tine n-ar mai rămâne, până ce-ai deveni a mea, din tălpi şi până la ultima geană. Te-aş păstra de-a pururi. Trebuie să fie o desfătare să ai astfel ceea ce iubeşti. Inima mi s-ar contopi cu a ta.

Se apropie din nou. I-ar fi atins poala rochiei de-ar fi întins mâinile.

— Dar nu ştiu, mă simt departe de tine... E un zid între noi pe care pumnii mei strânşi n-ar fi în stare să-l doboare. Şi totuşi astăzi sunt puternic; aş putea să te înlănţui cu braţele mele, să te-arunc pe umăr, să te duc ca pe un lucru ce-mi aparţine. Şi nu-i asta. Nu te-aş avea destul. Când mâinile mele te apucă, ele nu prind mai nimic din fiinţa ta. Unde eşti tu întreagă, ca să mă duc acolo să te caut?

Căzuse pe coate, prosternat, într-o atitudine de

covârşitoare adoraţie. Îi sărută poala rochiei. Atunci ea, ca şi cum ar fi fost sărutată pe piele, se ridică dreaptă. Duse mâinile la tâmple, înnebunită, îngăimând:

— Nu, te rog, să mai umblăm.

Nu fugea. Îl lăsa pe Serge s-o urmeze, încet, nebuneşte, împiedicându-se de rădăcini, ţinându-şi în continuare capul în mâini, spre-a înăbuşi vuietul ce urca înăuntrul ei. Şi când ieşiră din pădurice, făcură câţiva paşi pe nişte terase de stâncă, cotropite de un înflăcărat norod de plante grase. Era o înaintare pe brânci, o năvală de lighioane fără nume întrezărite într-un vis urât, monştri ţinând de păianjen, de omidă, de cârcăiac, enormi, cu pielea goală şi verzuie, acoperită de un puf dezgustător, târând membre infirme, picioare schilodite, braţe rupte, unii umflaţi ca nişte pântece obscene, alţii cu spinări năpădite de o sumedenie de cocoaşe, alţii deşelaţi, zdrenţuiţi, ca nişte schelete cu încheieturile rupte. Mamilariile grămădeau pustule vii, o mişunare de ţestoase verzui, cu teribile bărbi din peri lungi mai tari ca nişte ţepi de oţel. Echinocactuşii, cu mai multă piele dezgolită, semănau cu nişte cuiburi de tinere vipere împletite. Tătarnicele nu erau decât o cocoaşă, o excrescenţă cu păr roşcat, ce te ducea cu gândul la vreo gigantică insectă făcută ghem. Opunţia îşi înălţa ca nişte arbori frunzele cărnoase, presărate cu ace înroşite, asemenea unor roiuri de albine microscopice, unor pungi pline cu gângănii şi care se destrămau. Gasteriile întindeau picioare de păianjeni mari răsturnaţi, negricioase, pestriţe, dungate, moarate. Cereuşii plantau vegetaţii ruşinoase, enorme colonii de polipi, boli ale acelui pământ prea cald, orgii ale unei seve otrăvite. Dar mai ales saburii îşi etalau în masă sânul de plante toropite; erau de toate nuanţele de verde, deschis, închis, gălbui, bătând în cenuşiu, maroniu stropit cu ruginiu, verde închis chenăruit cu aur pal; erau de toate formele, cu frunze late decupate ca nişte inimi, cu frunze înguste ca nişte lame de spadă, unii dantelaţi de spini, alţii tiviţi cu fineţe; enormi, purtând deoparte înalta tulpină a florilor, din care atârnau salbe de mărgean roz; chirciţi, crescuţi grămadă pe-o tulpină, ca nişte înfloriri

cărnoase, împrăştiind în toate părţile limbi mlădioase de şarpe.

— Să ne întoarcem la umbră, imploră Serge. Vei sta ca adineauri, iar eu mă voi pune-n genunchi şi-ţi voi vorbi.

Ploua acolo cu mari picături de soare. Astrul triumfa, înşfăca pământul gol, îl strângea la pieptu-i de foc. În ameţeala căldurii, Albine se împletici, se întoarse către Serge.

— Ia-mă, zise ea cu o voce stinsă.

De-abia se atinseră şi căzură jos, gură-n gură, fără să scoată un strigăt. Li se părea că se prăvălesc întruna, ca şi cum stânca s-ar fi prăbuşit sub ei la nesfârșit. Mâinile lor rătăcitoare dibuiau în neştire obrazul, gâtul, coborau de-a lungul veştmintelor. Dar era atâta neliniște în această apropiere, încât se ridicară aproape imediat, exasperaţi, fără a avea puterea să meargă mai departe pentru a-şi astâmpăra dorinţele. Şi fugiră, fiecare pe altă cărare. Serge alergă până la pavilion, se aruncă pe pat, cu fruntea arzătoare, cu inima deznădăjduită. Albine nu se întoarse decât noaptea, după ce-şi secătuise ochii de lacrimi într-un colţ al grădinii. Pentru prima oară, nu se întorceau împreună, istoviţi de bucuria lungilor preumblări. Timp de trei zile îşi făcură mutre. Erau groaznic de nefericiţi.

XIII

În momentul acela, întregul parc era totuşi al lor. Puseseră stăpânire pe el cu desăvârşire. Nu era colţişor de pământ care să nu le aparţină. Pentru ei înflorea pădurea de trandafiri, pentru ei avea florăria suave şi lâncede parfumuri, al căror suflu îi adormea, noaptea, prin ferestrele deschise. Livada îi hrănea, umplea cu fructe fustele Albinei, îi răcorea cu îmbălsămata umbră a ramurilor, sub care era aşa de plăcut să iei masa, după răsăritul soarelui. Pe pajişti, aveau ierburile şi apele: ierburile care îşi întindeau la nesfârşit împărăţia, desfăşurându-le fără încetare în faţă covoare de mătase; apele care erau pentru ei cea mai aleasă dintre bucurii, marea lor puritate, marea lor inocenţă, revărsarea de prospeţime în care-şi scăldau cu drag tinereţea. Stăpâneau pădurea, de la enormii stejari pe care zece bărbaţi nu i-ar fi putut cuprinde până la mestecenii subţiri pe care şi-un copil i-ar fi putut frânge cu o singură sforţare; pădurea cu toţi arborii, cu toate umbrele, cu aleile şi poienile ei, cu adânciturile-i de verdeaţă necunoscute nici măcar păsărilor; pădurea de care dispuneau după plac, ca de un cort uriaş, pentru a-şi adăposti la amiază dragostea de cu dimineaţă născută. Domneau pretutindeni, chiar şi peste stânci, peste izvoare, peste acel teribil pământ cu plante monstruoase care tresărise sub greutatea trupului lor şi pe care-l preferau tuturor celorlalte culcuşuri moi ale grădinii, datorită ciudatului fior ce-i străbătuse acolo. Erau deci stăpâni acum, în faţă, la dreapta, la stânga, îşi cuceriseră

domeniul, umblau în mijlocul unei naturi ce le era prietenă, care-i cunoştea, salutându-i cu un zâmbet când treceau, gata să le dăruiască plăceri, ca o roabă supusă. Şi se bucurau şi de cer, de bolta albastră ce se întindea deasupra capetelor lor; zidurile n-o închideau, ci ea aparţinea ochilor lor, făcea parte din bucuria lor de a trăi, ziua cu soarele-i triumfător, noaptea cu calda ei ploaie de stele. În toate clipele zilei, cerul îi încânta cu schimbătoarele-i nuanţe, mai alb dimineaţa ca o fată când se deşteaptă, aurit la amiază de un dor de fecunditate, toropit seara în fericita oboseală a dezmierdărilor lui. Niciodată n-avea acelaşi chip. În fiecare seară, mai ales, îi minuna la ceasul despărţirii. Soarele lunecând la orizont găsea mereu un surâs nou. Se culca uneori în mijlocul unei păci senine, fără niciun nor, cufundându-se puţin câte puţin într-o baie de aur. Alteori răspândea raze de purpură, îşi sfâşia hlamida de abur, izbucnea în valuri de flăcări care brăzdau cerul cu cozi de comete gigantice, ale căror plete incendiau creştetele codrilor înalţi. Apoi, era un asfinţit de astru înduioşat, ce-şi stingea una câte una razele, pe plaje de nisip roşu, pe mari grămezi de mărgean roz; sau un amurg discret, după vreun nor mare, drapat ca o perdea de alcov din mătase cenuşie, nelăsând să se strecoare decât roșeața unei candele de veghe, în adâncul umbrei crescânde; sau un apus pătimaş, cu trupuri răsturnate şi albe, încet-încet însângerate sub învăpăiatul disc ce le acoperea, sfârşind prin a dispărea împreună cu el după orizont, în mijlocul unui haos de membre contorsionate ce se prăbuşeau în lumină.

Numai florile nu se supuseseră încă. Albine şi Serge umblau ca nişte regi prin mulţimea de lighioane ce le dădeau ascultare. Când străbăteau florăria, stoluri de fluturi se înălţau pentru a le desfăta privirea, le făceau vânt cu fâlfâitul aripilor lor diafane, îi urmăreau ca un freamăt viu al soarelui, ca un zbor de petale ce-şi scuturau parfumul. În livadă, se întâlneau, în vârful pomilor, cu păsările mâncăcioase; vrăbiile, cintezoii, grangurii, botroşii le arătau fructele cele mai coapte, toate cicatrizate de ciugulelile lor; şi era acolo o gălăgie de şcolari în recreaţie, o zgomotoasă

veselie de jefuitori, de bande sfruntate care veneau să fure cireşe de la picioarele lor, pe când ei mâncau şezând călare pe ramuri. Albine petrecea şi mai bine pe pajişti, prinzând brotăcei aţipiţi pe vreun fir de papură, cu ochii lor de aur, cu blândeţea lor de animale contemplative, pe când Serge, cu ajutorul unui pai, scotea greierii de prin găurile lor, îi gâdila pe burtă ca să-i facă să cânte, prindea insecte albastre, roze, galbene, pe care le punea să umble pe manşete, ca nişte butoni de safir, rubin şi topaz; mai era acolo misterioasa viaţă a râurilor, peştii cu spinarea întunecată ce înotau prin unde clare, ţiparii ghiciţi după uşoara tulburare a ierburilor, plevuşcă ce se risipea la cel mai mic zgomot ca o pleavă de nisip negricios, muştele urcate pe mari patine ce încreţeau suprafaţa lucie cu largi rotocoale argintate, toată acea mişunare tăcută ce-i reţinea de-a lungul ţărmurilor le dădea ades dorinţa de-a se aşeza, cu picioarele goale, în mijlocul curentului, spre a simţi neîncetata alunecare a acelor milioane de vietăţi. În alte zile, zilele de dulce lâncezeală, se duceau sub copacii pădurii, în umbra sonoră, să asculte serenadele muzicanţilor, flautul cristalin al privighetorii, mica trompetă cu glas de argint a piţigoiului, acompaniamentul din depărtare al cucului; se minunau de zborul brusc al fazanilor, a căror coadă lăsa ca o dâră de soare în mijlocul ramurilor; se opreau, zâmbitori, lăsând să treacă la câţiva paşi un cârd vesel de tinere căprioare sau perechi de cerbi serioşi care-şi încetineau tropăitul ca să-i privească. În alte zile, când cerul dogorea, se urcau pe stânci, găseau plăcere să privească stolurile de lăcuste pe care pasul lor le făcea să se ridice din lanurile de cimbrişor, cu un pârâit de jeratic aţâţat; năpârcile descolăcite la marginea tufişurilor pârlite, şopârlele lungite pe pietrele înfierbântate îi urmăreau cu un ochi prietenesc; flamingii trandafirii, ce-şi muiau picioarele în apa izvoarelor, nu zburau la apropierea lor, liniştind prin încrezătoarea lor gravitate lişiţele aţipite în mijlocul apei.

Albine şi Serge nu simţeau sporind în jurul lor această viaţă a parcului decât din ziua-n care ei înşişi se simţiseră trăind, într-un sărut. Acum ea îi asurzea uneori, le vorbea o

limbă pe care n-o înţelegeau, le adresa solicitări cărora nu ştiau cum să le cedeze. Această viaţă, toate aceste glasuri şi călduri animalice, toate aceste mirosuri şi umbre de plante îi tulburau până acolo încât îi făceau să se supere unul pe altul. Şi totuşi nu găseau în parc decât o afectuoasă familiaritate. Fiecare iarbă, fiecare gânganie se împrietenea cu ei. Paradou-ul era o mare dezmierdare. Înainte de venirea lor, mai bine de-o sută de ani, doar soarele domnise acolo, atotputernic stăpân, aninând strălucirea-i de fiecare creangă. Grădina nu-l cunoştea atunci decât pe el. Îl vedea în fiecare dimineaţă sărind zidul împrejmuitor cu razele-i piezişe, aşezându-se vertical, la amiază, pe pământul moleşit, plecând seara, la capătul opus, cu un sărut de adio ce atingea în treacăt frunzişurile. De aceea, grădina nu mai era ruşinoasă, îi primea pe Albine şi Serge, cum primise atâta vreme soarele, ca pe nişte naivi copii cu care nu ai de ce să fii stânjenit. Animalele, arborii, apele, pietrele rămâneau de o adorabilă extravaganţă, vorbind lămurit, ducând o viaţă în toată goliciunea, fără nicio taină, etalându-şi inocenta sfruntare, frumoasa dragoste de la începutul lumii. Acel colţ de fire râdea discret de temerile lor, devenea mai duios, desfăşura sub picioarele lor cele mai moi straturi de iarbă, apropia între ei arbuştii pentru a le croi cărări înguste. Nu-i aruncase încă unul în braţele altuia pentru că-i plăcea să le plimbe dorinţele, să se înveselească de stângăcia sărutărilor lor, ce răsunau sub umbrare ca nişte strigăte de păsări mâniate. Ei însă, suferind din pricina voluptăţii ce-i înconjura, blestemau grădina. În după-amiaza în care Albine plânsese atâta, după preumblarea lor pe stânci, strigase Paradou-ului, simţindu-l atât de plin de viaţă şi de arzător în jurul ei:

— Dacă ne eşti prieten, de ce ne chinui?

XIV

De-a doua zi chiar, Serge se închise în camera lui. Parfumul florăriei îl exaspera. Trase perdelele de americă, spre a nu mai vedea parcul, spre a-l împiedica să intre la el. Nădăjduia să-şi recapete pacea copilăriei, departe de acea verdeaţă a cărei umbră îi furnica trupul. Apoi, în lungile ceasuri când stăteau între patru ochi, Albine şi el nu mai vorbiră nici de stânci, nici de ape, nici de arbori, nici de cer. Paradou-ul nu mai exista. Căutau să-l uite. Şi-l simţeau totuşi acolo, atotputernic, enorm, după perdelele subţiri; miresme de iarbă pătrundeau prin crăpăturile lemnăriei, glasuri prelungi făceau să zornăie geamurile, toată viaţa de afară râdea, şuşotea, stând la pândă sub ferestre. Şi-atunci, palizi, ridicau vocea, căutau vreo distracţie care să le îngăduie să nu mai audă.

— N-ai văzut? zise Serge într-o dimineaţă, într-una din acele ore de tulburare; colo, deasupra uşii, e o femeie zugrăvită ce-ţi seamănă.

Râdea zgomotos. Şi reveniră la picturi; traseră iarăşi masa de-a lungul pereţilor, căutând o ocupaţie.

— Oh, nu! murmură Albine, e mult mai voinică decât mine. Apoi, nici nu-ţi poţi da bine seama: e-atât de ciudat culcată, cu capul în jos!

Tăcură. Din pictura spălăcită, roasă de vreme, se desluşea o scenă pe care n-o băgaseră încă de seamă. Era o reînviere a unei frăgezimi trupeşti ce ieşea din cenuşiul zidului, o imagine reînsufleţită, ale cărei detalii reapăreau parcă rând pe rând în căldura verii. Femeia culcată se

răsturna sub strânsoarea unui faun cu picioare de ţap. Se distingeau clar braţele întinse înapoi, bustul ce se abandona, mijlocul frânt al acelei femei goale, surprinsă pe nişte mănunchiuri de flori secerate de amoraşi care. cu secera în mână, adăugau culcuşului alte şi alte braţe de roze. Se distingea de asemenea sforţarea faunului, pieptul lui gâfâitor ce se apleca. Apoi, la celălalt capăt, nu mai erau decât picioarele femeii, ridicate-n văzduh, zburând ca două porumbiţe trandafirii.

— Nu, repetă Albine, nu seamănă cu mine... E urâtă.

Serge nu zise nimic. Se uita la femeie, se uita la Albine, cu aerul că face comparaţie. Aceasta îşi sumese una din mâneci până la umăr, ca să arate că avea braţul mai alb. Şi tăcură pentru a doua oară, revenind la pictură, având pe buze întrebări pe care nu voiau să le pună. Marii ochi albaştri ai Albinei se pironiră o clipă în ochii cenuşii ai lui Serge, în adâncul cărora licărea o flacără.

— Ai zugrăvit din nou toată camera? strigă ea, sărind de pe masă. S-ar zice că lumea aceea se redeşteaptă.

Începură să râdă, dar era un râs neliniştit, cu priviri piezişe asupra amoraşilor ce făceau ştrengării şi asupra marilor nudităţi ce etalau trupuri aproape întregi. Voiră să revadă totul, din bravadă, mirându-se la fiecare panou, chemându-se pentru a-şi arăta trupuri de personaje care sigur nu fuseseră acolo luna trecută. Erau şale mlădioase îndoite sub braţe vânjoase, picioare ce se desenau până la şolduri, femei reapărute în îmbrăţişări de bărbaţi ale căror braţe deschise nu strângeau mai înainte decât golul. Chiar şi amoraşii de ipsos ai alcovului păreau că se răstoarnă pe spate cu mai multă neruşinare. Şi Albine nu mai vorbea de copii ce se joacă, iar Serge nu mai cuteza să facă presupuneri cu glas tare. Deveneau gravi, zăboveau în faţa scenelor, dorind ca pictura să-şi recapete dintr-odată toată strălucirea, mai tulburați şi lânceziţi de ultimele văluri care ascundeau indecentele tablourilor. Acele fantome ale voluptăţii sfârşeau prin a-i învăţa ştiinţa dragostei.

Albine însă se înfricoşă. Fugi de Serge, a cărui răsuflare mai caldă o simţea pe gât. Se duse şi se aşeză la un capăt

al canapelei, murmurând:

— Până la urmă îmi fac frică. Bărbaţii seamănă cu nişte tâlhari, femeile au priviri tânjitoare, de-ai crede că trag să moară.

Serge se aşează într-un fotoliu la câţiva paşi de ea, schimbând vorba. Erau foarte osteniți amândoi, ca şi cum ar fi făcut un drum lung. Şi simţeau o jenă, de-ai fi zis că picturile îi priveau. Grupurile de amoraşi se rostogoleau din lambriuri, cu un contrast violent de trupuri îndrăgostite, un vălmăşag de ştrengari neruşinaţi ce le-azvârleau flori, amenințând să-i lege împreună cu ajutorul albastrelor cordele cu care-i înlănţuiau strâns pe cei doi amanţi, într-un colţ al tavanului. Perechile se însufleţeau, desfășurau povestea acelei femei goale iubite de un faun, pe care puteau s-o reconstituie începând de la pânda faunului după un tufiş de roze şi până la abandonul femeii în mijlocul rozelor ce se scuturau. Oare aveau toţi să coboare? Nu erau ei oare cei ce suspinau şi-a căror răsuflare umplea camera cu parfumul unei voluptăţi de demult?

— Te înăbuşi aici, nu-i aşa? zise Albine.

Degeaba am tot aerisit, odaia asta a mirosit totdeauna a vechi.

— Noaptea trecută, povesti Serge, am fost trezit de un parfum atât de pătrunzător, că te-am strigat, crezând că intraseşi în odaie. Ai fi zis că era boarea părului tău când îţi prinzi în el fire de heliotrop… în primele zile, parfumul venea de departe, ca o amintire de miresme. Acum însă nu mai pot dormi, parfumul se înteţeşte, mai-mai să mă înăbuşe. Seara mai ales alcovul e atât de cald, că până la urmă mă voi culca pe canapea.

Albine îi puse un deget pe buze, murmurând:

— E moarta, ştii, cea care a locuit aici.

Se duseră să miroasă alcovul, glumind, foarte serioşi în fond. Cu siguranţă, niciodată alcovul nu răspândise un parfum atât de tulburător. Pereţii păreau încă înfioraţi de uşoara atingere a unor fuste cu miros de mosc. Parchetul păstrase îmbălsămata gingăşie a doi papuci de mătase căzuţi dinaintea patului. Iar pe pat, pe tăblia de la căpătâi,

Serge pretindea că găsise urma unei mâini mici ce lăsase acolo statornicu-i parfum de violete. Din toată mobila se înălţa în momentul acela parfumata fantomă a moartei.

— Iată fotoliul unde trebuie că şedea! zise Albine. Îi simţi umerii pe spetează.

Şi se aşeză ea însăşi, spunându-i lui Serge să îngenuncheze spre a-i săruta mâna.

— Ţi-aduci aminte de ziua când te-am primit zicându-ţi: „Bună ziua, scumpul meu senior...”. Şi nu era numai atât, nu-i aşa? El îi săruta mâinile, după ce închideau uşa... Iată-mi mâinile, sunt ale tale.

Încercară atunci să reia vechile lor jocuri, pentru a uita de Paradou, pe care-l auzeau hohotind tot mai tare, pentru a nu mai vedea picturile, pentru a nu mai ceda lâncezelilor alcovului. Albine se alinta, se răsturna, râdea de mutra prostească pe care-o făcea Serge la picioarele ei.

— Nătărăule, ia-mă de mijloc, zi-mi lucruri plăcute, de vreme ce se presupune că eşti adoratorul meu... Nu ştii deci să mă iubeşti?...

De îndată ce-o prindea însă în braţe şi o ridica brusc, ea se zbătea, căuta să scape, supărată.

— Nu, lasă-mă, nu vreau!... Mă înăbuş în odaia asta.

Din ziua aceea, se temură de acea cameră, la fel cum se temeau de grădină. Ultimul lor adăpost devenea un loc de temut, în care nu se puteau afla împreună fără să se supravegheze aruncându-şi priviri furişe. Albine aproape nu mai intra în odaie; rămânea în prag, cu uşa larg deschisă în spatele ei, ca pentru a putea fugi îndată.

Serge locuia acolo singur, într-o dureroasă anxietate, înăbuşindu-se din ce în ce mai mult, culcându-se pe canapea, căutând să scape de suspinele parcului, de mirosurile vechilor mobile. Noaptea, goliciunile picturilor îl făceau să aibă vise nebuneşti, care nu-i lăsau dimineaţa decât o nelinişte nervoasă. Crezu că se îmbolnăvise iar; sănătatea lui avea o ultimă nevoie pentru a se restabili pe deplin, nevoia de o supremă plenitudine, de o desăvârşită satisfacţie pe care nu ştia unde să se ducă s-o caute. Atunci, îşi petrecu zilele în tăcere, cu ochii încercănaţi,

deşteptându-se cu o uşoară tresărire numai în ceasurile când Albine venea să-l vadă. Stăteau faţă-n faţă, privindu-se cu gravitate, schimbând doar din când în când cuvinte dulci, ce-i mâhneau adânc. Ochii Albinei erau şi mai încercănaţi ca ai lui Serge şi-l implorau.

Apoi, după o săptămână. Albine nu mai stătu cu el decât câteva minute. Părea că-l evită. Sosea îngrijorată, stătea în picioare, zorită să plece. Când o întreba, reproşându-i că nu-i mai e prietenă, ea întorcea capul ca să nu-i răspundă. Niciodată nu voia să-i spună cum îşi petrecea dimineţile departe de el. Ea dădea din cap cu un aer stânjenit, vorbea de lenevia ei. Dacă el stăruia mai mult, se retrăgea dintr-o săritură, aruncându-i seara un simplu adio prin uşa întredeschisă. Totuşi, Serge îşi dădea seama că ea trebuia să fi plâns adesea. Urmărea pe chipul ei fazele unei nădejdi pururi neîmplinite, necurmata revoltă a unei dorinţe ce se înverşuna să fie satisfăcută. În unele zile era grozav de tristă, cu chipul deznădăjduit, cu un mers agale, părând că ezita să mai încerce multă vreme bucuria de a trăi. În alte zile îşi stăpânea râsul, faţa îi era luminată de un gând de izbândă despre care nu voia încă să vorbească, neastâmpăratele-i picioare nu mai puteau sta locului, grăbite s-alerge spre o ultimă certitudine. Şi a doua zi iar era deznădăjduită, pentru ca ziua următoare să reînceapă să spere. Ceea ce îi deveni însă curând cu neputinţă să ascundă fu o mare oboseală, o osteneală ce-i zdrobea mâinile şi picioarele. Chiar în clipele de încredere, ceda, o fura somnul, cu ochii deschiși.

Serge încetase să o mai întrebe, înţelegând că nu voia să răspundă. Acum, de îndată ce intra, o privea cu îngrijorare, temându-se că într-o seară nu va mai avea puterea să vină până la el. Unde putea să se ostenească astfel? Ce luptă de oră cu oră o făcea să fie atât de deznădăjduită şi atât de fericită?

Într-o dimineaţă, un pas uşor pe care-l auzi sub ferestre îl făcu să tresară. Nu putea fi o căprioară ce-ar fi îndrăznit să vină până acolo. Cunoştea prea bine acel pas ritmic de pe urma căruia ierburile nu aveau de suferit. Albine cutreiera

Paradou-ul fără el. Din Paradou îi aducea descurajări şi nădejdi, toată acea frământare.

Toată acea osteneală ce o omora. Şi bănuia ce căuta, singură şi tăcută, în desişul frunzelor, cu o îndărătnicie mută de femeie care şi-a jurat să găsească. De-atunci îi ascultă paşii. Nu îndrăznea să ridice perdeaua, s-o urmărească de departe printre ramuri; dar gusta o emoţie ciudată, aproape dureroasă, să ştie dacă o apuca la dreapta sau la stânga, dacă se adâncea în florărie şi până unde se ducea. În mijlocul gălăgioasei vieţi a parcului, al freamătului copacilor, al susurului de ape, al necurmatului cântec al vietăţilor, deosebea atât de lămurit zgomotul uşor al pantofilor ei, că ar fi putut spune dacă umbla pe pietrişul râurilor, pe pământul fărâmicios al pădurii sau pe lespezile pleşuvelor stânci. Se întâmpla chiar să recunoască, la întoarcere, veseliile sau tristeţile Albinei după izbiturile nervoase ale tocurilor ei. De îndată ce ea urca scara, pleca de la fereastră, nu-i mărturisea că o însoţise astfel pretutindeni. Ea însă îi ghicise probabil complicitatea, căci începu să-i povestească cercetările ei, cu o privire.

— Rămâi, nu mai ieşi, îi zise el cu mâinile împreunate, într-o dimineaţă, văzând-o încă obosită de alergăturile din ajun. Mă mâhneşti.

Ea fugi, necăjită. El începea să sufere şi mai mult din cauza acelei grădini ce răsuna sub paşii Albinei. Zgomotul uşor al pantofilor ei era un glas în plus care-l chema, o voce dominantă al cărei răsunet creştea în el. Îşi astupă urechile, nu vru să-l mai audă, şi pasul, în depărtare, păstra un ecou în bătaia inimii lui. Apoi, seara, când ea se întorcea, tot parcul venea în urma ei, cu amintirile preumblării lor, cu înceata deşteptare a dragostei lor, în mijlocul naturii complice. Singuraticele-i colindări o făcuseră parcă mai mare, mai serioasă, mai matură. Nimic nu mai rămăsese în ea din copila zglobie, încât îi clănţăneau dinţii uneori privind-o, văzând-o atât de aţâţătoare de dorinti.

Într-o zi, pe la amiază, Serge o auzi pe Albine revenind în galop. Îşi interzisese s-o asculte atunci când era plecată. De obicei, nu se înapoia decât târziu. Rămase surprins de

săriturile pe care le făcea, mergând glonţ înainte, frângând ramurile ce barau cărările. Râdea, jos, sub ferestre. Când fu pe scară, gâfâia atât de tare, încât i se păru că simte în obraz căldura răsuflării ei. Şi ea deschise larg uşa, strigând:

— Am găsit!

Se aşezase şi repeta încet, cu o voce înăbuşită:

— Am găsit! Am găsit!

Serge însă îi puse mâna pe buze, înnebunit, îngăimând:

— Să nu-mi spui nimic, te rog. Nu vreau să ştiu. Dacă ai vorbi, asta m-ar ucide.

Ea tăcu atunci, cu ochii scânteietori, strângând din buze, pentru ca vorbele să nu-i ţâşnească fără voie. Şi rămase în odaie până seara, căutând privirea lui Serge, destăinuindu-i puţin din ceea ce ştia de îndată ce izbutea să i-o întâlnească. Faţa parcă îi era luminată. Mirosea atât de frumos, era atât de plină de viaţă, încât el o respira, pătruns de ea deopotrivă prin văz şi prin auz. Toate simţurile lui o sorbeau. Şi se apăra disperat împotriva acestei încete luări în stăpânire a fiinţei lui.

A doua zi, când ea coborî, se instală iarăşi în odaie.

— Nu ieşi? întrebă el, simţindu-se învins dacă ea rămânea acolo.

Ea răspunse că nu, nu va ieşi. Pe măsură ce ea îşi odihnea trupul şi mintea, el o simţea mai puternică, mai triumfătoare. În curând avea să-l poată lua de degetul cel mic, să-l ducă la acel culcuş de iarbă, despre a cărui dulceaţă povestea atât de elocvent tăcerea ei. În ziua aceea, ea nu vorbi încă, mulţumindu-se să-l atragă la picioarele ei, aşezat pe-o pernă. Doar a doua zi se încumetă să zică:

— De ce te întemniţezi aici? E aşa de plăcut sub copaci!

El se ridică, cu braţele întinse, rugător. Ea însă râdea.

— Fie, nu vom merge, dacă nu vrei… Camera asta are un miros atât de ciudat!… Ne-am simţi mai bine în grădină, mai în largul nostru, mai la adăpost. Greşeşti că porţi pică grădinii.

El se aşezase iar la picioarele ei, mut, cu pleoapele lăsate, şi câte un fior îi străbătea faţa.

— Nu te supăra, reluă ea, nu vom merge. Nu-ţi plac însă mai mult ierburile parcului decât aceste zugrăveli? îţi aminteşti tot ce-am văzut împreună... Zugrăvelile astea ne întristează. Sunt supărătoare, căci prea se uită mereu la noi.

Şi cum el se lipea puţin câte puţin de ea, Albine îi petrecu un braţ pe după gât, îi răsturnă capul pe genunchii ei, murmurând cu glas mai scăzut:

— Ce bine ne-am simţi aşa, într-un colţ pe care-l cunosc. Acolo nimic nu ne-ar tulbura. Aerul curat ţi-ar alunga frigurile.

Tăcu, simțindu-l că tremura. Se temea ca un cuvânt prea tare să nu-i redeştepte spaima. Îl cucerea, încetul cu încetul, doar preumblându-i pe obraz albastra dezmierdare a privirii ei. El ridicase pleoapele, se odihnea fără tresăriri nervoase, cu totul al ei.

— Ah, de-ai şti! îi şopti ea încet la ureche.

Deveni mai îndrăzneaţă, văzând că el nu înceta să zâmbească.

— E o minciună, nu-i oprit, murmură ea. Eşti bărbat, nu trebuie să-ţi fie frică... Dacă am merge acolo şi vreo primejdie m-ar amenința, m-ai apăra, nu-i aşa? Ai şti să mă porţi la pieptul tău? Eu sunt liniştită când sunt cu tine... Uite ce braţe puternice ai. Poţi să te temi de ceva când ai braţe aşa de vânjoase ca ale tale?

Îl mângâie îndelung cu o mână, pe păr, pe gât, pe umeri.

— Nu, nu-i oprit, reluă ea. Povestea aceea e bună pentru proşti. Cei ce-au răspândit-o odinioară aveau interesul ca nimeni să nu-i deranjeze în cea mai încântătoare parte a grădinii... Gândeşte-te că, de îndată ce te vei aşeza pe acel covor de iarbă, vei fi pe deplin fericit. Atunci numai vom cunoaşte totul şi vom fi adevăraţii stăpâni... Ascultă-mă. vino cu mine.

El refuză din cap. dar fără mânie, ca şi cum jocul acela l-ar fi amuzat. Apoi, după o tăcere, mâhnit că o vedea îmbufnată, voind ca ea să-l mai dezmierde, deschise în fine gura, întrebând:

— Unde-i?

Ea nu răspunse la început. Părea că se uită în depărtare.

— E-acolo, murmură ea. N-aş putea să-ţi explic. Trebuie să urmezi aleea cea lungă, apoi o iei la stânga şi iar la stânga. Probabil am trecut pe-acolo cel puţin de douăzeci de ori... Degeaba, oricât ai căuta, n-ai găsi de nu te-aş călăuzi. Eu m-aş duce drept acolo, cu toate că mi-e cu neputinţă să te învăţ drumul.

— Şi cine te-a călăuzit?

— Nu ştiu... Toate plantele în dimineaţa aceea mă împingeau parcă într-acolo. Ramurile lungi mă biciuiau de la spate, ierburile îmi aşterneau în faţă povârnişuri, potecile se deschideau de la sine. Şi animalele, pare-mi-se, se amestecau şi ele, căci am văzut un cerb care galopa înaintea mea ca pentru a mă îmbia să-l urmez, pe când un stol de botroşi zbura din pom în pom, vestindu-mă prin mici ciripituri când eram ispitită s-o apuc pe un drum greşit.

— Şi-i foarte frumos?

Din nou, ea nu răspunse. Un adânc extaz îi îneca ochii. Şi când putu să vorbească zise:

— Frumos cum n-aş fi în stare să povestesc... M-a pătruns un astfel de farmec, încât n-am avut decât conștiința unei bucurii fără nume, ce cădea din frunziș, dormea pe ierburi. Şi m-am întors alergând, ca să te iau cu mine, ca să nu gust fără tine fericirea de-a mă aşeza la umbra aceea.

Ea îi cuprinse iar gâtul cu braţele, rugându-l fierbinte, de-aproape, cu buzele aproape lipite de-ale lui.

— Oh! vei veni, îngăimă ea. Gândeşte-te cât de mâhnită aş trăi de n-ai veni... Am o poftă, o nevoie îndepărtată, care a sporit zi după zi, care mă face acum să sufăr. Vrei să mă vezi suferind? Şi chiar de-ar fi să mori, chiar dacă umbra aceea ne-ar ucide pe-amândoi, ai sta la îndoială, ai avea cea mai mică părere de rău? Am sta culcaţi alături, la poalele copacului; am dormi pururi împreună. Ar fi atât de bine, nu-i aşa?

— Da, da, îngână el, cucerit de nebunia acelei patimi ce vibra de dorinţă.

— Dar nu vom muri, continuă ea, ridicând glasul, cu un

râs de femeie biruitoare; vom trăi spre a ne iubi... E un arbore al vieţii, un arbore sub care vom fi mai tari, mai sănătoşi, mai desăvârşiţi. O să vezi, totul ne va fi mai lesnicios. Mă vei putea înlănţui atât de strâns, precum visai s-o faci, încât trupurile noastre să alcătuiască o singură făptură. Şi atunci îmi închipui ceva ceresc coborând în noi... Vrei?

El pălea, pleoapele îi palpitau, ca şi cum l-ar fi supărat o lumină vie.

— Vrei? Vrei? repetă ea, cu mai mult foc, deja pe jumătate ridicată.

El se sculă în picioare, o urmă, împleticindu-se mai întâi, apoi prins de mijlocul ei, neputând să se despartă de ea. Se ducea orbeşte, târât în calda boare pe care o răspândea părul ei. Şi cum el mergea puţin mai în urmă, ea se întorcea pe jumătate; avea un chip strălucitor de dragoste, o gură şi nişte ochi de ispită, ce-l chemau cu atâta putere, încât ar fi însoţit-o astfel pretutindeni, ca un câine credincios.

XV

Coborâră, merseră prin mijlocul grădinii, fără ca Serge să fi încetat a surâde. Nu zări verdeaţa decât în limpezile oglinzi ale ochilor Albinei. Grădina, văzându-i, hohotea parcă, un murmur de satisfacţie zburând din frunză-n frunză, până la capătul celor mai adânci alei. De zile întregi trebuie să-i fi aşteptat, înlănţuiţi astfel de mijloc, reconciliaţi cu arborii, căutând pe aşternuturile de iarbă pierduta lor dragoste. Un sst! solemn se răspândi pe sub ramuri. Cerul, de două ceasuri, avea o aţipire de jeratic. Plante se înălţau ca să-i privească trecând.

— Le-auzi? întrebă Albine cu glas scăzut. Când ne-apropiem tac. În depărtare însă ne-aşteaptă, îşi spun în taină între ele drumul pe care trebuie să ni-l arate... Ţi-am spus eu că nu trebuie să avem grijă de poteci. Copacii îmi arată calea cu braţele lor întinse.

Într-adevăr, întreg parcul îi împingea încet, în urma lor se înălţa parcă un zid de tufişuri, spre a-i împiedica să se întoarcă, pe când în faţa lor covorul de iarbă se desfășura atât de lesne, că nici nu se mai uitau la picioare, lăsându-se în voia uşoarelor cline ale terenului.

— Şi păsările ne întovărăşesc, reluă Albine. De data asta sunt piţigoi. Îi vezi?... Zboară de-a lungul gardurilor de verdeaţă, se opresc la fiecare cotitură, pentru a veghea să nu ne rătăcim. Ah, dacă le-am înţelege ciripitul, am şti că ne îndeamnă să ne grăbim.

Apoi adăugă:

— Toate vietăţile parcului sunt cu noi. Nu le simţi? E o

mare mişunare ce ne urmează: sunt păsările din arbori, insectele din ierburi, căprioarele şi cerbii din crânguri, până şi peştii, ale căror înotătoare bat tăcutele ape... Nu te întoarce, le-ai speria; sunt sigură însă că avem un alai frumos.

Şi mergeau întruna, cu pas neobosit. Albine vorbea numai pentru a-l fermeca pe Serge cu muzica glasului ei. Serge se supunea la cea mai mică strângere de mână a Albinei. Niciunul dintre ei nu ştia pe unde trec, siguri amândoi că merg drept spre ţelul dorit. Şi, pe măsură ce înaintau, grădina devenea mai discretă, îşi înăbuşea suspinul umbrarelor, şopotitul apelor, viaţa febrilă a animalelor. Nu mai era decât o mare tăcere înfiorată, o religioasă aşteptare.

Albine şi Serge ridicară atunci capul instinctiv. În fata lor era un frunziş colosal. Şi, cum ezitau, o căprioară care-i privea cu ochii ei frumoşi şi blajini ţâşni în crâng dintr-o săritură.

— Acolo e, zise Albine.

Ea se apropie cea dintâi, întorcând iarăşi capul, trăgându-l pe Serge spre ea; apoi dispărură după freamătul frunzelor mişcate şi totul se linişti. Intrau într-o delicioasă pace.

Era, în mijloc, un copac înecat de-o umbră atât de deasă, că nu i se putea distinge soiul. Avea o statură gigantică, un trunchi ce respira ca un piept, crengi pe care le întindea departe, asemenea unor braţe ocrotitoare. Părea bun, robust, puternic, fecund; era decanul grădinii, tatăl pădurii, mândria ierburilor, prietenul soarelui, care răsărea şi asfinţea zilnic pe creştetul lui. Din bolta-i verde cădea toată bucuria creaţiei: miresme de flori, cântece de păsări, stropi de lumină, răcoros revărsat de zori, călduţe valuri adormite de amurg. Seva lui avea atâta putere, încât îi curgea din scoarţă; îl scălda într-un abur de zămislire; făcea din el însăşi virilitatea pământului. Şi era îndeajuns pentru farmecul luminişului. Ceilalţi arbori, în jurul lui, clădeau zidul de nepătruns ce-l izola în adâncul unui tabernacul de tăcere şi semiîntuneric; nu era acolo decât verdeaţă, fără

un crâmpei de cer, fără o licăreală de zare, o rotondă căptuşită peste tot cu o mătase moale de frunze, aşternută pe jos cu o catifea de muşchi.

Intrai acolo ca în unda clară a unui izvor, în mijlocul unei limpezimi verzui, pânză de-argint aţipită sub o oglindire de trestii. Culori, parfumuri, sonorităţi, fremătări, totul rămânea vag, străveziu, fără nume, topit într-o desăvârşită fericire care ajungea până la eterizarea lucrurilor. O lâncezeală de alcov, o lumină de noapte de vară ce piere pe umărul gol al unei îndrăgostite, o nedesluşită îngânare de dragoste stingându-se brusc într-un mare şi tăcut spasm dăinuiau în imobilitatea ramurilor pe care nicio adiere nu le mişca. Nupţială solitudine, populată de făpturi înflăcărate, încăpere goală în care simţeai undeva, după perdelele trase, într-o caldă împreunare, natura potolită în braţele soarelui. Uneori, mijlocul copacului trosnea; membrele i se întţepeneau ca ale unei femei care naşte; sudoarea de viaţă ce i se scurgea din scoarţă ploua şi mai abundent pe iarba din jur, exalând moleşeai a unei dorinţe, înecând aerul cu un val de patimi atotstăpânitoare, făcând poiana să pălească de plăcere. Şi-atunci copacul se moleşea cu umbra lui, cu covoarele lui de iarbă şi cingătoarea-i de crânguri dese, nu mai era decât o voluptate.

Albine şi Serge stăteau fermecaţi. De îndată ce copacul îi cuprinse sub pacea ramurilor sale, se simţiră vindecaţi de acea insuportabilă nelinişte ce-i făcuse să sufere. Se risipiră acea teamă ce-i făcea să fugă unul de altul, acele deznădăjduite lupte în care se istoveau, fără să ştie cărui duşman i se împotriveau cu atâta furie. Dimpotrivă, o desăvârşită încredere, o supremă seninătate le umpleau inima; se abandonau unul altuia, alunecând cu încetul în plăcerea de a fi împreună, foarte departe, în adâncul unui tainic adăpost. Fără să bănuiască încă ce le cerea grădina, se lăsau în voia dragostei; aşteptau, fără tulburare, ca arborele să le vorbească. Copacul le dădea o orbire de dragoste, încât luminişul dispărea, imens, regesc, nemaiavând decât o legănare de miresme.

Se opriseră, suspinând uşor, pătrunşi de îmbălsămată

răcoare.

— Aerul are un gust de fruct, murmură Albine.

Serge, la rându-i, şopti:

— Iarba e atât de vie, încât mi se pare că pun piciorul pe un colţ al rochiei tale.

Coborau vocea, dintr-un sentiment religios. N-avură nici măcar curiozitatea de a privi în sus, spre a vedea copacul. Îi simţeau prea mult măreţia pe umerii lor. Albine, cu o privire, întreba dacă exagerase farmecul verdeţii. Serge răspundea cu două lacrimi limpezi ce-i curgeau pe obraz. De negrăit era bucuria lor de a se afla în sfârșit acolo.

— Vino, îi şopti ea la ureche, cu un glas mai uşor ca o adiere.

Şi se duse, cea dintâi, să se culce la rădăcina copacului. Întinse mâinile spre el cu un zâmbet, în timp ce el, în picioare, zâmbea deopotrivă, dându-i-le pe ale sale. Când le ţinu într-ale ei, îl atrase încetişor spre ea. El căzu alături. O lipi îndată de pieptul lui. Această îmbrăţişare îi umplu de bucurie.

— Ah! ți-amintești, zise el, de zidul acela ce părea că ne desparte… Acum te simt, nimic nu mai stă stavilă între noi… Nu suferi?

— Nu, nu, răspunse ea. E-aşa de bine.

Păstrară tăcerea, rămânând îmbrăţişaţi. O delicioasă emoţie, fără tresăriri, dulce ca un val de lapte, îi copleşea. Apoi Serge îşi preumblă mâinile de-a lungul trupului Albinei. Repeta:

— Al meu e chipul tău, ochii, gura, obrajii… Braţele tale sunt ale mele, de la unghii până la umeri… Ale mele îţi sunt picioarele, ai mei îţi sunt genunchii, întreaga ta făptură e a mea.

Şi îi săruta chipul, ochii, gura, obrajii. Îi săruta braţele, cu mici şi repezi sărutări, urcând de la degete până la umeri. Îi săruta picioarele, îi săruta genunchii. O scălda într-o ploaie de sărutări, ce cădeau în stropi mari, calzi ca picăturile unei ploi torenţiale de vară, pretutindeni, bătându-i gâtul, sânii, şoldurile, deşertul pântecelui. Era o luare în posesie fără furie, continuă, cucerind şi cele mai mici vinişoare albastre

de sub pielea trandafirie.

— Pentru a mă da ţie te iau, reluă el. Vreau să mă dau cu totul şi de-a pururi ţie; căci ştiu bine în clipa asta că mi-eşti atotputernică stăpână, cea pe care trebuie s-o ador în genunchi. Nu-s aici decât pentru a mă supune ţie, pentru a-ţi sta la picioare, pândindu-ţi dorinţele, ocrotindu-te cu braţele mele întinse, înlăturând cu suflul meu frunzele în zbor ce ţi-ar tulbura pacea... Oh! îngăduie-mi să dispar, să mă topesc în fiinţa ta, să fiu apa pe care-o bei, pâinea pe care-o mănânci. Tu îmi eşti sfârşitul. De când m-am *tre*zit în mijlocul acestei grădini, am mers către tine, am crescut pentru tine. Pururi, ca ţel şi răsplată, am văzut graţia ta. Treceai prin soare, cu aurita-ţi cosiţă; erai o făgăduinţă ce-mi vestea că mă vei face să cunosc, într-o zi, rostul creaţiei, al acestui pământ, al acestor arbori, al acestor ape, al acestui cer, al căror suprem înţeles îmi scapă încă... Al tău sunt, rob, şi te voi asculta cu buzele lipite de picioarele tale.

Rostea aceste lucruri prosternat, adorând femeia. Albine, mândră, se lăsa adorată. Întindea degetele, sânii, buzele pioaselor lui săruturi. Se simţea regină, văzându-l atât de puternic şi de umil în faţa ei. Îl învinsese, domnea asupră-i, putea să dispună de el după plac. Şi ceea ce-o făcea atotputernică era că auzea în preajmă cum grădina se veseleşte de izbânda ei, ajutând-o cu un freamăt ce sporea încet.

Serge îşi îngăima cuvintele. Sărutările i se rătăceau. Mai murmură:

— Ah! as vrea să ştiu... As vrea să te iau, să te păstrez, să murim, poate, sau să ne luăm zborul, nu pot să spun...

Amândoi, răsturnaţi pe spate, rămaseră muţi, fără suflare, cu capetele învârtindu-se. Albine avu puterea să ridice un deget, ca pentru a-l invita pe Serge să asculte.

Grădina voise ca ei să păcătuiască. Săptămâni întregi fusese complice la înceata ucenicie a dragostei lor. În cele din urmă, îi condusese la verdele alcov. Şi acum era ispita, ale cărei glasuri toate propovăduiau dragostea. Din florărie soseau miresme de flori moleşite, o lungă şuşotire, ce povestea nunta rozelor, voluptăţile violetelor; şi niciodată

îmbierile heliotropilor n-avuseseră o ardoare mai senzuală. Din livadă veneau parfumuri de fructe coapte purtate de vânt, un pătrunzător miros de fecunditate, vanilia caiselor şi moscul portocalelor. Pajiştile înălţau un glas mai profund, alcătuit din suspinele milioanelor de ierburi sărutate de soare, mare suspinare a unei nenumărate mulţimi în rut, pe care-o îndulceau dezmierdările răcoroase ale râurilor.

Nudităţile curgătoarelor ape, pe malul cărora sălciile visau moleşite de dorinţă. Pădurea Înaripa uriaşa patimă a stejarilor, cântecele de orgă ale codrilor înalţi, o muzică solemnă, conducând nunta frasinilor, mestecenilor, carpenilor şi platanilor în adâncul sanctuarelor de frunze; pe când tufişurile, tinerele crânguri erau pline de o adorabilă ştrengărie, de o gălăgie de îndrăgostiţi ce se fugăreau, se-aruncau pe marginea şanţurilor, furându-şi plăcerea, în mijlocul unui imens foşnet de ramuri. Şi în această împreunare a întregului parc, cele mai pătimaşe înlănţuiri se-auzeau departe, pe stânci, acolo unde căldura făcea să crape pietrele umflate de patimă, unde spinoasele plante iubeau în chip tragic, fără ca izvoarele învecinate să le poată răcori, înfierbântate ele înseşi de astrul ce descindea în albia lor.

— Ce spun? murmură Serge rătăcit. Ce vor de la noi de ne roagă astfel?

Albine, fără să vorbească, îl strânse la sânul ei.

Glasurile deveniseră mai lămurite. Vietățile grădinii, la rândul lor, le strigau să se iubească. Greierii cântau cu foc. Fluturii împrăştiau săruturi cu fâlfâitul aripilor. Vrăbiile aveau capricii de-o clipă, pripite mângâieri de sultani ce se plimbă în mijlocul unui serai. În clarele ape, peştii îşi depuneau icrele la soare, broaştele se chemau înflăcărat şi melancolic, o întreagă patimă misterioasă, monstruos potolită în sărbezeala verzuie a stufului. În adâncul pădurilor, privighetorile chicoteau voluptuos, cerbii boncăluiau, beţi de-atâta trupească râvnire, încât expirau de oboseală lângă femelele aproape spintecate. Şi pe lespezile stâncilor, la marginea tufişurilor uscate, năpârci înnodate două câte două şuierau blând, pe când şopârle

mari îşi cloceau ouăle, cu şira spinării străbătută de un extatic fior. Din cele mai retrase colţuri, din snopii de raze de soare, din văgăunile întunecate se înălţa un miros animalic, încins de rutul universal. Toată acea viaţă ce mişuna avea un fior de facere.

Sub fiecare frunză, o insectă zămislea; în fiecare tufă de iarbă, o familie se prăsea; muştele-n zbor, alipite una de alta, nu aşteptau să se aşeze pentru a se fecunda. Nevăzutele crâmpeie de viaţă care populează materia, atomii materiei înşişi iubeau, se împreunau, dădeau pământului o voluptuoasă tresărire, făceau din parc o mare fornicație.

Atunci, Albine şi Serge pricepură. El nu rosti o vorbă, o înlănțui tot mai strâns în braţele sale. Fatalitatea zămislirii îi împresura. Cedară cerinţelor grădinii. Copacul şopti Albinei la ureche ceea ce mamele murmură mireselor în seara nunţii.

Albine se dădu. Serge o avu.

Şi întreaga grădină se adânci împreună cu perechea, într-un ultim strigăt de patimă. Trunchiurile se îndoiră ca sub bătaia unui vânt puternic; ierburile scoaseră un suspin de beţie; florile, moleşite, cu buzele deschise, îşi dădură sufletul; cerul însuși, înflăcărat de un asfințit de astru, înfăţişa nori nemişcaţi, nori în extaz, din care cobora o încântare supraomenească. Şi era o izbândă pentru animale, plante şi lucruri, care voiseră intrarea acelor doi copii în veşnicia vieţii. Parcul aplauda cu frenezie.

XVI

Când Albine şi Serge se treziră din năuceala deplinei lor fericiri, îşi zâmbiră. Reveneau dintr-o lume de lumină. Coborau foarte de sus. Îşi strânseră mâna pentru a-şi mulţumi. Se recunoscură şi îşi ziseră:

— Mi-eşti dragă, Albine.

— Te iubesc, Serge.

Şi niciodată cuvintele „te iubesc” n-avuseseră pentru ei un atât de suveran înţeles. Semnificau totul, explicau totul. Câtva timp, pe care nu-l putură măsura, rămaseră acolo, într-un delicios repaos, îmbrăţişându-se încă. Se simţeau desăvârşiţi. Bucuria creaţiei îi scălda, îi făcea egali cu forţele mume ale lumii, făcea din ei înseşi forţele pământului. Şi mai era în fericirea lor certitudinea unei legi împlinite, seninătatea ţelului găsit în mod logic, pas cu pas.

Serge zicea, luând-o iar în braţele lui vânjoase:

— Vezi, sunt vindecat; mi-ai dat toată sănătatea ta.

Albine răspundea, lăsându-se pe pieptul lui:

— Ia-mă toată, ia-mi viaţa.

O plenitudine de viaţă se revărsa de pe buzele lor. Serge, posedând-o pe Albine, căpătase în sfârşit virilitatea, vlaga, curajul inimii, sănătatea supremă de care fusese lipsită până atunci lunga-i adolescenţă. Se simţea acum desăvârşit. Simţurile i se învioraseră, înţelegerea îi era mai cuprinzătoare. Parcă s-ar fi trezit deodată leu, cu împărăţia asupra câmpurilor şi priveliştea cerului liber. Când se ridică, picioarele lui călcară viguros pământul, trupul i se îndreptă, mândru de el. O luă pe Albine de mâini şi o ridică. Ea se

clătina uşor, trebui s-o susţină.

— N-avea frică, zise el. Eşti cea pe care o iubesc.

Ea era acum roabă. Îşi lăsa capul pe umărul lui, privindu-l cu un aer de neliniştită recunoştinţă. Nu-i va purta niciodată pică pentru că îl adusese acolo? Nu-i va imputa într-o zi acea clipă de adoraţie în care îşi zisese sclavul ei?

— Nu eşti supărat? întrebă ea cu umilinţă. El zâmbi, strângându-i părul, mângâind-o cu vârful degetelor ca pe un copil. Ea continuă:

— Oh! vei vedea, o să mă fac micuţă de tot.

Nici nu vei ști că sunt aici. Dar o să mă lași, nu-i aşa, în braţele tale, căci am nevoie să mă înveţi să umblu... Mi se pare că acum nu mai ştiu să umblu.

Apoi deveni foarte serioasă.

— Să mă iubeşti întotdeauna şi voi fi ascultătoare, mă voi sili să-ţi aduc doar bucurie, îţi voi încredinţa tot, până la cele mai tainice dorinţe ale mele.

Serge simţea că-i sporeşte puterea văzând-o atât de drăgăstoasă şi supusă. O întrebă:

— De ce tremuri? Ce-aş avea să-ţi imput? Ea nu răspunse. Privi aproape cu tristeţe copacul, verdeaţa, iarba pe care-o turtiseră.

— Copilă ce eşti, reluă el râzând. Ţi-e frică să nu-ţi port pică pentru darul pe care mi l-ai făcut? Haide, asta nu poate fi o greşeală. Ne-am iubit aşa cum se cădea să ne iubim... As vrea să sărut urmele pe care le-au lăsat paşii tăi când m-ai adus aici, aşa cum sărut buzele care m-au ispitit, aşa cum sărut sânii care au desăvârşit vindecarea pe care au început-o – ţi-aminteşti? – fragedele-ţi mânuţe.

Ea dădu din cap. Şi, întorcându-şi privirea, evitând să mai vadă copacul, zise cu glas scăzut:

— Du-mă de aici.

Serge porni încet cu ea, după ce îmbrăţişă copacul cu o ultimă şi largă privire, ca pentru a-i mulţumi. Umbra devenea mai neagră în luminiş; un fior de femeie surprinsă în clipa când se strecoară în aşternut cobora din verdeaţă.

Când revăzură, la ieşirea din frunzişuri, soarele, a cărui strălucire umplea încă un colţ al orizontului, se liniştiră.

Serge, mai ales, care găsea un nou înţeles în fiecare făptură, în fiecare plantă, în juru-i, totul se înclina, totul aducea un omagiu dragostei lui. Grădina atârna de frumuseţea Albinei; sărutările stăpânilor ei o măriseră, o înfrumuseţaseră parcă.

Bucuria Albinei însă era întretăiată de nelinişti. Îşi întrerupea râsul pentru a trage cu urechea, cu bruşte tresăriri.

— Ce ai? întrebă Serge.

— Nimic, răspunse ea, aruncând în urmă priviri furişe.

Nu ştiau în ce colţ pierdut al parcului se aflau. De obicei, îi înveselea să nu ştie unde-i împingea capriciul. De data asta simţeau o tulburare, o ciudată stânjenire. Încetul cu încetul, îşi zoriră paşii. Se adânceau tot mai mult în mijlocul unui labirint de tufişuri.

— Ai auzit? zise cu frică Albine, care se opri de-abia suflând.

Şi cum el asculta, cuprins la rându-i de îngrijorarea pe care ea n-o putea ascunde, continuă:

— Crângurile sunt pline de glasuri. Ai zice că-s oameni ce-şi bat joc... Ascultă, nu vine-o hohotire din copacul acela? Şi ierburile de colo n-au scos un murmur când le-am atins cu rochia?

— Nu, nu, zise el, voind s-o liniştească; grădina ne iubeşte. De-ar vorbi, n-ar face-o ca să te sperie. Nu-ţi aminteşti bunele cuvinte şoptite de frunze?... Eşti nervoasă, ti se năzare.

Ea însă dădu din cap, murmurând:

— Ştiu bine că grădina ne e prietenă... Atunci înseamnă că a intrat cineva. Te asigur că aud pe cineva. Tremur prea tare. Ah, du-mă de-aici, te rog, ascunde-mă!

Porniră iarăşi, supraveghind desişurile, părându-li-se că vedeau chipuri ivindu-se de după fiecare trunchi. Albine jura că aude paşi depărtaţi ce-i caută.

— Să ne ascundem, să ne ascundem, repeta ea pe un ton rugător.

Şi faţa i se împurpura. Era o pudicitate născândă, o ruşine care o prindea ca o boală, care-i păta candoarea

pielii, până la care n-ajunsese încă tulburarea sângelui. Lui Serge îi fu frică, văzând-o astfel îmbujorată, cu obrajii tulburi, cu ochii plini de lacrimi. Vru s-o cuprindă iarăşi în braţe, s-o potolească cu o dezmierdare; ea se feri însă, îi făcu semn, cu un gest deznădăjduit, că nu mai erau singuri. Privea, roşind şi mai mult, rochia desprinsă ce-i arăta nuditatea, braţele, gâtul, sânii. Părul, despletit şi-n dezordine, îi înfiora umerii. Încercă să şi-l prindă în coc, apoi se temu să nu-şi dezvăluie ceafa. Cea mai uşoară atingere a unei ramuri sau fâlfâitul unei aripi de insectă, cea mai molcomă adiere o făceau să tresară, ca sub atingerea necuviincioasă a unei mâini invizibile.

— Linişteşte-te, implora Serge. Nu-i nimeni. Iată-te îmbujorată de friguri. Să ne odihnim o clipă, te rog.

Ea n-avea febră, voia să se întoarcă acasă numaidecât pentru ca nimeni să nu poată râde privind-o. Şi, zorind mereu paşii, culegea de-a lungul gardurilor verzi frunzişuri cu care-şi ascundea nuditatea. Îşi împleti în păr o ramură de mur; îşi încolăci pe braţe fire de volbură, pe care le înnodă la încheieturile mâinilor; îşi puse la gât o salbă făcută din fire de dârmoz, atât de lungi, că-i acopereau pieptul cu un văl de frunze.

— Te duci la bal? întrebă Serge, care căuta s-o facă să râdă.

Ea îi aruncă însă frunzişul pe care continua să-l culeagă. Şi-i zise pe şoptite, cu un aer speriat:

— Nu vezi că suntem goi?

Iar el se ruşină la rândul lui şi încinse cu frunziş veşmintele-i descheiate.

Totuşi, nu puteau ieşi din tufişuri. La capătul unei poteci se găsiră deodată în faţa unui obstacol, o masă cenuşie, înaltă, ameninţătoare. Era zidul.

— Vino, vino! strigă Albine.

Voia să-l tragă după ea. Nu făcuseră însă nici douăzeci de paşi şi dădură iarăşi de zid. Atunci îl urmară, alergând, cuprinşi de panică. Zidul rămânea întunecat, fără nicio deschizătură spre exterior. Apoi păru că se prăbuşeşte deodată la o margine de pajişte. O spărtură deschidea spre

valea vecină o fereastră de lumină. Trebuia să fie gaura despre care vorbise într-o zi Albine, gaură pe care spunea că o astupase cu mărăcini şi pietre; mărăcinii atârnau în crâmpeie risipite ca nişte funii tăiate, pietrele erau azvârlite departe, gaura fusese mărită parcă de o mână furioasă.

XVII

— Ah! Simţeam eu, zise Albine, cu un strigăt de supremă deznădejde. Te rugam să mă duci de-aici... Serge, te implor, nu te uita!

Serge, pironit locului, privea fără voia lui. Jos, în capătul câmpiei, soarele la asfinţit lumina cu un val de aur satul Artaud, ce se ivea ca o vedenie din amurgul care îneca deja câmpurile învecinate. Se distingeau clar cocioabele clădite în dezordine de-a lungul drumului, micile ogrăzi pline de bălegar, strâmtele grădini plantate cu legume. Mai sus, marele chiparos din cimitir îşi înălţa sumbrul profil. Şi olanele roşii ale bisericii păreau un jeratic, deasupra căruia clopotniţa, neagră toată, aşeza parcă un chip cu contururile şterse, pe când vechiul prezbiteriu îşi deschidea alături uşile şi ferestrele spre a sorbi aerul serii.

— Fie-ţi milă, Serge, nu te uita! repeta Albine, hohotind de plâns... Adu-ţi aminte că mi-ai făgăduit să mă iubeşti întotdeauna... Ah, acum n-ai să mă iubeşti niciodată îndeajuns! Uite, lasă-mă să-ţi acopăr ochii cu mâinile. Ştii bine că mâinile mele te-au lecuit... Nu poţi să mă respingi.

El o dădea deoparte încet. Apoi, pe când ea îi îmbrăţişa genunchii, îşi trecu mâinile peste ochi şi frunte, ca şi cum ar fi voit să alunge un rest de somn. Acolo era deci lumea necunoscută, ţinutul străin la care niciodată nu se gândise fără o tainică teamă. Unde mai văzuse acel ţinut?

Din ce vis se trezea, de se simţea cuprins de-o aşa cumplită nelinişte, ce-i înfigea gheara în gât. gata să-l înăbuşe? întoarcerea de la muncă însufleţea satul. Bărbaţii

se întorceau cu haina aruncată pe umăr, cu un pas de vite rupte de osteneală; femeile, în pragul caselor, aveau gesturi chemătoare, pe când copiii, în cete, fugăreau găinile dând cu pietre după ele. Doi şţrengari, un băiat şi-o fată, se strecurau în cimitir, mergând de-a buşilea de-a lungul zidului scund ca să nu fie văzuţi. Stoluri de vrăbii se culcau sub olanele bisericii. O fustă de stambă albastră îşi făcuse apariţia în pridvorul prezbiteriului, atât de largă, încât astupa uşa.

— Ah, nenorocire! bâiguia Albine, se uită, se uită!... Oh, ascultă-mă. Jurai adineauri că o să fii robul meu... Te implor, întoarce-te şi priveşte grădina... N-ai fost fericit în grădină? Ea m-a dat ţie. Şi câte zile de nespusă mulţumire are pentru noi, ce îndelungă desfătare, acum când cunoaştem toată fericirea umbrei!... în loc ca moartea să intre prin deschizătura asta dacă nu fugi de-aici, dacă nu mă iei cu tine. Ceilalţi, lumea întreagă se va pune între noi... Eram atât de singuri, atât de pierduţi, atât de ocrotiţi de arbori!... Grădina-i dragostea noastră. Priveşte grădina, te rog în genunchi.

Serge însă era scuturat de o tresărire. Îşi amintea. Trecutul reînvia. Auzea lămurit în depărtare viaţa satului. Ţăranii, femeile, copiii aceia erau primarul Bambousse, care se întorcea de la via sa din Olivettes, evaluând apropiata recoltă; familia Brichet – bărbatul târându-şi picioarele, femeia tânguindu-se de mizerie; Rosalie, ce se lăsa sărutată după un zid de voinicul Fortune, îi recunoştea de asemenea pe cei doi şţrengari din cimitir, calendroiul de Vincent şi neruşinata de Catherine, care pândeau printre morminte marile lăcuste zburătoare; îl aveau cu ei şi pe Voriau, câinele negru, ce-i ajuta, pândind printre ierburile uscate, adulmecând prin toate crăpăturile vechilor lespezi. Sub olanele bisericii, vrăbiile se încăierau înainte de a se culca; cele ma îndrăzneţe coborau din nou, intrau prin ochiurile de geam sparte, astfel că, urmărindu-le cu privirea, îşi amintea zarva pe care o făceau, sub amvon, pe treptele estradei, unde era întotdeauna pâine pentru ele. Şi, în pragul prezbiteriului, Teuse, în rochie de stambă

albastră, părea că devenise şi mai trupeşă; întorcea capul, zâmbind, spre Désirée, care venea de la găinărie, hohotind de râs, însoţită de un cârd întreg. Apoi dispărură amândouă. Atunci, Serge, înnebunit, întinse braţele.

— E prea târziu, du-te! murmură Albine, prăbuşindu-se în mijlocul grămezii de mărăcini tăiaţi. Niciodată nu mă vei iubi îndeajuns.

Plângea în hohote. El asculta cu patimă, căutând să prindă cele mai mici zgomote îndepărtate, aşteptând ca un glas să-l trezească cu totul. Clopotul se mişcase uşor. Şi, încet, în aerul adormit al serii, cele trei bătăi ale *Angelusului* ajunseră până la Paradou. Erau suflări argintii, dulci şi regulate chemări. Clopotul părea acum viu.

— Dumnezeul meu! strigă Serge, căzând în genunchi, trântit de micile suflări ale clopotului.

Se prosterna; simţea cele trei bătăi ale *Angelusului* trecându-i ca un fior pe ceafă, răsunând până în inima lui. Clopotul căpăta un glas mai puternic. Dăngăni, implacabil, câteva minute ce i se părură ani. Evoca toată viaţa-i trecută, copilăria lui evlavioasă, bucuriile lui din seminar, primele-i liturghii, în valea pârjolită a satului, unde visa pustnicia sfinţilor. Mereu îi vorbise astfel. Regăsea şi cele mai mici inflexiuni ale acelui glas al bisericii care îi răsunase neîncetat în urechi, ca un grav şi dulce grai de mamă. De ce nu-l mai auzise? Altădată îi făgăduia venirea Mariei. Maria-l adusese în adâncul fericitei verdeţi, unde glasul clopotului n-ajungea? Niciodată n-ar fi uitat, dacă clopotul n-ar fi încetat să sune. Şi, cum se-apleca şi mai mult, barba, mângâindu-i mâinile împreunate, îi făcu frică. Nu-şi cunoştea acel păr lung şi mătăsos ce-i dădea o frumuseţe animalică. Îşi răsuci barba, îşi prinse părul cu amândouă mâinile, căutând golul tonsurii; părul îi crescuse însă mare, tonsura era înecată sub un val viril de lungi bucle date pe spate, ce-i căzeau pe ceafă. Toată pielea, odinioară rasă, era acum o sălbatică claie de păr.

— Ah! aveai dreptate, zise el, aruncând Albinei o căutătură deznădăjduită; am păcătuit, meritǎm o pedeapsă cumplită… Eu te linişteam, n-auzeam ameninţările ce

ajungeau la tine printre ramuri.

Albine încercă să-l îmbrăţişeze, murmurând:

— Ridică-te, hai să fugim împreună… Poate că ne vom mai putea iubi.

— Nu, nu mă mai simt în stare, cea mai mică piatră m-ar face să cad… Ascultă. Mă înspăimânt pe mine însumi. Nu mă mai recunosc. M-am ucis parcă, iar mâinile îmi sunt mânjite de sângele meu. De m-ai lua cu tine, numai lacrimi ai avea din ochii mei.

Ea îi sărută ochii înlăcrimaţi. Reluă cu foc:

— Ce-mi pasă! Mă iubeşti?

El, îngrozit, nu putu să răspundă. Un pas greoi, după zid, făcea să se rostogolească pietrele. Era ca un mormăit mânios ce se apropia încet. Albine nu se înşelase, cineva era acolo şi tulbura pacea desişurilor cu o suflare înciudată. Amândoi voiră atunci să se ascundă în mărăciniş, cuprinşi de o ruşine şi mai mare. Dar, în picioare în cadrul deschizăturii, Fratele Archangias îi vedea deja.

Fratele rămase o clipă cu pumnii încleştaţi, fără să vorbească. Privea perechea, cu Albine adăpostită la pieptul lui Serge, cu dezgustul unui om ce-a întâlnit o murdărie pe marginea unui şanţ.

— Bănuiam eu, mormăi el printre dinţi, că acolo era ascuns.

Făcu câţiva paşi, strigă:

— Vă văd, ştiu că sunteţi goi… E o mârşăvie. Eşti jivină, de cutreieri pădurile cu muierea aia? Te-a dus departe, spune! Te-a târât în mocirlă, şi iată-te împăroşat ca un ţap… Rupe-o cracă şi frânge-o de spinarea ei!

Albine, cu un glas fierbinte, rostea încet:

— Mă iubeşti? Mă iubeşti?

Serge, cu capul plecat, tăcea, fără s-o respingă încă.

— Noroc că te-am găsit, continuă Fratele Archangias. Descoperisem gaura asta… Ai lăsat ascultarea de Dumnezeu, ţi-ai nimicit liniştea. Pururi ispita are să te muşte cu dinţi de flăcări, şi de-aici înainte nu vei mai avea neştiinţa ca fi să-i stai împotrivă… Târfa asta te-a ispitit, nu-i aşa? Nu vezi coada şarpelui încolăcindu-se printre şuviţele

părului ei? Are nişte umeri pe care văzându-i numai îţi vine să verşi... Las-o, n-o mai atinge, căci e începutul iadului... Ieşi din grădina asta, în numele lui Dumnezeu!

— Mă iubeşti? Mă iubeşti? repeta Albine. Serge însă se depărtase de ea, ca şi cum umerii ei dezgoliţi şi braţele goale l-ar fi ars cu adevărat.

— În numele lui Dumnezeu! în numele lui Dumnezeu! striga Fratele cu glas tunător.

Serge, împins de o forţă invincibilă, se îndrepta spre deschizătura din zid. Când Fratele Archangias, cu un gest brutal. Îl trase afară din Paradou, Albine, care alunecase la pământ, cu mâinile întinse nebuneşte spre dragostea ei ce se ducea, se ridică, cu pieptul zbuciumat de suspine. Fugi, dispăru în mijlocul arborilor, biciuindu-le trunchiurile cu păru-i despletit.

Cartea a III-a

I

După *Pater,* abatele Mouret se înclină în fata altarului şi se duse spre dreapta acestuia, cum priveai dinspre naos. Apoi coborî şi făcu semnul crucii asupra capetelor lui Fortune şi Rosalie, îngenuncheaţi unul lângă altul la marginea estradei:

— *Ego conjugo vos in matrimonium, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.*

— Amen, răspunse Vincent, care slujea la liturghie, privind curios cu coada ochiului figura fratelui său mai mare.

Fortune şi Rosalie lăsau bărbia în jos, oarecum mişcaţi, deşi îşi dăduseră coate când îngenuncheaseră ca să-şi aţâţe râsul. Vincent se dusese să caute căldăruşa şi sfeştocul. Fortune puse inelul de cununie în căldăruşă, o groasă verigă de argint. După ce preotul îl binecuvântă stropindu-l în formă de cruce, i-l înapoie lui Fortune, care-l puse pe inelarul Rosaliei, a cărei mână avea pete verzi de iarbă pe care săpunul nu le putuse curăţa.

— *In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti*, murmură iarăşi abatele Mouret, dându-le o ultimă binecuvântare.

— *Amen,* răspunse Vincent.

Era dis-de-dimineaţă. Soarele nu intra încă prin marile ferestre ale bisericii. Afară, pe ramurile scoruşului, a cărui verdeaţă părea că spărsese geamurile, se-auzea zgomotoasa deşteptare a vrăbiilor. Teuse, care n-avusese vreme să deretice şi să cureţe prin biserică, scutura de praf altarele, se înălţa pe piciorul cel sănătos spre a şterge

picioarele Cristului mâzgălit cu ocru şi lac, aşeza scaunele fără să facă zgomot, înclinându-se, făcându-şi cruce, bătându-se cu pumnii în piept, urmărind liturghia, continuându-şi însă îndeletnicirile gospodăreşti. Singură, la picioarele amvonului, la câţiva paşi de miri, maica Brichet asista la căsătorie; se ruga de mama focului; stătea îngenuncheată, mormăind atât de tare, încât ai fi crezut că un roi de muşte umplea biserica cu zbârnâitul lui. Iar la celălalt capăt, lângă confesional, Catherine ţinea în braţe un copil în scutece; cum copilul începuse să scâncească, ea trebui să se întoarcă cu spatele spre altar, săltându-l şi legănându-l, distrându-l cu frânghia clopotului ce-i atârna chiar deasupra nasului.

— Dominus vobiscum, zise preotul întorcându-se, deschizând larg braţele.

— *Et cum spiritu tuo,* răspunse Vincent.

În clipa aceea, trei fetişcane intrară. Se împingeau ca să vadă, fără să îndrăznească totuşi să înainteze prea mult. Erau trei prietene ale Rosaliei, care, ducându-se la câmp, se abătuseră pe-acolo, curioase să audă ce va spune preotul mirelui şi miresei. Aveau nişte foarfeci mari spânzurate la cingătoare. Sfârşiră prin a se ascunde după cristelniţă, ciupindu-se, răsucindu-se cu mlădieri de şţrengăroaice, înăbuşind râsete în pumnii închişi.

— Las’ că-i bine! zise cu glas scăzut Roşcovana, o fată superbă, cu părul şi pielea arămii, n-o să fie înghesuială la ieşire!

— Ia te uită, are dreptate moş Bambousse, murmură Lisa, mărunţică şi negricioasă, cu ochii de foc; când ai vii, le îngrijeşti… Fiindcă părintele a ţinut morţiş s-o mărite pe Rosalie, n-are decât s-o cunune singur.

Cealaltă, Babet, cocoşată şi ciolănoasă, rânjea.

— Tot e leica Brichet, zise ea. Ea-i cucernică pentru tot neamul… Ia auziţi cum sforăie! Degeaba s-a muncit. Dar lasă, că ştie ea ce face!

— Cântă din orgă, reluă Roşcovana.

Şi se porniră pe râs toate trei. Teuse, de departe, le ameninţă cu pământuful de pene. Abatele Mouret

împărtăşea la altar. Când se duse spre dreapta altarului pentru ca Vincent să-i toarne vinul şi apa abluţiunii pe degetul cel mare şi pe cel arătător, Lisa rosti mai încet:

— E pe sfârşite. O să le vorbească îndată.

— În felul ăsta, observă Roşcovana, Fortune se va putea duce la muncă şi Rosalie n-o să-şi piardă ziua de cules. E comod să te cununi dimineaţa... Fortune ăla arată ca un netot.

— Păi bineînţeles! murmură Babet, i s-o fi urât flăcăului de atâta stat în genunchi. Sigur nu i s-a mai întâmplat asta de când s-a împărtăşit prima oară.

În curând însă atenţia le fu atrasă de ţâncul pe care Catherine încerca să-l distreze. Voia frânghia clopotului, întindea mâinile, vânăt de mânie, gata să se înece scâncind.

— Eh! mititelul e acolo, zise Roşcovana.

Copilul plângea şi mai tare, se zbătea ca un drac.

— Pune-l pe burtă, dă-i să sugă, îi suflă Babet Catherine!.

Aceasta, cu sfruntarea-i de drăcoaică de zece ani, ridică deodată capul şi pufni în râs.

— Asta nu mă amuză, zise ea, scuturând copilul. Al de gând să taci, purcelule!... Soră-mea mi l-a lăsat pe genunchi.

— Cred şi eu, reluă cu răutate Babet. Doar nu era să-l dea părintelui să-l ţină!

De data asta Roşcovana izbucni într-un hohot de era să cadă pe spate. Se rezemă de zid, cu pumnii în coaste, gata să leşine de râs. Lisa se aruncase peste ea, pentru a se descărca mai bine, ciupind-o de umeri şi de şolduri. Babet avea un râs de cocoşată, care-i ieşea printre buzele strânse cu un hârjâit de ferăstrău.

— De n-ar fi fost mititelul, continuă ea, părintele n-ar fi avut ce face cu agheasma... Moş Bambousse era hotărât s-o mărite pe Rosalie cu alde Laurent din Figuieres.

— Da, zise Roşcovana, între două chicotiri, ştiţi ce făcea moş Bambousse? îi arunca cu bulgări de pământ în şale Rosaliei, ca s-o facă să lepede.

— Totuşi, mititelul e dolofan, murmură Lisa. Bulgării i-au

priit.

Aşadar, toate trei se bârfeau într-un acces de râs nebun, când Teuse înaintă şchiopătând cu furie. Se dusese să ia mătura de după altar. Cele trei fetişcane se dădură înapoi de frică, se cuminţiră.

— Ticăloaselor! bolborosi Teuse, iar veniţi să vă vărsaţi aici murdăriile!... Nu ţi-e ruşine, Roşcovano! Locul tău ar fi colo, în genunchi dinaintea altarului, ca Rosalie... Vă dau afară, auziţi, dacă mai mişcaţi!

Obrajii arămii ai Roşcovanei se înroşiră uşor, pe când Babet îi privea mijlocul, rânjind.

— Şi tu, urmă Teuse întorcându-se spre Catherine, ai de gând să laşi copilul în pace?... Îl ciupeşti ca să-l faci să ţipe. Nu tăgădui!... Dă-l încoace.

Şi-l luă, îl legănă o clipă, apoi îl puse pe un scaun, unde acesta adormi într-o pace de heruvim. Biserica îşi recăpăta trista-i linişte, pe care o tulbura numai ciripitul vrăbiilor din scoruș.

La altar, Vincent adusese liturghierul la dreapta. Abatele Mouret strânsese antimisul. Rostea acum ultimele rugăciuni, cu o severă reculegere pe care n-o putuseră tulbura nici scâncetele copilului, nici râsetele fetişcanelor. Părea că n-aude nimic, că e absorbit cu totul în rugile pe care le adresa cerului pentru fericirea perechii a cărei unire o binecuvântase. În dimineaţa aceea, o pulbere de căldură îneca soarele, dând cerului un aspect plumburiu. Prin geamurile crăpate nu intra decât o aburealã roşiatică, prevestind o zi furtunoasă.

De-a lungul zidurilor, zugrăvelile cu anluminuri bătătoare la ochi înfăţişând Calvarul etalau întunecata brutalitate a petelor lor galbene, albastre şi roşii. În fundul naosului, lemnăria uscată a tribunei trosnea, pe când ierburile peronului, devenite gigantice, strecurau pe sub uşa cea mare lungi paie coapte, populate de mici lăcuste cafenii. Orologiul, în cutia lui de lemn, avu un scârţâit de mecanism hodorogit, ca pentru a-şi drege glasul, şi bătu înăbuşit şase şi jumătate.

— *Ite, missa est*, rosti preotul, întorcându-se spre

biserică.

— *Deo gratios*, răspunse Vincent.

Apoi, după ce sărută altarul, abatele Mouret se întoarse iarăşi, murmurând deasupra capetelor plecate ale soţilor ultima rugă:

— *Deus Abraham, Deus Isac, et Dens Jacob vobiscum sit…*

Glasul i se stingea, blând şi monoton.

— Iacă, o să le vorbească, şopti Babet celor două prietene.

— Ce galben e, observă Lisa. Nu-i ca părintele Caffin, a cărui faţă bucălată părea că râde întruna. Soră-mea cea mică, Rose, mi-a povestit că nu îndrăzneşte să-i spună nimic când se spovedeşte.

— Ce-are a face, murmură Roşcovana, nu-i om rău. Boala l-a cam îmbătrânit, dar îi şade bine. Are ochii mai mari şi două cute la colturile gurii, care îi dau o înfăţişare bărbătească… înainte să-l fi prins frigurile, prea era fătălău.

— Îl roade, pare-mi-se, o supărare, reluă Babet. S-ar zice că se topeşte cu încetul. Faţa-i pare moartă, dar ochii îi lucesc! Nu-l vedeţi că-și lasă încet pleoapele ca şi cum ar vrea să-i stingă. Teuse agită mătura.

— Sst! şuieră ea, atât de energic, de-ai fi crezut că intrase o pală de vânt în biserică.

Abatele Mouret se reculesese. Începu cu glas aproape şoptit:

— Frate şi soră, uniţi sunteţi întru Cristos.

Taina cununiei este icoana sfintei însoţiri dintre Isus şi Biserica Sa. E o legătură pe care nimic n-o poate rupe, pe care Dumnezeu o vrea veşnică, pentru ca omul să nu despartă ceea ce cerul a unit. Făcându-vă un singur trup, Dumnezeu v-a învăţat că aveţi îndatorirea de a merge împreună, ca o pereche credincioasă, pe căile statornicite de atotputernicia lui. Şi trebuie să vă iubiţi în însăşi iubirea lui Dumnezeu. Cea mai mică amărăciune între voi ar fi o nesupunere faţă de Ziditorul care v-a scos dintr-un singur trup. Rămâneţi dar de-a pururea uniţi, având drept pildă sfânta legătură dintre Biserică şi Cristos, care ne-a dat

tuturor trupul şi sângele său.

Fortune şi Rosalie ascultau cu luare-aminte.

— Ce spune? întrebă Lisa, care n-auzea bine.

— Asta-i! Ce spune totdeauna, răspunse Roşcovana. E bun de gură, ca toţi popii.

În acest timp, abatele Mouret îşi continua predica, iar privirea-i absentă se pierdea, pe deasupra capetelor celor doi soţi, într-un ungher depărtat al bisericii. Încetul cu încetul, glasul i se înmuia, punea o anumită duioşie în acele cuvinte, pe care le învăţase odinioară cu ajutorul unui manual destinat tinerilor preoţi. Se întorsese puţin spre Rosalie; spunea, adăugând fraze pline de emoţie când memoria nu-l ajuta:

— Scumpă soră, fii supusă soţului tău, precum Biserica este supusă lui Cristos. Aminteşte-ţi că de toate trebuie să te lepezi spre a-l urma ca o roabă credincioasă. Lăsa-vei pe tatăl şi pe mama ta şi de bărbatul tău te vei lipi şi te vei supune lui în toate, căci astfel Domnului te vei supune. Şi jugul tău va fi un jug de dragoste şi pace. Fii odihna lui, fericirea lui, mireasma bunelor sale fapte, mântuirea ceasurilor lui de slăbiciune. Pururea ca pe o izbăvire lângă el să te găsească. Să întindă doar mâna ca s-o întâlnească pe a ta. Şi astfel amândoi veţi merge fără să vă rătăciţi vreodată şi veţi găsi fericirea în îndeplinirea legilor dumnezeieşti. Oh! scumpă soră şi fiică, umilinţa ta plină-i de plăcute roade; ea va face să răsară în casa ta virtuţile gospodăreşti, bucuriile căminului, prosperitatea familiilor pioase. Ai pentru bărbatul tău dragostea Rahilei, înţelepciunea Rebecăi, îndelunga credinţă a Sarei. Spune-ţi că o viaţă fără prihană la toate bunurile duce. Cere de la Dumnezeu în fiecare dimineaţă puterea de a trăi ca o femeie ce-şi cinsteşte îndatoririle; căci cumplită ar fi pedeapsa, dragostea ţi-ai pierde. Oh, să vieţuieşti fără dragoste, să smulgi trup din trupul tău, să nu mai fii a aceluia care jumătatea ta este, să tânjeşti departe de ce-ai iubit! Ai întinde braţele şi el de tine s-ar depărta. Ţi-ai căuta bucuriile tale şi numai ruşine în adâncul inimii ai găsi. Ascultă-mă, copila mea, în tine, în supunere, în neprihănire,

în dragoste a pus Dumnezeu trăinicia legăturii dintre voi.

În clipa aceea se auzi o chicotire la celălalt capăt al bisericii. Copilul se deşteptase pe scaunul pe care-l culcase Teuse. Dar acum era cuminte; râdea singur. Îşi desfăcuse scutecul şi îşi scosese picioruşele roze, pe care le agita în aer. Şi picioruşele lui îl făceau să râdă.

Rosalie, pe care cuvântarea preotului o plictisea, întoarse iute capul, zâmbind copilului. Când îl văzu însă dând din picioare pe scaun, i se făcu frică; aruncă o teribilă căutătură spre Catherine.

— Poţi să te uiţi la mine, murmură aceasta. Nu-l mai iau… Să-nceapă iar să ţipe!

Şi se duse sub amvon să pândească o gaură de furnici, în colţul sfărâmat al unei lespezi.

— Părintele Caffin nu sporovăia atâta, zise Roşcovana. Când a cununat-o pe frumoasa Miette, a bătut-o doar uşor pe obraji, zicându-i să fie cuminte.

— Scumpul meu frate, reluă abatele Mouret, pe jumătate întors spre Fortune, Dumnezeu îţi hărăzeşte azi o tovarăşă, căci n-a voit să vieţuiască bărbatul singur pre pământ. Dar dacă a hotărât ca roaba ta să fie, cere în schimb de la tine să fii blând şi iubitor stăpân. S-o iubeşti, că e trup din trupul tău, sânge din sângele tău, os din oasele tale. S-o ocroteşti, pentru că Dumnezeu nu ţi-a dat braţe vânjoase decât spre a le întinde deasupra capului ei în ceasurile de primejdie. Aminteşte-ţi că ţi-e încredinţată; ea-i supunerea şi slăbiciunea de care nu vei putea abuza fără de păcat. Oh, scumpe frate, fericită trebuie să-ţi fie mândria! De aici înainte nu vei mai trăi în egoismul singurătăţii. În orice clipă vei avea o încântătoare îndatorire. Nimic nu e mai bun decât să iubeşti, doar a-i ocroti pe cei pe care îi iubeşti. Inima ţi se va lărgi, puterile-ţi bărbăteşti se vor însuti. Oh, să fii un sprijin, să primeşti o dragoste spre ocrotire, să vezi o copilă topindu-se în tine, zicându-ţi: „Ia-mă, fă din mine ce-ţi va plăcea; am încredere în cinstea ta”! Şi blestemat să fii de-o vei părăsi vreodată! Ar fi cea mai mişeleasc ă părăsire pe care Domnul a trebuit s-o pedepsească. De îndată ce ţi s-a dat, a ta e pe vecie. Ia-o mai bine în braţele

tale şi n-o pune jos decât când va fi în siguranţă. De toate leapădă-te, scumpul meu frate…

Abatele Mouret, cu glasul adânc tulburat, nu lăsa să se mai audă decât un murmur nedesluşit. Cu faţa albă ca varul, lăsase pleoapele de tot şi vorbea cu o emoţie atât de dureroasă, că însuşi Fortune plângea, fără să înţeleagă.

— Nu s-a însănătoşit încă, zise Lisa. Rău face că se oboseşte… Ia te uită! Fortune plânge!

— Bărbaţii se înduioşează mai iute ca femeile, murmură Babet.

— Oricum, a vorbit frumos, conchise Roşcovana. Popii ăştia scormonesc o mulţime de lucruri la care nimeni nu se gândeşte.

— Sst! strigă Tereza, care se pregătea deja să stingă lumânările.

Abatele Mouret bâiguia însă, încerca să găsească frazele finale.

— De-aceea, scumpe frate şi scumpă soră, trebuie să trăi ti în catolică credinţă, care singură poate să vă asigure pacea căminului. Familiile voastre v-au învăţat de bună seamă să iubiţi pe Domnul, să vă rugaţi lui dimineaţa şi seara, să nu vă bizuiţi decât pe milostivele-i haruri…

Nu sfârşi. Se întoarse să ia potirul de pe altar şi intră în sacristie, cu capul plecat, precedat de Vincent, care fu cât pe ce să scape din mână sfintele vase şi ştergarul, încercând să vadă ce făcea Catherine în fundul bisericii.

— Oh, inimă de piatră! zise Rosalie, care-şi lăsă bărbatul pentru a veni să-şi ia copilul în braţe.

Copilul râdea. Ea îl sărută, îi legă scutecul la loc, ameninţând-o cu pumnul pe Catherine.

— De-ar fi căzut, ţi-aş fi tras o pereche zdravănă de palme.

Fortune sosea, legănându-se. Cele trei fete înaintaseră, cu buzele strânse.

— Iacă-l mândru acum, le murmură Babet la ureche celorlalte două. Golanul ăsta a câştigat bănuţii lui moş Bambousse în fân, în dosul morii… îl vedeam seară de seară ducându-se cu Rosalie, de-a buşilea, pe lângă zidul

cel mic.

Rânjiră. Fortune, în picioare dinaintea lor, rânji mai tare. O ciupi pe Roşcovana şi o lăsă pe Lisa să-l facă dobitoc. Era un flăcău voinic, căruia nu-i păsa de lume. Preotul îl plictisise.

— Hei, maică! chemă el cu vocea lui groasă.

Bătrâna Brichet însă cerşea la uşa sacristiei.

Stătea acolo, tânguitoare, uscăţivă, în faţa Teusei, care-i strecura ouă în buzunarele sortului. Lui Fortune nu-i fu câtuşi de puţin ruşine. Făcu cu ochiul, zicând:

— E şmecheră măicuţa! De, dacă părintele vrea să aibă lume în biserică!

Rosalie se potolise. Înainte de a pleca, îl întrebă pe Fortune dacă-l rugase pe preot să vină seara pentru a face o sfeştanie în odaia lor, după obiceiul locului. Atunci Fortune dădu fuga la sacristie, bocănind prin naos ca şi cum ar fi trecut printr-o ţarină. Şi reapăru strigând că preotul va veni. Teuse, scandalizată de larma pe care-o făceau acei oameni, ce păreau să se creadă în bătătura hanului, bătea uşor din palme şi îi împingea spre uşă.

— S-a sfârşit, zicea ea, plecaţi, duceţi-vă la muncă.

Şi-i credea pe toţi ieşiţi, când o zări pe Catherine, pe care Vincent venise s-o întâlnească. Ambii se aplecau plini de nerăbdare deasupra găurii de furnici. Catherine, cu un pai lung, scormonea în gaură cu atâta înverşunare, încât un val de furnici speriate se revărsa pe lespede. Iar Vincent zicea că trebuia să ajungă până la fund ca să dea de regină.

— Ah, tâlharii! strigă Teuse. Ce faceţi acolo? Aveţi de gând să lăsaţi lighioanele în pace?... E gaura cu furnici a domnişoarei Désirée. Mulţumită ar mai fi de v-ar vedea!

Copiii o zbughiră.

II

Abatele Mouret, în sutană, cu capul gol, se întorsese să îngenuncheze la picioarele altarului. În lumina cenuşie ce cădea din ferestre, tonsura i se vedea în creştetul capului ca o largă şi palidă pată, iar uşorul fior ce-i încreţea ceafa părea datorat frigului din biserică. Se ruga fierbinte, cu mâinile împreunate, atât de cufundat în implorările lui, că n-auzea paşii greoi ai Teusei, care se tot învârtea în jurul lui fără a îndrăzni să-l întrerupă. Aceasta părea că suferă văzându-l atât de zdrobit, cu genunchii striviţi. O clipă i se păru că preotul plângea. Atunci trecu după altar ca să-l pândească. De când se întorsese, nu mai voia să-l lase singur în biserică, fiindcă-l găsise într-o seară leşinat pe lespezi, cu dinţii încleştaţi, cu obrajii ca sloiul de gheaţă, de-ai fi zis că murise.

— Vino, domnişoară, zise ea către Désirée, care băgase capul pe uşa sacristiei. E tot aici, se munceşte… Ştii bine că nu te-ascultă decât pe dumneata.

Désirée zâmbea.

— La naiba! trebuie să mâncăm, murmură ea. Mi-e tare foame.

Şi se-apropie încet de preot, păşind uşor. Când fu lângă el, îl luă de gât şi-l sărută.

— Ziua bună, frate, zise ea. Vrei să mă faci să mor de foame azi?

El ridică spre ea un chip atât de îndurerat, că ea-l sărută iarăşi, pe amândoi obrajii; preotul ieşea dintr-o agonie. Apoi o recunoscu, încercă s-o îndepărteze încet; ea însă-l ţinea

de-o mână. nu-l lăsa. De-abia dacă îi îngădui să se închine, îl luă cu ea.

— Vino odată, că mi-e foame. Şi ție ţi-e foame.

Teuse pregătise masa, în fundul grădiniţei, sub doi mari duzi ale căror ramuri întinse formau un acoperiş de frunze. Soarele, ce învinsese în fine furtunoasa abureală a dimineţii, încălzea straturile de legume, pe când dudul adumbrea masa şchioapă, pe care se aflau două ceşti cu lapte şi nişte tartine groase.

— Vezi, e plăcut, zise Désirée, încântată să mănânce afară.

Tăia deja felii enorme din care muşca cu mare poftă. Şi cum Teuse stătea în picioare lângă ei, o întrebă:

— Tu nu mănânci?

— Îndată, răspunse bătrâna servitoare. Mi-am pus supa la încălzit.

Şi, după o tăcere, minunându-se de îmbucăturile acelei mari copile, reluă, adresându-se preotului:

— S-o tot priveşti… Asta nu-ţi dă poftă de mâncare, părinte? Trebuie să te sileşti.

Abatele Mouret zâmbea, uitându-se la sora lui.

— Oh! ea-i sănătoasă, murmură el. Se-ngraşă zi de zi.

— Vezi bine, fiindcă mănânc! strigă ea. De-ai mânca, să vezi cum te-ai îngrăşa… Deci eşti încă bolnav? Pari foarte trist… Nu vreau să începem iar, auzi? M-am plictisit destul cât timp ai fost dus ca să te vindeci.

— Are dreptate, zise Teuse. Zău că n-are noimă, părinte; asta nu-i viaţă, să trăieşti din două-trei firimituri pe zi, ca o pasăre. De-aia n-ai sânge şi eşti aşa de gălbejit… Oare nu ţi-e ruşine să rămâi slab ca un ţâr, când noi, care nu suntem decât nişte muieri, suntem aşa de grase? Pesemne lumea crede că noi mâncăm tot şi dumitale nu-ţi lăsăm nimic.

Şi amândouă, plesnind de sănătate, îl dojeneau prieteneşte. El avea ochii mari, limpezi, şi-n adâncul lor se vedea parcă un gol. Zâmbea întruna.

— Nu-s bolnav, răspunse el. Mi-am băut aproape tot laptele.

Sorbise de două ori, fără să se atingă de tartine.

— Dobitoacele, zise Désirée gânditoare, sunt mai sănătoase ca oamenii.

— Drăguţă comparaţie ai mai găsit! strigă Teuse, râzând.

Dar acea fată nevinovată de douăzeci de ani nu voise să fie răutăcioasă.

— De bună seamă, continuă ea. Pe găini nu le doare capul, nu-i aşa? Pe iepuri îi îngraşi cât vrei. Cât despre porc, nu poţi spune că pare vreodată trist.

Apoi, întorcându-se încântată spre fratele ei:

— I-am zis Mathieu, pentru că seamănă cu omul acela bondoc care aduce scrisorile; să vezi ce grăsun e... Nu eşti deloc drăguţ că refuzi totdeauna să-l vezi. O să mă laşi să ţi-l arăt într-una din zile, nu-i aşa?

În timp ce devenise mângâioasă, luase tartinele fratelui ei şi îmbuca cu poftă. Terminase una şi o începea şi pe-a doua când Teuse băgă de seamă.

— Tartina aceea nu-i a dumitale! Acum îi iei şi bucăţica de la gură!

— Lasă, zise abatele Mouret cu blândeţe, nu m-aş fi atins de ele... Mănâncă, mănâncă tot, scumpa mea.

Désirée rămăsese o clipă ruşinată, privind pâinea, stăpânindu-se să nu plângă. Apoi se porni pe râs, terminând tartina. Şi continuă:

— Nici vaca mea nu-i tristă ca tine... Nu erai aici când unchiul Pascal mi-a dăruit-o, punându-mă să-i făgăduiesc că voi fi cuminte. Altfel ai fi văzut cât de mulţumită a fost când am sărutat-o întâia oară.

Ea trase cu urechea. Un cântec de cocos venea dinspre găinărie, se auzea un vacarm care tot creştea, bătăi de aripi, grohăituri, ţipete răguşite, o întreagă zarvă de lighioane speriate.

— Ah! nu ştii, reluă ea deodată, bătând din palme, trebuie să fie borţoasă... Am dus-o la taur, la trei leghe de-aici, la Beage. Doar nu-s tauri peste tot!... Şi pe când era cu el, am vrut să stau, ca să văd...

Teuse ridică din umeri, uitându-se la preot, cu un aer supărat.

— Domnişoară, mai bine te-ai duce să-ţi împaci găinile... Toate lighioanele se încaieră acolo!...

Désirée însă ţinea să istorisească.

— S-a urcat pe ea, a încălecat-o... Toţi râdeau. Şi totuşi, nu-i nimic de râs; e firesc. Trebuie ca vacile să fete, nu-i aşa?... Ce spui? Crezi că o să fete?

Abatele Mouret făcu un gest vag. Pleoapele i se plecaseră în faţa privirilor limpezi ale fetei.

— Ei, fugi odată! strigă Teuse. Se mănâncă între ele!

Ciorovăiala în găinărie devenise atât de aprinsă, încât ea dădea să plece cu un mare foşnet de fuste, când preotul o chemă înapoi.

— Dar laptele, scumpo? Nu ţi-ai isprăvit laptele.

Îi întinse ceaşca din care de-abia gustase.

Ea se întoarse şi bău laptele fără cel mai mic scrupul, cu toate că Teuse o privea furioasă.

Apoi se repezi iarăşi spre găinărie, unde o auziră restabilind liniştea. Probabil că se aşezase în mijlocul dobitoacelor; cânta încetinel, de parcă le-ar fi legănat.

III

— Supa mea e acum prea fierbinte, bombăni Teuse, care se întorcea de la bucătărie cu un blid în care se afla o lingură de lemn.

Se aşeză în faţa abatelui Mouret, începând să mănânce din vârful lingurii, cu băgare de seamă. Nădăjduia să-l înveselească, să-l smulgă din copleşitoarea tăcere în care-l vedea adâncit. De când se întorsese de la Paradou, zicea că-i vindecat şi nu se plângea niciodată; adesea chiar zâmbea atât de dulce, că boala, după spusele celor din Artaud, părea că-i sporise sfinţenia. Uneori însă era cuprins de crize de tăcere; părea pradă unui chin pe care-şi dădea toată silinţa să nu-l mărturisească; o agonie mută îl zdrobea, lăsându-l ore întregi năucit, în stăpânirea unei cumplite frământări lăuntrice, a cărei violenţă se ghicea după sudoarea de angoasă de pe faţa lui. Teuse nu-l mai părăsea atunci, asurzindu-l cu vorbăria ei, până ce el îşi recăpăta treptat aerul blajin, parcă înfrângându-şi zbuciumul lăuntric.

În dimineaţa aceea, bătrâna servitoare presimţea o criză şi mai chinuitoare ca de obicei, se apucă să flecărească cu spor, continuând totodată să ia seama la lingura ce-i ardea limba.

— Zău aşa, trebuie să trăieşti între sălbatici ca să vezi asemenea lucruri. Oare-n satele de oameni cinstiţi se cunună lumea cu noaptea-n cap? Asta dovedeşte îndestul că nu-i nimic de capul artaudenilor ăstora... Eu în Normandia am văzut nunţi ce răscoleau lumea la două

leghe împrejur. Mâncau trei zile-n şir, cu preoţii şi primarii. Ba chiar la nunta uneia din verişoarele mele au venit şi pompierii. Şi se petrecea, nu glumă!... Dar să scoli pe preot când se crapă de ziuă ca să te cununi la o oră când şi găinile dorm încă, asta n-are nicio noimă! Eu nu m-aș fi învoit la una ca asta, părinte, să fi fost în locul dumitale... Păi, nu ţi-ai făcut somnul sau poate ai răcit în biserică. Asta ţi-a făcut rău dumitale. Unde mai pui c-ar fi mai plăcut să cununi dobitoace decât pe Rosalie şi pe golanul ei, cu mucosul lor care s-a pişat pe un scaun... Rău faci că nu-mi spui ce te doare... Ţi-aş pregăti o băutură caldă... Ce zici, părinte, nu-mi răspunzi?

El răspunse încet că se simţea bine, că n-avea nevoie decât de puţin aer. Se rezemase de un dud, cu respiraţia scurtă, lăsându-se moale.

— Bine, bine, fă numai ce te taie pe dumneata capul! reluă Teuse. Cununã lumea, când eşti fără nicio vlagă, şi-o să vezi cum o să te trântească la pat. Bănuiam eu, am spus-o ieri... Dacă m-ai asculta, n-ai sta aici, căci mirosul găinăriei te supără. Uite-acum duhneşte grozav.

Nu ştiu zău ce-o mai fi scormonind domnişoara Désirée. Ea cântă, ce-i pasă, asta o îmbujorează... Ah, voiam să-ţi spun! Ştii c-am făcut totul ca s-o împiedic să stea acolo când taurul a încălecat vaca. Dar seamănă cu dumneata, e de-o încăpăţânare! Noroc că, pentru ea, asta n-are urmări. Dobitoacele şi puii lor sunt bucuria ei... Haide, părinte, fii cuminte. Lasă-mă să te conduc în camera dumitale. Te culci, te odihneşti puţin... Nu vrei? Ei bine, atâta pagubă dacă suferi! Nu lasă cineva răul să-i apese sufletul până se înăbuşă.

Şi, de mânie, înghiţi o lingură plină cu supă, cu riscul de a-şi arde gâtul. Bătea în blid cu mânerul de lemn, bombănind, vorbind singură.

— Nu s-a mai văzut astfel de om. Ar crăpa mai bine decât să scoată o vorbă... Ah! poate să tacă... Ştiu eu destule. Nu-i greu să ghiceşti restul... Da, da, să tacă! E mai bine-aşa.

Teuse era geloasă. Doctorul Pascal trebuise să ducă o adevărată luptă cu ea ca să-i ia bolnavul, când socotise că

tânărul preot era pierdut dacă-l lăsa la prezbiteriu. Trebui să-i explice că dangătul clopotului îi înteţea frigurile, că numeroasele icoane ce împodobeau pereţii odăii sale îi umpleau mintea de halucinaţii, că avea nevoie, în sfârşit, de o detaşare completă, de un alt mediu, unde să poată renaşte, în pacea unei noi existenţe. Ea dădea din cap, zicea că nicăieri „scumpul copil” nu va găsi o infirmieră mai bună decât ea. Totuşi, sfârşise prin a se învoi; se resemnase chiar să-l vadă ducându-se la Paradou, protestând însă împotriva acestei alegeri pe care o făcuse doctorul şi care-o uimea. Ura cu înverşunare Paradou-ul. O rănea mai ales tăcerea pe care o păstra abatele Mouret asupra celor întâmplate cât stătuse acolo. Zadarnic se căznise adesea să-l facă să vorbească. În dimineaţa aceea, exasperată că-l vedea atât de palid şi că el se îndărătnicea să sufere fără să se plângă, sfârşi prin a agita lingura ca pe un baston, strigând:

— De ce nu te-ntorci acolo, părinte, dacă era aşa de bine?... E acolo cineva care-o să te îngrijească pesemne mai bine decât mine.

Era pentru prima oară când îndrăznea să facă o aluzie directă. Lovitura fu atât de crudă, încât preotul lăsă să-i scape un strigăt uşor, ridicându-şi faţa îndurerată. Sufletul bun al Teusei avu o părere de rău.

— De altfel, murmură ea, e vina unchiului dumitale Pascal. Lasă că i-am spus eu destule.

Dar învăţaţii ăştia ţin la ideile lor. Sunt unii care te omoară, pentru ca pe urmă să se uite-n trupul tău... Pe mine aşa m-a mâniat, că n-am vrut să vorbesc despre asta nimănui. Da. părinte, numai datorită mie n-a ştiut nimeni unde te afli. atâta mi s-a părut de urâcioasă isprava asta. Când abatele Guyot de la Saint-Eutrope, care te-a înlocuit în lipsă, venea aici să slujească duminica, născoceam fel de fel de poveşti, îi juram că eşti în Elveţia... Şi nici nu ştiu măcar unde-i Elveţia aia... Crede-mă că nu vreau să te supăr, dar sigur de acolo îţi vine răul. Ciudată vindecare., Mult mai nimerit era să te lase cu mine, căci eu n-aş fi găsit cu cale să-ţi sucesc capul.

Abatele Mouret, cu fruntea din nou plecată, n-o întrerupea. Ea se aşezase jos, la câţiva paşi de el, pentru a încerca să-i întâlnească privirea. Reluă părinteşte, încântată de bunăvoinţa cu care părea s-o asculte:

— Niciodată n-ai vrut să ştii ce-a fost cu abatele Caffin. Îndată ce încep să vorbesc, dumneata îmi spui să tac... Ei bine, la noi, în Canteleu, abatele Caffin avusese necazuri. Totuşi, era un sfânt, avea o fire cum nu se poate mai bună. Dar, vezi dumneata, era foarte simţitor, îi plăceau gingăşiile. Aşa că-i cam dădea târcoale o demoazelă, fata unui morar, pe care părinţii ei o puseseră în pension. Pe scurt, s-a întâmplat ce trebuia să se-ntâmple, mă-nţelegi, nu-i aşa?...

Atunci când s-a aflat tărăşenia, tot ţinutul s-ai mâniat pe abate. Îl căutau să-l omoare cu pietre. A fugit la Rouen, s-a dus să se plângă arhiepiscopului. Şi a fost trimis aici. Bietul om era destul de pedepsit că trebuia să trăiască în văgăuna asta... Mai târziu, am primit veşti despre fată. S-a măritat cu un negustor de vite şi-i foarte fericită.

Teuse, încântată că găsise prilejul să-şi istorisească povestea, văzu o încurajare în imobilitatea preotului. Se apropie şi continuă:

— Bunul părinte Caffin! Nu era fudul cu mine, îmi vorbea adesea de păcatul său. Asta nu-l împiedică să fie-n cer, te încredinţez. Poate să doarmă liniştit, colo, alături, sub iarbă, căci n-a făcut rău nimănui. Eu nu înţeleg să porţi atâta pică unui preot când greşeşte. E aşa de firesc! Nu-i frumos, fără îndoială, e o murdărie care-l mânie pesemne pe Dumnezeu. Dar tot e mai bine să faci asta decât să te duci să furi. Te spovedeşti şi-ţi descarci sufletul!... Nu-i aşa, părinte, când te căieşti cu-adevărat, capeţi iertarea păcatului?

Abatele Mouret se ridicase încet. Izbutise să-şi stăpânească zbuciumul sufletesc printr-o supremă sforţare. Palid încă, rosti cu un glas ne şovăielnic:

— Niciodată nu trebuie să păcătuieşti, niciodată!

— Na, poftim! strigă bătrâna servitoare, dar semeţ mai eşti, părinte! Nici mândria nu-i bună! Eu în locul dumitale nu m-aş îmbăţoşa astfel, îţi spui focul, nu-ţi faci inima rea

dintr-odată, te obişnuieşti cu despărţirea, în sfârşit! încetul cu încetul, toate trec... Pe când dumneata te fereşti şi să rosteşti numele oamenilor. Nu dai voie să ţi se vorbească de ei, sunt ca morţi pentru dumneata. De când te-ai întors, n-am îndrăznit să-ţi dau nici cea mai mică veste. Ei bine, acum o să vorbesc, o să spun ce ştiu, fiindcă văd bine că tăcerea asta ţi-apasă inima.

El o privea cu severitate, ridicând un deget pentru a o face să tacă.

— Da, da, continuă ea, am veşti de-acolo, foarte des chiar, şi-am să ţi le dau. Mai întâi, persoana cu pricina nu-i mai fericită ca dumneata.

— Taci, zise abatele Mouret, care avu puterea să se ridice pentru a se depărta.

Teuse se ridică şi ea, tăindu-i drumul cu trupul ei enorm. Se necăji şi strigă:

— Ai şi şters-o, ai!... Dar o să mă asculţi... Ştii că nu prea mi-s dragi cei de-acolo, nu-i aşa? Dacă-ţi vorbesc de ei, o fac spre binele dumitale... Se zice că-s geloasă. Ei bine, doresc din inimă să te duc într-o zi acolo. Ai fi cu mine, n-ai avea a te teme că greşeşti... Vrei?

El o îndepărtă cu un gest şi, recăpătându-şi calmul, zise:

— Nu vreau nimic, nu ştiu nimic... Mâine avem slujbă mare. Va trebui să pregătim altarul.

Apoi, plecând, adăugă cu un zâmbet:

— Nu te frământa, buna mea Teuse. Sunt mai tare decât crezi. Mă voi lecui singur.

Şi se depărtă, ţinându-se drept, cu fruntea sus, ca un învingător. Sutana îi foşnea uşor de-a lungul brazdelor de cimbrişor. Teuse, care rămăsese pironită locului, îşi strânse blidul şi lingura de lemn, bombănind. Mormăia printre dinţi cuvinte pe care le însoţea cu mari ridicări de umeri.

— Face pe viteazul, crede că nu-i plămădit ca toată lumea fiindcă-i preot... Adevărul e că-i grozav de tare. Am cunoscut alţii pe care nu era nevoie să-i măguleşti atât. E în stare să-şi zdrobească inima cum striveşti un purice. Bunul Dumnezeu îi dă puterea asta.

Se ducea la bucătărie când îl zări pe abatele Mouret în

picioare dinaintea porţii de la găinărie. Désirée îl oprise ca să-l pună să cântărească în mână un clapon pe care-l îngrăşa de câteva săptămâni. El spunea de complezenţă că-i foarte greu, ceea ce o făcea pe acea mare copilă să râdă cu satisfacţie.

— Claponii îşi zdrobesc şi ei inima ca pe un purice, îngăimă Teuse, de-a dreptul furioasă. Şi au şi de ce... Atunci nu-i nicio fală să trăieşti bine.

IV

Abatele Mouret îşi petrecea zilele la prezbiteriu. Evita lungile preumblări pe care le făcea înainte să se îmbolnăvească. Pământurile pârjolite ale satului, arşiţa acelei văi unde nu creştea decât viţă răsucită şi sfarogită îl nelinişteau, în două rânduri, încercase să iasă dimineaţa, pentru a-şi citi breviarul de-a lungul drumurilor; dar nici nu trecuse de sat, şi se întorsese, tulburat de mirosuri, de zăduf, de lărgimea orizontului. Seara numai, în răcoarea înnoptării, se încumeta să facă câţiva paşi dinaintea bisericii, pe esplanada ce se întindea până la cimitir. După-amiaza, pentru a-şi face de lucru, cuprins de-o nevoie de activitate pe care nu ştia cum s-o satisfacă, îşi luase sarcina să lipească geamuri de hârtie în ochiurile sparte ale naosului. Asta îl ţinuse pe scară timp de opt zile, foarte atent să pună geamurile cum trebuia, tăind hârtia cu mare delicateţe, întinzând lipiciul astfel încât să nu treacă pe de lături. Teuse veghea lângă scară. Désirée striga că nu trebuie să astupe toate ochiurile, pentru ca vrăbiile să poată intra; şi, ca să n-o facă să plângă, preotul uita două sau trei la fiecare fereastră. Apoi, odată terminată această reparaţie, ambiţia îl împinsese să înfrumuseţeze biserica, fără să cheme nici zidar, nici tâmplar, nici zugrav. Avea să facă totul el însuşi. Aceste munci manuale, zicea el, îl distrau, îl întăreau. Unchiul Pascal, de câte ori trecea pe la parohie, îl încuraja, asigurându-l că oboseala aceea preţuia mai mult ca toate doctoriile din lume. De-atunci, abatele Mouret astupă găurile din ziduri cu pumni de tencuială,

ţintui din nou altarele bătând zdravăn cu ciocanul, frecă vopselele pentru a da un strat pe amvon şi pe confesional. Fu un eveniment în tot ţinutul. Se duse zvonul la două leghe. Ţăranii veneau cu mâinile la spate ca să-l vadă pe părintele lucrând. Iar el. Încins cu un şorţ albastru, cu încheieturile învineţite, se adâncea în această muncă anevoioasă, găsea un pretext ca să nu mai iasă. Îşi petrecea zilele în mijlocul molozului, mai liniştit, aproape zâmbitor, uitând viaţa din afară, arborii, soarele, călduţele vânturi ce-l tulburau.

— Slobod eşti să faci ce vrei, părinte, odată ce comuna n-are de plătit nimic, zicea moş Bambousse cu un rânjet, intrând în fiecare seară să constate unde ajunseseră lucrările.

Abatele Mouret îşi cheltui acolo economiile făcute la seminar. Erau de altfel nişte înfrumuseţări a căror stângace naivitate te-ar fi făcut să zâmbeşti. Zidăria îl scârbi repede. Se mulţumi să tencuiască biserica împrejur, până la un stat de om. Teuse stingea varul. Când ea îi vorbi de reparaţia prezbiteriului, care îi inspira totdeauna, zicea ea, temerea că o să le cadă în cap, îi explică că nu se pricepe şi că ar trebui un meşter; ceea ce iscă o mare ceartă între ei. Ea striga că n-avea niciun rost să înfrumuseţeze atâta o biserică în care nu dormea nimeni, când alături erau odăi în care aveau să-i găsească cu siguranţă morţi într-o dimineaţă, strivi ti de tavan.

— Eu, în primul rând, bombănea ea, o să vin să-mi fac până la urmă patul aici, după altar. Mor de frică noaptea.

Cum nu era ipsos, nu mai vorbi de prezbiteriu. Apoi, priveliştea zugrăvelilor pe care le executa părintele o încântă. Acesta fu marele farmec al întregii îndeletniciri. Abatelui, care pusese bucăţi de scândură peste tot, îi făcea plăcere să aştearnă pe lemnărie, cu o pensulă mare, o frumoasă culoare galbenă. Trăgea cu pensula în sus şi-n jos şi această legănare îl aromea puţin, îi absorbea gândurile ore întregi, îngăduindu-i doar să urmărească unsuroasele dâre de vopsea. Când totul fu galben, confesionalul, amvonul, estrada, până şi cutia orologiului, se încumetă să

facă îmbinări din imitaţie de marmură ca să dreagă pristolul. Şi, devenind şi mai îndrăzneţ, îl zugrăvi în întregime. Pristolul, alb, galben şi albastru, era superb. Oameni care nu asistaseră la o slujbă de cincizeci de ani veniră în alai ca să-l vadă.

Zugrăvelile acum se uscaseră. Abatele Mouret nu mai avea decât să încadreze panourile cu un chenar cafeniu. De aceea, după-amiază se puse pe lucru, voind ca totul să fie terminat până seara, deoarece a doua zi era mare slujbă, după cum amintise Teuse. Aceasta aştepta să împodobească altarul; pusese deja pe credenţă sfeşnicele şi crucea de argint, vasele de porţelan cu roze artificiale şi sfântul acoperământ împodobit cu dantelă pentru marile sărbători. Chenarele însă fură aşa de greu de făcut cum se cade, că abatele zăbovi până seara. Se înnopta în momentul în care termina ultimul panou.

— Va fi prea frumos, zise o voce aspră, ieşită din pulberea cenuşie a amurgului ce umplea biserica.

Teuse, care îngenunchease ca să urmărească mai bine pensula de-a lungul liniei, tresări de frică.

— Ah! e Fratele Archangias, zise ea întorcând capul. Ai intrat prin sacristie?... Mi-a sărit Inima. Mi s-a părut că glasul venea de sub lespezi.

Abatele Mouret îşi reluase lucrul după ce-l salutase pe Frate cu o uşoară înclinare din cap. Acesta rămase în picioare, tăcut, cu mâinile împreunate în faţa sutanei. Apoi, după ce dădu din umeri, văzând câtă grijă avea preotul ca chenarele să fie într-adevăr drepte, repetă:

— O să fie prea frumos.

Teuse, în extaz, tresări pentru a doua oară.

— Bun! strigă ea, uitasem că eşti aici! N-ai face rău să tuşeşti înainte de a vorbi. Ai un i i glas care izbucneşte pe neaşteptate, ca al unui mort.

Se ridicase, se dădea înapoi ca să admire.

— De ce adică prea frumos? reluă ea. Nimic nu-i prea frumos când e vorba de Dumnezeu... Dacă părintele ar fi avut aur, fii sigur că ar fi pus!...

Cum preotul terminase, ea se grăbi să schimbe

acoperământul, cu mare băgare de seamă ca să nu şteargă chenarele. Apoi aşează simetric crucea, sfeşnicele şi vasele. Abatele Mouret se dusese să se rezeme lângă Fratele Archangias de bariera de lemn ce despărţea corul de naos. Nu schimbară o vorbă. Priveau crucea de argint care, în umbra ce creştea, păstra stropi de lumină pe picioarele, pe partea stângă a trunchiului şi pe tâmpla dreaptă a răstignitului. Teuse, după ce sfârşi, înaintă triumfătoare:

— Ei! zise ea, e drăguţ. Să vedeţi cât norod o să fie mâine la slujbă! Păgânii ăştia nu vin la Dumnezeu decât Când îl socotesc bogat... Acum, părinte, ar trebui să faci la fel şi la altarul Sfintei Fecioare.

— Bani aruncaţi, mormăi Fratele Archangias. Teuse se supără însă. Şi cum abatele Mouret continua să tacă, îi duse pe amândoi în faţa altarului Fecioarei, împingându-i, trăgându-i de sutană.

— Ia uitaţi-vă! E o nepotrivire prea mare acum, când jertfelnicul a fost curăţat. Nici nu se mai ştie dacă au fost zugrăveli. Geaba am şters dimineaţă, lemnul ţine tot praful. E negru, e urât... Ştii ce-o să se zică, părinte? O să se zică cum că nu iubeşti pe Sfânta Fecioară, asta-i tot.

— Şi-apoi? întrebă Fratele Archangias.

Teuse simţi că se înăbuşă.

— Şi-apoi, murmură ea, ar fi un păcat, iac-aşa... Altarul e ca unul din acele morminte părăsite în cimitire. Fără mine, păianjenii ar ţese pânze şi ar creşte muşchiul pe el. Din vreme în vreme, când pot să pun deoparte un buchet, îl dăruiesc Fecioarei... Toate florile grădinii noastre erau odinioară pentru ea.

Urcase în fata altarului şi luase două buchete uscate, uitate pe trepte.

— Vedeţi bine că e ca-n cimitire, adăugă ea, aruncându-le la picioarele abatelui Mouret.

Acesta le ridică de jos fără să răspundă. Noaptea se lăsase cu totul. Fratele Archangias se împiedică între scaune şi fu cât pe ce să cadă. Înjura, mormăia fraze înăbuşite în care reveneau numele lui Isus şi Mariei. Când Teuse, care se dusese să caute o lampă, reintră în biserică,

îl întrebă cu simplitate pe preot:

— Aşadar, să urc în pod oalele şi bidinelele?

— Da, răspunse el, s-a sfârşit. Vom vedea mai târziu ce mai e de făcut.

Ea merse înaintea lor, luând totul, tăcută, de frică să nu spună prea mult. Şi cum abatele Mouret păstrase în mână cele două buchete uscate. Fratele Archangias îi strigă, trecând pe dinaintea găinăriei:

— Aruncă odată alea!

Abatele mai făcu câţiva paşi, cu capul plecat, apoi azvârli florile în groapa cu bălegar, pe deasupra gardului.

V

Fratele Archangias, care mâncase, rămase acolo, călare pe un scaun cu spătarul întors, pe când preotul lua cina. De când acesta din urmă se întorsese la Artaud, Fratele venea aproape în fiecare seară să se instaleze în prezbiteriu. Niciodată nu se impusese cu mai multă asprime. Bocancii lui stricau pardoseala, vocea lui detuna, dădea cu pumnii în mobile, în timp ce povestea cum le bătea dimineaţa la fund pe fetiţe sau îşi rezuma morala în formule dure ca nişte lovituri de bâtă.

Apoi, plictisindu-se, îi venise ideea să joace cărţi cu Teuse. Jucau întruna război, Teuse nefiind în stare să înveţe vreodată alt joc. Abatele Mouret, care surâdea de îndată ce începeau să trântească cu furie cărţile pe masă, aluneca încetul cu încetul într-o adâncă reverie; şi ore întregi evada astfel, sub privirile bănuitoare ale Fratelui Archangias.

În seara aceea, Teuse era într-o asemenea stare, încât spuse că se va duce să se culce de cum va fi strânsă masa. Fratele însă voia să joace. O bătu pe umeri şi sfârşi prin a o aşeza pe scaun, cu atâta violenţă, încât scaunul trosni. Deja făcea cărţile. Désirée, care nu-l putea suferi, dispăruse cu desertul, pe care aproape în fiecare seară se ducea să-l mănânce în pat.

— Vreau roşiile, zise Teuse.

Şi lupta începu. Teuse îi luă Fratelui la început câteva cărţi bune. Apoi, doi aşi căzură în acelaşi timp pe masă.

— Război! strigă ea cu o emoţie extraordinară.

Aruncă un nouă, ceea ce o consternă; cum fratele însă

aruncă doar un şapte, ea adună cărţile triumfătoare. După o jumătate de ceas nu mai avea iarăşi decât doi aşi, iar şansele erau din nou egale. Şi peste încă un sfert de oră, ea era aceea care pierdea un as. Agitaţia de valeţi, dame şi rigi avea toată furia unui măcel.

— Straşnică partidă, hai? zise Fratele Archangias. Întorcându-se spre abatele Mouret.

Dar îl văzu atât de dus, atât de departe, având pe buze un zâmbet atât de inconştient, încât ridică glasul cu brutalitate.

— Dar bine, părinte, nu te uiţi la noi? Nu prea e politicos... Nu jucăm decât pentru dumneata. Căutăm să te înveselim... Haide, priveşte jocul. O să fie mai bine decât să visezi întruna. Unde mai călătoreai?

Preotul tresări. Nu răspunse, se sforţă să urmărească jocul, clipind din ochi. Partida continua cu înverşunare. Teuse îşi recâştigă asul, apoi îl pierdu iarăşi. În unele seri îşi disputau astfel aşii timp de patru ceasuri; şi adesea chiar se duceau să se culce, furioşi, fără să fi Izbutit să se bată unul pe altul.

— Acu îmi veni în minte! strigă deodată Teuse, căreia îi era tare frică să nu piardă, părintele trebuia să iasă astă-seară. Le-a făgăduit lui Fortune şi Rosaliei să le facă o sfeştanie, cum e datina... Iute, părinte! Fratele o să te însoţească.

Abatele Mouret se şi ridicase şi îşi căuta pălăria. Fratele Archangias, fără să lase cărţile din mână, se supără însă:

— Ia lasă! Cocina aia are nevoie de sfeştanie? Asta le trebuie pentru porcăriile ce-o să se petreacă acolo?... încă un obicei pe care ar trebui să-l desfiinţezi. Un preot nu trebuie să-şi vâre nasul în aşternutul proaspeţilor însurăţei... Stai. Să terminăm partida. E mai bine aşa.

— Nu, zise preotul, am făgăduit. Aceşti oameni cumsecade ar putea să se simtă jigniţi... Dumneata rămâi. Aşteaptă-mă şi termină-ţi partida.

Teuse, foarte neliniştită, se uita la Fratele Archangias.

— Ei bine, da, rămân! strigă acesta. E prostie curată!

Dar nici nu deschisese bine uşa abatele Mouret, că se şi

ridică pentru a-l urma, aruncând cu violentă cărţile. Se întoarse şi zise către Teuse:

— Era să câştig... Lasă pachetele cum sunt. O să continuăm partida mâine.

— Ei, da, acum toate-s claie peste grămadă, răspunse bătrâna servitoare, care se grăbise să amestece cărţile. Crezi că o să-ţi pun pachetul sub un clopot de sticlă? Şi-apoi, puteam să câştig, mai aveam un as.

Fratele Archangias, din câţiva paşi, îl ajunse pe abatele Mouret, care cobora poteca îngustă ce ducea în sat. Îşi luase sarcina de a veghea asupra lui. Îl spiona încontinuu, însoţindu-l pretutindeni, punând pe un băiat de la şcoală să-l urmărească atunci când n-o putea face el însuşi. Zicea, cu râsu-i teribil, că era „paznicul lui Dumnezeu”. Şi, într-adevăr, preotul părea un vinovat întemniţat în umbra neagră a sutanei Fratelui, un vinovat în care n-ai încredere, pe care-l socoteşti destul de slab ca să cadă iar în greşeală dacă l-ai pierde o clipă din ochi. Era o asprime de fată bătrână geloasă, o minuţioasă grijă de temnicer care-şi duce datoria până acolo încât acoperă crâmpeiele de cer întrezărite prin ferestrele temniţei. Fratele Archangias era totdeauna acolo, astupând cele mai mici deschizături ale carcerei, astfel încât nicio rază de soare, niciun miros, nimic din afară să nu pătrundă înăuntru. Pândea cele mai mici slăbiciuni ale abatelui, îi citea în ochi gândurile duioase, i le alunga cu o vorbă, ca pe nişte dihănii vătămătoare. Tăcerile, zâmbetele, palorile frunţii, înfiorările membrelor, totul era în stăpânirea lui. De altfel, evita să vorbească pe faţă despre greşeală. Simpla lui prezenţă era o mustrare. Felul cum rostea anumite fraze le făcea să fie şfichiuitoare ca o lovitură de bici. Punea într-un gest toată murdăria pe care-o scuipa pe păcat. Întocmai ca acei bărbaţi înşelaţi ce-şi copleşesc soţiile cu aluzii nemiloase, a căror cruzime o gustă doar ei, nu mai vorbea despre scena de la Paradou, mulţumindu-se să o evoce cu un cuvânt, pentru a nimici, în orele de criză, acel trup răzvrătit. Şi el fusese înşelat de acest preot, care era întinat de adulteru-i divin, călcându-şi jurămintele, aducând cu el dezmierdări oprite, al căror

îndepărtat parfum era îndeajuns ca să-i întărâte înfrânarea de ţap ce nu se satisfăcuse niciodată.

Era aproape ora zece. Satul dormea; dar, de la celălalt capăt, dinspre moară, venea o gălăgie dintr-una din bojdeucile bine luminate. Moş Bambousse dăduse fiicei sale şi ginerelui un colţ al casei, rezervându-şi pentru el cele mai frumoase încăperi. Chefuiau acolo în aşteptarea preotului.

— Sunt beţi, tună Fratele Archangias. Îi auzi cum chiolhănesc?!

Abatele Mouret nu răspunse. Noaptea era splendidă, albăstrită toată de un clar de lună ce preschimba în depărtare valea într-un lac adormit. Şi el îşi încetinea mersul, scăldat parcă într-o stare de bine de valul acela de lumină blândă; se oprea chiar în faţa unor mari pete de lumină, cu fiorul delicios pe care-l simţi când te apropii de-o apă răcoroasă. Fratele continua să meargă cu paşi mari, dojenindu-l, chemându-l.

— Vino odată... Nu-i sănătos să cutreieri câmpurile la ora asta. Ţi-ar fi mai bine în pat.

Deodată însă. la intrarea în sat, se proţăpi în mijlocul drumului. Privea dealurile, pe care albele dâre ale făgaşelor se pierdeau în negrele pete ale păduricilor de pini. Mârâia ca un câine ce adulmecă o primejdie.

— Cine coboară de-acolo de sus aşa târziu? murmură el.

Preotul, neauzind şi nevăzând nimic, voi la rându-i să-l facă să-şi zorească paşii.

— Lasă, uite-l, reluă cu vioiciune Fratele Archangias. E la cotitură. Iată, luna îl luminează. Îl vezi bine acum... E unul înalt, cu un toiag.

Apoi, după o tăcere, reluă, cu vocea răguşită, înăbuşită de furie:

— El e, golanul ăla!... îl simţeam eu.

Nou-venitul ajunsese la poalele colnicului şi abatele Mouret îl recunoscu pe Jeanbernat. În ciuda celor optzeci de ani ai săi, moşneagul călca atât de apăsat, că bocancii lui potcoviţi făceau să scapere pietrele de pe drum. Mergea falnic ca un stejar, fără să se slujească măcar de toiag, pe care-l purta pe umăr ca pe o puşcă.

— Ah, blestematul! bolborosi Fratele pironit locului. Diavolul îi presară tot jeraticul din iad sub picioare.

Preotul, foarte tulburat, dându-şi seama că nu-l va putea potoli pe însoţitorul său, întoarse spatele spre a-şi vedea de drum, nădăjduind încă să-l evite pe Jeanbernat, grăbindu-se să ajungă la casa lui Bambousse. Dar nu făcuse nici cinci paşi şi glasul batjocoritor al bătrânului se înălţă aproape în spatele lui.

— Ei, părinte, aşteaptă-mă! Ce, ţi-e frică de mine?

Şi cum abatele Mouret se opri, el se apropie, continuând:

— Păi, de! anteriele astea te stingheresc, te împiedică să alergi. Apoi, degeaba e noapte, că vă recunoaşte omul de la o poştă... De pe coama dealului mi-am zis: „Ia te uită! Colo jos e părinţelul”. Oh! am încă ochi buni... Vasăzică nu mai vii pe la noi?

— Am avut atâtea treburi! murmură preotul, foarte palid.

— Bine, bine, liber e fiecare să facă ce vrea. Ţi-am spus asta ca să-ţi arăt că nu-ţi port pică pentru că eşti popă. Nici măcar n-am vorbit de Dumnezeu, puţin îmi pasă... Mititica crede că eu te împiedic să mai vii. I-am răspuns: „Părintele e un dobitoc”. Şi chiar asta gândesc. Te-am mâncat cât ai fost bolnav? Nici n-am urcat măcar să te văd... Liber e fiecare să facă ce vrea.

Vorbea cu nepăsare, făcându-se că nu bagă de seamă prezenţa Fratelui Archangias. Cum acesta scoase însă un mormăit mai ameninţător, el reluă:

— Ei, părinte, îţi plimbi porcul cu dumneata?

— Stai tu, tâlharule! urlă Fratele, cu pumnii strânşi.

Jeanbernat, cu toiagul ridicat, se făcu că-l recunoaşte.

— Jos labele! strigă el. A, tu eşti, omul popimii. Ar fi trebuit să te miros după tovalul feţei... Noi doi avem o socoteală de încheiat. Am jurat să vin să-ţi tai urechile în mijlocul clasei. Asta o să-i distreze pe copiii pe care-i otrăveşti.

Fratele, în faţa ciomagului, se dădu înapoi, cu gura plină de înjurături. Bolborosea, nu-şi mai găsea cuvintele.

— O să te dau pe mâna jandarmilor, ucigaşule! Ai scuipat pe biserică, te-am văzut! Faci bieţii oameni să moară numai

trecându-le prin faţa porţii. La Saint-Eutrope ai făcut-o pe o fată să lepede silind-o să mestece o hostie sfinţită pe care-o furaseşi. La Beage te-ai dus şi ai dezgropat copii, pe care i-ai dus de acolo în spinare pentru nelegiuirile tale... Toată lumea ştie asta, mizerabile! Eşti scandalul întregului ţinut. Cel ce ţi-ar suci gâtul ar merge în rai.

Bătrânul asculta, rânjind, învârtind băţul. Între două injurii ale celuilalt, repeta cu glas scăzut:

— Hai, hai, varsă-ţi veninul, şarpe! O să-ţi moi eu acum oasele.

Abatele Mouret voi să intervină. Dar Fratele Archangias îl respinse, zicând:

— Ţii cu el! Nu te-a făcut să calci pe cruce? Spune că nu-i aşa.

Şi, întorcându-se Iarăşi spre Jeanbernat:

— Ah, satano, mult trebuie să mai fi râs când ai înhăţat un preot în ghearele tale! Cerul îi pedepseşte însă pe cei care te-au ajutat la acest sacrilegiu!... Ce făceai noaptea, când dormea? Veneai să-i ungi tonsura cu balele tale, ca să-i crească părul mai iute, nu-i aşa? îi suflai pe bărbie şi pe obraji ca să-i crească barba de-un cot într-o noapte. Îi frecai trupul cu farmecele tale, îi suflai în gură turbare de câine, îl băgai în călduri... Şi astfel l-ai preschimbat în animal, satano!

— Prost mai e, zise Jeanbernat, punându-şi ciomagul pe umăr. Mă plictiseşte.

Fratele, devenind îndrăzneţ, îi băgă pumnii sub nas.

— Dar târfa ta! strigă el. Tu ai băgat-o goală în patul preotului!

Scoase însă un urlet, sărind înapoi. Toiagul bătrânului tocmai i se frânsese pe spate. Se dădu mai îndărăt, luă un bolovan cât doi pumni dintr-un morman de pietre de pe marginea drumului şi-l azvârli în capul lui Jeanbernat. Acesta, dacă nu s-ar fi aplecat, s-ar fi ales cu fruntea crăpată. Alergă la mormanul vecin, se adăposti, luă pietre. Şi se încinse o teribilă luptă de la o grămadă la alta. Pietrele cădeau ca o ploaie. Luna proiecta desluşit umbrele.

— Da, ai băgat-o în patul lui! repeta Fratele scos din

minţi. Şi-ai pus un Crist sub saltea ca să-l spurce... Ha, ha! te miri că ştiu totul. Aştepţi vreun monstru din împreunarea aia. Faci în fiecare dimineaţă cele treisprezece semne ale iadului pe pântecul târfei tale, ca să-l nască pe Anticrist. Vrei Anticristul, tâlharule... Na, să te chiorască piatra asta!

— Şi-asta să-ţi astupe botul, omul popimii! răspunse Jeanbernat, recăpătându-şi calmul. Mare nătărău mai e dobitocul ăsta!... O să trebuiască să-ţi zdrobesc ţeasta ca să-mi pot urma drumul? Catehismul ţi-a luat minţile?

— Catehismul! Vrei să ştii catehismul ce se cade să-l înveţe nişte blestemaţi ca tine? Da, o să te-nvăţ să te închini... Asta-i pentru Tatăl, asta pentru Fiul şi-asta pentru Sfântul Duh... Ah! eşti încă în picioare. Stai aşa, stai aşa!... Amin!

Şi-l împroşcă cu un pumn de pietricele. Jeanbernat, atins la umăr, lăsă pietrele pe care le ţinea în mâini şi înaintă liniştit, pe când Fratele Archangias lua din morman alţi pumni de pietre, bolborosind:

— Te nimicesc. Domnul vrea asta. Domnul îmi călăuzeşte braţul.

— Ai de gând să taci? zise bătrânul, înhăţându-l de ceafă.

Atunci avu loc o scurtă luptă în praful drumului, albăstrit de lună. Fratele, văzându-se mai slab, încerca să muşte. Braţele uscate ale lui Jeanbernat erau ca nişte odgoane ce-l legau atât de strâns, că simţea cum îi intrau nodurile în carne. Tăcea, înăbuşindu-se, cu gândul la vreo viclenie. Când îl puse sub el, bătrânul reluă, zeflemisind:

— Îmi vine să-ţi rup un braţ, ca să-l zdrobesc pe Dumnezeul tău. Vezi bine că nu-i cel mai tare Dumnezeul tău. Eu te nimicesc... Și-acum o să-ţi tai urechile. Prea m-ai sastisit.

Şi scoase tacticos un cuţit din buzunar. Abatele Mouret, care în mai multe rânduri se-aruncase zadarnic între luptători, interveni atât de stăruitor, că până la urmă moşneagul consimţi să lase această operaţie pe mai târziu.

— Rău faci, părinte, murmură el. Voinicul ăsta are nevoie să i se lase puţin sânge. Fie însă, ca să nu te supăr, voi aştepta. O să-l mai întâlnesc eu în vreun colţişor.

Cum Fratele mormăise ceva, se întrerupse pentru a-i striga:

— Să nu te mişti, că ţi le retez numaidecât!

— Dar te-ai aşezat pe pieptul lui, zise preotul. Scoală-te ca să poată răsufla.

— Nu, nu, că s-ar apuca iar de pozne. O să-l las când voi pleca... Cum îţi spuneam, părinte, când s-a aruncat nemernicul ăsta între noi, vei fi binevenit acolo. Ştii că mititica e stăpână. Eu n-o deranjez mai mult decât lăptucile mele.

Totul creste în libertate acolo... Numai imbecili ca ăsta pot să vadă vreun rău... Unde-ai văzut răul, netrebnicule? Tu ai scornit răul, animalule!

Îl zgâlţâia iarăşi pe Frate.

— Lasă-l să se ridice, se rugă abatele.

— Îndată... Mititica nu prea e-n apele ei de câtva timp. Nu băgăm de seamă, dar mi-a spus ea. Şi mă duc să-l încunoştinţez pe unchiul dumitale Pascal, la Plassans. Noaptea eşti liniştit, nu-ntâlneşti pe nimeni... Da, da, mititica nu e bine.

Preotul nu găsi niciun cuvânt. Se clătina, cu capul în jos.

— Şi era atât de mulţumită să te îngrijească, continuă moşneagul. Fumându-mi pipa, o auzeam cum râdea. Asta mi-era de-ajuns. Fetele sunt ca păduceii: când înfloresc, dau tot ce pot... în sfârşit, dacă te-o trage inima, vei veni. Poate asta cir mai înveseli-o pe mititica... Bună seara, părinte.

Se ridicase încet, strângând pumnii Fratelui, temându-se să nu-i joace vreun renghi. Şi se depărtă, fără a întoarce capul, reluându-şi pasul lung şi apăsat.

Fratele se târî tiptil până la mormanul de pietre. Aşteptă ca moşneagul să fie la o oarecare distanţă. Apoi o luă de la capăt, furios, cu amândouă mâinile. Pietrele se rostogoleau însă în colbul drumului. Jeanbernat nu mai catadicsea să se supere şi se ducea, drept ca un arbore, în adâncul nopţii senine.

— Blestematul! Satana-l mână! bolborosi Fratele, făcând să vâjâie o ultimă piatră. Un moşneag pe care un bobârnac

ar trebui să-l doboare! Iadu-l oţeleşte. I-am simţit ghearele.

În furia lui neputincioasă, călca în picioare pietrele risipite. Deodată, se întoarse spre abatele Mouret.

— E vina dumitale! strigă el. Ar fi trebuit să-mi vii în ajutor; împreună, l-am fi strâns de gât.

La celălalt capăt al satului, gălăgia devenise şi mai mare în casa lui Bambousse. Se auzea lămurit zgomotul făcut de fundul paharelor trântite ritmic pe masă. Preotul pornise iar la drum fără să ridice capul, îndreptându-se spre galbenul snop de lumină pe care-l răspândea fereastra. Fratele îl urmă, posomorât, cu sutana murdărită de praf, cu un obraz julit de o piatră. Apoi, cu vocea-i aspră, îl întrebă după o tăcere:

— O să te duci?

Şi cum abatele Mouret nu răspunse, continuă:

— Ia seama să nu păcătuieşti iar!... E de-ajuns ca omul acela să treacă pe lângă tine pentru ca tot trupul să ţi se-nfurnice. Te-am văzut la lumina lunii, palid ca o fată... Ia seama, auzi! De data asta Dumnezeu nu va mai ierta. Va fi culmea prihanei. Ah, mizerabilă tină, spurcăciunea te biruie...

Atunci, preotul ridică în sfârşit capul. Plângea cu lacrimi mari, în tăcere. Spuse cu duioşie şi cu adâncă tristeţe:

— De ce-mi vorbeşti astfel?... Eşti mereu lângă mine, îmi ştii zbuciumul de fiece clipă. Nu te îndoi de mine, lasă-mi puterea de a mă birui.

Aceste cuvinte atât de simple, scăldate de lacrimi mute, căpătau în noapte un asemenea caracter de sublimă durere, că până şi Fratele Archangias, cu toată asprimea lui, se simţi tulburat. El nu mai scoase niciun cuvânt, scuturându-şi sutana, ştergându-şi obrazul care sângera. Când fură dinaintea casei lui Bambousse, refuză să intre. Se aşeză, la câţiva paşi, pe o veche cărucioară răsturnată, unde aşteptă cu o răbdare posomorâtă.

— Iată şi părintele! strigară într-un glas nuntaşii adunaţi împrejurul mesei.

Şi umplură iarăşi paharele. Abatele Mouret trebui să ia unul. Nu făcuseră petrecere de nuntă. Seara însă, după

cină, puseseră pe masă o damigeană de vreo cincizeci de litri pe care trebuiau s-o golească înainte de a se culca. Erau zece, şi deja moş Bambousse răsturna cu o singură mână damigeana, din care nu mai curgea decât un firicel de vin roşu. Rosalie, foarte veselă, muia bărbia copilului în paharul ei, pe când Fortune dădea reprezentaţie, ridica scaune cu dinţii. Toată lumea trecu în odaie. Datina cerea ca preotul să bea acolo vinul ce i se turnase. Asta se chema blagoslovirea camerei. Purta noroc, ferea căsnicia de gâlcevi. Pe vremea părintelui Caffin, lucrurile se petreceau în veselie, bătrânului preot plăcându-i să râdă; era chiar renumit pentru felul cum îşi golea paharul, fără să lase la fund o picătură; cu atât mai mult cu cât femeile din Artaud pretindeau că fiecare picătură lăsată era un an de dragoste mai puţin pentru miri. Cu abatele Mouret nu se glumea aşa tare. Bău totuşi dintr-o înghiţitură, ceea ce păru să-l măgulească mult pe moş Bambousse. Bătrâna Brichet se uită chiondorâş la fundul paharului, unde rămăsese puţin vin. În faţa patului, un unchi, care era pândar, făcea glume fără perdea, ce provocau râsul Rosaliei, pe care Fortune o şi trântise pe burtă la marginea mindirului, în chip de dezmierdare. Şi după ce toţi găsiră câte o glumă prea slobodă, se întoarseră în sală. Vincent şi Catherine rămaseră acolo singuri. Vincent, suit pe un scaun, ţinând în braţe enorma damigeană aplecată, sfârşea s-o golească în gura deschisă a Catherinei.

— Mulţumesc, părinte, strigă Bambousse conducându-l pe preot. Ei bine, iată-i căsătoriţi! Eşti mulţumit. Ah, golanii! Dacă dumneata crezi că o se-apuce mai îndată să se-nchine… Noapte bună, părinte, somn uşor.

Fratele Archangias se depărtase încet de fundul cărucioarei pe care şezuse.

— Turna-le-ar dracu’ lopeţi de cărbuni încinşi pe piele şi să-i văd crăpând, murmură el.

Nu mai deschise gura. Îl însoţi pe abatele Mouret până la prezbiteriu. Acolo aşteptă să închidă uşa mai înainte de a se retrage; se întoarse chiar în două rânduri ca să se asigure că nu iese. Când preotul ajunse în odaia lui, se

aruncă îmbrăcat pe pat, cu capul în pernă, cu mâinile la urechi, ca să nu mai vadă, să nu mai audă, şi adormi buştean.

VI

A doua zi era duminică. Înălţarea Sfintei Cruci căzând într-o zi de mare slujbă, abatele Mouret voise să celebreze această sărbătoare religioasă cu o deosebită strălucire. Căpătase o extraordinară evlavie pentru Cruce, înlocuise în odaia lui statuia Sfintei Fecioare cu un mare crucifix de lemn negru, în faţa căruia petrecea ore întregi în adoraţie. Proslăvind Crucea, punând-o mai presus de orice, ca ţel unic al vieţii lui, dobândea puterea de a suferi şi de a lupta. Voia să se răstignească în locul lui Isus, să fie încununat cu spini, să aibă mâinile şi picioarele găurite şi coasta străpunsă. Cât de laş era ca să îndrăznească să se plângă de o rană mincinoasă, când Dumnezeul lui sângera acolo din tot trupul, cu zâmbetul Mântuirii pe buze? Şi dacă, aşa mizerabilă cum era, el îşi oferea rana ca jertfă, sfârşea prin a cădea în extaz, prin a crede că sângele îi curge aievea de pe frunte, din membre, din piept. Erau ceasuri de uşurare, toată necurăţia i se scurgea prin răni. Se ridica cu un eroism de martir, îşi dorea torturi cumplite, ca să le îndure fără cea mai mică înfiorare.

Cum se lumină de ziuă, îngenunche în faţa crucifixului. Şi harul se pogori abundent ca o rouă. Nu făcu sforţări, nu trebui decât să îndoaie genunchii, spre a-l primi în adâncul inimii, simţind cum îl pătrunde până-n cele mai mici fibre ale trupului, ca un balsam alinător. În ajun se chinuise, dar nu coborâse asupră-i. Rămânea multă vreme neînduplecat la tânguirile-i de blestemat; îl ajuta adesea, când, cu un gest de copil, nu mai ştia să facă altceva decât să

împreuneze mâinile. În dimineaţa aceea fu o binecuvântare, o desăvârşită odihnă, o credinţă deplină. Uită angoasele din zilele precedente. Se dărui cu totul bucuriei triumfale a Crucii. O armură îi acoperea trupul, impenetrabilă, prin care lumea nu putea trece. Când coborî, plutea într-o atmosferă de izbândă şi seninătate. Teuse, uimită, se duse să o caute pe Désirée ca să-l sărute. Ambele băteau din palme, strigând că de şase luni n-arătase aşa de bine.

În biserică, în timpul marii slujbe, preotul sfârşi prin a-l regăsi întru totul pe Dumnezeu. De multă vreme nu se apropiase de altar cu atâta înduioşare. Trebui să se stăpânească pentru a nu izbucni în plâns, cu gura lipită de sfântul acoperământ. Era o mare slujbă solemnă. Unchiul Rosaliei, pândarul, cânta în strană, cu o voce de bas al cărei huruit umplea bolta cu un cântec ca de orgă. Vincent, înveşmântat cu un stihar prea larg ce aparţinuse abatelui Caffin, legăna o veche cădelniţă de argint, încântat de zgomotul pe care-l făceau lănţişoarele, cădelniţând foarte sus ca să iasă cât mai mult fum, uitându-se în spate dacă nu tuşea cineva. Biserica era aproape plină. Lumea voise să vadă zugrăvelile părintelui. Nişte ţărănci râdeau, fiindcă mirosea frumos, pe când bărbaţii, în fund, stând în picioare sub amvon, dădeau din cap la fiecare notă mai cavernoasă a cântăreţului. Soarele strălucitor al dimineţii se strecura prin geamurile de hârtie, aşezând pe zidurile retencuite vesele lumini schimbătoare, pe care umbrele făcute de bonetele femeilor proiectau stoluri de fluturi uriaşi. Şi chiar şi buchetele artificiale puse pe gradenele altarului aveau o jilavă veselie de flori naturale culese de curând. Când preotul se întoarse ca să binecuvânteze asistenta, fu cuprins de o şi mai mare duioşie văzând biserica atât de curată, atât de ticsită de lume, atât de plină de muzică, miresme şi lumină.

După ruga ce precedă jertfirea pâinii şi a vinului, un murmur trecu printre ţărănci. Vincent, care ridicase curios capul, era cât pe ce să răstoarne tot jeraticul din cădelniţă pe patrafirul părintelui. Şi, cum acesta îl privea cu

severitate, voi să se scuze, murmurând:

— A intrat unchiul sfinţiei tale.

Abatele Mouret îl zări în fundul bisericii pe doctorul Pascal, rezemat de unul dintre stâlpii subţiri de lemn ce susţineau amvonul. Acesta n-avea ca de obicei fata zâmbitoare, uşor zeflemitoare. Îşi scosese pălăria, grav, supărat, urmărind slujba cu vădită nerăbdare. Privelişte a preotului la altar, starea lui de reculegere, gesturile lui domoale, desăvârşita seninătate a chipului său părură treptat să-l irite şi mai mult. Nu putu să stea până la sfârşitul slujbei. Ieşi, se învârti împrejurul bisericii şi al calului, pe care-l legase de un oblon al prezbiteriului.

— Ei bine, flăcăul ăsta n-are de gând să sfârşească cu tămâierile? o întrebă el pe Teuse, care venea din sacristie.

— S-a isprăvit, răspunse ea. Intraţi în salon... Părintele se dezbracă. Ştie că sunteţi aici.

— Cred şi eu! Doar dacă n-a orbit cumva, murmură doctorul, urmând-o în încăperea rece, auster mobilată, pe care o numea pompos salon.

Se preumblă câteva minute de colo până colo. Încăperea, de o tristeţe cenuşie, îi sporea proasta dispoziţie. În timp ce umbla, lovea cu vârful bastonului stofa roasă din păr de cal cu care erau învelite scaunele, care aveau sunetul spart al pietrei. Apoi, obosit, se opri dinaintea căminului, pe care o mare statuie a Sfântului Iosif, mâzgălită ca vai de lume, ţinea loc de pendulă.

— Ah, se potriveşte de minune! zise el când auzi zgomotul uşii.

Şi, înaintând spre abate:

— Ştii că m-ai făcut să înghit o jumătate de slujbă? De multă vreme nu mi s-a întâmplat una ca asta... în sfârşit, ţineam neapărat să te văd astăzi. Voiam să-ţi vorbesc.

Nu termină. Se uita la preot cu mirare. Se lăsă o tăcere.

— Tu eşti bine cu sănătatea? reluă el în fine cu un glas schimbat.

— Da, mă simt mult mai bine, zise abatele Mouret surâzând. Te aşteptam să vii joi. Duminica nu-i ziua dumitale... Ai să-mi spui ceva?

Dar unchiul Pascal nu răspunse numaidecât. Continua să-l examineze pe abate. Acesta era încă înfierbântat la ieşirea din biserică; aducea în păr miros de tămâie; păstra în adâncul ochilor bucuria Crucii. Unchiul dădu din cap în faţa acestei păci triumfătoare.

— Vin de la Paradou, zise el deodată. Jeanbemat a venit azi-noapte să mă caute... Am văzut-o pe Albine. Mă nelinişteşte. Are nevoie de multă grijă şi atenţie.

Şi pe când vorbea îl studia mereu pe preot. Nici nu văzu cum îi bătea pleoapele.

— În sfârşit, te-a îngrijit, adăugă el cu mai multă asprime. Fără ea, băiete, ai fi poate la ora asta într-o celulă de la Tulettes, cu cămaşa de forţă-n spinare... Ei bine, am făgăduit că te vei duce s-o vezi. Te iau cu mine. E un adio. Vrea să plece.

— Nu pot decât să mă rog pentru persoana de care-mi vorbeşti, zise abatele Mouret cu blândeţe.

Şi, cum doctorul se înfuria, izbind cu bastonul în canapea:

— Sunt preot, doar ruga-mi stă-n putere, încheie el simplu, cu un glas hotărât.

— Ah, ia te uită, ai dreptate! strigă unchiul Pascal, lăsându-se să cadă într-un fotoliu, împietrit de mirare. Sunt un bătrân smintit. Da, am plâns în brişcă venind încoace, singur, ca un copil... Iată ce înseamnă să trăieşti între cărţi, înveţi multe, dar te porţi ca un om necinstit... Puteam să-mi închipui că toate astea o să ia o întorsătură aşa de urâtă?

Se ridică şi începu să se plimbe iarăşi prin odaie, deznădăjduit.

— Da, da, ar fi trebuit să-mi închipui. Era logic. Şi cu tine, devenea îngrozitor. Nu eşti un om ca toţi ceilalţi... Ascultă însă, te asigur că erai pierdut. Numai atmosfera pe care a creat-o în jurul tău putea să te scape de nebunie. În sfârşit, mă-nţelegi, nu trebuie să-ţi spun în ce hal erai. E una din izbânzile carierei mele. Şi nu-s mândru de asta, căci iată că acum se prăpădeşte biata fată!

Abatele Mouret rămăsese în picioare, foarte calm, cu radioasa-i seninătate de martir pe care nimic omenesc nu-l mai poate dobori.

— Dumnezeu se va milostivi de ea, zise el.

— Dumnezeu, Dumnezeu, murmură doctorul, ar face mai bine să nu ne pună piedici. Treaba s-ar putea aranja.

Apoi, ridicând glasul, reluă:

— Chibzuisem totul. Asta-i culmea! Oh, ce imbecil!... Stăteai o lună în convalescenţă. Umbra copacilor, alinătoarea prezenţă a copilei, toată acea tinereţe te puneau pe picioare. Pe de altă parte, copila îşi pierdea sălbăticia, ai fi îmblânzit-o, am fi făcut amândoi din ea o domnişoară pe care am fi putut-o mărita cu cineva. Era cum nu se poate mai bine... De unde să-mi treacă prin minte că bătrânul filosof Jeanbernat n-o să se mişte de lângă salatele lui! Drept e că nici eu nu mi-am părăsit o clipă laboratorul. Aveam studii în desfăşurare... Şi e vina mea! Sunt un om de nimic!

Se înăbuşea, voia să iasă. Îşi căuta peste tot pălăria, pe care o avea pe cap.

— Adio, bâigui el, mă duc... Deci nu vrei să vii? Haide, fă-o pentru mine; vezi cât sufăr. Îţi jur că pe urmă va pleca. Ne-am înţeles... Brişcă e aici. Peste un ceas vei fi înapoi. Vino, te rog.

Preotul făcu un gest larg, unul din acele gesturi pe care doctorul îl văzuse făcându-le la altar.

— Nu, zise el, nu pot.

Şi, întovărăşindu-l pe unchiul său, adăugă:

— Spune-i să îngenuncheze şi să se roage lui Dumnezeu... Dumnezeu are s-o audă cum m-a auzit şi pe mine; o să-i aline suferinţele cum mi le-a alinat şi mie. Nu este altă mântuire.

Doctorul îl privi drept în ochi şi dădu din umeri cu nervozitate.

— Adio, repetă el. Acum eşti sănătos. Nu mai ai nevoie de mine.

Pe când îşi dezlega calul, Désirée, care-i auzise vocea, sosi în fugă. Îşi adora unchiul. Când era mai mică, îi asculta ore întregi flecărelile copilăreşti, fără să se plictisească. Şi acum o mai alinta, se interesa de găinăria ei, stătea câte o după-amiază cu ea, în mijlocul găinilor şi raţelor, zâmbindu-

i cu ochii lui pătrunzători de învăţat. Îi zicea „gâsculiţa”, pe un ton de admiraţie dezmierdătoare. Părea că o pune mult mai presus de celelalte fete. De aceea, ea îi sări de gât, într-un elan de dragoste. Strigă:

— Stai cu noi? Iei masa aici?

El o sărută însă, refuzând, şi se desfăcu posac din îmbrăţişarea ei. Ea se agăţă iarăşi, chicotind, de umerii lui.

— Rău faci, reluă ea. Am ouă proaspete. Pândeam găinile. Mi-au făcut paisprezece azi-dimineaţă... Şi-am fi mâncat un pui, pe cel alb, care îi bate pe ceilalţi. Erai acolo joi când i-a scos ochiul celui mare şi pestriţ.

Unchiul rămânea supărat. Se necăjea cu nodul hăţului, pe care nu izbutea să-l desfacă. Atunci ea începu să sară în jurul lui, bătând din palme, cântând încetişor pe o arie de flaut:

— Ba da, ba da, rămâi... O să-l mâncăm, o să-l mâncăm!

Şi mânia unchiului se potoli. El ridică uşor capul, zâmbi. Era prea sănătoasă, prea plină de viaţă, prea adevărată. Avea o veselie prea mare, firească şi deschisă ca razele de soare ce-i aureau pielea dezgolită.

— Gâsculiţa! murmură el, încântat.

Apoi, apucând-o de încheieturile mâinilor, în vreme ce ea continua să sară:

— Ascultă, nu azi. Am o biată fată care e bolnavă. Voi veni însă în altă dimineaţă... îţi făgăduiesc.

— Când? Joi? stărui ea. Ştii, vaca e borţoasă. De două zile nu prea e în apele ei... Eşti doctor, ai putea să-i dai vreun leac.

Abatele Mouret, care stătuse acolo liniştit, nu-şi putu stăpâni un râs uşor. Doctorul se urcă vesel în brişcă, zicând:

— Foarte bine, voi îngriji vaca... Vino-ncoace să te sărut, gâsculiţo! Miroşi frumos, miroşi a sănătate. Şi preţuieşti mai mult ca toată lumea. Dacă toată lumea ar fi ca gâsculiţa mea, pământul ăsta ar fi prea frumos.

Şi după ce-şi porni calul plescăind uşor din limbă, continuă să vorbească singur, pe când brişcă cobora panta.

— Da, brute, n-ar trebui decât brute. Am fi veseli, frumoşi, puternici. Ah, ăsta-i visul!... Fata e la fel de fericită

ca şi vaca. Băiatul tânjeşte sub sutană. Puţin mai mult sânge, puţin mai mulţi nervi, du-te şi te plimbă! îţi ratezi viaţa... Rougoni adevăraţi, Macquart curaţi, copiii ăştia! Coada liotei, degenerescenţa finală.

Şi, dând bici calului, urcă la trap coasta care ducea la Paradou.

VII

Abatele Mouret era foarte ocupat duminica. Avea vecerniile, pe care le rostea de obicei în aţa scaunelor goale, nici măcar leica Brichet neducând evlavia până acolo încât să se întoarcă la biserică după-amiază. Apoi, la patru. Fratele Archangias îşi aducea ştrengarii de la şcoală pentru ca părintele să-i pună să-şi recite lecţia de catehism. Această recitare se prelungea uneori până foarte târziu. Când copiii se arătau prea îndărătnici, era chemată Teuse, care-i înfricoşa cu mătura ei.

În duminica aceea, pe la patru, Désirée rămase singură în prezbiteriu. Cum se plictisea, se duse să smulgă iarbă pentru iepuri în cimitir, unde creşteau nişte maci splendizi, care le plăceau la nebunie iepurilor. Se ţâra în genunchi printre morminte, aducea şorţuri pline cu verdeţuri grase, asupra cărora lighioanele ei se năpusteau cu lăcomie.

— O, ce frumoasă pătlagină! murmură ea, ghemuindu-se lângă piatra de mormânt a abatelui Caffin, încântată de descoperirea pe care o făcuse.

Într-adevăr, chiar în crăpătura lespezii, nişte pătlagini superbe îşi întindeau foile late. Îşi umpluse şorţul, când i se păru că aude un zgomot ciudat. Un fâsâit de ramuri, o rostogolire de pietricele se auzeau din râpa ce mărginea o latură a cimitirului şi-n fundul căreia curgea torentul Masele, un torent ce cobora din înălţimile Paradou-ului. Povârnişul era atât de abrupt, atât de impracticabil, încât Désirée crezu că era vreun câine rătăcit sau vreo capră scăpată. Se apropie repede. Şi, când se aplecă, rămase

încremenită zărind în mijlocul mărăcinişului o fată care se căţăra agăţându-se de cele mai mici scobituri de stâncă cu o îndemânare extraordinară.

— Să-ţi dau mâna, îi strigă ea. Poţi să-ţi frângi gâtul.

Fata, văzându-se descoperită, avu un gest de spaimă, ca şi cum ar fi voit să coboare. Ridică însă capul şi îndrăzni să accepte mâna ce i se întindea.

— Oh! te recunosc, reluă Désirée fericită, lăsându-şi şorţul ca s-o apuce de mijloc, cu calineria ei de copilă. Mi-ai dat mierle. Au murit, micuţele. Şi tare am fost mâhnită... Stai, îţi ştiu numele, l-am auzit. Teuse îl rosteşte adesea când Serge nu-i de faţă. M-a oprit să-l repet... Stai, o să-mi amintesc.

Se căznea să-şi aducă aminte, ceea ce o făcea foarte serioasă. Apoi, găsind, redeveni foarte veselă şi gustă de mai multe ori muzicalitatea numelui.

— Albine! Albine!... E foarte dulce. Am crezut la început că eşti un piţigoi, căci am avut un piţigoi căruia îi ziceam tot cam aşa, nu mai ştiu bine.

Albine nu surâse. Era albă ca varul şi o flacără de friguri îi aprindea ochii. Câteva picături de sânge i se rostogoleau pe mâini. După ce-şi trase sufletul, rosti iute:

— Nu, lasă. O să-ţi pătezi basmaua ştergându-mă. Nu-i nimic, doar câteva înţepături... N-am vrut să vin pe drum, aş fi fost văzută. Am preferat s-o iau de-a lungul şuvoiului... Serge e aici?

Acest nume rostit cu familiaritate, cu o înflăcărare înăbuşită, n-o surprinse pe Désirée. Răspunse că era în biserică, dădea lecţii de catehism.

— Nu trebuie să vorbim tare, adăugă ea, punând un deget pe buze. Serge nu-mi dă voie să vorbesc tare când face catehism. Altfel, va veni să ne certe... Hai să stăm în grajd, vrei? O să ne simţim bine acolo; o să stăm de vorbă.

— Vreau să-l văd pe Serge, spuse cu simplitate Albine.

Copila coborî iarăşi glasul. Arunca priviri furişe spre biserică, murmurând:

— Da, da... Serge o să cadă-n capcană. Vino cu mine. O să ne ascundem fără să facem zgomot. Oh, e hazliu de tot!

Adunase maldărul de ierburi ce-i căzuse din şorţ. Ieşi din cimitir şi intră în prezbiteriu, cu multă băgare de seamă, sfătuind-o pe Albine să se ascundă în spatele ei, să se pitească bine. Pe când se refugiau amândouă în fugă la găinărie, o zăriră pe Teuse, care străbătea sacristia şi care păru că nu le vede.

— Sst! Sst! repetă Désirée, încântată, când se ghemuiră în fundul grajdului. Acum nimeni nu ne va mai găsi... Sunt paie. Întinde-te.

Albine trebui să se aşeze pe un maldăr de paie.

— Dar Serge? întrebă ea, cu încăpăţânarea ideii fixe.

— Uite, i se-aude glasul... Când o să bată din palme, se va sfârşi, copiii vor pleca... Ascultă, le povesteşte ceva.

Glasul abatelui Mouret, foarte atenuat, ca un murmur religios pe care-l străbătu de trei ori numele lui Isus, ajungea într-adevăr până la ele prin uşa de la sacristie, pe care Teuse o deschisese probabil. Albine se înfioră. Se ridică pentru a alerga către acel glas iubit, a cărui dezmierdare o recunoştea, când sunetul păru să-şi ia zborul, înăbuşit de uşa ce se închisese.

Atunci se aşează iarăşi, păru că aşteaptă, cu mâinile strânse una într-alta, cufundată în gândurile ce-i luminau ochii albaştri. Désirée, culcată la picioarele ei, o privea cu naivă admiraţie.

— Oh, frumoasă eşti, murmură ea. Semeni cu o icoană pe care-o avea Serge în odaia lui. Era albă toată ca dumneata. Avea bucle mari ce-i cădeau pe gât. Şi lăsa să i se vadă înflăcărată inimă, acolo, în locul unde simt că bate a dumitale... Nu m-asculți, eşti tristă. Vrei să *n*e jucăm?

Dar se întrerupse, strigând printre dinţi, stăpânindu-şi glasul:

— Ticăloasele! Din cauza lor au să dea de noi.

Nu-şi lăsase şorţul cu ierburi şi lighioanele ei o luau cu asalt. Un cârd de găini sosise cotcodăcind, chemându-se între ele, ciugulind firele verzi ce atârnau. Capra îşi vâra cu şiretenie capul pe sub braţul ei şi muşca din frunzele mari. Chiar şi vaca, legată de zid, trăgea de funie, întindea botul, răsufla cald.

— Ah, hoaţelor! repeta Désirée. E pentru iepuri!... Ia daţi-mi pace! Tu o să capeţi o palmă peste cap. Iar ţie, dacă te mai prind, îţi sucesc coada... îndrăcitele, ar fi în stare să-mi mănânce mâinile!

Pălmuia capra, alunga găinile cu piciorul, izbea vaca în bot cu pumnii din toate puterile. Dobitoacele însă se scuturau, se întorceau şi mai lacome, săreau pe ea, o năpădeau, îi smulgeau şorţul. Iar ea, făcând cu ochiul, şoptea la urechea Albinei, ca şi cum lighioanele ar fi putut s-o audă:

— Haz au, dragele de ele! Stai să le vezi mâncând.

Albine se uita cu aeru-i grav.

— Haide, fiţi cuminţi, reluă Désirée. O să vă dau la toate. Dar la fiecare pe rând... Mai întâi Lisa. Îţi place grozav pătlagina, ha?

Lisa era vaca. Ea mestecă alene o mână de frunze grase, crescute pe mormântul abatelui Caffin. Un firicel de bale îi atârna din bot. Ochii ei mari, căprui aveau o blajină expresie de lăcomie.

— E rândul tău acum, continuă Désirée, întorcându-se spre capră. Oh! ştiu că tu vrei maci... Şi îi preferi înfloriţi, nu-i aşa? Cu boboci ce-ţi trosnesc în dinţi ca nişte cofeturi de jeratic roşu... Poftim, uite câţiva foarte frumoşi. Sunt din colţul din stânga, unde se-ngropa anul trecut.

Şi, în timp ce vorbea, îi oferea caprei un buchet de flori sângerii, din care animalul păştea. Când nu mai avu în mână decât cozile, i le vârî între dinţi. Pe la spate, găinile furioase îi sfâşiau fustele. Ea le aruncă cicoare sălbatică şi păpădie, culese din jurul vechilor lespezi ce se înşirau de-a lungul zidului bisericii. Găinile îşi disputară mai ales păpădia, cu atâta voracitate, cu aşa o îndârjire de aripi şi gheare, încât celelalte lighioane din curte auziră. Atunci fu o adevărată năvală. Alexandre, marele cocoş roşcat, apăru cel dintâi. Ciuguli o păpădie, o tăie în două, fără să se-atingă de ea. Cârâi, chemând găinile rămase afară, şi se dădu înapoi spre a le invita să mănânce. Şi intră o găină albă, apoi una neagră, apoi un întreg cârd de găini, ce se înghesuiau, se urcau unele peste altele, sfârşeau prin a se

scurge ca o baltă de pene agitate. În urma găinilor veniră porumbeii, raţele, gâştele şi, în fine, curcile. Désirée râdea în mijlocul acestui val viu, năpădită, pierdută, repetând:

— Aşa e de câte ori aduc iarbă din cimitir. S-ar sfâşia ca să mănânce... Iarba trebuie să aibă un gust deosebit.

Şi se zbătea, ridicând ultimii pumni de verdeaţă ca să-i scape de lacomele ciocuri ce se întindeau spre ea, repetând că trebuie să păstreze şi pentru iepuri, că o să se supere, că o să le pună pe toate la post. Dar n-avea tărie. Gâştele o trăgeau atât de tare de colţurile şorţului, că era cât pe ce să cadă în genunchi. Raţele îi devorau gleznele. Doi porumbei i se aşezaseră pe cap. Găinile-i săreau până pe umeri. Era o ferocitate de lighioane ce miroseau carnea, pătlagina grasă, macii roşii ca sângele, păpădia plină de sevă, în care trecuse un pic din viaţa morţilor. Făcea haz mare, simţea că era gata să se ducă la vale, să le dea şi ultimele două mănunchiuri, când un teribil grohăit răspândi panica în jurul ei.

— Tu eşti, grăsanule, zise ea încântată. Mănâncă-le, scapă-mă.

Porcul intră. Nu mai era purceluşul roz ca o jucărie de curând vopsită, cu o codiţă ca un capăt de sfoară, ci un porc gras, bun de tăiat, rotund ca un burdihan de paracliser, cu şira spinării acoperită de un păr aspru şi soios. Avea burta de culoarea chihlimbarului, căci dormise în bălegar. Cu râtul înainte, rostogolindu-se pe picioarele lui, năvăli în mijlocul găinilor, ceea ce-i permise lui Désirée să scape, fugind să le dea iepurilor cele câteva fire de iarbă pe care le apărase cu atâta vitejie. Când se întoarse, se făcuse pace. Gâştele îşi legănau molatec gâtul, stupide, fericite; raţele şi curcile se duceau de-a lungul zidurilor, cu un mers legănat şi prudent de animale schilodite; găinile cotcodăceau încet, ciugulind câte un grăunte invizibil de pe pământul bătătorit al grajdului, pe când porcul, capra şi vaca clipeau din ochi, de parcă le lua încet somnul. Afară începea să toarne cu găleata.

— Ah, ce mai toarnă! zise Désirée, care se aşează la loc pe paie, înflorându-se. Aţi face bine să staţi aici, dragele mele,

dacă nu vreţi să vă ude leoarcă.

Se întoarse spre Albine, adăugând:

— Hai! Cât par de blege! Lighioanele astea nu se deşteaptă decât ca să se repeadă la mâncare!

Albine rămăsese tăcută. Râsetele acelei fete frumoase zbătându-se în mijlocul gâtlejurilor vorace, al ciocurilor lacome, care o gâdilau, o sărutau, care păreau că vor să-i mănânce carnea, o făcuseră şi mai albă. Atâta veselie, atâta sănătate, atâta viaţă o deznădăjduiau. Îşi strângea braţele înfrigurate, strângea vidul la pieptul ei, secătuit de părăsire.

— Dar Serge? întrebă ea cu aceeaşi voce, clară şi îndărătnică.

— Sst! zise Désirée, tocmai l-am auzit, n-a isprăvit... Am făcut mare zgomot adineauri. Pesemne Teuse a surzit astă-seară... Să stăm liniştite acum. E plăcut să auzi cum plouă.

Aversa intră pe uşa lăsată deschisă, bătea pragul cu stropi mari. Nişte găini, îngrijorate, după ce încercaseră să iasă, se înghesuiseră în fundul grajdului. Toate lighioanele se refugiau acolo, împrejurul fustelor celor două fete, în afară de trei raţe, care ieşiseră în ploaie şi se plimbau liniştite. Răcoarea apei ce şiroia afară părea că ţine înăuntru aburul fierbinte al găinăriei. Era prea cald în paie. Désirée trase două maldăre mari şi se tolăni ca pe nişte perne. Era în largul ei, simţea o nespusă voluptate.

— Ce bine-i, ce bine-i, murmură ea. Culcă-te ca mine. Stau ca-n puf, paiele mă gâdilă... Şi când te freci, ţi-aleargă ceva de-a lungul trupului, ca şi cum ţi s-ar furişa nişte şoareci pe sub rochie...

Şi se freca, râdea singură, dând cu palma în dreapta şi-n stânga, ca şi cum s-ar fi apărat de şoareci. Apoi stătea cu capul în jos, cu genunchii în sus, reluând:

— Te tăvăleşti prin paie la dumneata acasă? Pentru mine nu-i nimic mai plăcut... Uneori mă gâdil la tălpi. Şi asta-i tare comic... Ia spune, dumneata te gâdili?

Dar marele cocoş roşcat, care se apropiase cu gravitate, văzând-o tolănită pe jos, îi sări pe grumaz.

— Ai de gând să pleci. Alexandre! strigă ea. Nătărău mai

e şi cocoşul ăsta! Nu pot să mă întind fără să mi se suie pe grumaz... Strângi prea tare, mă zgârii cu ghearele, m-auzi? ... Vreau să stai, dar să fii cuminte, să nu mă ciuguleşti de păr, da?

Şi nu-şi mai bătu capul cu el. Cocoşul stătea ţanţoş pe corsajul ei, părând uneori că o priveşte sub bărbie, cu un ochi de jeratic. Celelalte dobitoace se apropiau de fustele ei. După ce se mai tăvăli puţin, sfârşi prin a se tolăni într-o poziţie fericită, cu capul dat pe spate, cu mâinile şi picioarele răsfirate. Continuă:

— Ah! ce bine e, asta mă oboseşte îndată. Paiele te trag spre somn, nu?... Lui Serge nu-i place să stea aşa. Nici dumitale, poate. Atunci, ce-ţi place?... Ia spune-mi, să ştiu şi eu.

Aţipea încet. O clipă, rămase cu ochii larg deschişi, ca şi cum ar fi încercat să descopere ce plăcere nu cunoştea. Apoi închise pleoapele, cu un zâmbet liniştit, parcă pe deplin mulţumită. Părea că doarme, dar, după câteva minute, deschise iarăşi ochii, zicând:

— Vaca o să fete... Iată încă un lucru bun. Asta o să mă distreze mai mult ca orice.

Şi căzu într-un somn adânc. Dobitoacele sfârşiseră prin a se urca pe ea. Era un val de pene vii ce-o acoperea. Găinile păreau că-i clocesc picioarele. Gâştele îi alintau coapsele cu puful gâtului lor. La stânga, porcul îi încălzea şalele; pe când capra, la dreapta, îşi întindea capul bărbos până sub subţioara ei. Porumbeii cuibăreau mai peste tot, în palmele-i deschise, în adâncitura mijlocului, după umerii ei căzuţi. Şi în somnul ei era toată rumenă, dezmierdată de răsuflarea mai puternică a vacii. Înăbuşită sub greutatea marelui cocoş ghemuit, care se coborâse mai jos de piept, bătând din aripi, cu creasta aprinsă, şi a cărui burtă roşcată o frigea prin fuste cu o dezmierdare de flăcări.

Afară, ploaia cădea mai măruntă. Un snop de raze scăpat prin spărtura unui nor aurea pulberea de apă din văzduh. Albine stătea neclintită, privind cum doarme acea frumoasă fată ce-şi alina trupul tolănindu-se pe paie. Şi-ar fi dorit şi ea să fie aşa moleşită şi ostenită, adormită de plăcere,

numai pentru că nişte paie i-ar fi gâdilat grumazul. Pizmuia acele braţe puternice, acel sân tare, acea viaţă pe deplin trupească în căldura rodnică a unui cârd de dobitoace, acea desfătare animalică ce făcea din copila durdulie paşnica soră a vacii bălţa te. Visa să fie iubită de cocoşul roşcat şi să iubească ea însăşi aşa cum cresc arborii, natural, fără ruşine, deschizându-şi fiecare vână ţâşniturilor sevei. Pământul o potolea deplin pe Désirée când se tolănea pe spate. În acest timp, ploaia încetase cu totul. Cele trei pisici ale casei mergeau una după alta de-a lungul zidului, cu mare băgare de seamă să nu se ude. Băgară capul în grajd, veniră drept la Désirée, torcând, şi se culcară lângă ea, astfel încât să-i atingă puţin trupul cu labele. Moumou, pisica cea mare şi neagră, ghemuită lângă unul din obrajii ei, începu să-i lingă domol bărbia.

— Dar Serge? murmură maşinal Albine.

Unde era stavila? Ce-o împiedica să fie astfel, mulţumită şi fericită, în mijlocul firii? De ce nu iubea, de ce nu era iubită, în lumina soarelui. În libertate, aşa cum cresc arborii? Nu ştia, se simţea părăsită, zdrobită pe vecie. Avea o îndărătnicie sălbatică, o nevoie de a-şi cuprinde din nou bunul în braţe, de a-l ascunde, de a se mai bucura de el. Se ridică. Usa de la sacristie se deschisese iarăşi; se auzi o uşoară bătaie din palme, urmată de tărăboiul făcut de o droaie de copii ce bocăneau pe lespezi cu galenţii lor; lecţia de catehism se sfârşise. Ea părăsi tiptil grajdul, unde aştepta de un ceas, în aburul cald al găinăriei. Pe când se strecura de-a lungul coridorului sacristiei, zări spatele Teusei, care intra în bucătărie, fără să întoarcă capul. Şi, sigură că nu va fi văzută, împinse uşa, apucând-o cu mâna ca să se închidă fără zgomot. Era în biserică.

VIII

Mai întâi nu văzu pe nimeni. Afară, ploaia începuse iarăşi, o ploaie măruntă, care ţine mult. Biserica îi păru toată cenuşie. Trecu pe după sfânta masă, înaintă până la amvon. În mijlocul naosului nu erau decât bănci lăsate în dezordine de ştrengarii ce şi făcuseră lecţia de catehism. Limba orologiului ţăcănea surd în pustiul acela. Atunci, coborî pentru a ciocăni în lemnul confesionalului, pe care-l zărea la celălalt capăt. Dar, pe când trecea pe dinaintea capelei morţilor, îl găsi pe abatele Mouret prosternat la picioarele marelui Crist sângerând. Stătea neclintit, credea probabil că Teuse rânduia băncile în spatele lui. Albine îi puse mâna pe umăr.

— Serge, zise ea, am venit să te caut.

Preotul tresări, ridicând capul, foarte palid.

Rămase în genunchi, îşi făcu cruce, cu ruga fluturându-i încă pe buze.

— Am aşteptat, continuă ea. În fiecare dimineaţă, în fiecare seară, mă uitam dacă nu vii. Am numărat zilele, apoi nu le-am mai numărat. Au trecut săptămâni... Când am ştiut că nu vei veni, am venit eu. Mi-am zis: „O să-l aduc...”. Dă-mi mâinile, să plecăm.

Şi-i întindea mâinile, ca pentru a-l ajuta să se ridice. El se închină iarăşi. Se ruga în continuare, privind-o. Găsea puteri supraomeneşti în harul ce-l scălda de dimineaţă, ca o baie cerească.

— Locul tău nu e aici, zise el cu gravitate. Du-te... îţi sporeşti suferinţele.

— Nu sufăr, reluă ea cu un zâmbet. Mi-e mai bine, sunt vindecată pentru că te văd... Ascultă, mă făceam mai bolnavă decât eram ca să mi te-aducă. Pot să o mărturisesc acum. Ţi-ai închipuit oare că, regăsindu-te, o să-mi ţin făgăduiala de a pleca, de-a părăsi ţinutul? Mai degrabă te-aş fi luat pe umerii mei... Ceilalţi nu ştiu, dar tu ştii bine că acum nu mai pot să trăiesc decât la pieptul tău.

Redevenea fericită, se apropia cu dezmierdări de copilă liberă, fără să observe glaciala rigiditate a preotului. Deveni nerăbdătoare, bătu din palme cu voioşie, strigând:

— Haide, hotărăşte-te, Serge! Ne pierdem vremea aici! Nu-i nevoie de-atâta gândire. Te iau cu mine, asta-i tot... Dacă doreşti să nu fii văzut, o vom lua pe lângă Masele. Drumul e cam anevoios, dar l-am făcut singură; când vom fi doi, ne vom ajuta... Ştii drumul, nu? Vom străbate cimitirul, vom coborî pe malul şuvoiului, apoi nu vom avea decât să-l urmăm, până la grădină. Ce bine te simţi acolo, în adâncul ei! Haide, nu-i ţipenie de om! Nimic altceva decât mărăciniş şi frumoase pietre rotunde. Matca e aproape seacă. Mă gândeam pe când veneam; „Când o să-l am lângă mine, o să umblăm încet, sărutându-ne...”. Haide, grăbeşte-te. Te-aştept, Serge.

Preotul părea că n-o mai aude. Se ruga iarăşi, cerând cerului curajul sfinţilor. Mai înainte de a începe lupta supremă, se înarma cu săbiile de foc ale credinţei. O clipă, se temu să nu şovăie. Îi trebuise un eroism de martir ca să-şi lase genunchii pironiţi de lespezi, în timp ce fiecare vorbă a Albinei îl chema: inima-i zbura spre ea, tot sângele-i clocotea, aruncându-l în braţele ei, cu dorinţa irezistibilă de a-i săruta părul. Numai cu îmbălsămata-i răsuflare, îl trezise şi făcuse să i se perinde într-o clipă pe dinaintea ochilor amintirile dragostei lor, marea grădină, preumblările pe sub arbori, bucuria unirii lor. Harul însă îl scăldă cu rouă lui şi mai îmbelşugată; nu fu decât un chin de-o clipă, ce-i supse sângele din vine; şi nimic omenesc nu mai rămase în el. Nu mai era decât lucrul lui Dumnezeu.

Albine trebui să-l atingă iarăşi pe umăr. Era îngrijorată, se mânia încetul cu încetul.

— De ce nu-mi răspunzi? Nu poţi să mă respingi, mă vei urma… Gândeşte-te că aş muri dacă nu mi-ai îndeplini ruga. Dar nu, asta-i cu neputinţă. Adu-ţi aminte. Eram împreună, nu trebuia să ne despărţim niciodată. Şi de douăzeci de ori mi te-ai dat. Îmi ziceai să te iau cu totul, să-ţi iau răsuflarea, să-ţi iau viaţa… N-a fost un vis, cred eu. Nu-i părticică a trupului tău pe care să nu mi-o fi dat, niciun fir din părul tău care să nu fie al meu. Ai un semn pe umărul stâng, l-am sărutat, e-al meu. Mâinile tale îmi aparţin, căci le-am strâns zile întregi într-ale mele. Obrazul tău, buzele tale, ochii tăi, fruntea ta, toate sunt ale mele, căci le-am luat în stăpânire cu dezmierdările mele… Auzi, Serge?

Se înălţa în faţa lui, atotputernică, întinzând braţele. Repetă cu un glas mai ridicat:

— Auzi, Serge? Eşti al meu.

Atunci, abatele Mouret se ridică încet. Se rezemă de altar, zicând:

— Nu, te înşeli, sunt al lui Dumnezeu.

Era plin de seninătate. Faţa lui parcă era a unui sfânt de piatră, pe care n-o tulbură nicio căldură pornită din adâncurile trupului. Sutana-i cădea în cute ţepene, ca un negru giulgiu, fără a lăsa să se ghicească nimic din trupul său. Albine se dădu înapoi la vederea întunecatei fantome a dragostei sale. Nu mai regăsea barba lui crescută în voie, părul lui lung şi bogat. Acum, în mijlocul părului său retezat, zărea o pată albă, tonsura, care o neliniştea ca o boală necunoscută, vreo bubă rea, crescută acolo ca să-i roadă amintirea zilelor fericite. Nu-i recunoştea nici mâinile odinioară încălzite de dezmierdări, nici gâtul subţire, altădată plin de râsete, nici picioarele nervoase al căror galop o ducea în adâncul verdeții. Acela era oare flăcăul cu muşchi tari, cu gulerul răsfrânt ce lăsa să se vadă pieptul acoperit de păr, cu pielea pârlită de soare, cu şalele vibrând de viaţă, în braţele căruia trăise un anotimp întreg? în clipa aceea părea că nu mai are carne, părul îi căzuse ruşinos, toată virilitatea lui se ascundea sub rochia aceea de femeie care-l lăsa fără sex.

— Oh! murmură ea, mă sperii… M-ai crezut moartă de te-ai cernit aşa? Leapădă negrul, pune-ţi o bluză. Îţi vei sufleca mânecile, vom pescui iarăşi raci… Braţele îţi erau aurii ca ale mele.

Pusese mâna pe sutana lui ca pentru a smulge stofa. El o îndepărtă cu un gest, fără s-o atingă. Se uita la ea, se întărea împotriva ispitei, fără s-o piardă din ochi. I se părea că crescuse. Nu mai era copiliţa cu buchete sălbatice, risipind în vânt râsetele-i de ţigancă, nici îndrăgostita cu fuste albe, îndoindu-şi mijlocul subţire, încetinindu-şi mersul înduioşată pe după gardurile vii. Acum, un puf de fruct îi aurea buza, şoldurile i se legănau liber, sânul îi înflorise. Era femeie, cu faţa-i prelungă, ce-i dădea un aer de fecunditate. În pântecele-i mărit dormea viaţa. Pe obraji i se citea adorabila maturitate a cărnii. Şi preotul, învăluit de pătimaşa mireasmă de femeie deplină, înfrunta cu o bucurie amară dezmierdarea rumenei sale guri, râzătorii ei ochi.

Chemarea sânilor ei, beţia pe care o împrăştia la cea mai mică mişcare. Împingea îndrăzneala până la a căuta pe trupul ei locurile pe care le sărutase odinioară nebuneşte, coada ochilor, colţurile gurii, îngustele tâmple dulci ca atlazul, ceafa de chihlimbar, asemenea unei catifele. Niciodată nu gustase, nici măcar la pieptul Albinei, voluptatea pe care o încerca acum martirizându-se, privind în faţă patima aceea pe care o refuza. Apoi se temu să nu cedeze acolo vreunei noi ispite trupeşti. Plecă ochii şi zise cu blândeţe:

— Nu pot să te aud aici. Să ieşim, dacă ţii să ne sporeşti amândurora părerile de rău… Prezenţa noastră aici e o pângărire. Suntem în lăcaşul lui Dumnezeu.

— Ce Dumnezeu? strigă Albine înnebunită, redevenind fetişcana crescută liberă în sânul naturii. Nu-l cunosc pe Dumnezeul tău, nici nu vreau să-l cunosc, dacă mi te răpeşte, deşi nu i-am făcut niciodată nimic. Are dreptate unchiul Jeanbernat când zice că Dumnezeul tău e o născocire a răutăţii, un mod de-a înspăimânta oamenii şi a-i face să plângă… Minţi, nu mă mai iubeşti. Dumnezeul tău

nu există.

— Eşti în lăcaşul său, repetă abatele Mouret cu tărie. Huleşti. Cu o răsuflare, ar putea să te spulbere.

Ea pufni în râs. Ridica braţele, sfida cerul.

— Aşadar, zise ea, îl preferi pe Dumnezeul tău mie! îl crezi mai puternic decât mine. Îţi închipui că o să te iubească mai bine ca mine... Copil ce eşti! Lasă încolo prostiile astea. O să ne întoarcem la grădină împreună, şi o să ne iubim, şi-o să fim fericiţi şi liberi. Asta-i viaţa.

De data aceasta, izbutise să-l ia de mijloc. Îl trăgea după ea. Dar el se desprinse, tremurând, din strânsoarea ei; se întoarse şi se rezemă de altar, buimăcit, tutuind-o ca altădată.

— Pleacă! bolborosi el. Dacă mă mai iubeşti, pleacă... Iart-o, Doamne, iartă-mă că-ţi pângăresc lăcaşul. De-aş trece după ea pragul bisericii, aş urma-o poate. Aici sunt tare. Îngăduie-mi să rămân aici ca să te apăr.

Albine rămase o clipă tăcută. Apoi, cu un glas potolit, zise:

— Fie, să rămânem aici... Vreau să-ţi vorbesc. Nu poţi fi rău. Mă vei pricepe. N-o să mă laşi să plec singură... Nu, nu te apăra... N-o să te mai apuc, dacă-ţi face rău. Vezi, sunt foarte liniştită. O să vorbim, domol, ca atunci când ne rătăceam şi nu căutam drumul, ca să stăm de vorbă cât mai mult.

Zâmbea. Continuă:

— Nu ştiu ce să zic. Unchiul Jeanbernat nu-mi dădea voie să vin la biserică. Îmi zicea: „Proastă ce eşti, când ai o grădină, ce să cauţi într-o cocioabă unde te înăbuşi?”. Am crescut în mulţumire. Mă uitam în cuiburi, fără să m-ating de ouă. Nu culegeam flori de teamă să nu fac plantele să sângereze. Tu ştii că niciodată n-am prins vreo insectă ca s-o chinuiesc... Atunci, de ce-ar fi Dumnezeu mâniat pe mine?

— Trebuie să-l cunoşti, să te rogi lui, să-i dai în fiece clipă slava ce i se cuvine, răspunse preotul.

— Asta te-ar mulţumi, nu-i aşa? reluă ea.

M-ai ierta, m-ai iubi încă?... Ei bine, vreau tot ce voieşti

tu. Vorbește-mi de Dumnezeu, voi crede în el, îl voi slăvi. Fiecare cuvânt al tău va fi pentru mine un adevăr pe care-l voi asculta în genunchi. Am avut oare vreodată gânduri străine de ale tale?... Vom reîncepe lungile noastre preumblări, mă vei lumina, vei face din mine ce-ţi va plăcea. Oh, ascultă-mă, te rog!

Abatele arătă spre sutana lui.

— Nu pot, zise el cu simplitate, sunt preot.

— Preot! repetă ea, încetând să mai zâmbească. Da, unchiul pretinde că preoţii n-au nici soţie, nici soră, nici mamă. Prin urmare, e – adevărat... Dar de ce-ai venit atunci? Tu m-ai luat drept soră şi soţie. Minţeai deci?

El îşi ridică faţa palidă, pe care angoasa o îmbrobona cu reci picături de sudoare.

— Am păcătuit, murmură el.

— Eu, continuă ea, când te-am văzut aşa de liber, am crezut că nu mai erai preot. Am socotit că se sfârşise, că vei rămâne mereu acolo, pentru mine, cu mine... Şi acum ce vrei să fac, dacă-mi iei cu tine toată viaţa?

— Ce fac şi eu, răspunse el: să îngenunchezi, să mori în genunchi, să nu te ridici până ce Dumnezeu nu va ierta.

— Aşadar eşti laş? mai zise ea, cuprinsă iar de mânie, cu buze dispreţuitoare.

El se clătină, dar păstră tăcerea. O cumplită suferinţă îl strângea de gât; rămânea însă mai tare ca durerea. Ţinea capul sus, zâmbind aproape cu colţurile gurii tremurătoare. Albine, cu privirea fixă, îl sfidă o clipă. Apoi, cu o nouă izbucnire:

— Ei, răspunde, învinuieşte-mă, spune că eu venit-am să te ademenesc! Ar fi culmea... Haide, îţi îngădui să te dezvinovăţeşti. Poţi să mă baţi, aş prefera să mă loveşti decât să stai ţeapăn ca un mort. Nu mai ai sânge-n tine? N-auzi că-ţi zic laş? Da, eşti un laş, nu trebuia să mă iubeşti, dacă nu poţi fi bărbat... Te stânjeneşte rochia ta neagră? Smulge-o de pe tine. Când vei fi gol, poate că o să-ţi aduci aminte.

Preotul repetă încet aceleaşi cuvinte.

— Am păcătuit, n-am nicio scuză. Mă pocăiesc fără să

nădăjduiesc iertarea. Dacă mi-aş smulge veşmântul, mi-aş smulge carnea, căci m-am dăruit lui Dumnezeu în întregime, trup şi suflet. Sunt preot.

— Dar eu? Dar eu? strigă iarăşi Albine.

El nu înclină capul.

— Suferinţele tale să-mi fie socotite ca nişte crime! De-a pururi să fiu pedepsit pentru părăsirea în care trebuie să te las! Drept va fi... Şi cu toată nevrednicia mea, mă rog pentru tine în fiecare seară.

Ea ridică din umeri, cu o nemărginită descurajare. Mânia i se domolea. Aproape că o cuprindea mila.

— Eşti nebun, murmură ea. Păstrează-ţi rugile. Pe tine te vreau... Niciodată n-o să pricepi. Aveam atâtea să-ţi spun! Şi tu stai aici, ca să mă mânii, cu poveştile tale despre lumea cealaltă... Haide, să fim amândoi cu judecată. Să aşteptăm să ne liniştim. Vom mai sta de vorbă... Nu-i cu putinţă să plec astfel. Nu pot să te las aici. Pentru că te afli aici eşti ca mort, cu pielea atât de rece, de nu îndrăznesc să te-ating... Să nu mai vorbim. Să aşteptăm.

Ea tăcu, făcu câţiva paşi. Cerceta bisericuţa. Ploaia continua să se prelingă pe geamuri ca o cenuşă fină. O lumină rece, jilavă părea că înmoaie zidurile. De-afară nu se auzea niciun zgomot, doar monotonul răpăit al ploii. Vrăbiile se adăpostiseră pesemne sub olane, sorbul înălţa ramuri nedesluşite, înecate în pulberea de apă. Pieptul spart al orologiului bătu, prelung şi rar, ora cinci; apoi tăcerea se lăţi iarăşi, mai adâncă, mai oarbă, mai deznădăjduită. Zugrăvelile, de-abia uscate, dădeau pristolului şi lambriurilor un aspect de curăţenie tristă, aerul unei capele de mănăstire unde soarele nu pătrunde. O jalnică agonie umplea naosul, stropit de sângele ce curgea din rănile marelui Crist, pe când, de-a lungul pereţilor, cele paisprezece imagini ale Patimilor îşi desfăşurau drama atroce, mâzgălită cu galben şi roşu, împrăştiind groaza. Viaţa agoniza acolo, în acel fior de moarte, sub altarele acelea ce păreau nişte morminte, în mijlocul acelei nudităţi de cavou funebru. Totul vorbea despre măcel, despre noapte, despre groază, prăpăd, neant. O ultimă adiere de

tămâie mai dăinuia, ca înduioşata răsuflare de pe urmă a unei moarte, cu pizmă înăbuşită sub lespezi.

— Ah! spuse în fine Albine, ce bine era la soare, ți-aduci aminte!… într-o dimineaţă, în partea stângă a florăriei, mergeam de-a lungul unui gard viu de trandafiri mari. Mi-amintesc culoarea ierbii; era aproape albastră, cu ape verzi. Când am ajuns la capătul gardului, am făcut cale-ntoarsă, aşa de plăcută era acolo mireasma soarelui. Şi asta ne-a fost plimbarea în dimineaţa aceea, douăzeci de paşi înainte, douăzeci înapoi, un colţişor de fericire din care nu voiai să mai ieşim. Albinele zumzăiau, un piţigoi nu ne mai părăsea, sărind din cracă în cracă; alaiuri de lighioane îşi vedeau de treabă în jurul nostru. Tu îngânai: „Ce dulce-i viaţa!”. Viaţa erau ierburile, arborii, apele, cerul, soarele, în mijlocul căruia noi eram bălai, cu păr de aur.

Ea visă încă o clipă, apoi reluă:

— Viaţa era Paradou-ul. Ce mare ni se părea! Niciodată nu ştiam să-i găsim capătul. Frunzişul se învolbura până în zare, în toată libertatea, cu o tânguire de valuri. Şi ce de albastru deasupra capetelor noastre! Puteam să ne înălţăm, să zburăm, să alergăm ca norii, fără să întâlnim mai multe stavile decât ei. Văzduhul era al nostru.

Ea se opri, arătă cu un gest zidurile burduşite ale bisericii.

— Iar aici, tu eşti într-o groapă. N-ai putea să deschizi braţele fără să-ţi jupoi mâinile de piatră. Bolta ţi-ascunde cerul, îţi răpeşte partea de soare. E atât de strâmt, încât trupul ţi se înţepeneşte, ca şi cum ai fi culcat de viu în pământ.

— Nu, zise preotul, biserica e mare cât lumea. Dumnezeu îşi întinde în ea nemărginirea.

Cu un nou gest, ea arătă crucile, Crişti muribunzi, chinul Patimilor.

— Şi trăieşti înconjurat de moarte. Ierburile, copacii, apele, soarele, cerul, totul agonizează în jurul tău.

— Nu, totul reînvie, se purifică, totul se întoarce la obârşia de lumină.

Se îndreptase, ochii îi scânteiau. Părăsi altarul, invincibil

de-aici înainte, atât de înflăcărat de credinţă, încât dispreţuia primejdiile ispitei. Şi, luând-o pe Albine de mână, o tutui ca pe o soră; o duse în faţa dureroaselor imagini ce înfăţişau drumul Crucii.

— Priveşte, zise el, iată ce-a suferit Dumnezeul meu... Isus e bătut cu nuiele. Vezi, umerii îi sunt goi, carnea îi e sfâşiată, sângele îi curge şiroaie... Isus e încununat cu spini. Lacrimi roşii picură de pe fruntea-i găurită. O zgârietură adâncă i-a despicat tâmpla... Isus e batjocorit de soldaţi. Călăii i-au zvârlit pe umeri în batjocură o zdreanţă de purpură, îl scuipă în obraz, îl pălmuiesc şi-i împlântă în frunte cununa cu lovituri de trestie...

Albine întorcea capul ca să nu vadă imaginile, violent colorate, în care cicatrici de lac tăiau cărnurile de ocru ale lui Isus. Mantaua de purpură, la gâtul său, părea o fâşie din pielea-i jupuită.

— La ce bun să suferi, la ce bun să mori? răspunse ea. O, Serge, dacă ţi-ai aminti!... îmi spuneai în ziua aceea că eşti obosit. Şi ştiam bine că minţi, fiindcă vremea era răcoroasă şi nu umblasem mai mult de un sfert de ceas. Dar voiai să stai jos ca să mă iei în braţe. Era, ştii bine, în fundul livezii, un cireş plantat pe malul unui pârâu, pe lângă care nu puteai să treci fără să simţi nevoia de a-mi săruta mâinile, cu sărutări mici ce urcau de-a lungul braţelor, pe umeri, până la buze. Trecuse vremea cireşelor, tu îmi mâncai buzele... Florile ce se veştejeau ne făceau să plângem. Într-o zi, găsind în iarbă o pitulice moartă, te-ai îngălbenit şi m-ai strâns la pieptul tău, ca şi cum ai fi vrut să nu laşi pământul să mă-nghită.

Preotul o ţâra în fata celorlalte popasuri.

— Taci, strigă el, priveşte, ascultă în continuare. Trebuie să te prosternezi de durere şi milă... Isus cade sub povara crucii. Suişul Calvarului e anevoios. A căzut în genunchi. Nici măcar nu-şi şterge sudoarea de pe fată şi se ridică, îşi continuă mersul... Şi iarăşi e doborât de greutatea crucii. Se clatină la fiecare pas. De data asta a căzut pe o parte, atât de rău, că rămâne o clipă fără răsuflare. Mâinile sfâşiate au scăpat crucea. Picioarele îndurerate lasă în urmă o dâră

însângerată. O cumplită oboseală îl doboară, căci poartă pe umeri păcatele omenirii...

Albine îl privise pe Isus în veşmânt albastru, întins sub uriaşa cruce, a cărei culoare întunecată se prelingea şi murdărea aurul nimbului său. Apoi, cu privirile pierdute, murmură:

— Oh! cărările pajiştilor!... Ti s-a întunecat amintirea, Serge? Nu mai ştii drumurile de iarbă măruntă ce duc de-a curmezişul fâneţelor, printre întinse bălti de verdeaţă?... în după-amiaza despre care-ţi vorbesc, ieşiserăm doar pentru un ceas. Apoi am luat-o drept înainte, fără ţintă, aşa că începeau să licărească stelele şi noi tot umblam. Şi era atât de dulce chilimul acela nesfârşit, moale ca mătasea! Picioarele noastre nu întâlneau o pietricică. S-ar fi zis că era o mare verde, a cărei apă înspumată ne legăna.

Şi ştiam bine unde ne îndrumau acele cărări atât de gingaşe care nu duceau nicăieri. Ne călăuzeau spre dragostea noastră, spre bucuria de-a trăi înlănţuiţi, spre certitudinea unei zile de fericire... Ne-am întors fără să simţim vreo oboseală. Erai mai sprinten ca la plecare, pentru că-mi dăduseşi dezmierdările tale, iar eu nu putusem să ţi le înapoiez pe toate.

Abatele arăta cu mâinile tremurând de angoasă ultimele imagini. Îngăima:

— Isus e legat pe cruce. Cu lovituri de ciocan, piroanele îi intră în mâinile deschise. Un singur piron e de-ajuns pentru picioarele lui, ale căror oase trosnesc. El, pe când carnea-i tresare, zâmbeşte, cu ochii la cer... Isus e între cei doi tâlhari. Greutatea trupului său îi măreşte cumplit rănile. De pe frunte, de pe mâini şi picioare i se scurge o sudoare de sânge. Cei doi tâlhari îl insultă, trecătorii îl batjocoresc, soldaţii îşi împart între dânşii veşmintele lui. Şi întunericul se lăţeste, şi soarele se-ascunde... Isus moare pe cruce. Scoate un strigăt puternic, îşi dă sufletul. O moarte îngrozitoare! Catapeteasma templului se crăpă în două, de sus până jos; pământul se cutremură, lespezile se sparseră, mormintele se deschiseră...

Căzuse în genunchi, cu vocea întretăiată de suspine, cu

ochii la cele trei cruci de pe Calvar, unde se zvârcoleau trupuri livide de chinuiţi, pe care desenul grosolan le descărna cumplit. Albine se aşează în faţa imaginilor ca să-l împiedice să le mai vadă.

— Într-o seară, zise ea, într-un amurg ce se prelungea, îmi pusesem capul pe genunchii tăi... Era în pădure, la capătul marii alei de castani, pe care o lumina de-a lungul o ultimă rază a soarelui ce asfinţea. Ah, ce dezmierdător bun-rămas!

Soarele întârzia la picioarele noastre, cu un zâmbet prietenesc, zicându-ne la revedere. Cerul pălea încetul cu încetul. Îţi povesteam râzând că-şi leapădă mantaua-i albastră pentru a-şi pune hlamida neagră cu flori de aur, ca să se ducă la petreceri de seară. Tu pândeai umbra, nerăbdător să rămâi singur, fără soare, care ne stingherea. Şi nu venea noaptea, ci o tainică dulceaţă, o învăluită duioşie, un colţ de mister, asemănător uneia dintre acele poteci foarte întunecate, acoperite de frunziş, pe care o apuci ca să te-ascunzi o clipă, cu certitudinea că o să regăseşti, la celălalt capăt, înveselitoarea lumină a zilei. În seara aceea, amurgul aducea, în senina-i paloare, făgăduiala unei dimineţi splendide... Atunci, eu, văzând că ziua nu se duce destul de iute, după cum ţi-era voia, m-am prefăcut că adorm. Pot spune acum că nu dormeam pe când tu mă sărutai pe ochi. Îţi gustam sărutările. Mă ţineam să nu râd. Aveam o răsuflare regulată pe care tu o sorbeai. Apoi, când se întunecă, fu ca o lungă legănare. Copacii, vezi tu, ca şi mine, nu dormeau... Noaptea, îţi aminteşti, florile aveau un parfum mai tare.

Şi cum el stătea în genunchi, cu faţa scăldată de lacrimi, ea-l apucă de încheieturile mâinilor, îl ridică, reluând cu patimă:

— Oh, de-ai şti, mi-ai spune să te iau cu mine, ţi-ai lega braţele de gâtul meu ca să nu pot pleca fără tine... Ieri am vrut să revăd grădina. E mai mare. mai adâncă, mai de nepătruns. Am găsit noi miresme, atât de suave, că m-au făcui să plâng. Am întâlnit pe alei ploi de soare ce-mi strecurau în trup un fior de dorinţă.

Rozele mi-au vorbit de tine. Botroşii se mirau că mă văd singură. Grădina întreagă ofta. Oh, vino, niciodată ierburile n-au desfăşurat mai dulci culcuşuri! Am însemnat cu o floare colţul tăinuit unde vreau să te duc. E, în adâncul unui tufiş, o scorbură de verdeaţă largă ca un pat mare. De-acolo auzi cum trăieşte grădina, cu arborii, cu apele şi cerul ei. Însăşi răsuflarea pământului ne va legăna... Oh, vino, ne vom iubi în dragostea pentru tot ce ne înconjoară!

El însă o respinse. Revenise dinaintea capelei morţilor, în faţa marelui Crist de carton zugrăvit, de mărimea unui copil de zece ani, care-şi dădea sufletul cu un realism atât de înspăimântător. Cuiele imitau fierul, rănile îi stăteau căscate, groaznic de sfâşiate.

— Isuse care ai murit pentru noi, strigă el, spune-i nimicnicia noastră! Spune-i că nu suntem decât pulbere, necurăţenie, osândă! îngăduie-mi să-mi acopăr capul cu un ciliciu, să-mi plec fruntea la picioarele tale, să stau acolo, nemişcat, până ce moartea mă va putrezi. Pământul nu va mai exista. Soarele se va stinge. Nu voi mai vedea, nu voi mai simţi, nu voi mai auzi. Nimic din lumea asta păcătoasă nu va mai veni să-mi tulbure sufletul din proslăvirea ta.

Era din ce în ce mai exaltat. Se îndreptă spre Albine cu mâinile ridicate.

— Aveai dreptate, aici e moartea, moartea pe care-o voiesc, moartea izbăvitoare, care ne scapă de toate întinările... Auzi? Tăgăduiesc viaţa, o resping, o dispreţuiesc. Florile tale put, soarele tău orbeşte, iarba ta dă lepră celui ce se culcă pe ea, grădina ta e o bolniţă în care cadavrele lucrurilor se descompun. Pământul răspândeşte blestemăţia. Minţi când vorbeşti de dragoste, de lumină, de viaţă fericită în adâncul palatului tău de verdeaţă. La tine e numai beznă. Copacii tăi secretă o otravă ce preschimbă oamenii în animale; crângurile tale sunt negre de veninul viperelor; râurile tale poartă ciuma sub albastrele lor ape. De i-aş smulge naturii tale fusta de soare, cingătoarea de frunziş, ai vedea-o hidoasă ca o furie, cu coaste de schelet, roasă de vicii... Şi chiar de-ai spune adevărul, chiar de-ai avea mâinile pline de bucurii şi

desfătare, chiar de m-ai duce pe un culcuş de roze ca să mă faci să visez paradisul, cu o şi mai deznădăjduită sforţare m-aş împotrivi îmbrăţişării tale. Între noi e o război secular, necruţătoare.

Vezi, biserica e mică, sărăcăcioasă şi urâtă, are un confesional şi un amvon de brad, o cristelniţă de ipsos, altare făcute din patru scânduri, pe care le-am rezugrăvit eu însumi. Ce contează! E mai mare decât grădina ta, decât valea, decât întreg pământul. E o cetate puternică pe care nimic n-o va dărâma. Vântul şi soarele, pădurile şi mările, tot ce vieţuieşte zadarnic o vor asalta ea va rămâne în picioare, fără să fie nici măcar zdruncinată. Da, pot mărăcinii să crească şi să zguduie zidurile cu braţele lor spinoase, pot gângănii fără număr să iasă din crăpăturile pământului ca să-i roadă zidurile, biserica, oricât de ruinată va fi, niciodată nu va fi înghiţită în acea revărsare a vieţii! Ea-i moartea de neînvins... Şi vrei să ştii ce se va întâmpla într-o zi? Bisericuţa va deveni colosală, va împrăştia o asemenea umbră, că toată natura ta va pieri. Ah, moartea, moartea a tot ce există, cu cerul căscat ca să ne primească sufletele, deasupra mârşavelor rămăşiţe ale lumii!

Striga, împingând-o cu violenţă pe Albine spre uşă. Aceasta, foarte palidă, se dădea înapoi pas cu pas. Când el tăcu, cu vocea sugrumată, ea zise cu gravitate:

— Aşadar, s-a sfârşit, mă alungi?... Totuşi, sunt femeia ta. Tu m-ai făcut. Dumnezeu, după ce-a îngăduit aceasta, nu ne poate pedepsi până-ntr-atât.

Era în prag. Adăugă:

— Ascultă, în fiecare zi, când soarele asfinţeşte, mă duc la capătul grădinii, în locul unde zidul s-a surpat... Te aştept.

Şi plecă. Uşa de la sacristie se închise cu un suspin înăbuşit.

IX

Biserica era tăcută. Numai ploaia ce se înteţea propaga prin naos un fior de orgă. În această pace bruscă, mânia preotului se domoli; el se simţi cuprins de înduioşare. Cu faţa scăldată de lacrimi, cu umerii zguduiţi de hohote de plâns, se întoarse şi se aruncă în genunchi dinaintea marelui Crist. O fierbinte rugă de mulţumire se înălţa de pe buzele lui.

— Mulţumescu-ţi ţie, Doamne, pentru sprijinul pe care ai binevoit să mi-l trimiţi. Fără harul tău, ascultam glasul trupului meu şi mă întorceam în chip nefericit la păcat. Harul tău îmi încingea mijlocul ca o cingătoare de luptă; harul tău mi-era platoşa, curajul, lăuntricul sprijin ce mă ţinea neclintit şi fără şovăire. O, Dumnezeule, erai în mine; tu glăsuiai în mine, căci nu-mi mai recunoşteam mişelia de făptură, mă simţeam tare încât să pot tăia toate legăturile inimii mele. Şi iată-mi inima sângerândă; nu mai aparţine nimănui, a ta este. Pentru tine am smuls-o lumii. Dar să nu crezi. Doamne, că mă mândresc în vreun fel cu izbânda asta. Ştiu că nu-s nimic fără tine. Cu umilinţă şi smerenie mă plec la picioarele tale.

Se prăbuşise, pe jumătate aşezat pe treapta altarului, nemaigăsind cuvinte, lăsându-şi răsuflarea să fumege ca o tămâie printre buzele întredeschise. Abundenta harului îl scălda într-un nespus extaz. Se închidea în sine, îl căuta pe Isus în adâncul flintei sale, în sanctuarul de dragoste pe care în fiece clipă îl pregătea ca să-l primească aşa cum se cuvenea. Şi Isus era prezent; îl simţea acolo, după dulceaţa

de nespus ce-l inunda. Atunci începu cu Isus una dintre acele convorbiri lăuntrice ce-l făceau să plutească în slăvi, vorbind de la gură la gură cu Dumnezeul lui. Bâiguia versetul Cântării: „Iubitul meu al meu este și eu al lui sunt; el se odihneşte între crini, până ce zorile se ivesc şi umbrele se risipesc”. Medita cuvintele *Urmării lui Cristos:* „E o mare artă să ştii să vorbeşti cu Isus şi o mare prudenţă să ştii să-l păstrezi lângă tine”. Apoi, era o adorabilă familiaritate. Isus se cobora până la el, stătea la sfat cu el asupra nevoilor, fericirilor şi nădejdilor lui. Şi doi prieteni care, după o lungă despărţire, se regăsesc se retrag pe malul vreunui râu singuratic, îşi fac destăinuiri mai drăgăstoase; căci Isus, în orele acelea de divină uitare de sine, se înjosea să-i fie prieten, cel mai bun şi credincios prieten, acela care nu-l trăda niciodată, care-i dădea pentru puţină dragoste toate comorile vieţii veşnice. De data asta, mai ales, preotul voi să-l aibă cât mai mult lângă el. Bătea şase în biserica mută, şi el îl asculta încă, în mijlocul tăcerii făpturilor.

Spovedanie a întregii fiinţe, convorbire liberă, fără cuvinte, firească revărsare a inimii, ce-şi lua zborul mai înainte chiar de-a se înaripa gândul. Abatele Mouret îi destăinuia totul lui Isus, ca unui Dumnezeu venit în intimitatea dragostei lui şi care poate să audă totul. Mărturisea că tot o iubea pe Albine; se mira că putuse s-o trateze cu asprime, s-o alunge, fără ca lăuntrul să i se fi răzvrătit; asta-l minuna, zâmbea cu seninătate, ca şi cum s-ar fi aflat în fata unui act de o miraculoasă tărie, săvârşit de altul. Şi Isus răspundea că asta nu trebuia să-l mire, că sfinţii cei mai mari erau adesea arme în mâinile lui Dumnezeu. Atunci abatele exprima o îndoială: meritul nu-i era micşorat fiindcă se refugia la picioarele altarului şi până în Patimile Domnului său? Curajul nu-i era încă slab, de vreme ce nu îndrăznea să se lupte singur? Dar Isus se arăta îngăduitor; arăta că slăbiciunea omului e neîncetata preocupare a lui Dumnezeu, spunea că preferă sufletele suferinde, în care venea să se-aşeze ca la căpătâiul unui prieten. Era un blestem că o iubea pe Albine? Nu, dacă

această dragoste era mai presus de trupesc, dacă adăuga o nădejde la dorinţa celeilalte vieţi. Apoi, cum trebuia să o iubească? Fără a rosti o vorbă, fără a face un pas spre ea, lăsând ca această dragoste pură să exale ca o bună mireasmă, plăcută lui Dumnezeu. Aici, Isus râdea uşurel, cu bunăvoinţă, apropiindu-se, încurajând mărturisirile, aşa că preotul, încetul cu încetul, se încumeta să-i detalieze frumuseţea Albinei. Avea părul bălai ca îngerii. Era albă, cu ochii mari şi blânzi, ca sfintele cu nimburi de raze. Isus tăcea, dar râdea mereu. Şi cum crescuse! Semăna acum cu o regină, cu talia ei rotundă şi superbii săi umeri! Oh, s-o iei de mijloc, fie şi numai o clipă, şi să-i simţi umerii răsturnându-se sub această îmbrăţişare! Râsul lui Isus pălea, se stingea ca o rază de astru la marginea orizontului. Abatele Mouret vorbea acum singur. Într-adevăr, se arătase prea aspru. De ce-o alungase pe Albine, fără un cuvânt drăgăstos, când cerul îngăduia să iubeşti?

— O iubesc! O iubesc! strigă el tare, cu un glas deznădăjduit ce umplu biserica.

O vedea încă acolo. Întindea braţele către el, era îmbietoare, gata să-l facă să-şi calce toate jurămintele. Şi se-arunca de gâtul ei, fără respect pentru biserică; îi frângea trupul strângând-o la pieptul lui, o poseda sub o ploaie de sărutări. Dinaintea ei îngenunchea, implorându-i îndurarea, cerându-i iertare pentru brutalităţile lui. Lămurea cum, în anumite ceasuri, era în el un glas străin de al său. Ar fi tratat-o el vreodată cu asprime? Glasul străin vorbise. Nu putea fi el, care nu s-ar fi atins de un fir de. păr din capul ei fără să se înfioare. Şi o alungase, biserica era goală! Unde trebuia să alerge ca s-o ajungă, s-o aducă înapoi, ştergându-i lacrimile cu mângâierile lui? Afară turna cu găleata. Drumurile deveniseră nişte mocirle. Şi-o închipuia biciuită de ploaie, clătinându-se de-a lungul şanţurilor, cu fustele ude lipite de piele. Nu, nu, nu el, ci celălalt, glasul pizmaş, avusese această cruzime de-a voi moartea dragostei lui.

— Isuse! strigă el şi mai deznădăjduit, fii bun, redă-mi-o.

Dar Isus nu mai era acolo… Atunci abatele Mouret,

tresărind, deşteptându-se, deveni alb ca varul. Pricepea. Nu ştiuse să-l păstreze pe Isus. Îşi pierdea prietenul, rămânea fără apărare împotriva răului. În locul acelei străluciri interioare ce-i lumina întreaga făptură şi în care îl primise pe Dumnezeul său, nu mal găsea în sine decât neguri, un fum necurat ce-i întârâta simţurile. Isus, retrăgându-se, luase harul. El, atât de puternic de dimineaţă, datorită sprijinului ceresc, se simţea deodată mizerabil, părăsit, de-o slăbiciune copilărească. Şi ce cumplită cădere, ce imensă amărăciune! Luptase eroic, rămăsese neclintit, invincibil, neînduplecat, cât timp ispita era acolo, vie, cu talia-l rotundă, cu superbii ei umeri, cu mireasma ei de femeie pătimaşă; apoi, fusese înfrânt în chip ruşinos, tremurase stăpânit de o cumplită dorinţă, când ispita se depărta, nelăsând în urmă decât un foşnet de fustă, un parfum plutitor de ceafă blondă! Numai prin puterea amintirilor, ea se întorcea acum atotputernică, cotropea biserica.

— Isuse, Isuse! strigă încă o dată preotul, întoarce-te, coboară-te în mine, vorbeşte-mi iarăşi!

Isus rămânea surd. O clipă, abatele Mouret imploră cerul, ridicând braţele cu un gest de completă deznădejde. Umerii îi trosneau sub extraordinarul elan al rugilor sale fierbinţi. Şi, curând, mâinile-i căzură, cu descurajare. Era în cer una dintre acele tăceri fără nădejde pe care cei cucernici le cunosc. Atunci, se aşează iarăşi pe treapta altarului, zdrobit, cu faţa pământie, strângându-şi trunchiul cu coatele, ca şi cum ar fi voit să-şi împuţineze carnea. Se făcea mic sub muşcătura ispitei.

— Dumnezeul meu! mă părăseşti, murmură el. Facă-se voia ta!

Şi nu mai rosti un cuvânt, suflând greu, ca o fiară hărţuită ce stătea nemişcată de frica muşcăturilor. De când greşise, era jucăria capriciilor harului. Nu voia să coboare la cele mai fierbinţi chemări; sosea pe neaşteptate, încântător, când nu mai nădăjduia să-l capete ani în şir. La început, se revoltase, vorbind ca şi cum ar fi fost trădat, cerând imediata reîntoarcere a acelei mângâieri întăritoare. Apoi, după zadarnice crize de mânie, înţelesese că smerenia îl

chinuia mai puţin şi putea singură să-l ajute să îndure părăsirea în care se afla. Atunci, ore, zile întregi, se umilea în aşteptarea unei izbăviri ce nu sosea. Zadarnic se încredinţa lui Dumnezeu şi se umilea dinaintea lui, repetând până la saturaţie cele mai eficace rugăciuni: nu-l mai simţea pe Dumnezeu; trupul său, scăpat, se-nfurnica de dorinţă; rugile ce i se încurcau pe buze sfârşeau într-o bolborosire măscăricioasă. Lentă agonie a ispitei, în care armele credinţei cădeau, una câte una, din moleşitele-i mâini, în care nu mai era decât un lucru inert în ghearele patimii, în care asista înspăimântat la propria-i ignominie, fără să aibă curajul de a ridica nici măcar degetul cel mic spre a alunga păcatul. Astfel îi era acum viaţa. Cunoştea toate atacurile păcatului. Nu trecea o zi fără să fie încercat. Păcatul lua mii de forme, îi intra prin ochi, prin urechi, îl înfăşca din faţă de gât, îi sărea viclean pe umeri, îl chinuia până-n măduva oaselor. Mereu, greşeala era acolo, nuditatea Albinei, strălucitoare ca un soare, luminând verdeaţa Paradou-ului. Nu înceta s-o vadă decât în rarele clipe când harul se îndura să-i închidă pleoapele cu răcoroasele-i dezmierdări. Şi îşi ascundea boala de parcă ar fi fost ruşinoasă. Palid şi tăcut, umplea prezbiteriul cu martiriul şi resemnarea lui, exasperând-o pe Teuse, care ameninţa cerul cu pumnul, pe la spatele lui.

De data asta era singur, putea să agonizeze fără a se ruşina. Păcatul îl doborâse cu o asemenea lovitură, încât nu mai avea puterea să părăsească treapta altarului, pe care căzuse. Continua să gâfâie, chinuit de angoasă, cu ochii secaţi de lacrimi. Şi se gândea la senina-i viaţă de altădată. Ah, ce pace, ce încredere, când sosise în Artaud! Izbăvirea i se părea un drum frumos. Râdea atunci când se vorbea de ispită. Trăia în mijlocul răului, fără să-l cunoască, fără să se teamă de el, cu certitudinea că-l va descuraja. Era un preot desăvârşit, atât de cast, atât de naiv în faţa lui Dumnezeu, încât acesta îl ducea de mână, ca pe un copil. Acum, toată acea copilărie pierise. Dumnezeu îl cerceta dimineaţa şi îndată îl punea la încercare. Ispita devenea viaţa lui pe pământ. Cu vârsta, cu greşeala, intra în veşnica luptă. Oare

acum Dumnezeu îl iubea mai mult? Marii sfinţi au lăsat cu toţii fâşii din trupul lor în spinii dureroasei căi. Căuta să-şi facă o mângâiere din această credinţă. La fiecare sfâşiere a cărnii sale, la fiecare trosnitură a oaselor lui, îşi făgăduia răsplăţi extraordinare. Niciodată cerul nu-l va pedepsi îndeajuns. Mergea până la a-şi dispreţui vechea seninătate, lesnicioasa osârdie, care-l îngenunchea într-un extaz feciorelnic, fără să simtă măcar că pământul îi stâlcea genunchii. Se trudea să găsească o voluptate în adâncul suferinţei, să se culce şi să adoarmă în ea. Dar pe când îl binecuvânta pe Dumnezeu, dinţii îi clănţăneau de spaimă, glasul răzvrătitului său sânge îi striga că totul era o minciună, că singura bucurie de dorit era să se culce în braţele Albinei, după un gard viu înflorit din Paradou.

O părăsise pe Maria pentru Isus, jertfindu-şi inima ca să-şi învingă trupul, visând să pună virilitate în, credinţa lui. Prea îl tulbura Maria, cu îngustele-i panglici, cu întinsele-i mâini, cu femeiescu-i zâmbet. Nu putea să îngenuncheze în faţa ei fără să plece ochii, de teamă să nu-i zărească poala rochiei. Apoi o învinuia că prea fusese îngăduitoare cu el odinioară; îl ţinuse atât de mult între pliurile veşmântului ei, încât se lăsase să alunece din braţele ei în cele ale creaturii, fără să bage măcar de seamă că dragostea i se schimba. Şi îşi amintea brutalităţile Fratelui Archangias, refuzul lui de-a o adora pe Maria, privirea bănuitoare cu care părea că o supraveghează. El îşi pierdea nădejdea de-a se înălţa vreodată la această asprime; o abandona pur şi simplu, ascundea imaginile ei, îi părăsea altarul. Ea însă rămânea în adâncul inimii lui, ca o dragoste nemărturisită, mereu prezentă. Păcatul, printr-un sacrilegiu a cărui grozăvie îl nimicea, se slujea de ea ca să-l ispitească. Atunci când o mai invoca, în unele ceasuri de invincibilă înduioşare, Albine era aceea care i se înfăţişa, în văl alb, cu eşarfa albastră înnodată la cingătoare, cu roze de aur pe picioarele goale. Toate Fecioarele, Fecioara cu împărătească mantie de aur, Fecioara încununată cu stele, Fecioara cercetată de îngerul Buneivestiri, Fecioara liniştită între un crin şi un caier, îi aminteau de Albine, de ochii

zâmbitori, sau de gura gingaşă, sau de obrajii fragezi şi îmbujoraţi. Greşeala sa nimicise feciorenia Mariei. Atunci, cu o supremă sforţare, o alunga pe femeie din religie, se refugia în Isus, a cărui blândeţe îl neliniştea chiar uneori. Îi trebuia un Dumnezeu gelos, un Dumnezeu neînduplecat, Dumnezeul Bibliei, înconjurat de trăsnete, nearătându-se decât pentru a pedepsi lumea îngrozită. Nu mai existau sfinţi, îngeri, o născătoare de Dumnezeu, ci numai Dumnezeu, un stăpân atotputernic, care cerea pentru el toate suflările. Simţea mâna acelui Dumnezeu zdrobindu-i şalele, ţinându-l la cheremul lui în timp şi-n spaţiu, ca pe un atom vinovat. Ce bine era să fii un nimic, un blestemat, să visezi iadul, să te zbaţi zadarnic împotriva monştrilor ispitei. De la Isus nu lua decât crucea. Avea nebunia crucii, care-a tocit atâtea buze pe crucifix. Lua crucea şi-l urma pe Isus. O îngreuia, o făcea împovărătoare, n-avea bucurie mai mare decât să fie doborât de ea, s-o poarte în genunchi, cu spinarea frântă. Vedea în ea tăria sufletească, bucuria spirituală, împlinirea virtuţii, desăvârşirea sfinţeniei. Totul se găsea în ea, totul ducea la un singur ţel, acela de a muri răstignit pe ea. Să suferi, să mori: cuvintele acestea îi răsunau fără încetare în urechi, ca sfârşitul înţelepciunii omeneşti. Şi, după ce se pironea pe cruce, avea neţărmurita mângâiere a dragostei lui Dumnezeu. Nu o mai iubea pe Maria cu o dragoste de fiu, cu o patimă de amant. Iubea ca să iubească, în absolutul iubirii. Îl iubea pe Dumnezeu mai mult decât pe sine însuşi, mai mult decât orice, în adâncul unui ocean de lumină. Era ca o faclă ce se mistuie în lumină. Moartea, când o dorea, nu era pentru el decât un mare elan de dragoste.

Ce nesocotea oare de era supus la încercări atât de crude? îşi şterse cu mâna sudoarea ce-i curgea de pe tâmple, se gândi că, dimineaţă chiar, îşi cercetase conştiinţa fără să fi găsit în el nicio greşeală gravă. Nu ducea o viaţă de înfrânări şi chinuri trupeşti? Nu-l iubea doar pe Dumnezeu orbeşte? Ah, cum l-ar fi binecuvântat dacă i-ar fi redat în sfârşit pacea, socotindu-l pedepsit îndeajuns pentru greşeala lui! Dar poate că niciodată acea

greşeală nu va putea fi ispăşită. Şi, fără voia lui, reveni la Albine, la Paradou, la amintirile dureroase. Mai întâi căută dezvinovăţiri. Într-o seară căzuse pe pardoseala odăii lui, fulgerat de-o febră cerebrală. Timp de trei săptămâni fu pradă acestei crize a trupului său. Sângele îi spăla cu furie vinele până în cele mai mici reţele, vuia în el cu un tumult de torent năvalnic; din creştet până-n tălpi, trupul îi era curăţat, reînnoit, muncit de un asemenea clocot al bolii, că adesea, în delirul lui, i se păru că aude ciocanele lucrătorilor ce-i încheiau la loc oasele. Apoi se trezi într-o dimineaţă ca nou. Se năştea pentru a doua oară, scăpat de ceea ce depuseseră succesiv în el douăzeci şi cinci de ani de viaţă. Actele de devoţiune din copilărie, educaţia din seminar, credinţa lui de tânăr preot, totul pierise, înecat, luat, lăsând locul curat. Fără îndoială că numai iadul îl pregătise astfel pentru păcat, dezarmându-l, făcând din măruntaiele lui un culcuş de moliciune, în care răul putea să intre şi să se încuibe. Şi el stătea inconştient, se lăsa în voia acelei lente îndrumări spre greşeală. În Paradou, când redeschise ochii, se simţea scăldat de copilărie, fără să-şi amintească trecutul, nemaiavând nimic din preoţie. Întreaga-i făptură tresălta uşor, cu surprindere şi încântare, renăscând la viaţă, ca şi cum n-ar fi cunoscut-o şi ar fi simţit o nespusă bucurie să o descopere. Oh, delicioasa ucenicie a vieţii, încântătoarele surprize, adorabilele regăsiri! Paradou-ul acela era o mare fericire. Punându-l acolo, iadul ştia bine că va fi fără apărare. Niciodată, în prima tinereţe, nu gustase, crescând, o asemenea voluptate. Acea primă tinereţe, dacă o evoca acum, îi părea întunecoasă, petrecută departe de soare, ingrată, palidă, infirmă. Şi cum salutase de aceea soarele, cum se minunase de primul arbore, de prima floare, de cea mai mică insectă zărită, de cea mai măruntă piatră adunată! Chiar şi pietrele îl încântau. Zarea era o minunăţie extraordinară. Simţurile lui, o dimineaţă luminoasă ce-i umplea privirea, un parfum de iasomie respirat, un cântec de ciocârlie ascultat îi pricinuiau emoţii atât de puternice, încât mâinile şi picioarele i se moleşeau. Gustase o

îndelungă plăcere învăţând să perceapă cele mai uşoare tresăriri ale vieţii. Şi dimineaţa în care Albine se născuse, lângă el, în mijlocul rozelor! Râdea încă de extaz la această amintire. Ea se înălţa ca un astru necesar soarelui însuşi. Ea lumina tot, lămurea tot. Ea îl desăvârşea. Relua atunci cu ea preumblările în cele patru colţuri ale Paradou-ului. Îşi amintea de cârlionţii ce-i fluturau pe ceafă când alerga înaintea lui. Mirosea frumos, legăna fuste călduţe, ale căror uşoare atingeri semănau cu nişte dezmierdări. Când îl cuprindea în braţele-i goale, mlădioase ca nişte şerpi, atât era de subţire, încât se aştepta s-o vadă încolăcindu-i trupul, adormind acolo, lipită de pielea lui. Ea o lua înainte. Îl conducea pe-o cărăruie întortocheată, unde întârziau, ca să nu ajungă prea iute. Ea îi dădea patima pământului. Învăţa s-o iubească privind cum se iubesc ierburile; dragoste multă vreme dibuitoare, a cărei voluptate o gustaseră în sfârşit într-o seară, sub uriaşul copac, în umbra jilavă de sevă. Acolo erau la capătul drumului lor. Albine răsturnată, cu capul rostogolit în mijlocul pletelor sale, întindea braţele către dânsul. El o lua dintr-o îmbrăţişare. Oh, să o ia, s-o mai aibă o dată, să-i simtă pântecele tresăltând de zămislire, să creeze viaţă, să fie Dumnezeu!

Preotul scoase deodată o tânguire surdă. Sări în sus, ca muşcat de un dinte invizibil; apoi căzu iarăşi. Îl muşcase ispita. În ce gunoişte îi rătăceau amintirile? Nu ştia că Satan are toate vicleşugurile, că profită chiar de clipele de cercetare lăuntrică pentru a-şi strecura până-n suflet capul de şarpe? Nu, nu, nicio scuză! Boala nu îngăduia păcatul. Era de datoria lui să se ferească, să-l regăsească pe Dumnezeu când frigurile-l vor lăsa. Şi, dimpotrivă, găsise o plăcere să stea ghemuit în trupul său. Şi ce dovadă a blestematelor sale pofte! Nu-şi putea mărturisi greşeala fără să alunece împotriva voinţei lui în nevoia de a o săvârşi iarăşi cu gândul. Nu va putea impune odată tăcere abjecţiei lui? Visa să-şi golească craniul, ca să nu mai gândească; să-şi deschidă vinele pentru ca vinovatu-i sânge să nu-l mai chinuie. O clipă, râmase cu faţa în mâini, dârdâind, ascunzându-şi toate părţile goale ale trupului, ca şi cum

fiarele ce-i dădeau târcoale i-ar fi zbârlit părul cu calda lor răsuflare.

Şi totuşi gândea, şi totuşi sângele-i clocotea în inimă. Ochii, pe care îi închidea cu pumnii, vedeau, pe fondul beznei, mlădioasele linii ale trupului Albinei, trasate cu un contur de flacără. Pieptul ei gol era orbitor ca un soare. La fiece sforţare pe care o făcea pentru a-şi înfunda ochii, pentru a alunga această vedenie, ea devenea mai luminoasă, se accentua cu mlădieri de şale, cu chemări de braţe întinse ce-i smulgeau preotului un horcăit de spaimă. Dumnezeu îl părăsea aşadar cu totul, nu mai găsea la el sprijin? Şi, cu toată încordarea voinţei sale, greşeala reîncepea mereu, se preciza cu o înspăimântătoare claritate. Revedea cele mai mici fire de iarbă, pe poala fustelor Albinei; regăsea, aninată în părul ei, o mică floare de ciulin, în care îşi amintea că-şi înţepase buzele. Îşi amintea până şi mirosurile, până şi gustul dulce-acrişor al tulpinilor strivite; până şi sunetele îndepărtate le-auzea încă, ciripitul regulat al unei păsări, o mare tăcere, apoi un suspin trecând pe sub arbori. De ce nu-l trăsnea cerul numaidecât? Ar fi suferit mai puţin. Se bucura de mârşăvia lui cu o voluptate de blestemat. O turbare îl zgâlţâia, ascultând cuvintele scelerate pe care le rostise la picioarele Albinei. Ele răsunau la ora aceea spre a-l învinovăţi în faţa lui Dumnezeu. O recunoscuse pe femeie drept stăpâna lui. I se dăduse ei ca un rob, sărutându-i picioarele, dorind să fie apa pe care o bea, pâinea pe care o mânca. Acum înţelegea de ce nu putea să se mai îndrepte. Dumnezeu îl lăsa femeii. Dar el o va bate, îi va rupe mâinile şi picioarele, ca să-i dea pace. Ea era roaba, trupul necurat, căruia Biserica ar fi trebuit să-i refuze un suflet. Atunci se încordă, ridică pumnii asupra Albinei. Şi pumnii se deschideau, mâinile alunecau de-a lungul umerilor goi, cu o molcomă mângâiere, pe când gura, plină de ocări, se lipea de părul despletit, îngăimând cuvinte de adoraţie.

Abatele Mouret deschise ochii. Arzătoarea vedenie a Albinei dispăru. Fu o bruscă şi neaşteptată uşurare. Putu să plângă. Lacrimi molcome îi răcoriră obrajii, în vreme ce

respira greu, neîndrăznind încă să se mişte, de teamă să nu-l apuce iarăşi. Auzea în continuare un vuiet sălbatic în spatele lui. Era însă atât de bine că nu mai suferea atâta, încât uită de sine gustând această tihnă. Afară, ploaia încetase. Soarele asfinţea într-o mare lumină roşie, care părea că atârnă la ferestre perdele de atlaz roz. Biserica era acum călduţă, înviorată de-această ultimă răsuflare a soarelui. Preotul mulţumea vag lui Dumnezeu pentru răgazul pe care se îndura să i-l dea. O largă rază, o pulbere de aur, ce străbătea naosul, aprindea fundul bisericii, orologiul, amvonul, pristolul. Harul cobora, poate, spre el pe acea cărare de lumină? îl preocupau atomii ce se perindau de-a lungul razei cu o viteză extraordinară, asemenea unei mulţimi de mesageri grăbiţi ce aduceau fără încetare pământului veşti de la soare. O mie de lumânări aprinse n-ar fi umplut biserica cu o astfel de strălucire, în spatele pristolului se întindeau năframe de aur; pe gradene se scurgeau şiroiri de orfevrărie, sfeşnice înflorind în mănunchiuri de lumini, cădelniţe în care ardea un jeratic de nestemate, sfinte vase puţin câte puţin lărgite, cu radieri de comete; şi, pretutindeni, o ploaie de flori luminoase în mijlocul unor dantele plutitoare, snopi, buchete, ghirlande de roze, care îşi deschideau sânul, lăsând să picure stele. Niciodată nu dorise o asemenea bogăţie pentru săraca lui biserică. Surâdea, visa să statornicească acolo acele splendori, le aşeza după placul lui. I-ar fi plăcut mai mult să vadă perdelele de aur aninate mai sus; vasele i se păreau de asemenea aruncate prea în dezordine; adună încă florile risipite, refăcând buchetele, potrivind ghirlandele. Dar ce minunare când toată acea splendoare era astfel etalată! Devenea pontiful unei biserici de aur. Episcopii, principii, femei târând regale mantii, cucernice gloate, cu fruntea-n ţărână, o vizitau, poposeau în vale, aşteptau săptămâni la uşă înainte de a putea intra. Îi sărutau picioarele, căci şi picioarele lui erau de aur şi săvârşeau minuni. Aurul i se ridica până la genunchi. O inimă de aur bătea în pieptu-i de aur, cu un sunet muzical atât de clar, că gloatele de-afară îl auzeau. Atunci, un nemărginit orgoliu îl îmbăta. Era idol.

Raza de soare creştea mereu, pristolul ardea, preotul îşi închipuia că numai datorită harului ce se pogora într-însul simţea o asemenea mulţumire sufletească. Vuietul sălbatic din spatele lui devenea mângâios. Nu mai simţea pe ceafă decât uşoara atingere a unei labe catifelate, ca şi cum l-ar fi mângâiat o pisică gigantică.

Şi îşi continuă visarea. Niciodată nu văzuse lucrurile sub o lumină atât de strălucitoare. Totul i se părea lesne acum, atât se socotea de tare. De vreme ce Albine îl aştepta, se va duce s-o întâlnească. Era firesc. De dimineaţă, îl căsătorise pe Fortune cu Rosalie. Biserica nu oprea deci căsătoria. Încă îi vedea cum îşi zâmbesc, dându-şi coate sub mâinile ce-i blagosloveau. Apoi, seara, îi arătaseră patul. Fiecare din cuvintele pe care le rostise către ei îi răsuna şi mai tare în urechi. Îi spusese lui Fortune că Dumnezeu îi dădea o tovarăşă pentru că n-a vrut ca omul să trăiască singur. Îi spusese Rosaliei că trebuia să se lipească de bărbatul ei, să nu-l părăsească niciodată, să-i fie supusă roabă. Dar spusese deopotrivă toate acestea pentru el şi Albine. Nu era ea tovarăşa şi supusa lui roabă, aceea pe care Domnul i-o trimitea, pentru ca bărbăţia lui să nu secătuiască în singurătate? De altfel, erau legaţi. Era foarte mirat că nu pricepuse asta de îndată, că nu se dusese cu ea precum îi impunea datoria. Dar era lucru hotărât, o va întâlni chiar a doua zi. Într-o jumătate de oră, va fi lângă ea. Va străbate satul, va sui dealul; era de departe drumul cel mai scurt. Putea totul, el era stăpânul, nimeni nu-i va zice nimic. De se vor uita la el, cu un gest va face toate capetele să se plece. Apoi va trăi cu Albine. Îi va zice soţia lui. Vor fi foarte fericiţi. Aurul creştea din nou, îi curgea printre degete. Se cufunda într-o baie de aur. Va lua sfintele vase pentru nevoile gospodăriei lui, va trăi în belşug, plătindu-şi servitorii cu frânturile potirului pe care-l sucea între degete, cu un mic efort. Va pune la patu-i de nuntă perdelele de aur ale altarului. Ca giuvaericale va da soţiei lui inimile de aur, mătăniile şi cruciuliţele de aur atârnate la gâtul Fecioarei şi al Sfintelor. Biserica însăși, de-ar înălţa-o cu un cat, ar putea să le slujească drept palat.

Dumnezeu nu va avea nimic de zis, de vreme ce îngăduia să iubeşti. De altfel, ce-i păsa de Dumnezeu! Nu era el oare în clipa aceea Dumnezeu, cu picioarele-i de aur pe care mulţimea le săruta şi care săvârşeau minuni?

Abatele Mouret se ridică. Făcu gestul larg al lui Jeanbernat, acel gest de tăgadă ce cuprindea tot orizontul.

— Nu există nimic, nimic, nimic, zise el. Nu există Dumnezeu.

Un mare freamăt păru că străbate biserica. Preotul, înspăimântat, redevenit de o paloare mortală, asculta. Cine vorbise? Cine hulise? Catifelata mângâiere pe care o simţea pe ceafă devenise deodată feroce; nişte gheare îi sfâşiau carnea, sângele îi curgea iarăşi. Totuşi, rămase în picioare, luptând împotriva crizei. Arunca ocări păcatului triumfător, care-i rânjea împrejurul tâmplelor, în care toate ciocanele bolii reîncepeau să bată. Nu-i cunoştea el vicleniile? Nu ştia că adesea se joacă apropiindu-se cu dezmierdări.

Pentru ca să-şi înfigă apoi ghearele ca nişte cuţite până în oasele victimelor lui? Şi se înfuria şi mai tare la gândul că fusese prins în capcană ca un copil. Va rămâne deci mereu trântit la pământ, sub greutatea păcatului aplecat victorios asupra-i! Iată că acum îl tăgăduia pe Dumnezeu. Era panta fatală. Desfrâul ucidea credinţa. Apoi, dogma se prăbuşea. O îndoială a cărnii, ce-şi apăra întinăciunea, era îndeajuns ca să năruie tot cerul. Divina normă supăra, tainele iscau zâmbete; te culcai într-un colţ al religiei prăbuşite, discutându-ţi nelegiuirea, până ce-ţi săpai o văgăună de fiară ce-şi fierbe mocirla. Atunci veneau celelalte ispite: aurul, puterea, viaţa fără nicio oprelişte, o irezistibilă nevoie de desfătări, care ducea la marea luxură, tolănită pe un pat de bogăţii şi orgoliu. Dumnezeu era jefuit. Chivoturile erau sfărâmate spre a fi atârnate de impuritatea unei femei. Ei bine, era osândit! Nimic nu-l mai stânjenea, păcatul îl putea stăpâni. Şi era plăcut să nu mai lupte. Monştrii ce i se învârtiseră în jurul cefei se luptau în clipa aceea în măruntaiele lui. Îşi umfla pântecul pentru a le simţi şi mai bine dinţii. Se lăsa în voia lor cu o cumplită bucurie. O răzvrătire îl făcea să ameninţe biserica cu pumnii. Nu, nu

mai credea în dumnezeirea lui Isus, nu mai credea în Sfânta Treime, nu credea decât în el însuşi, în muşchii lui şi în poftele lui trupeşti. Voia să trăiască. Simţea nevoia de a fi bărbat. Ah, să alerge în aer liber, să fie tare, fără stăpâni pizmaşi, să-şi ucidă duşmanii cu pietre, să ducă cu sine fetele ce trec! Va reînvia din mormântul în care nişte mâini nemiloase îl culcaseră. Îşi va trezi virilitatea, care era probabil doar adormită. Şi să piară de ruşine de-şi va găsi virilitatea moartă! Şi blestemat să fie Dumnezeu dacă-l scosese din rândul făpturilor, atingându-l cu degetul, ca să-l păstreze numai pentru slujba lui!

Preotul era în picioare, halucinat. Crezu că la acest nou blestem biserica se surpa. Valul de soare ce inunda pristolul crescuse încet, aprinzând zidurile cu o roşeaţă de incendiu. Limbi de foc se înălţară încă, linseră tavanul, se stinseră într-o sângerândă licăreală de jeratic. Biserica se cufundă brusc în întuneric. Păru că focul acelui asfinţit de astru crăpase acoperişul, despicase zidurile, deschisese pretutindeni găuri căscate atacurilor din afară. Carcasa întunecată stătea să cadă, în aşteptarea unui formidabil asalt. Noaptea se lăţea repede.

Atunci preotul auzi un murmur îndepărtat ce se înălţa din valea satului. Odinioară nu înţelegea limbajul arzător al acelor pământuri pârjolite, unde nu creşteau decât tulpini răsucite şi noduroase de viţă-de-vie, migdali sfrijiţi şi bătrâni măslini ce-şi legănau trunchiurile schiloade. Trecea prin mijlocul acestei patimi cu seninătăţile ignoranţei lui. Astăzi însă, după atâtea chinuri, sesiza şi cele mai mici suspine ale frunzelor ofilite sub soare. Colinele mai întâi, în fundul zării, păstrând încă fierbinţeala sărutului de adio al amurgului, tresăriră şi părură că se pun în mişcare cu înăbuşitul ropot al unei armate în marş. Apoi, stâncile risipite, pietrele de pe drumuri, toţi bolovanii văii se răzvrătiră, la rândul lor, rostogolindu-se, bubuind, ca şi cum ar fi fost zvârliţi înainte de nevoia de a se mişca. În urma lor, bălţile roşii de noroi, puţinele câmpuri cucerite cu lovituri de cazma porniră să curgă şi să vuiască asemenea unor râuri revărsate, târând în valul lor de sânge zămisliri

de seminţe, înfloriri de rădăcini, împreunări de plante. Şi în scurt timp totul fu în mişcare: butucii de viţă se târau ca nişte uriaşe insecte: grâul pipernicit, ierburile uscate alcătuiau batalioane înarmate cu lungi suliţe; copacii se-nvâlvoiau alergând, îşi întindeau membrele, ca nişte luptători ce se pregătesc de bătălie; frunzele picate umblau, umbla şi praful de pe drumuri. Mulţime ce recruta la fiecare pas noi forte, norod în călduri al cărui suflu se apropia, furtună de viaţă cu răsuflarea de cuptor, ce ţâra cu sine totul, în vârtejul unei colosale faceri. Atacul începu brusc. Din largul zării, întreaga câmpie se năpusti asupra bisericii, colinele, pietrele, ţarinele, copacii. Biserica, sub această primă ciocnire, trosni. Pereţii se crăpară, olane zburară. Dar marele Crist, zguduit, nu căzu.

Urmă un răgaz. Afară, glasurile se înălţau şi mai furioase. Preotul deosebea acum voci omeneşti. Era satul, artaudenii, acea mână de bastarzi crescuţi pe stâncă, cu îndărătnicia mărăcinilor, ce suflau la rândul lor un vânt încărcat de o mişunare de fiinţe. Artaudenii fornicau pe pământ, plantau din aproape în aproape o pădure de oameni, ale cărei trunchiuri acopereau în jur tot locul. Urcau până la biserică, îi crăpau uşa dintr-o împingere, ameninţau să astupe naosul cu ramurile invadatoare ale rasei lor. În spatele lor, în vălmăşagul mărăcinişului, alergau dobitoacele, boi ce încercau să dărâme zidurile cu coarnele lor, turme de măgari, de capre, de oi bătând biserica în ruină ca nişte valuri vii, furnicare de molii de ziduri şi greieri atacând temeliile, fărâmiţându-le cu dinţii lor de ferăstrău.

Şi, de cealaltă parte, mai era şi găinăria domnişoarei Désirée, al cărei bălegar exala aburi de asfixie; marele cocoş Alexandre suna asaltul cu trâmbiţa lui, găinile desprindeau pietrele cu lovituri de ciocuri, iepurii săpau vizuini până sub altare, ca să le surpe, iar porcul, gras de nu se mai putea mişca, grohăia, aşteptând ca sfintele odoare să nu mai fie decât un pumn de cenuşă caldă, ca să-şi tăvălească burta în ele. Un vuiet formidabil se auzi şi se dădu un al doilea asalt.

Satul, lighioanele, tot acel talaz de viaţă ce se revărsa

înghiţi o clipă biserica sub o zvârcolire de trupuri ce făcea să se îndoaie grinzile. Femelele, în vălmăşag, năşteau întruna, sporind numărul luptătorilor. De data aceasta, o bucată din zidul bisericii se prăbuşi; tavanul se lăsa, lemnăria ferestrelor era smulsă, fumul amurgului, din ce în ce mai negru, intra prin gurile căscate înspăimântător. Marele Crist se mai ţinea pe cruce doar în cuiul de la mâna stângă.

Un lung urlet salută prăbuşirea zidului. Dar biserica rămânea încă solidă, cu toate rănile ei. Se îndărătnicea cu sălbăticie, mută, sumbră, agăţându-se de cele mai mici pietre ale temeliilor ei. Părea că, pentru a rămâne în picioare, această ruină n-avea nevoie decât de cel mai subţire stâlp, ce susţinea într-un echilibru miraculos acoperişul crăpat. Atunci, abatele Mouret văzu plantele aspre ale platoului punându-se pe lucru, acele teribile plante învârtoşate în uscăciunea rocilor, înnodate ca nişte şerpi, cu un lemn tare, deformat de muşchi. Lichenii ruginii, ca o lepră inflamată, roaseră mai întâi tencuielile de ipsos. Apoi, cimbrul îşi înfipse rădăcinile între cărămizi, ca nişte colţi de fier. Lavandele îşi strecurau degetele lungi şi încârligate sub fiecare zidărie zdruncinată, trăgând-o spre ele, smulgând-o cu o sforţare lentă şi continuă. Ienuperii, rozmarinul, ilexul spinos se înălţau mai sus, cu invincibile eforturi. Până şi ierburile, acele ierburi ale căror fire uscate treceau pe sub uşa cea mare, se proţăpeau ca nişte ţăruşi de oţel, spintecând uşa, înaintând în naos, unde ridicau lespezile cu puternicele lor pârghii. Era răzmeriţa victorioasă, natura revoluţionară ce ridica baricade cu altarele răsturnate, dărâmând biserica ce-i făcea de veacuri prea multă umbră. Ceilalţi luptători lăsau ierburile, ienuperii, lavandele, lichenii să-şi vadă de lucru, acea măcinare înfăptuită de cei mici, mult mai distrugătoare decât loviturile de măciucă ale celor puternici, acea tainică fărâmiţare a temeliilor ce trebuia să desăvârşească prăbuşirea întregului edificiu. Sfârşitul sosi pe neaşteptate. Sorbul, ale cărui ramuri înalte pătrundeau deja sub boltă, prin geamurile sparte, intră violent, cu o formidabilă

revărsare de verdeaţă. Se înfipse în mijlocul naosului. Aici, crescu peste măsură. Trunchiul lui deveni colosal, gata să facă biserica să plesnească, asemenea unui brâu prea strâmt. Ramurile întinseră în toate părţile lăstari enormi, fiecare înşfăcând câte o bucată de zid, câte un crâmpei de acoperiş; şi lăstarii se înmulţeau întruna, fiecare cracă ramificându-se la infinit, un nou arbore crescând din fiecare lăstar cu o asemenea furie, încât resturile bisericii, găurită ca un ciur, se făcură ţăndări, presărând în cele patru colţuri ale cerului o cenuşă fină. Pădurea lui de ramuri era o pădure de braţe, de picioare, de trunchiuri, de pântece, din care se scurgea seva; cosiţe de femei atârnau; capete de bărbaţi făceau scoarţa să explodeze, cu râsete de muguri născânzi; sus de tot, perechile de îndrăgostiţi, prăvăliţi pe marginea cuibului lor, umpleau văzduhul cu muzica desfătării şi cu mirosul fecundităţii lor. Un ultim suflu de uragan ce se năpustise asupra bisericii mătură pulberea ei, amvonul şi confesionalul făcute praf, imaginile sfinte sfâşiate, sfintele vase topite, toate acele dărâmături pe care le ciugulea cu lăcomie stolul de vrăbii, altădată adăpostit sub olane. Marele Crist, smuls de pe cruce, spânzurat o clipă de una din plutitoarele cosiţe de femeie, fu luat, rostogolit, pierdut în noaptea întunecată, în adâncul căreia se prăvăli cu mare zgomot. Arborele vieţii spărgea cerul. Şi trecea dincolo de stele.

La această vedenie, abatele Mouret aplaudă furtunos, ca un afurisit. Biserica era învinsă. Dumnezeu nu mai avea lăcaş. De-acum, Dumnezeu nu-l va mai stânjeni. Putea să se ducă lângă Albine, de vreme ce ea triumfa. Şi cum mai râdea de el însuşi, care cu o oră mai înainte afirma că biserica va înghiţi pământul cu umbra ei! Pământul se răzbunase înghiţind biserica. Izbucni într-un râs nebun, ce-l făcu să se trezească, tresărind, din halucinaţia lui. Privi năuc naosul năpădit încet de amurg; prin ferestre, crâmpeie de cer se arătau, presărate cu stele. Şi el întindea braţele, cu gândul de a pipăi zidurile, când glasul surorii lui îl chemă din coridorul sacristiei.

— Serge? Eşti aici?... Răspunde! Te caut de-o jumătate

de ceas.

Ea intră. Ţinea o lampă. Atunci, preotul văzu că biserica era tot în picioare. Nu mai pricepu, rămase într-o cumplită îndoială, între biserica invincibilă, renăscând din propria cenuşă, şi Albine atotputernică, ce-l zdruncina pe Dumnezeu cu o singură suflare.

X

Désirée se apropie, cu veselia ei zgomotoasă.

— Aici eşti! Aici eşti! strigă ea. Aha, te joci acum de-a v-aţi ascunselea? Te-am strigat cât m-a ţinut gura, de mai bine de zece ori... Credeam că ai ieşit.

Scotocea cu privirea întunecoasele unghere, cu un aer curios. Se duse chiar până la confesional, tiptil, ca şi cum s-ar fi pregătit să surprindă pe cineva ascuns acolo. Se întoarse, deznădăjduită, reluând:

— Vasăzică eşti singur? Dormeai poate? Cum de nu ţi se urăşte singur în bezna asta?... Haide, vino, ne aşezăm la masă.

El îşi trecea mâinile înfrigurate peste frunte, pentru a şterge nişte gânduri pe care toată lumea avea cu siguranţă să le citească. Încerca maşinal să-şi încheie sutana, ce i se părea desfăcută, smulsă, într-o ruşinoasă dezordine. Apoi o urmă pe sora lui, cu faţa încruntată, fără nicio înfiorare, încordat în acea voinţă de preot ce-şi ascunde zbuciumările trupului sub demnitatea sacerdoţiului. Désirée nici nu-i băgă de seamă tulburarea. Zise doar, intrând în sufragerie:

— Eu am dormit bine. Tu ai sporovăit prea mult, eşti galben ca ceara.

Seara, după cină. Fratele Archangias veni să-şi facă partida de cărţi cu Teuse. Era foarte vesel în seara aceea. Când Fratele era vesel, îi trăgea ghionturi în coaste Teusei, care îi răspundea cârpindu-i câte o palmă zdravănă. Asta-i făcea să râdă de se cutremura tavanul. Apoi, Fratele născocea farse extraordinare: spărgea cu nasul farfurii

aşezate orizontal, se prindea că dând cu dosul ar fi în stare să scoată din ţâţâni uşa de la sufragerie, îşi turna tutunul din tabacheră în cafeaua bătrânei servitoare sau aducea un pumn de pietricele pe care le strecura în sânul acesteia, îndesându-le cu mâna până la brâu. Aceste revărsări de veselie sangvină izbucneau pentru un nimic, în mijlocul obişnuitelor lui furii; adesea, un fapt de care nimeni nu râdea îi pricinuia un adevărat atac de nebunie zgomotoasă, făcându-l să bată din picioare, să se învârtă ca un titirez, să se ţină cu mâinile de burtă.

— Aşadar nu vrei să-mi spui de ce eşti vesel? întrebă Teuse.

El nu răspunse. Se aşezase călare pe un scaun şi făcea înconjurul mesei galopând.

— Da, da, fă pe nerodul, reluă ea. Doamne, că prost mai eşti! Dacă bunul Dumnezeu te vede, trebuie să fie tare mulţumit de dumneata!

Fratele tocmai se lăsase să alunece pe spate, cu spinarea pe pardoseală, cu picioarele în sus. Fără să se ridice, rosti cu gravitate:

— Mă vede, e mulţumit să mă vadă. El vrea să fiu vesel... Când se îndură să-mi dea o recreaţie, îmi sună clopoţelul în coşul pieptului. Şi-atunci mă dau de-a vălătucul. Asta face tot raiul să râdă.

Se târî pe spate până la zid; apoi, proptindu-se în ceafă, bătu toba-n perete cu picioarele, cât putu de sus. Anteriul, care îi cădea în jos, îi descoperea pantalonii negri cârpiţi în genunchi cu petice de postav verde. El continuă:

— Ia te uită, părinte, până unde-ajung. Mă prind că dumneata nu faci asta... Haide, râzi puţin. E mai bine să te târăşti pe spate decât să doreşti drept saltea pielea unei târfe. M-auzi, hai! Eşti pentru un moment ca un animal, te freci, îţi laşi murdăria. Asta te odihneşte. Eu, când mă frec, îmi închipui că sunt câinele lui Dumnezeu, şi asta mă face să zic că tot raiul iese la ferestre şi râde văzându-mă... Poţi să râzi şi dumneata, părinte. E pentru sfinţi şi pentru dumneata. Iacă o tumbă pentru Sfântul Iosif, alta pentru Sfântul Ion, alta pentru Sfântul Mihail, una pentru Sfântul

Marc, una pentru Sfântul Matei...

Şi continuă, tot înşirând nume de sfinţi, dându-se de-a berbeleacul în jurul odăii. Abatele Mouret, care rămăsese tăcut, cu mâinile pe marginea mesei, sfârşise prin a zâmbi. De obicei, veseliile Fratelui îl neliniştea. Apoi, pe când acesta trecea pe lângă Teuse, ea îi dădu un picior:

— Ei, hai, zise ea, jucăm odată?

Fratele Archangias răspunse mormăind. Se pusese de-a buşilea. Mergea drept spre Teuse, făcând pe lupul. Când ajunse la ea, îşi vârî capul sub fustele ei şi o muşcă de genunchiul drept.

— Ai de gând să mă laşi! strigă ea. Îţi arde acuma de blestemăţii!

— Mie! bolborosi Fratele, atât de înveselit de această idee, încât rămase locului, fără a se putea ridica. Ei, uite, numai ţi-am gustat genunchiul şi mă şi înăbuş! Prea-i pastramă genunchiul tău... Vezi tu, eu muşc femeile şi-apoi le scuip.

O tutuia, îi scuipa pe fuste. Când izbuti să se ridice-n picioare, gâfâi o clipă, frecându-şi coastele. Accesul de veselie îi zguduia încă pântecele, ca un burduf din care se scurg ultimele picături. Zise în sfârşit cu o voce groasă şi serioasă:

— Să jucăm... Dacă râd e treaba mea. N-ai tu nevoie să ştii de ce, Teuse.

Şi partida începu, teribilă. Fratele trântea cărţile dând cu pumnii în masă. Când striga: „Război!”, dârdâiau geamurile. Teuse câştiga. Avea de mult trei aşi şi-i sticleau ochii pândindu-l pe al patrulea. Totuşi, Fratele Archangias se deda la alte pozne. Ridica masa, cu riscul de-a sparge lampa; trişa cu neruşinare şi se apăra cu minciuni gogonate, pretinzând că voise să glumească. Deodată, începu să intoneze *Vecerniile*, pe care le cântă cu o voce plină de ţârcovnic. Şi nu mai conteni, sforăind lugubru, accentuând sfârşitul fiecărui verset bătând cu cărţile în palma mâinii stângi. Când veselia îi ajungea la culme şi nu mai găsea nimic ca s-o exprime, cânta astfel Vecerniile ore întregi. Teuse, care-l cunoştea bine, se aplecă să-i strige, în

mijlocul mugetului ce umplea sufrageria:

— Taci odată, e insuportabil!... Prea eşti vesel astă-seară.

Atunci, el începu *Pavecerniţele.* Abatele Mouret se dusese să se aşeze lângă fereastră. Părea că nu vede şi n-aude ce se petrece în jurul lui. În timpul cinei, mâncase ca de obicei, ba chiar izbutise să răspundă la veşnicele întrebări ale surorii lui. Acum se destinse, ajuns la capătul puterilor; se rostogolea, zdrobit, nimicit, în disputa furioasă ce continua înăuntrul lui. Apoi, se temea că, dacă ar fi întors capul spre lampă, i s-ar fi văzut lacrimile, pe care nu şi le putea stăpâni. Îşi rezemă fruntea de geam, privi întunericul de afară, aţipind încet-încet, alunecând într-o buimăceală de coşmar.

Fratele Archangias, psalmodiind întruna, clipi din ochi, arătând către preotul adormit cu o mişcare a capului.

— Ce? întrebă Teuse.

Fratele clipi iar din ochi, mai tare.

— Ei, o să-ţi suceşti gâtul! zise servitoarea. Vorbeşte ca să te pricep... Uite, un rigă. Bun! îţi iau dama.

El puse o clipă cărţile jos, se aplecă peste masă şi-i suflă în obraz:

— Târfa a venit.

— Ştiu prea bine, răspunse ea. Am văzut-o intrând cu domnişoara în grajd.

El îi aruncă o căutătură teribilă, întinse pumnii.

— Ai văzut-o şi-ai lăsat-o să intre! Trebuia să mă chemi, am fi spânzurat-o de picioare de vreun cui din bucătărie.

Ea se supără însă, stăpânindu-şi totuşi glasul ca să nu-l trezească pe abatele Mouret.

— Aha, bolborosi ea, bun mai eşti! Vino vasăzică şi spânzură pe careva la mine-n bucătărie!... Am văzut-o, de bună seamă! Şi m-am întors chiar cu spatele când s-a dus să-l întâlnească pe părintele în biserică, după catehism. Au putut să facă ce-au vrut. Ce mă priveşte pe mine? N-aveam de pus fasolea pe foc?... N-o pot suferi pe fata aia. Dar de vreme ce-i dă sănătate părintelui... Poate să vină la orice oră din zi şi din noapte. O să-i închid împreună, dac-or vrea.

— Dac-ai face una ca asta, Teuse, zise Fratele cu o mânie

rece, te-aş gâtui.

Ea se porni pe râs, tutuindu-l la rându-i.

— Nu mai îndruga prostii, mititelule! Ştii bine că nu ţi-e îngăduit să te-atingi de muieri, încearcă într-o zi să mă strângi de gât şi-o să vezi ce-o să-ţi fac... Fii cuminte, hai să sfârşim partida. A, uite încă un rigă.

El, ţinându-şi cartea ridicată, continua să bombănească:

— Trebuie să fi venit pe un drum pe care numai dracu' îl ştie de mi-a scăpat azi. Dar o să stau de strajă acolo, la Paradou, în toate după-amiezile. Dacă-i mai surprind împreună, o să-i fac cunoştinţă târfei cu un băţ de corn, pe care l-am tăiat înadins pentru ea... Şi-o să supraveghez acum şi biserica.

Jucă, o lăsă pe Teuse să-i ia un valet, apoi se lăsă pe speteaza scaunului şi iarăşi începu să râdă cu poftă. Nu putea să se supere serios în seara aceea. Murmură:

— N-are a face, dacă l-a întâlnit, asta n-a împiedicat-o să pice în nas... Totuşi, vreau să-ţi povestesc asta, Teuse. Ştii că ploua. Eu eram în uşa scolii când am zărit-o cum cobora de la biserică. Mergea dreaptă, ţanţoşă, deşi turna cu găleata. Şi iată că, ajungând la drum, a căzut lată, din cauză că pământul trebuie să fi devenit alunecos. Şi-am râs! Şi-am râs! Băteam din palme... Când s-a ridicat, avea sânge la încheietura unei mâini. Asta m-a înveselit pentru o săptămână. Nu pot să mi-o închipui căzută pe jos fără să simt în gâtlej şi-n burtă nişte gâdilituri care mă fac să mă stric de râs.

Şi, umflându-şi obrajii, atent de aici înainte la joc, cântă un *De Profundis.* Apoi o luă de la capăt. Partida se sfârşi în mijlocul acestei tânguiri, pe care o sporea din când în când, ca şi cum ar fi vrut s-o guste mai bine. Pierdu, fără să fie câtuşi de puţin contrariat. Când Teuse îl dădu afară, după ce-l deşteptase pe abatele Mouret, îl auziră cum se pierde în bezna nopţii repetând cu mare veselie ultimul verset al psalmului: *Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus ejus.*

XI

Abatele Mouret dormi dus. Când deschise ochii, mai târziu ca de obicei, îşi găsi faţa şi mâinile scăldate de lacrimi; plânsese toată noaptea, în somn. Nu-şi făcu slujba în dimineaţa aceea. Cu toată lunga-i odihnă, slăbiciunea din seara trecută sporise într-atât, că rămase până la amiază în camera lui, aşezat pe un scaun, lângă pat. Toropeala ce-l copleşea din ce în ce mai mult îi lua până şi senzaţia suferinţei. Nu mai simţea decât un mare gol; stătea uşurat, amputat, nimicit. Citirea breviarului îi ceru o sforţare supremă; latineasca versetelor i se părea o limbă barbară, ale cărei cuvinte nu izbutea nici măcar să le silabisească. Apoi zvârli cartea pe pat şi petrecu ore întregi privind câmpia prin fereastra întredeschisă, fără să aibă puterea de a se rezema de pervaz. Zărea în depărtare zidul alb al Paradou-ului, o palidă dungă ce se întindea pe creasta înălţimilor printre petele întunecate ale pădurilor de pini. Spre stânga, după una dintre acele păduri se afla spărtura; n-o vedea, dar ştia că e acolo, îşi amintea şi cele mai mici crâmpeie de mărăcini risipiţi în mijlocul pietrelor. În ajun n-ar fi îndrăznit încă să ridice astfel privirile către acel orizont de temut, în clipa aceea însă se îndărătnicea să reia, după fiecare pâlc de verdeaţă, firul întrerupt al zidului, ce semăna cu un volan de fustă agăţat în toate tufişurile. Asta nici măcar nu-i făcea vinele să zvâcnească. Ispita, ca şi cum ar fi dispreţuit sărăcia sângelui său, părăsise trupu-i secătuit. Ea-l lăsa incapabil de luptă, lipsit de har, ne mai – având nici măcar patima păcatului, gata să accepte din

năucealã tot ce respingea cu furie în ajun.

Se surprinse o clipă vorbind cu glas tare. De vreme ce spărtura era tot acolo, o va întâlni pe Albine la apusul soarelui. Această hotărâre îi pricinuia o uşoară plictiseală. Dar nu credea că o să poată face altfel. Îl aştepta, era femeia lui. Când voia să-i evoce chipul, nu-l zărea decât ca prin sită, foarte îndepărtat. Îl neliniştea apoi felul cum aveau să trăiască împreună. Le va fi greu să rămână în localitate; vor trebui să fugă, fără ca nimeni să bage de seamă; pe urmă, odată ascunşi undeva, vor avea nevoie de mulţi bani pentru a fi fericiţi. În mai multe rânduri, încercă să făurească un plan de a o răpi, să rânduiască existenţa lor de amanţi fericiţi. Nu găsi nimic. Acum că dorinţa nu-l mai înnebunea, partea practică a situaţiei îl înspăimânta, îl punea cu slabele-i braţe în fata unei sarcini anevoioase şi complicate, pe care nu ştia de unde s-o înceapă. De unde vor lua cai ca să fugă? Dacă plecau pe jos n-aveau să-i aresteze ca pe nişte vagabonzi? De altfel, va fi el în stare să devină slujbaş, să descopere vreo ocupaţie cu care să asigure soţiei lui pâinea zilnică? N-avea de unde să ştie toate astea. Nu cunoştea viaţa; nu întâlnea, răscolindu-şi memoria, decât crâmpeie de rugăciune, detalii de ceremonial, pagini din *Instrucţia teologică* de Bouvier, învăţate odinioară pe de rost la seminar. Chiar şi lucruri fără importanţă îl stinghereau foarte mult. Se întreba dacă o să îndrăznească să-şi ia soţia la braţ pe stradă. Desigur că nu va şti să umble cu o femeie la braţ. Va părea atât de stângaci, încât lumea o să se întoarcă să-l privească. Oamenii vor ghici că-i preot şi Albine va fi insultată. Zadarnic va căuta să se lepede de preoţie; va purta mereu cu el trista-i paloare şi mirosul ei de tămâie. Şi dacă într-o zi ar avea copii? Acest gând neaşteptat îl făcu să tresară. Simţi o silă ciudată. I se părea că n-o să-i iubească. Totuşi, erau doi, un băieţel şi o fetiţă. Îi îndepărta de pe genunchii lui, suferea simţind cum puneau mâinile pe veşmintele lui, nu simţea nicio bucurie să-i salte în braţe, precum ceilalţi părinţi. Nu se putea obişnui cu atingerea acelor trupuri din trupul lui, ce-i aminteau mereu impuritatea lui de bărbat.

Mai ales fetiţa îl tulbura, cu ochii ei mari în adâncul cărora licăreau deja slăbiciuni femeieşti. Dar nu, n-o să aibă copii, o să evite groaza pe care o încerca la gândul de a-şi vedea trupul recrescând şi retrăind veşnic. Atunci, nădejdea de a fi neputincios i se păru foarte dulce. Fără îndoială, virilitatea i se stinsese în timpul îndelungatei sale adolescenţe. Asta îl hotărî. De îndată ce se va însera, va fugi cu Albine.

Seara, totuşi, abatele Mouret se simţi prea obosit. Îşi amână plecarea pentru a doua zi. A doua zi găsi un nou pretext: nu putea s-o părăsească astfel pe sora lui, lăsând-o singură cu Teuse; va lăsa o scrisoare pentru ca Désirée să fie dusă la unchiul Pascal. Timp de trei zile, îşi făgădui să scrie acea scrisoare; foaia de hârtie, condeiul şi cerneala erau pregătite, pe masă, în odaia lui. Iar în a treia zi plecă fără să scrie scrisoarea. Îşi luase deodată pălăria şi pornise spre Paradou, prosteşte, obsedat, resemnându-se, ducându-se acolo ca la o corvoadă pe care nu ştia cum s-o evite. Imaginea Albinei se ştersese şi mai mult; n-o mai vedea, se supunea unor vechi dorinţe, moarte în el în clipa aceea, dar ai căror impuls stăruia în marea tăcere a fiinţei lui.

Afară nu luă nicio măsură de precauţie ca să se ascundă. Se opri, la capătul satului, pentru a vorbi o clipă cu Rosalie; aceasta îi dădea de veste că pruncul avea convulsii şi râdea totuşi, cu acel râs al ei din colţul buzelor. Apoi abatele Mouret se adânci între stânci, merse direct către spărtură. Îşi luase din obişnuinţă breviarul. Cum drumul era lung, plictisindu-se, deschise cartea şi citi rugile reglementare. Când îl puse iarăşi sub braţ, uitase de Paradou. Mergea în neştire, gândindu-se la un patrafir nou pe care voia să-l cumpere spre a înlocui patrafirul din stofă cu fir de aur care i se zdrenţuise; de câtva timp, ascundea monede de douăzeci de bănuţi şi-şi făcea socoteala că peste şapte luni o să aibă destui bani. Ajungea pe înălţimi când un cântec de ţăran, în depărtare, îi aminti un cântec religios pe care-l ştiuse odinioară, la seminar. Căută primele versuri ale acelui cântec, fără să le poată găsi. Era necăjit că are atât de puţină ţinere de minte. De aceea, când îşi aminti în

sfârşit, simţi o mare bucurie să îngâne cuvintele ce-i reveneau unul câte unul. Era un omagiu adus Mariei. Zâmbea ca şi cum o adiere răcoroasă a tinereţii lui i-ar fi mângâiat obrazul. Cât era de fericit pe vremea aceea! Desigur, putea fi încă fericit; era încă tânăr, nu cerea decât aceleaşi fericiri, o pace senină, un ungher de capelă în care să rămână urmele genunchilor lui, o viaţă de singurătate înveselită de adorabile nimicuri copilăreşti.

Ridicând puţin câte puţin glasul, îşi cânta cântecul cu prelungi sunete de flaut, când zări deodată spărtura în faţa lui.

O clipă, păru surprins. Apoi, încetând să mai zâmbească, murmură:

— Albine probabil mă aşteaptă. Soarele deja asfinţeşte.

Dar, pe când se suia să dea pietrele la o parte ca să treacă, o teribilă răsuflare îl nelinişti. Trebui să coboare, deoarece era cât pe ce să pună piciorul drept în obrazul Fratelui Archangias, care, tolănit pe jos, dormea buştean. Pesemne îl luase somnul pe când păzea intrarea în Paradou. Stătea de-a curmezişul în prag, întins cât era de lung, cu picioarele răşchirate, într-o poziţie ruşinoasă. Mâna dreaptă pusă căpătâi nu lăsase băţul de corn, pe care părea că încă-l învârteşte ca pe o spadă scânteietoare. Şi sforăia în mijlocul mărăcinilor, cu faţa în soare, fără ca pielea-i argăsită să fie străbătută de vreun fior. Un roi de muşte mari zburau deasupra gurii lui deschise.

Abatele Mouret îl privi o clipă. Invidia acel somn de sfânt rostogolit în praf. Voi s-alunge muştele, dar muştele, îndărătnice, reveneau şi se lipeau de buzele vinete ale Fratelui, care nu le simţea. Atunci, abatele sări peste acel trup mare. Intră în Paradou.

XII

După zid, la câţiva paşi. Albine era aşezată pe un covor de iarbă. Ea se ridică zărindu-l pe Serge.

— Iată-te! strigă ea, tremurând toată.

— Da, zise el liniştit, am venit.

Ea se aruncă de gâtul lui. Dar nu-l sărută. Simţise răceala mărgelelor gulerului pe braţu-i gol. Îl cerceta cu privirea, deja neliniştită, reluând:

— Ce ai? Nu m-ai sărutat pe obraji ca altădată, ştii, când buzele tale cântau... Lasă, dacă eşti bolnav, am să te vindec iar. Acum, că eşti aici, ne vom reîncepe fericirea. S-a dus aleanul... Vezi, zâmbesc. Trebuie să zâmbeşti, Serge.

Şi, cum el rămânea grav:

— Sigur, şi eu am fost tare mâhnită. Sunt toată palidă încă, nu-i aşa? De opt zile stăteam aici, pe iarbă, unde m-ai găsit. Nu voiam decât un lucru, să te văd intrând prin spărtura aceea a zidului. La fiecare zgomot, mă ridicam, alergam în întâmpinarea ta. Şi nu erai tu, erau frunze luate de vânt... Dar ştiam bine că vei veni. Aş fi aşteptat ani întregi.

Apoi îl întrebă:

— Mă mai iubeşti?

— Da, răspunse el, te mai iubesc. Rămaseră unul în faţa altuia, oarecum stânjeniţi. O adâncă tăcere se lăsă între ei. Serge, liniştit, nu căuta s-o rupă. Albine, în două rânduri, deschise gura, dar o închise îndată, mirată de cuvintele ce-i veneau pe buze. Nu mai găsea decât cuvinte amare. Simţea că ochii i se înlăcrimează. Ce-o făcea să nu fie

fericită, când dragostea ei se întorsese?

— Ascultă, zise ea în cele din urmă, nu trebuie să stăm aici. Spărtura aceea ne îngheaţă. Să mergem la noi. Dă-mi mâna.

Şi se adânciră în Paradou. Toamna sosea, arborii erau îngrijoraţi, cu capetele lor îngălbenite ce se despodobeau frunză cu frunză. Pe cărări era deja un strat de frunze moarte, jilave, pe care paşii păreau că înăbuşă suspine. În capătul pajiştilor plutea un abur ce îndolia depărtările albăstrui. Grădina întreagă tăcea, nemaiadiind decât melancolice sufluri, care treceau ca nişte fiori.

Serge dârdâia pe aleea cu copaci pe care o apucaseră. Zise cu glas scăzut:

— Ce frig e aici!

— Ţi-e frig, murmură cu tristeţe Albine. Mâna mea nu te mai încălzeşte. Vrei să te acopăr cu poala rochiei mele?... Vino, vom retrăi toată dragostea noastră.

Îl duse în florărie. Pădurea de trandafiri era tot înmiresmată; ultimele flori aveau parfumuri amare, pe când frunzişul, crescut peste măsură, acoperea pământul cu o adormită baltă de verdeaţă. Serge se arătă însă atât de puţin doritor să intre în acel mărăciniş, încât rămaseră la marginea lui, căutând de departe aleile pe unde trecuseră primăvara. Ea îşi amintea cele mai mici colţuri; îi arăta cu degetul grota în care dormea femeia de marmură, cosiţele de caprifoi şi clematite, lanurile de toporaşi, fântâna ce vărsa garoafe roşii, marea scară năpădită de micsandre roşcate, colonada în ruină, în mijlocul căreia crinii clădeau un pavilion alb. Acolo se născuseră amândoi, în soare. Şi ea povestea cele mai mici amănunte ale acelei dintâi zile, felul cum umblau, mirosul pe care-l avea aerul la umbră. El părea că ascultă; apoi, cu o întrebare, dovedea că nu înţelesese. Uşorul fior ce-l făcea să pălească nu-l lăsa.

Îl duse la livadă, de care nici nu se putură apropia. Râul se umflase. Serge nu se mai gândea să o ia pe Albine în cârcă, spre a o duce din trei sărituri pe celălalt mal. Şi totuşi, acolo, merii şi perii erau încărcaţi încă de fructe; viţa-de-vie, cu frunzele mai rare, se încovoia sub greutatea

ciorchinilor bălai cu boabele arse de soare. Câte pozne mai făcuseră la umbra acelor venerabili arbori! Erau nişte ştrengari pe atunci. Pe Albine încă o făcea să surâdă felul sfruntat cum îşi arăta pulpele când ramurile trosneau. Îşi aducea el aminte cel puţin de prunele pe care le mâncaseră? Serge răspundea dând din cap. Părea deja obosit. Livada, cu verzuia-i adâncitură, cu vălmăşagul ei de trunchiuri înveşmântate în muşchi, asemenea unei schele prăbuşite, îl îngrijora, îi făcea impresia unui loc umed, plin de urzici şi de şerpi.

Ea-l duse la pajişti. Acolo, el trebui să facă câţiva paşi prin ierburi, care îi ajungeau acum până la umeri. I se părea că erau o puzderie de braţe subţiri ce căutau să-i lege mâinile şi picioarele, pentru a-l rostogoli şi îneca în adâncul acelei mări verzi şi nesfârşite. Şi o rugă pe Albine să nu meargă mai departe. Ea mergea înainte, nu se opri; apoi, văzându-l că suferă, veni lângă dânsul, posomorându-se încet-încet; sfârşind prin a fi cuprinsă de fiori ca şi el. Totuşi, încă nu se dădu bătută. Cu un gest larg, arătă pâraiele, şirurile de sălcii, valurile de iarbă ce se întindeau până în zare. Totul era al lor odinioară. Stăteau acolo zile întregi. Între cele trei sălcii, pe malul acelei gârle, se jucaseră de-a îndrăgostiţii. Atunci ar fi voit ca ierburile să fie mai mari decât ei, ca să se piardă în mişcătorul lor val, să fie şi mai singuri, departe de toate, ca nişte ciocârlii ce călătoresc în adâncul unor holde de grâu. De ce astăzi tremura doar simţind cum vârful piciorului îi atingea iarba şi se cufunda în ea?

Albine îl duse în pădure. Copacii îl înspăimântară şi mai mult pe Serge. Nu-i cunoştea, cu acea gravitate a trunchiului lor negru. Mai mult ca altundeva, trecutul i se părea mort în mijlocul acelor codri severi în care lumina pătrundea în toată libertatea. Primele ploi şterseseră paşii lor de pe nisipul aleilor; vânturile duceau tot ce rămânea din ei în ramurile joase ale tufişurilor. Albine însă, căreia tristeţea îi punea un nod în gât, protesta cu privirea. Regăsea pe nisip cele mai mici urme ale preumblării lor. La fiecare mărăciniş, vechea căldură a atingerilor uşoare pe

care le lăsaseră i se urca în obraz. Şi, cu ochi rugători, căuta să-i evoce încă amintirile lui Serge. De-a lungul acelei poteci, merseseră în tăcere, foarte emoţionaţi, fără să îndrăznească să-şi spună că se iubeau. În luminişul acela, uitaseră de ei într-o seară, târziu de tot, privind stelele, care lăsau parcă să cadă asupră-le stropi de căldură. Mai departe, sub stejarul acela, îşi dăduseră primul sărut. Stejarul păstra încă balsamul acelui sărut; chiar şi muşchiul vorbea pururi de el. Era o minciună să zici că pădurea devenea mută şi goală. Şi Serge întorcea capul ca să evite ochii Albinei, care-l oboseau.

Ea îl duse la stânci. Poate că acolo el nu va mai tremura, cu acea firavă înfăţişare care o deznădăjduia. Singure stâncile mai erau încinse în momentul acela de roşul jeratic al soarelui ce asfinţea. Ele aveau pururi tragica lor patimă, dogoritoarele lor pături de pietre, pe care plantele grase se învolburau într-o monstruoasă împerechere. Şi, fără să vorbească, fără să întoarcă măcar capul. Albine îl tara pe Serge de-a lungul anevoiosului urcuş, voind să-l ducă mai sus, cât mai sus, dincolo de şipote, până ce vor fi iarăşi amândoi în lumina soarelui. Vor regăsi cedrul sub care fuseseră cuprinşi de nelinişte a primei dorinţe. Se vor întinde jos, pe lespezile fierbinţi, aşteptând ca dogoarea pământului să le aprindă simţurile. În curând însă picioarele lui Serge se împiedicară. Nu mai putea merge. Căzu în genunchi. Albine, cu o supremă sforţare, îl ridică, îl duse încă o clipă. El căzu însă din nou şi rămase doborât în mijlocul drumului, în faţa şi dedesubtul lui se întindea imensul Paradou.

— Ai minţit! strigă Albine, nu mă mai iubeşti!

Şi plângea, în picioare lângă el, căci nu se simţea în stare să-l ducă mai sus. Nu era încă mâniată, plângea dragostea lor pe moarte. El stătea zdrobit.

— Grădina-i moartă, mi-e tot frig, murmură el.

Ea însă îi luă capul în mâini şi arătă Paradou-ul cu un gest:

— Uită-te!… Ah, morţi sunt ochii tăi, moarte îţi sunt urechile, mâinile şi picioarele, mort e tot trupul tău. Ai

străbătut toate bucuriile noastre, fără să le vezi, fără să le-auzi, fără să le simţi. Şi n-ai făcut decât să te poticneşti; ai venit să cazi aici de oboseală şi plictiseală... Nu mă mai iubeşti.

El protesta uşor, liniştit. Atunci ea avu o primă ieşire violentă.

— Taci! Oare grădina va muri vreodată? Va dormi iarna asta; se va trezi în mai, ne va readuce toată dragostea pe care i-am încredinţat-o; sărutările noastre vor reînflori, jurămintele noastre vor creste iarăşi cu ierburile şi arborii...

De-ai vedea-o, de-ai auzi-o! E şi mai adânc mişcată, iubeşte cu o duioşie şi mai sfâşietoare toamna, când adoarme în rodnicia ei... Nu mă mai iubeşti, nu mai poţi şti.

El ridica ochii spre ea, implorând-o să nu se supere. Avea un chip subţiat, pe care-l îngălbenea o frică de copil. Tresărea la cel mai mic zgomot. Obţinu până la urmă de la ea să se odihnească o clipă lângă el, în mijlocul drumului. Vor sta de vorbă liniştiţi, se vor explica. Şi, în fata Paradoului, fără să se tină măcar de vârful degetelor, vorbiră despre dragostea lor.

— Te iubesc, te iubesc, zise el cu glasul lui egal. Dacă nu te-aş iubi, n-aş fi venit... E-adevărat, sunt obosit. Nu ştiu de ce. As fi crezut că o să regăsesc aici acea căldură plăcută a cărei singură amintire era o dezmierdare. Şi mi-e frig, grădina mi se pare întunecată, nu văd nimic din ce-am lăsat aici. Dar nu-i vina mea. Mă silesc să fiu ca tine, as vrea să te mulţumesc.

— Nu mă mai iubeşti, repetă iarăşi Albine.

— Ba da, te iubesc. Am suferit mult după ce te-am alungat... Oh, te iubeam cu atâta patimă, ştii, că te-aș fi zdrobit dintr-o îmbrăţişare dacă te-ai fi întors să te-arunci în braţele mele! Niciodată nu te-am dorit cu atâta furie. Ore întregi, ai rămas aievea în fata mea, încătuşându-mă cu degetele tale mlădioase. Când închideam ochii, te aprindeai ca un soare, mă învăluiai cu flacăra ta... Atunci am trecut peste toate, am venit.

Păstră o scurtă tăcere, gânditor, apoi continuă;

— Iar acum braţele-mi sunt ca zdrobite. Dacă aş vrea să

te strâng la piept, n-aş putea să te ţin, te-aş lăsa să cazi... Aşteaptă să-mi treacă fiorul acesta. Dacă-mi dai mâinile, o să ti le *s*ărut. Fii bună, nu mă privi cu ochi mâniaţi. Ajută-mă să-mi regăsesc inima.

Şi era cuprins de o tristeţe atât de adevărată, avea o atât de vădită dorinţă de a reîncepe viaţa lor drăgăstoasă, încât Albine fu mişcată. O clipă redeveni mângâioasă. Îl întrebă cu afecţiune:

— Ce te doare? Ce ai?

— Nu ştiu. Mi se scurge parcă tot sângele din vine... Mai adineauri, pe când veneam, am crezut că cineva îmi aruncă pe umeri o manta îngheţată, ce mi se lipea de piele şi mă împietrea din creştet până-n tălpi... Am mai simţit cândva mantaua aceea pe umerii mei... Nu mai ţin minte...

Ea-l întrerupse însă cu un râs prietenesc.

— Copil ce eşti, pesemne ai răcit, asta-i tot... Ascultă, cel puţin nu de mine te temi, da? La iarnă n-o să stăm în fundul acestei grădini ca doi sălbatici. Vom merge unde o să vrei, în vreun mare oraş. Ne vom iubi, în mijlocul lumii, tot atât de liniştiţi ca-n mijlocul arborilor. Şi o să vezi că nu-s decât o fată ştrengară, care ştie să descopere cuiburi şi umblă ceasuri întregi fără a obosi... Când eram mică, purtam fuste brodate, ciorapi cu găurele, năframă, tot felul de podoabe. Poate că nimeni nu ţi-a povestit asta.

El n-o asculta şi zise deodată, scoţând un uşor strigăt:

— Ah! îmi amintesc!

Şi, când ea îl întrebă, nu voi să răspundă, îşi amintise senzaţia capelei seminarului pe umerii lui. Asta era mantaua de gheaţă ce-i împietrea trupul. Şi trecutul lui de preot îl copleşi fără ca el să se poată împotrivi. Vagile amintiri ce se treziseră în el de-a lungul drumului, de la Artaud la Paradou se accentuară se impuseră cu o suverană autoritate. Pe când Albine continua să-i vorbească despre viaţa fericită pe care o vor duce împreună, auzea clinchete de clopoţei ce sunau înălţarea cuminecăturii, vedea chivoturi ce însemnau cruci de foc deasupra mulţimilor îngenuncheate.

— Ei bine, zise ea, pentru tine îmi voi pune iarăşi fustele

brodate… Vreau să fii vesel. Vom căuta tot ce va putea să-ţi facă plăcere. Mă vei iubi mai mult, poate, când mă vei vedea frumoasă, îmbrăcată cum sunt cucoanele. N-o să mai am pieptenul înfipt strâmb şi părul despletit. N-o să-mi mai suflec mânecile până la cot. O să-mi prind rochia ca să nu mi se mai vadă umerii. Şi mai ştiu încă să salut, ştiu să merg alene, legănând uşor capul. O să vezi, voi fi la braţul tău pe străzi o mândră femeie.

— Ai intrat uneori în biserici când erai mică? o întrebă el cu glas scăzut, ca şi cum ar fi continuat cu glas tare, fără voia lui, visarea ce-l împiedica s-o audă. Eu nu puteam trece pe dinaintea unei biserici fără să intru. De îndată ce uşa se închidea fără zgomot după mine, mi se părea că mă aflam chiar în rai şi că glasuri îngereşti îmi şopteau la urechi dulci poveşti, cu răsuflarea sfinţilor şi sfintelor, a cărei dezmierdare o simţeam în tot trupul… Da, aş fi vrut să trăiesc mereu acolo, adâncit în acea fericire nespusă.

Ea îl privi ţintă şi o scurtă licărire străbătu privirea-i drăgăstoasă. Reluă, încă supusă:

— Voi fi după placul tău. Făceam muzică altădată; eram o domnişoară învăţată, crescută astfel încât să poată plăcea şi fermeca… Mă voi duce iar la şcoală, mă voi apuca să învăţ iar muzica. De vei dori să m-auzi cântând o arie ce-ţi place, nu va trebui decât să mi-o spui, o s-o învăţ luni întregi, ca să ţi-o cânt într-o seară, la noi, într-o odaie bine închisă şi cu toate perdelele lăsate. Şi-o să mă răsplăteşti cu o singură sărutare… Vrei? Un sărut pe buze care-ţi va reda dragostea. Mă vei apuca şi mă vei putea frânge în braţele tale…

— Da, da, murmură el, răspunzând în continuare doar propriilor gânduri, plăcerile mele cele mai mari au fost la început să aprind lumânările, să pregătesc vasele cu apă şi vin, să duc liturghierul cu mâinile împreunate. Mai târziu, am gustat înceata apropiere a Domnului şi am crezut că mă sting de dragoste… Altceva nu-mi amintesc. Nu ştiu nimic. Când ridic mâna, e pentru o binecuvântare. Când întind buzele, e pentru a săruta altarul. Dacă-mi caut inima, n-o mai găsesc: i-am oferit-o lui Dumnezeu, care a luat-o.

Ea deveni foarte palidă, cu ochii scânteietori. Continuă cu un tremur în glas:

— Şi vreau ca fata mea să nu mă părăsească. Vei putea, dacă vei crede că e nimerit, să trimiţi băiatul la colegiu. O voi ţine pe scumpa mea bălaie lângă mine. Eu am s-o învăţ să citească. Oh, o să-mi aduc eu aminte, voi lua profesori dacă voi vedea c-am uitat... Vom trăi împiedicându-ne de ei toată ziua. Vei fi fericit, nu-i aşa? Răspunde, spune-mi că-ţi va fi cald, că vei zâmbi, că n-o să regreţi nimic!

— M-am gândit adesea la sfinţii de piatră ce-s tămâiaţi de veacuri în fundul firidei lor, zise el foarte încet. Cu timpul, tămâia îi pătrunde până-n măruntaie... Şi eu sunt ca unul din sfinţii aceia. Tămâia mi-a străbătut până-n cele mai mici fibre ale trupului. Şi-această îmbălsămare îmi dă seninătatea, mă mortifică, mă face să gust pacea de a nu vieţui... Ah, nimic să nu mă deranjeze din neclintirea mea! Voi rămâne rece, înţepenit, cu nesfârşitul zâmbet al buzelor mele de piatră, în neputinţa de a coborî printre oameni. Asta-i singura mea dorinţă.

Ea se ridică, mâniată, ameninţătoare. Îl zgâlţâi. strigând:

— Ce tot spui? Ce visezi tu acolo cu glas tare?... Nu-s oare femeia ta? N-ai venit ca să-mi fii soţ?

El tremura şi mai tare, se dădea înapoi.

— Nu, lasă-mă, mi-e frică, bolborosi.

— Dar traiul nostru laolaltă, fericirea noastră, copiii noştri?

— Nu, nu, mi-e frică!

Apoi scoase acest suprem strigăt:

— Nu pot! Nu pot!

Ea râmase o clipă mută în faţa nefericitului ce dârdâia la picioarele ei. Obrajii îi erau înflăcăraţi. Deschisese braţele, ca şi cum ar fi voit să-l apuce, să-l strângă la pieptul ei într-un mânios avânt de dorinţă. Dar păru că se gândeşte, nu-i apucă decât mâna şi-l ridică în picioare.

— Vino! zise.

Şi-l duse sub uriaşul copac, chiar în locul unde se dăduse şi unde el o posedase. Erau aceeaşi umbră de netulburată fericire, acelaşi trunchi ce respira ca un piept, aceleaşi

ramuri ce se întindeau departe, ca nişte braţe ocrotitoare. Copacul rămânea blajin, robust, puternic, fecund. Ca în ziua nunţii lor, o lâncezeală de alcov, o lumină de noapte de vară ce piere pe umărul gol al unei îndrăgostite, o nedesluşită îngânare de dragoste stingându-se brusc într-un mare spasm mut stăruiau în luminişul scăldat de o limpezime verzuie. Şi, în depărtare, Paradou-ul, în pofida primului fior al toamnei, îşi regăsea şi el arzătoarele şoapte. Redevenea complice. Din florărie, din livadă, din pajişti, din pădure, din marile stânci, din vasta boltă cerească, venea iarăşi un râs de voluptate, un vânt ce semăna pe unde trecea o pulbere de fecundaţie. Niciodată grădina, în cele mai calde seri de primăvară, n-avea duioşii atât de profunde ca în ultimele zile frumoase, când plantele adormeau luându-şi adio. Mirosul germenilor copţi aducea cu sine o beţie a dorinţei, printre frunzele rărite.

— Auzi, auzi? îngăima Albine la urechea lui Serge, pe care-l lăsase să cadă pe iarbă, la rădăcina copacului.

Serge plângea.

— Vezi bine că Paradou-ul n-a murit. Ne strigă să ne iubim. Vrea şi acum căsătoria noastră. Oh, adu-ţi aminte! Ia-mă în braţele tale. Să fim unul al altuia.

Serge plângea.

Ea nu mai zise nimic. Îl cuprinse cu patimă în braţe. Buzele i se lipiră de acel cadavru pentru a-l reînvia. Serge însă plângea în continuare.

După o lungă tăcere, Albine vorbi. Era în picioare, dispreţuitoare, hotărâtă.

— Pleacă! zise încet.

Serge făcu o sforţare şi se scula. Îşi ridică breviarul ce căzuse în iarbă. Plecă.

— Pleacă! repeta Albine, care venea după el, alungându-l, ridicând glasul.

Îl împinse astfel din tufiş în tufiş, îl duse înapoi la spărtura din zid, în mijlocul copacilor gravi. Şi acolo, cum Serge ezita, cu capul plecat, îi strigă cu violenţă:

— Pleacă! Pleacă!

Apoi, încet, reintră în Paradou, fără să se uite în urmă. Se

înnopta, grădina nu mai era decât un vast cavou de umbră.

XIII

Fratele Archangias, care se trezise, în picioare în pragul spărturii, lovea pietrele cu bățul, înjurând cumplit.

— Schilodi-i-ar dracu'! încârliga-i-ar ca pe niște câini! Târî-i-ar de picioare cu nasul în scârnăvia lor!

Dar când o văzu pe Albine alungându-l pe preot rămase o clipă surprins. Apoi începu să izbească și mai tare. Îl apucă un râs teribil.

— Adio, târfă! Călătorie plăcută! întoarce-te să te împreunezi cu lupii tăi... A, nu-ți ajunge un sfânt! Îți trebuie unul mai zdravăn. Îți trebuie unul ca stejarul. Vrei bățul meu? Na, culcă-te cu el! Voinicul ăsta o să te mulțumească.

Și, din toate puterile, azvârli bățul după Albine, în lumina amurgului. Apoi, privindu-l pe abatele Mouret, tună:

— Știam că ești acolo. Pietrele erau date la o parte... Ascultă, părinte, greșeala pe care ai săvârșit-o a făcut din mine superiorul dumitale. Dumnezeu îți spune prin mine că iadul n-are chinuri îndeajuns de cumplite pentru preoții căzuți în întinăciune. Dacă se va îndura să te ierte, va fi prea milostiv și dreptatea sa va suferi.

Coborau încet spre Artaud. Preotul nu deschisese gura. Puțin câte puțin, ridica fruntea. Nu mai tremura. Când zări în depărtare, pe cerul violet, dunga neagră a Singuraticului și pata roșie a olanelor bisericii, zâmbi ușor. Ochii lui albaștri se înseninau.

În acest timp, Fratele lovea din când în când cu piciorul câte o piatră. Apoi se întorcea și își apostrofa tovarășul:

— S-a sfârșit de data asta?... Eu când eram de vârsta

dumitale eram posedat; un diavol îmi frământa rărunchii. Apoi s-a plictisit şi m-a lăsat. Acum nu mai am rărunchi. Trăiesc liniştit...

Oh, ştiam bine că o să vii! De trei săptămâni te pândesc. Mă uitam în grădină prin gaura din zid. Aş fi vrut să tai copacii. De multe ori am azvârlit cu pietre. Când rupeam câte-o creangă, eram mulţumit... Spune, e aşa de dulce ce guşti acolo?

Îl oprise pe abatele Mouret în mijlocul drumului, privindu-l cu nişte ochi ce ardeau de pizmă. Întrezăritele delicii ale Paradou-ului îl chinuiau. Săptămâni întregi dăduse târcoale, adulmecând de departe desfătările vinovate. Cum abatele rămase însă tăcut, porni iarăşi, rânjind, mormăind cuvinte cu două înţelesuri. Şi, ridicând glasul:

— Vezi dumneata, când un preot face ce-ai făcut, îi scandalizează pe toţi ceilalţi preoţi... Eu însumi nu mă mai simţeam neprihănit mergând alături de dumneata. Răspândeai putoarea sexului... Iată-te acum cuminţit. Haide, nu trebuie să te spovedeşti. Cunosc lovitura asta de bâtă. Domnul ţi-a rupt şalele ca şi celorlalţi. Cu atât mai bine, cu atât mai bine!

Triumfa, bătea din palme. Abatele nu-l asculta, cufundat într-o visare. Zâmbetul i se accentuase. Şi când Fratele îl părăsi în faţa uşii prezbiteriului, ocoli casa şi intră în biserică. Era întunecoasă ca în acea cumplită seară de ploaie când ispita îl zbuciumase atât de crunt. Stătea însă reculeasă şi săracă, nescăldată în aur, nebântuită de suflurile de angoasă ale câmpiei. Păstra o tăcere solemnă. Doar o boare de milostenie părea să o umple.

Îngenuncheat în faţa marelui Crist de carton zugrăvit, plângând cu lacrimi pe care le lăsa să i se scurgă pe obraji ca tot atâtea bucurii, preotul murmură:

— O, Doamne, nu-i adevărat că eşti fără îndurare. Simt că m-ai iertat deja. Mi-o spune harul tău care, de ceasuri întregi, se pogoară iar în mine, picătură cu picătură, aducându-mi încet şi sigur izbăvirea... O, Doamne, în clipa când eu te părăseam, tu cel mai mult mă ocroteai. Te-ascundeai de mine ca şi mai vârtos să mă întorc de la rele.

Mi-ai lăsat trupul să o ia înainte ca să mă împiedic de neputinţa, lui. Şi-acum, o, Doamne, văd că m-ai însemnat pe veci cu pecetea ta, acea pecete de temut, plină de desfătări, care-l scoate pe un bărbat din rândul bărbaţilor şi a cărei urmă e-atât de trainică, încât reapare mai devreme sau mai târziu, chiar pe vinovatele mădulare. Zdrobitu-m-ai în păcat şi-n ispită. Pustiitu-m-ai cu flacăra ta. Ai voit să nu mai fie-n mine decât ruine, ca să te pogori în mine fără primejdie. Sunt un lăcaş gol în care poţi sălăşlui... Fii binecuvântat, Doamne!

Se prosterna, bolborosea în praf. Biserica era victorioasă; se înălţa deasupra capului său, cu altarele, confesionalul şi amvonul ei, cu crucile şi imaginile ei sfinte. Lumea nu mai exista. Ispita se stinsese, ca un incendiu de-acum înainte nefolositor pentru purificarea acelui trup. Abatele intra în supraomeneasca pace. Scoase acest strigăt suprem:

— În afara vieţii, în afara făpturilor, în afara a tot ce există, al tău sunt, Doamne, numai al tău, pe veci!

XIV

La ora aceea, Albine umbla încă de colo până colo prin Paradou, târând agonia mută a unui animal rănit. Nu mai plângea. Faţa îi era albă ca varul, cu fruntea brăzdată de-o cută adâncă. De ce suferea ea toată acea năruire? De ce greşeală se făcuse vinovată pentru ca, deodată, grădina să nu-şi mai ţină făgăduielile pe care i le făcea din copilărite? Şi se întreba mergând în neştire, fără să vadă aleile ce se întunecau încetul cu încetul. Totuşi, fusese mereu supusă arborilor. Nu-şi amintea să fi rupt o floare. Rămăsese iubita fiică a verdeţii, ascultând-o cu supunere, încredinţându-i-se plină de încredere în fericirile pe care i le rezerva. Când, în ultima zi, grădina îi strigase să se culce sub copacul uriaş, se culcase, deschisese braţele, repetând lecţia suflată de ierburi. Atunci, dacă n-avea să-şi impute nimic, grădina era aceea care o trăda, care o chinuia, numai pentru plăcerea de a o vedea suferind.

Se opri, se uită în jurul ei. Marile mase întunecate de frunziş păstrau o tăcere reculeasă, cărările pe care se înălţau negre ziduri deveneau nişte fundături de întuneric; covoarele de iarbă, în depărtare, adormeau vânturile ce le mângâiau. Întinse cu deznădejde mâinile, scoase un strigăt de protest. Nu se putea termina aşa. Dar glasul i se stinse sub copacii tăcuţi. De trei ori imploră Paradou-ul să-i răspundă, fără ca vreo explicaţie să-i vină din înaltele ramuri, fără ca vreunei frunze să i se facă milă de ea. Apoi, când reîncepu să hoinărească, simţi că păşea în fatalitatea iernii. Acum că nu mai cerea socoteală pământului ca o

fiinţă răzvrătită, auzea venind de jos un glas înăbuşit, glasul de adio al plantelor ce-şi doreau o moarte fericită. Sorbiseră soarele un anotimp întreg, trăiseră într-o continuă înflorire, se exalaseră într-o necontenită îmbălsămare şi piereau la cel dintâi zbucium cu nădejdea de a răsări iarăşi undeva: nu era oare o viaţă suficient de lungă, împlinită, pe care ar fi stricat-o încăpăţânarea de a trăi mai mult? Ah, ce bine trebuie să fi fost să fii moartă, cu o noapte fără de sfârşit înainte, ca să te gândeşti la scurta zi trăită, pentru a fixa pe veci fugarele-i bucurii!

Se opri iarăşi, dar nu mai protestă, în mijlocul marii reculegeri a Paradou-ului. Acum i se părea că înţelege. Pesemne grădina îi pregătea moartea ca pe-o supremă desfătare. La moarte o condusese cu atâta drag. După dragoste nu mai era decât moartea. Şi niciodată grădina n-o iubise atâta; se arătase ingrată învinuind-o; ea rămânea fiica sa cea mai scumpă. Frunzişurile amuţite, cărările închise de întuneric, pajiştile în care vântul aţipea nu tăceau decât ca s-o îmbie la bucuria unei lungi tăceri. O voiau cu ele, în odihna frigului; visau s-o ia cu ele, înfăşurată în frunzele uscate, cu ochii îngheţaţi ca apa izvoarelor, cu membrele înţepenite ca ramurile desfrunzite, cu sângele dormind somnul sevei. Va trăi existenţa lor până la capăt, până ce vor muri. Hotărâseră poate deja că în primăvara viitoare ea va fi un trandafir din florărie, o blondă salcie de pe pajişti sau un tânăr mesteacăn din pădure. Era marea lege a vieţii: avea să moară.

Atunci, cutreieră pentru ultima oară grădina, căutând moartea. Ce plantă mirositoare avea nevoie de părul ei ca să-şi sporească parfumul frunzelor? Ce floare îi cerea să-şi dăruiască pielea mătăsoasă, imaculatul alb al braţelor, frăgezimea sânului? Cărui arbust bolnav trebuia să-i ofere tânărul ei sânge? Ar fi vrut să fie folositoare ierburilor ce vegetau pe marginea aleilor, să-şi ia viaţa acolo, ca din ea să crească o verdeaţă superbă, grasă, plină de păsări în mai şi dezmierdată fierbinte de soare. Paradou-ul însă rămase multă vreme mut, nehotărându-se să-i destăinuiască în ce ultimă sărutare o va răpune. Trebui să

se întoarcă pretutindeni, să-şi reînceapă pribegia preumblărilor.

Noaptea se lăsase aproape cu totul şi i se părea că încet-încet intră în pământ. Se sui pe stâncile înalte, întrebându-le dacă pe patul lor de pietre trebuia să-şi dea sufletul. Străbătu pădurea, aşteptând cu o dorinţă ce-i încetinea mersul ca vreun stejar să se prăbuşească şi s-o îngroape în măreţia căderii lui. O luă de-a lungul râurilor de pe pajişti, aplecându-se aproape la fiecare pas, uitându-se în adâncul apelor dacă nu-i era pregătit un culcuş printre nuferi. Nicăieri moartea n-o chema, nu-i întindea răcoroasele-i mâini. Totuşi, nu se înşela. Paradou-ul avea s-o înveţe să moară, tot aşa cum o învăţase să iubească. Reîncepu să colinde tufişurile, mai însetată ca în dimineţile când căuta dragostea. Şi deodată, în clipa când ajungea în florărie, surprinse moartea în parfumurile serii. Dădu fuga şi râse cu voluptate. Trebuia să moară cu florile.

Mai întâi alergă la păduricea de roze. Acolo, în ultima licărire a amurgului, scotoci tufişurile, culese toate rozele ce lâncezeau la apropierea iernii. Le culegea de jos, fără să-i pese de ghimpi;

le culegea din faţa ei cu amândouă mâinile; le culegea de deasupra, înălţându-se în vârful picioarelor, îndoind arbuştii. Era atât de zorită, că rupea ramurile, ea care cruţa şi cele mai mici firicele de iarbă. În curând, braţele îi erau încărcate cu roze, o povară sub care se clătina. Apoi, odată tufişurile despuiate, intră în pavilion, având grijă să adune până şi petalele căzute; şi, după ce lăsă să alunece sarcina de roze pe podeaua camerei cu tavanul albastru, coborî iarăşi în florărie.

Căută toporaşii. Făcea buchete enorme, pe care le strângea unul câte unul la pieptul ei. Apoi căută garoafele, tăind până şi bobocii, alcătuind uriaşe mănunchiuri de garoafe albe, asemenea unor străchini cu lapte, uriaşe mănunchiuri de garoafe roşii, asemenea unor străchini cu sânge. Şi mai căută micsandrele, panseluţele de câmp, heliotropii, crinii; smulgea cu mănunchiul ultimele micsandre înflorite, mototolindu-le fără milă dantela

încreţită; devasta rondurile de panseluţe de câmp, abia deschise în aerul serii; secera lanul de heliotropi, grămădind în căpiţe secerişu-i de flori; punea la subsuoară legături de crini, ca pe nişte legături de trestii. Când fu iarăşi încărcată, se sui în pavilion să arunce lângă roze toporaşii, garoafele, micsandrele, panseluţele de câmp, heliotropii şi crinii. Şi, fără să-şi tragă sufletul, coborî din nou.

De data asta, se duse în acel colţ melancolic care era ca un cimitir al florăriei. O toamnă fierbinte făcuse ca florile de primăvară să înflorească a doua oară. Albine se înverșună mai ales asupra răzoarelor de chiparoase şi zambile, îngenuncheată în mijlocul ierburilor, ducându-şi recolta cu precauţii de avar. Chiparoasele i se părea că sunt flori preţioase, care trebuiau să distileze picătură cu picătură aur, bogăţii, bunuri extraordinari. Zambilele, cu înfloritele lor mărgele, erau ca nişte salbe ale căror mărgăritare aveau să-i dăruiască bucurii necunoscute oamenilor. Şi cu toate că nu se mai vedea de sub maldărele de zambile şi chiparoase pe care le tăiase, pustii mai departe un lan de maci şi găsi mijlocul de a smulge încă un pâlc de filimică. Peste chiparoase, peste zambile, se îngrămădiră filimica şi macii. Se întoarse alergând să-şi lase încărcătura în camera cu tavanul albastru, veghind ca vântul să nu-i fure nici măcar un pistil. Şi iar coborî.

Ce-avea să culeagă acum? Secerase întreaga florărie. Când se ridica în vârful picioarelor, nu mai vedea sub umbra încă cenuşie decât florăria moartă, lipsită de gingaşii ochi ai rozelor, de înfocatul râs al garoafelor, de parfumatul păr al heliotropilor. Totuşi, nu putea să urce înapoi cu braţele goale. Şi se legă de ierburi, de verdeaţă; se târî cu pieptul la pământ, căutând într-o supremă îmbrăţişare de patimă să ia cu dânsa pământul însuşi. Fu atunci secerişul plantelor balsamice, al lămâiţei, al izmei, al verbinelor, cu care îşi umplu fustele. Întâlni un chenar de sulcină şi nu lăsă o frunză. Luă chiar şi două tulpini de mărar, pe care le aruncă pe umeri, ca pe doi pomi. De-ar fi putut, ar fi târât după ea, în dinţi, tot covorul cel verde al florăriei. Apoi, în

pragul pavilionului, se întoarse şi aruncă o ultimă privire către Paradou. Era îndoliat; noaptea se lăsase cu totul, acoperindu-i faţa cu un zăbranic negru. Şi Albine urcă, pentru a nu mai coborî.

Marea cameră fu în curând împodobită. Pusese o lampă aprinsă pe consolă. Alegea florile grămădite în mijlocul podelei şi făcea mari buchete pe care le împrăştia în toate ungherele. Puse mai întâi după lampă, pe consolă, crinii, o dantelă înaltă ce îndulcea lumina cu dalba-i puritate. Apoi răspândi garoafe şi micsandre pe vechea canapea, a cărei stofă pictată era deja presărată cu buchete roşii, ofilite de o sută de ani; şi stofa dispăru, iar canapeaua întinse de-a lungul peretelui un tufiş de micsandre, din care răzbăteau garoafe. Aşeză atunci cele patru fotolii în faţa alcovului; îl umplu pe cel dintâi cu filimică, pe cel de-al doilea cu maci, pe cel de-al treilea cu panseluţe de câmp, pe cel de-al patrulea cu heliotropi; fotoliile, acoperite, nelăsând să se mai vadă decât braţele, păreau nişte muşuroaie de flori. În sfârşit, se gândi la pat. Trase lângă căpătâi o măsuţă, pe care înălţă un maldăr de toporaşi. Apoi acoperi în întregime patul cu toate zambilele şi chiparoasele pe care le adusese; stratul era atât de gros, încât se revărsa în faţă, la picioare, la cap, spre perete, lăsând să curgă pe jos tulpini încâlcite. Patul nu mai era decât o mare înflorire. Mai rămâneau totuşi rozele. Le zvârli la întâmplare, mai peste tot; nici nu se uita unde cădeau; consola, canapeaua, fotoliile căpătară câte un mănunchi; un colţ al patului fu năpădit de roze. Timp de câteva minute plouă cu roze în mari mănunchiuri, un adevărat potop de flori grele ca picăturile unei ploi furtunoase, care formau bălţi în găurile podelei. Grămada însă nu prea scădea, aşa că sfârşi prin a împleti ghirlande pe care le atârnă pe pereţi. Amoraşii de ipsos ce zburau deasupra alcovului se aleseră cu ghirlande de roze la gât, pe braţe, împrejurul şalelor; dosurile şi pântecele lor fură învesmântate cu roze. Tavanul albastru, panourile ovale încadrate cu noduri de panglică trandafirie, picturile erotice roase de vreme fură acoperite cu o mantie de roze, cu o draperie de roze. Marea cameră era împodobită. Acum

putea să moară.

O clipă rămase în picioare, privind în jur. Se gândea, căuta să vadă dacă moartea era acolo. Adună plantele balsamice, lămâiţele, izma, verbinele, sulcina albastră, mărarul; le răsuci, le îndoi, le făcu cocoloaşe cu ajutorul cărora astupă cele mai mici crăpături, cele mai mici găuri de la uşi şi ferestre. Apoi trase perdelele de americă albă, brodată. Şi, mută, fără să scoată un suspin, se întinse în pat, pe înflorirea de zambile şi chiparoase.

Acolo fu o ultimă voluptate. Cu ochii larg deschişi. Albine zâmbea odăii. Cât de mult iubise în acea cameră! Cât de fericită murea acolo! în clipa aceea, amoraşii de ipsos nu-i mai transmiteau nimic impur, nimic tulburător nu mai venea din picturile în care se tăvăleau trupuri de femeie. Sub tavanul albastru nu mai era decât înăbuşitorul parfum de flori. Şi părea că acel parfum nu era decât mireasma vechiului amor ce încălzise mereu alcovul, o mireasmă sporită, însutită, devenită atât de tare, încât aducea asfixia. Poate era răsuflarea doamnei ce murise acolo în urmă cu un veac. Şi se simţea fermecată la rândul ei în răsuflarea aceea. Neclintită, cu mâinile împreunate pe inimă, continua să zâmbească, asculta parfumurile ce şuşoteau în capul ce-i vâjâia. Îi cântau o ciudată muzică de miresme ce-o adormea încetişor. Mai întâi era un preludiu vesel, copilăresc: mâinile sale, care răsuciseră plantele balsamice, exalau acreala ierburilor strivite, îi povesteau alergăturile ei de copilă prin mijlocul sălbăticiei Paradou-ului. Pe urmă se auzea un cântec de flaut, mici note parfumate ce se desprindeau din maldărul de toporaşi de pe masa aşezată lângă căpătâiul patului; şi acel flaut, brodându-şi melodia pe răsuflarea calmă, pe acompaniamentul regulat al crinilor de pe consolă, cânta primele farmece ale dragostei sale, cea dintâi mărturisire, primul sărut în pădure. Se înăbuşea însă tot mai mult, patima sosea cu brusca izbucnire a garoafelor, cu miros piperat, al căror glas de alămuri le domină o clipă pe toate celelalte. Credea că o să-şi dea sufletul în bolnăvicioasa frază a gălbenelelor şi macilor, care îi amintea zbuciumările dorinţelor sale. Şi deodată

totul se potoli, respira mai în voie, o şi mai mare beatitudine o învălui, legănată de-o gamă coborâtoare a micsandrelor, încetinind, pierind, până la o răpitoare psalmodiere a heliotropilor, ale căror suflări de vanilie vesteau apropierea nuntii. Panseluţele de câmp fredonau ici-colo un tril discret. Apoi se lăsă o tăcere. Rozele îşi făcură agale intrarea. Glasuri coborâră din tavan, un cor îndepărtat. Era un mare ansamblu, pe care-l ascultă la început cu o uşoară înfiorare. Corul se înteţi şi curând vibra toată de sonorităţile nemaipomenite ce izbucneau în jurul ei. Nunta sosise, fanfarele rozelor vesteau clipa de temut. Ea, cu mâinile tot mai apăsate pe inimă, toropită, muribundă, gâfâia. Deschise gura, căutând sărutul care trebuia s-o înăbuşe, când zambilele şi chiparoasele fumegară, învăluind-o cu un ultim suspin, atât de adânc, încât acoperi corul rozelor. Albine murise în supremul spasm al florilor.

XV

A doua zi, pe la trei, Teuse şi Fratele Archangias, care stăteau la sfat pe treptele de la intrarea prezbiteriului, văzură brişcă doctorului Pascal străbătând satul în galopul calului. Straşnice lovituri de bici porneau de sub coşul ridicat.

— Unde-o fi alergând aşa? murmură bătrâna servitoare. O să-şi frângă gâtul.

Brişcă ajunse la marginea ridicăturii de pământ pe care era clădită biserica. Calul se cabră deodată şi se opri; capul doctorului, alb şi ciufulit, se ivi de sub coviltir.

— Serge e acolo? strigă el cu glas mânios.

Teuse înaintase până la marginea ridicăturii.

— Părintele e în odaia sa, răspunse ea. Trebuie că-şi citeşte breviarul... Aveţi să-i spuneţi ceva? Vreţi să-l chem?

Unchiul Pascal, pe a cărui faţă părea să se citească o adâncă tulburare, făcu un gest teribil cu mâna dreaptă, în care ţinea biciul. Continuă, aplecându-se şi mai mult, cu riscul de a cădea:

— A, îşi citeşte breviarul!... Nu, nu-l chema.

I-aş suci gâtul şi n-are rost... Vreau să-i spun că Albine a murit, auzi? Spune-i din partea mea c-a murit!

Şi dispăru, dând calului o lovitură de bici atât de zdravănă, că animalul porni ca din puşcă. La vreo douăzeci de paşi însă îl opri iarăşi şi, scoţând din nou capul, strigă mai tare:

— Mai spune-i din partea mea că era însărcinată! Asta o să-i facă plăcere.

Brişcă îşi reluă goana nebună. Suia cu mari zdruncinături drumul pietros de pe costişe ce ducea la Paradou. Teuse rămăsese buimăcită. Fratele Archangias rânjea, aţintind asupra ei nişte ochi în care licărea o bucurie sălbatică.

Ea îi dădu un brânci de era cât pe ce să-l facă să se prăvălească de-a lungul treptelor peronului.

— Piei de-aici, bolborosi, supărându-se la rândul ei, vărsându-şi focul pe dânsul. Până la urmă n-o să te mai pot suferi! E cu putinţă să te bucuri de moartea cuiva! Mie nu-mi plăcea fata aia. Dar când mori la vârsta ei nu-i vesel... Fugi de-aici, hai!.. Nu mai râde aşa, că-ţi azvârl foarfecele în obraz!

Abia pe la ora unu, un ţăran venit la Plassans să-şi vândă legumele îi adusese la cunoştinţă doctorului Pascal moartea Albinei, adăugând că Jeanbernat dorea să-l vadă. Doctorul se simţea acum mai uşurat; îşi mai vărsase puţin necazul strigând pe când trecea pe dinaintea bisericii.

Se abătuse din cale ca să-şi dea această satisfacţie. Îşi imputa acea moarte ca pe o crimă în care ar fi fost amestecat. Cât ţinuse drumul, se copleşise întruna cu injurii, ştergându-se la ochi ca să vadă mai limpede pentru a-şi mâna calul, cârmindu-şi brişcă peste grămezile de pietre, cu tainica dorinţă de a se răsturna şi a-şi frânge vreo mână sau vreun picior. Când ajunse pe drumul desfundat care mergea pe lângă nesfârşitul zid al parcului, avu o licărire de nădejde.

Poate că Albine era numai leşinată. Ţăranul îi spusese că se înăbuşise cu flori. Ah, dacă ar ajunge la vreme, dacă ar putea s-o scape! Şi-şi biciuia cu sălbăticie calul, ca şi cum s-ar fi biciuit pe sine.

Era o zi foarte frumoasă. Ca în seninele zile de mai, pavilionul îi apăru scăldat în soare. Iedera ce se înălţa până la acoperiş avea însă frunze pătate de rugină, iar albinele nu mai zumzăiau în jurul micsandrelor crescute în crăpături. Îşi priponi iute calul şi împinse poarta grădiniţei. Domnea aceeaşi tăcere adâncă, în care Jeanbernat îşi fuma pipa. Doar că bătrânul nu mai era pe bancă în fata salatelor.

— Jeanbernat! strigă doctorul.

Nimeni nu răspunse. Atunci, intrând în vestibul, văzu un lucru pe care niciodată nu-l mai văzuse. În fundul coridorului, în spaţiul de sub scara întunecată, o uşă era deschisă spre Paradou. Imensa grădină, sub soarele palid, îşi desfăşura frunzele îngălbenite, melancolia ei de toamnă. Trecu pragul acelei uşi, făcu câţiva paşi pe iarba umedă.

— Ah, dumneata eşti, doctore? spuse glasul calm al lui Jeanbernat.

Bătrânul, care săpa o groapă la rădăcina unui dud, îşi îndreptase statura înaltă auzind paşi. Apoi se pusese iar pe lucru, ridicând dintr-un singur efort un bulgăre enorm de pământ gras.

— Ce faci acolo? întrebă doctorul Pascal.

Jeanbernat se îndreptă iarăşi. Îşi şterse cu mâneca hainei sudoarea de pe frunte.

— Fac o groapă, răspunse cu simplitate. I-a plăcut totdeauna grădina. Aici o să se odihnească-n pace.

Doctorul simţi că-l sugrumă emoţia. Stătu o clipă pe marginea gropii fără să poată vorbi. Se uita la Jeanbernat cum sapă, înfigând cu putere cazmaua în pământ.

— Unde e? zise el în fine.

— Sus, în odaia ei. Am lăsat-o pe pat. Vreau să-i asculţi inima înainte de a o pune în groapă… Eu am ascultat, n-am auzit nimic.

Doctorul urcă. Odaia nu fusese atinsă. Numai o fereastră era deschisă. Florile, ofilite, înăbuşite în propriul lor parfum, nu mai răspândeau decât searbădul miros de plante moarte. În fundul alcovului stăruia totuşi o căldură de asfixie, ce părea că se scurge în cameră, ieşind încă în şuviţe subţiri de fum. Albine, albă ca varul, cu mâinile pe inimă, dormea zâmbind în mijlocul zambilelor şi chiparoaselor. Şi era chiar fericită şi chiar moartă. În picioare dinaintea patului, doctorul o privi lung, cu acea fixitate a savanţilor care încearcă reînvieri. Apoi nici nu voi măcar să-i deranjeze mâinile împreunate. O sărută pe frunte, în locul pe care maternitatea îl pătase deja cu o uşoară umbră. Jos, în grădină, cazmaua lui Jeanbernat continua să despice pământul cu un zgomot înfundat şi

regulat.

Totuşi, după un sfert de ceas, bătrânul veni sus. Îşi terminase lucrul. Îl găsi pe doctor aşezat în faţa patului, cufundat într-o visare atât de adâncă, încât părea că nu simte lacrimile mari ce-i lunecau una câte una pe obraz. Cei doi bărbaţi nu schimbară decât o privire. Apoi, după o tăcere:

— Ei, aveam dreptate, zise domol Jeanbernat, repetând gestul său larg, nu există nimic, nimic, nimic... Totul e o farsă.

Stătea în picioare, adunând rozele căzute din pat, pe care le arunca una câte una pe fustele Albinei.

— Florile nu vieţuiesc decât o zi, mai zise el, pe când urzicile netrebnice ca mine rod pietrele unde cresc... De-acu, rămas-bun, pot să crăp. Mi s-a luat cel din urmă petec de soare. Totul e o farsă.

Şi se aşează la rându-i. Nu plângea. Avea împietrită deznădejde a unui automat al cărui mecanism se strică. Întinse maşinal mâna. luă o carte de pe măsuţa acoperită cu toporaşi. Era una dintre cărţile din pod, un volum desperecheat de d'Holbach, pe care-l citea de dimineaţă, priveghind trupul Albinei. Cum doctorul continua să tacă, copleşit, începu iar să întoarcă filele. O idee îi trecu însă prin minte.

— Dacă m-ai ajuta, îi zise el doctorului, am coborî-o amândoi şi-am îngropa-o cu florile ei.

Unchiul Pascal se înfioră. Îl lămuri că lucrul nu era îngăduit.

— Cum nu-i îngăduit? strigă bătrânul. Ei bine, o să mi-o îngădui eu!... Oare nu-i a mea? Crezi că o să-i las pe popi să mi-o ia? Să încerce dacă vor să fie primiţi cu focuri de puşcă.

Se ridicase, făcând gesturi ameninţătoare cu cartea. Doctorul îi apucă mâinile, strângându-le într-ale sale, conjurându-l să se liniştească. Îi vorbi îndelung, spunând tot ce-i venea pe buze. Se învinuia, lăsa să-i scape crâmpeie de mărturisire, revenea în mod vag la cei ce o omorâseră pe Albine.

— Ascultă, zise el în cele din urmă, nu mai e a dumitale, trebuie să le-o dai.

Jeanbernat însă clătina din cap, cu un gest de refuz. Totuşi, era zdruncinat. Sfârşi prin a zice:

— Fie. S-o ia şi să le rupă braţele! Aş vrea să iasă din mormânt şi să moară toţi de frică... De altfel, am de încheiat o socoteală acolo. Mă voi duce mâine... Adio, doctore. Groapa va fi pentru mine.

Şi, după ce doctorul plecă, se aşeză iarăşi la căpătâiul moartei, reluându-şi cu gravitate lectura cărţii.

XVI

În dimineaţa aceea era un mare tărăboi în curtea de păsări a prezbiteriului. Măcelarul din Artaud îl tăiase pe Mathieu, porcul, sub şopron. Désirée, entuziasmată, ţinuse picioarele lui Mathieu pe când era tăiat, sărutându-l pe spinare ca să simtă mai puţin cuţitul, spunându-i că trebuia să fie înjunghiat acum că era aşa de gras. Nimeni nu reteza ca ea dintr-o singură lovitură capul unei gâşte sau nu spinteca gâtul unei găini cu o pereche de foarfeci. Dragostea ei pentru dobitoace se împăca de minune cu acest măcel. Era necesar, zicea ea; trebuia să se facă loc puilor ce creşteau. Era foarte veselă.

— Duduie, striga întruna Teuse, o să te îmbolnăveşti. Nu-i cuminte să ajungi în halul ăsta fiindcă se taie un porc. Eşti roşie ca şi cum ai fi dănţuit o noapte întreagă.

Désirée însă bătea din palme, se învârtea, îşi făcea de lucru. Teuse, cum zicea ea însăși, simţea că-i intră picioarele în trup. De la şase dimineaţa îşi tot purta masa enormă de la bucătărie la găinărie. Trebuia să prepare caltaboşul. Bătuse sângele, două străchini mari, roşii toate în lumina soarelui. Şi n-ar fi isprăvit niciodată, căci domnişoara o chema întruna pentru nimicuri. Trebuie spus că tocmai când măcelarul îl tăia pe Mathieu, Désirée avusese o mare emoţie intrând în grajd. Lise, vaca, era pe cale să fete. Atunci, cuprinsă de o bucurie extraordinară. Îşi pierduse capul cu totul.

— Unul se duce, altul soseşte! strigă ea, sărind şi învârtindu-se ca un titirez. Vino să vezi, Teuse!

Era ora unsprezece. Din când în când, din biserică răzbătea o cântare. Se auzea un murmur confuz de voci tânguitoare, o îngânare de rugăciuni din care se înălţau deodată crâmpeie de fraze latineşti, rostite cu glas tare.

— Vino odată! repetă Désirée pentru a douăzecea oară.

— Trebuie să mă duc să trag clopotele, murmură bătrâna servitoare; n-o să mai isprăvesc niciodată... Ce mai vrei, domnişoară?

Nu aşteptă însă răspunsul. Se năpusti în mijlocul unui cârd de găini care beau cu lăcomie sângele din străchini. Le împrăştie, furioasă, cu lovituri de picior. Apoi acoperi străchinile, zicând:

— În loc să mă chinuieşti, zău aşa, mai bine ai vedea de ticăloasele astea... Dacă le laşi de capul lor, n-o să mai ai caltaboş, mă-nţelegi?

Désirée râdea. Mare lucru că băuseră găinile puţin sânge! Asta le îngrăşa. Apoi voi s-o ducă pe Teuse lângă vacă. Aceasta se zbătea.

— Trebuie să trag clopotele... O să iasă înmormântarea. Auzi doar.

În clipa aceea, glasurile din biserică sporiră, pe un ton de jale. Un zgomot de paşi se auzi, foarte lămurit.

— Nu, uită-te, stăruia Désirée împingând-o spre grajd. Spune-mi ce trebuie să fac.

Vaca, întinsă pe aşternutul de paie, întoarse capul, le urmări cu ochii ei mari. Iar Désirée pretindea că avea sigur nevoie de ceva. Poate că ar fi putut-o ajuta, ca să sufere mai puţin. Teuse ridică din umeri. Oare dobitoacele nu ştiau să-şi facă treburile singure? Nu trebuiau s-o chinuiască, asta era tot. Se îndreptă în fine spre sacristie, dar, pe când trecea iarăşi prin faţa şopronului, scoase un strigăt.

— Na, poftim! zise ea, cu pumnul întins. Ah, ticăloasa!

Sub şopron, Mathieu, aşteptând să fie pârlit, stătea întins, căzut pe spate, cu picioarele-n sus. Gaura cuţitului în gâtlejul lui era proaspătă, iar sângele se scurgea încă. Şi o găinuşă albă, cu o înfăţişare foarte gingaşă, ciugulea una câte una picăturile de sânge.

— Păi, se ospătează, zise cu simplitate Désirée.

Se aplecase şi bătea cu palma burta umflată a porcului, adăugând:

— Hei, grăsunule, le-ai furat de-atâtea ori supa, pot acum să-ţi ciugulească şi ele puţin gâtul.

Teuse îşi scoase repede şorţul şi înveli gâtul lui Mathieu. Apoi se zori şi dispăru în biserică. Uşa cea mare scârţâise în ruginitele-i ţâţâni, cântece îngânate umpleau văzduhul, sub lumina soarelui paşnic. Şi deodată clopotul prinse să dăngănească. Désirée, care rămăsese îngenuncheată în faţa porcului, bătându-l întruna pe burtă, ridicase capul şi asculta fără a înceta să zâmbească. Apoi, văzându-se singură, după ce privi pe furiş înjur, se strecură în grajd şi închise uşa după ea. Avea să ajute vaca.

Portiţa cimitirului, pe care voiseră s-o deschidă larg pentru ca trupul neînsufleţit să poată trece, atârna de zid, pe jumătate smulsă. În câmpul gol, soarele dormea pe ierburile uscate. Cortegiul intră, psalmodiind ultimul verset din *Miserere.* O clipă se făcu tăcere.

— *Requiem aeternam dona ei, Domine,* reluă cu o voce gravă abatele Mouret.

— *Et lux perpetua luceat ei,* adăugă Fratele Archangias cu un muget de ţârcovnic.

În frunte mergea Vincent, în stihar, purtând crucea, o mare cruce de aramă, cu poleiala de argint pe jumătate ştearsă, pe care o ridica foarte sus, cu amândouă mâinile. Apoi venea abatele Mouret, palid în patrafirul negru, ţinând capul drept, cântând fără un tremur pe buze, cu ochii aţintiţi departe, în faţa lui. Lumânarea aprinsă pe care o ţinea abia dacă păta cu un fierbinte strop lumina zilei. Şi, la doi paşi, aproape atingându-l, venea sicriul Albinei, pe care patru ţărani îl purtau pe un fel de năsălie vopsită în negru. Sicriul, prost acoperit cu o pânză prea scurtă, lăsa să se vadă, la picioare, scândurile albe de brad, pe care gămăliile cuielor presărau scântei de oţel. În mijlocul pânzei erau presărate flori, roze albe, zambile şi chiparoase, luate chiar de pe patul moartei.

— Băgaţi de seamă! strigă Fratele Archangias către ţărani când aceştia aplecară puţin năsălia ca să poată trece

fără să se agaţe de poartă. O să trântiţi totul pe jos!

Şi ţinu coşciugul cu mâna-i butucănoasă mână. Purta agheasmatarul, în lipsa unui al doilea cleric, şi îl înlocuia şi pe dascăl, pândarul, care nu putuse veni.

— Intraţi şi voi, zise el întorcându-se.

Era un alt cortegiu, copilul Rosaliei, mort în ajun într-o criză de convulsii. Erau acolo mama, tatăl, bătrâna Brichet, Catherine şi două fetişcane: Roşcovana şi Lisa. Acestea din urmă ţineau coşciugul copilului, fiecare de câte un capăt.

Deodată, glasurile se stinseră. Se făcu din nou tăcere. Clopotul dăngănea întruna, agale, sfâşietor. Alaiul străbătu tot cimitirul, îndreptându-se spre unghiul pe care-l formau biserica şi zidul găinăriei. Stoluri de lăcuste îşi luau zborul, şopârle intrau repede în găurile lor. O căldură încă înăbuşitoare apăsa asupra acelui colţ de pământ fertil. Ierburile uscate călcate în picioare de cortegiu înălţau parcă un murmur de bocete înăbuşite.

— Opriţi-vă aici, zise Fratele tăind drumul celor două fetişcane ce duceau copilul. Aşteptaţi-vă rândul. Nu-i nevoie să ne încurcaţi calea.

Şi fetişcanele puseră copilul jos. Rosalie, Fortune şi bătrâna Brichet se opriră în mijlocul cimitirului, pe când Catherine îl urmărea cu coada ochiului pe Fratele Archangias. Groapa Albinei era săpată la stânga mormântului abatelui Caffin, a cărui piatră albă în soare părea presărată toată cu paiete de argint. Groapa, proaspăt săpată de dimineaţă, se deschidea printre pâlcuri mari de iarbă; pe margine, înalte bălării pe jumătate smulse îşi atârnau tulpinile; pe fund căzuse o floare, pătând negrul pământului cu petalele-i roşii. Când abatele Mouret înaintă, pământul moale i se scufundă sub picioare; trebui să se dea înapoi, ca să nu cadă în groapă.

— *Ego sum*... intonă el cu o voce plină, care domina tânguirile clopotului.

Şi, în timpul antifonului, oamenii aruncau instinctiv priviri pe furiş în fundul gropii, încă goală. Vincent, care înfipsese crucea pe marginea gropii, în faţa preotului, împingea cu piciorul mici bulgări de pământ şi se distra privindu-i cum

cad; asta o făcea să râdă pe Catherine, aplecată în spatele lui, ca să vadă mai bine. Ţăranii puseseră sicriul pe iarbă. Îşi întindeau braţele ca să le dezmorţească, în timp ce fratele Archangias pregătea sfeștocul.

— Aici, Voriau! strigă Fortune.

Dulăul cel negru care se dusese să adulmece coşciugul se întoarse cu coada între picioare.

— De ce-aţi adus câinele? strigă Rosalie.

— Păi, s-a luat după noi, zise Lisa, înveselindu-se discret.

Toată acea lume vorbea pe şoptite în jurul sicriului copilaşului. Tatăl şi mama uitau uneori de el; apoi tăceau când îl regăseau acolo, între ei, la picioarele lor.

— Şi moş Bambousse n-a vrut să vină? întrebă Roşcovana.

Bătrâna Brichet ridică ochii spre cer.

— Ieri, când a murit mititelul, murmură ea, tuna şi fulgera. Nu, nu-i om bun, o spun de fată cu tine, Rosalie... Nu era cât pe ce să mă strângă de gât, strigând c-a fost furat, c-ar fi dat o ţarină de grâu ca să moară copilul cu trei zile înaintea nunţii?

— Nu se putea şti, zise cu un aer şiret Fortune.

— Ce-are a face că bătrânul se supără? adăugă Rosalie. Acuma suntem căsătoriţi.

Îşi zâmbeau pe deasupra micului sicriu, cu ochii lucitori. Lisa şi Roşcovana îşi dădură coate.

Toţi redeveniră foarte serioşi. Fortune luase un bulgăre de pământ ca să-l gonească pe Voriau, care se tot învârtea acum printre vechile lespezi.

— Uf, uite că-i pe sfârşite, şopti Roşcovana.

Dinaintea gropii, abatele Mouret termina *De profundis.* Apoi se apropie încet de sicriu, se îndreptă şi îl privi puţin fără să clipească. Părea mai înalt, iar chipul lui avea o seninătate care îl transfigura. Se aplecă, adună un pumn de pământ şi-l presără pe coşciug în formă de cruce. Recita cu o voce atât de clară, încât nicio silabă nu fu pierdută:

— Revertitur in terram suam unde erat, et spiritus redit ad Deum qui dedit illum.

Un fior străbătu asistenţa. Lisa se gândea, zicând cu un

aer plictisit:

— Oricum, nu-i vesel, când te gândeşti că o să-ţi vină rândul.

Fratele Archangias întinsese preotului sfeştocul. Acesta îl scutură de mai multe ori deasupra trupului neînsufleţit. Murmură:

— *Requiescat in pace.*

— *Amen,* răspunseră într-un glas Vincent şi Fratele, unul pe un ton atât de ascuţit şi celălalt pe un ton atât de grav, încât Catherine trebui să-şi vâre pumnul în gură ca să nu izbucnească.

— Nu, zău, nu-i vesel, continuă Lisa... Numai că nu-i nimeni la înmormântarea asta. De n-am fi noi, cimitirul ar fi gol.

— Se zice că s-a omorât, spuse bătrâna Brichet.

— Da, ştiu, o întrerupse Roşcovana. Fratele nu voia să fie îngropată creştineşte. Părintele însă a răspuns că veşnicia-i pentru toată lumea... Eram acolo... Oricum, Filosoful ar fi putut să vină.

Rosalie însă îi făcu să tacă murmurând:

— Ah, uitaţi-vă! Iată-l, Filosoful!

Într-adevăr, Jeanbernat intra în cimitir. Merse drept spre grupul din jurul gropii. Avea obişnuitul lui pas sprinten, atât de uşurel încă, încât nu făcea niciun zgomot. Când ajunse, rămase în picioare în spatele Fratelui Archangias, părând să se uite o clipă cu jind la ceafa lui. Apoi, pe când abatele Mouret sfârşea prohodul, scoase liniştit un briceag din buzunar, îl deschise şi, dintr-o singură tăietură, reteză urechea dreaptă a Fratelui.

Nimeni nu avu când să intervină. Fratele scoase un urlet.

— Stânga rămâne pe altă dată, zise calm Jeanbernat, aruncând urechea pe jos.

Şi plecă. Stupoarea fu atât de mare, că nimeni nu se gândi să pună mâna pe el. Fratele Archangias căzuse pe mormanul de pământ scos din groapă. Îşi tampona rana cu batista. Unul din cei patru ţărani care duseseră sicriul voi să-l ia de-acolo, să-l conducă acasă. El însă refuză cu un gest. Rămase acolo, sălbatic, aşteptând, voind s-o vadă pe

Albine coborâtă în groapă.

— În sfârşit, ne-a venit rândul, zise Rosalie oftând uşor.

Totuşi, abatele Mouret întârzia lângă groapă, privindu-i pe ţărani cum legau sicriul Albinei cu funii, ca să-l facă să alunece fără zdruncinături. Clopotul dăngănea întruna; Teuse însă ostenise pesemne, căci bătăile de clopot deveneau neregulate, iritate parcă de lungimea ceremoniei. Arşiţa se înteţea, umbra Singuraticului se plimba încet printre ierburile gheboşate de morminte. Când abatele Mouret trebui să se dea înapoi, ca să nu-i stingherească pe gropari, dădu cu ochii de marmura abatelui Caffin, acel preot care iubise şi care dormea acolo, atât de paşnic, sub florile sălbatice.

Apoi, deodată, pe când sicriul cobora, ţinut de frânghii ale căror noduri îi smulgeau trosnituri, o larmă înspăimântătoare se înălţă din găinăria de după zid. Capra behăia. Raţele, gâştele, curcile clămpăneau din cioc, băteau din aripi. Găinile cotcodăceau în cor. Alexandre, cocoşul roşcat, trâmbiţa. Se auzeau până şi sărituriile iepurilor, ce zguduiau scândurile de la cuştile lor. Şi, deasupra acestei vieţi zgomotoase a micii lumi a lighioanelor, răsuna un mare hohot de râs. Se auzi un foşnet de fuste. Désirée, despletită, cu braţele goale până la coate, cu faţa îmbujorată de izbândă, apăru, cu mâinile rezemate pe coama zidului. Se urcase pesemne pe mormanul de bălegar.

— Serge! Serge! chemă ea.

În clipa aceea, sicriul Albinei era în fundul gropii. Frânghiile fuseseră trase. Unul dintre ţărani arunca o primă lopată de pământ.

— Serge! Serge, strigă ea mai tare, bătând din palme, vaca a fătat un viţel!

Sfârşit